

ΒΑΣ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1975

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΔΩΡΕΑΝ

18280

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΚΛΕΙΣΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ

ΕΚ ΤΗΣ

ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ

5

5

ΔΟΡΕΑ

ΒΑΣ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ & ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1975

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ
ΕΚ ΤΗΣ
ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΔΟΜΕΝΗΣ

5

ΟΤΑΝ ΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΝ ΠΑΡΟΝ
ΑΠΡΑΞΙΑ 1973

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἀγία Γραφή

Αἱ περικοπαὶ τὰς ὁποίας ἐρμηνεύομεν εἰς τὸ παρὸν βιβλίον ἔχουν συλλεγῆ κατ' ἐκλογὴν ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Ἀγία Γραφή λέγονται τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὰ ὁποῖα περιέχουν τὴν ἔγγραφον ὑπερφυσικὴν ἀποκάλυψιν, ἥτοι πᾶν ὃ, τι ἔπραξε καὶ ἐφάνερωσεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους πρὸς σωτηρίαν των διὰ τοῦ Υἱοῦ του καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἀγ. Γραφή εἶναι ἐξαιρετικὸν καὶ μοναδικὸν βιβλίον. Δὲν ὁμοιάζει μὲ τὰ ἄλλα βιβλία τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ἡμπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτά. Ἐγράφη καὶ αὐτὴ βεβαίως ἀπὸ ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἶναι θεῖον κατὰ τὸ περιεχόμενον, διότι περιέχει λόγους καὶ ἔργα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τὰ ὁποῖα προφητῶν καὶ ἅγιοι ἄνδρες ἔγραψαν, φωτισθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς αὐτῆς ἦσαν ἀγράμματοι ἄλειτουργοι, ποιμένες, γεωργοί. Τοῦτο ὁμολογοῦν πολλάκις οἱ ἴδιοι καὶ προσθέτουν, ὅτι γράφουν καὶ προφητεύουν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἐξ αὐτῶν λόγου χάριν, ὁ προφήτης Ἀμώς, ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἦτο προφήτης, ἀλλὰ ποιμὴν προβάτων καὶ κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ προφητεύει (Ἀμ. Ζ' 14). Ὁ Ἀπ. Παῦλος λέγει : « πᾶσα Γραφή θεόπνευστος » (2 Τιμ. γ' 16) καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς γράφει, ὅτι ὁ Θεὸς ὠμίλησεν εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἄλλοτε διὰ τῶν προφητῶν κατὰ πολλοὺς τρόπους, τώρα δὲ τελευταίως ὠμίλησε πρὸς ἡμᾶς διὰ τοῦ Υἱοῦ του (« πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ », Ἑβρ. α' 1).

Ἡ Ἀγία Γραφή δὲν εἶναι βιβλίον ἐνὸς συγγραφέως, ἀλλὰ πολλῶν.

Οὗτοι κατάγονται ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς, τῆς πλέον αὐτοτελοῦς καὶ ἐθνικιστικῆς ἐξ ὅλων τῶν φυλῶν τῆς γῆς. Περιλαμβάνει 76 βιβλία, ἥτοι 49 ἡ Παλαιὰ Διαθήκη καὶ 27 ἡ Καινὴ. Ταῦτα ἐγράφησαν διαδοχικῶς εἰς διαφόρους τόπους καὶ εἰς διάφορα χρονικὰ διαστήματα, τὸ δὲ περιεχόμενόν των ἀνεμόρφωσε πνευματικῶς τὸν κόσμον.

Ἄφ' οὗ ἡ Ἀγ. Γραφή περιέχει λόγους καὶ ἔργα τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ κόσμου, ὁ καθεὶς ἐννοεῖ εὐκόλως πόσον χρήσιμος εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος συνδέεται μὲ τὴν τύχην τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Ὅπου αὕτη ἀναγινώσκεται καὶ ἐφαρμόζεται ἡ θεία διδασκαλία τῆς εἰς τὴν ζωὴν, ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι εὐημεροῦν καὶ προοδεύουν εἰς κάθε καλόν· ἐκεῖ παύει τὸ ἐγκλημα καὶ κλείουν αἱ φυλακαί· ἐκεῖ βασιλεύει ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν. Ἀντιθέτως, ὅπου αὕτη ἀγνοεῖται καὶ παραμερίζεται, ἐκεῖ ἐπικρατοῦν ὁ ἐλαφρὸς βίος, ἡ διαφθορά, ἡ σύγχυσις, αἱ ἔριδες, οἱ πόλεμοι, ἡ δυστυχία ὅλων. Ἡ Ἀγ. Γραφή εἶναι τὸ σχολεῖον, ὅπου μορφώνονται αἱ μεγάλοι φυσιογνωμίαι, οἱ ἅγιοι, οἱ ἥρωες τῆς ζωῆς. Τυπώνονται καθ' ἐκάστην ἀναρίθμητα βιβλία, ἀλλὰ κανὲν δὲν ἐξευγενίζει καὶ δὲν βελτιώνει τὴν ζωὴν, ὅπως ἡ Ἀγ. Γραφή. Ὁ καθεὶς εὐρίσκει εἰς αὐτὴν πᾶν ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὸ καλόν του, διὰ τὴν εὐτυχίαν του, εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τοῦ βίου του καὶ εἰς οἰανδήποτε κοινωνικὴν τάξιν ἢ φυλὴν ἢ ἡλικίαν καὶ ἂν ἀνήκη. Διεδόθη αὕτη καὶ ἀναγινώσκεται εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς οἰκουμένης καὶ πανταχοῦ ἐσκόρπισεν εὐλογίας καὶ ἀγαθὰ καὶ ἀπεδείχθη καρποφόρος. Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀσιᾶται, Ἀμερικανοὶ καὶ Ἀφρικανοί, λευκοὶ καὶ μαῦροι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μορφωμένοι καὶ ἀμόρφωτοι ἀναγινώσκουν τὴν Ἀγ. Γραφήν, ἐφαρμόζουν τὴν θείαν διδασκαλίαν τῆς καὶ εἶναι εὐτυχεῖς. Αὕτη ἔχει τὰ κατὰλληλα λόγια δι' ὅλους, διότι ὁμιλεῖ εἰς αὐτὴν τὸ αἰώνιον πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Πολλοὶ μεγάλοι ἄνδρες διεκήρυξαν τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λέγει : « ὅπως οἱ στεροῦμενοι τοῦ φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν σκοντάπτουν, τοιοῦτοτρόπως ὅσοι δὲν φωτίζονται ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τῶν Ἀγ. Γραφῶν διαρκῶς ἀμαρτάνουν. Ἡ μελέτη τῆς Ἀγ. Γραφῆς σβήνει τὰ πάθη, φυτεύει τὴν ἀρετὴν, ἐξυψώνει τὸ πνεῦμα καὶ ἀναβιβάζει ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανόν ». « Ἴδετε τὰ βιβλία τῶν φιλοσόφων », λέγει ὁ μέγας συγγραφεὺς Ρουσσώ, « παρὰ τὴν λάμπριν καὶ τὴν ἀλαζονείαν των, πόσον μικρὰ καὶ ἄσημα εἶναι ἐμπρὸς εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ! Ἀληθῶς τὸ μεγαλεῖόν του μὲ ἐκπλήττει, ἡ δὲ ἀγιότης του συγ-

κινεῖ τὴν καρδίαν μου ». « Πιστεύω », λέγει ὁ περίφημος πρόεδρος τῶν Ἑν. Πολιτειῶν Ἀβραὰμ Λίνκολν, « ὅτι ἡ Βίβλος εἶναι τὸ κάλλιστον δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ». Ἀλλὰ τὸ μεγαλεῖον, ἡ ἀξία καὶ ἡ χρησιμότης τῆς Ἀγ. Γραφῆς δὲν περιγράφονται. Μόνον ὅσοι ἐμελέτησαν καλὰ αὐτὴν καὶ ἐφήρμοσαν τὰ λόγια της εἰς τὴν ζωὴν των, μόνον οὗτοι ἐδοκίμασαν τὴν ἀξίαν τοῦ οὐρανίου τούτου θησαυροῦ, ποὺ περιέχει λόγους καὶ ἔργα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἀγ. Γραφή περιλαμβάνει δύο συλλογὰς βιβλίων, τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Καὶ αἱ δύο περιστρέφονται περὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κέντρον ἀμφοτέρων εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἡ μὲν Παλ. Διαθήκη ἀναφέρεται εἰς τὴν περίοδον τῆς προπαρασκευῆς τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τὴν ἔλευσιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ Σωτῆρος, ἡ δὲ Καινὴ Διαθήκη περιέχει τὴν καλὴν εἰδησιν—διὰ τοῦτο λέγεται καὶ Εὐαγγέλιον—τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσία καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου διὰ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας του.

2. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περιέχει κυρίως τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους. Ἡ ἱστορία αὕτη ἀρχίζει μὲ τὴν κλῆσιν τοῦ Ἀβραάμ, ἥτοι 2.000 ἔτη περίπου πρὸ Χριστοῦ, καὶ τελειώνει μὲ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν Μακκαβαίων, ὅπως ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τῶν Σελευκιδῶν, Διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (167 - 63 π.Χ.). Ὅτε ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ὑπόδουλοι εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἀπολέσαντες ὀριστικῶς τὴν ἐθνικὴν των ἀνεξαρτησίαν τῷ 63 π.Χ., ὅταν ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Πομπήϊος κατέλαβε τὴν Παλαιστίνην¹. Πρὸ τῆς διηγέσεως τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ ἡ Παλ. Διαθήκη περιέχει τὴν προῖστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰς τὴν ὁποίαν διηγεῖται τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τῶν πρωτοπλάστων, τὴν παρακοὴν καὶ πτώσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποξένωσιν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Οἱ ἄνθρωποι περιέπεσαν εἰς μεγάλην διαφθοράν. Ὁ κατακλυσμὸς δὲ ἐσυνέτισεν αὐτούς. Ὅλοι προσεκύνησαν καὶ ἐλάτρευον τὰ εἰ-

1. Ὑστερον ἀπὸ δουλείαν εἰς διαφόρους λαοὺς ἐπὶ δύο χιλιάδας ἔτη (ἀπὸ 63 π.Χ.) ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ ἰδρύθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς μας ἐλεύθερον κράτος τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Παλαιστίνῃ.

δωλα. Ὁ Πανάγαθος ὁμως Θεὸς ἤθελε τὴν σωτηρίαν τῶν πλασμάτων του. Μόνοι των οἱ ἄνθρωποι, βυθισμένοι εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἦτο ἀδύνατον νὰ σωθῶσι. Τότε ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ σώσῃ τὸν κόσμον διὰ τοῦ Υἱοῦ του καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ. Πρὸς τοῦτο καλεῖ τὸν πιστὸν του δοῦλον καὶ εὐσεβῆ Ἀβραάμ, ἐγκαθιστᾷ αὐτὸν μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν Χαναὰν καὶ ὑπόσχεται εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ τὸν κάμῃ ἀρχηγὸν ἑνὸς ἰσχυροῦ λαοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ προέλθῃ ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ὁ λαὸς οὗτος εἶναι ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, ὁ ὁποῖος τοιουτοτρόπως ἐξελέγη ὡς ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς ἐφάνερωσε τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸ ἅγιον θέλημά του εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἡτοίμασεν αὐτοὺς διὰ τὴν ἔλευσιν καὶ ὑποδοχὴν τοῦ Σωτῆρος. Ἡ Παλ. Διαθήκη λοιπὸν περιέχει τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ τούτου.

Κέντρον καὶ τέμα τῆς ἱστορίας, τῆς περιεχομένης εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης, εἶναι ὁ Χριστός, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους : « ἔρευνάτε τὰς γραφάς... καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ » (Ἰωάν. ε' 39). Καὶ ὅχι μόνον τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἀλλὰ καὶ ὁ Νόμος καὶ αἱ θρησκευτικαὶ διατάξεις καὶ αἱ προφητεῖαι τῆς Παλ. Διαθήκης μαρτυροῦσι περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐχρησίμευσαν εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἵνα καταστῶσιν ἱκανοὶ διὰ τὴν κατανόησιν τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Σωτῆρος. « ὁ νόμος, » λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος, « παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν » (Γαλ. γ' 24). Ἐν τῇ Παλ. Διαθήκῃ δηλαδὴ λάμπει τὸ λυκόφως, τὸ ὁποῖον προμηνύει τὴν ἀνατολὴν τοῦ μεγαλοπρεποῦς Ἡλίου τῆς ἀνθρωπότητος.

3. Τὰ Βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Διαιρέσεις καὶ περιεχόμενον αὐτῶν

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας, ἀποτελεῖται ἀπὸ 49 βιβλία. Ταῦτα ἐγράφησαν εἰς διαφόρους ἐποχάς. Τὸ ἀρχαιότερον ἀπὸ αὐτὰ—ἡ Πεντάτευχος τοῦ Μωϋσέως—ἐγράφη περὶ τὸ 1400 π.Χ. καὶ τὰ νεώτερα περὶ τὸ 100 π.Χ. Ἄν καὶ ἐγράφησαν εἰς διαφόρους ἐποχάς, παρουσιάζουν θαυμαστὴν ἐνότητα, ὀφειλομένην εἰς τὸ θεῖον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διαπνέει αὐτάς. Ἐγράφησαν δὲ ἀπ' ἀρχῆς τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὀλίγα δὲ ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ Ἀρα-

μαϊκή — μία ἀπὸ τὰς Σημιτικὰς γλώσσας — ἦτο ἡ μητρικὴ γλῶσσα τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐκ τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ ὠμιλεῖτο ἀπὸ ὅλους τοὺς περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν λαοὺς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Διαδόχων του.

Τὰ βιβλία ταῦτα συμφώνως πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν διαιροῦνται εἰς ἱστορικά, εἰς προφητικά καὶ εἰς διδακτικά ἢ ποιητικά.

Α'. Τὰ ἱστορικά βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης

1. Γένεσις· εἰς τοῦτο ἐκτίθενται ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τῶν πρωτοπλάστων, ἡ παρακοή τῶν, ὁ κατακλυσμός, ὁ βίος τῶν Πατριαρχῶν Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ καὶ τῶν δώδεκα υἱῶν του μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεώς τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

2. Ἔξοδος· τοῦτο περιέχει τὴν ἔξοδον τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μωϋσέως καὶ τὴν χορήγησιν τῆς Μωσαϊκῆς νομοθεσίας ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ.

3. Λευϊτικόν· εἰς τοῦτο περιλαμβάνεται πᾶν ὃ, τι ἔχει σχέσιν μὲ τὰ καθήκοντα τῶν ἱερέων, ἥτοι τὰ τῆς θείας λατρείας, τὰ περὶ θυσιῶν, περὶ ἑορτῶν, περὶ καθαρμῶν καὶ ἐξῆς.

4. Ἀριθμοί· τοῦτο περιέχει τὴν ἀρίθμησην τῶν Λευϊτῶν καὶ τῶν δυναμένων νὰ φέρωσιν ὅπλα Ἰσραηλιτῶν, ὡς καὶ τὴν περιπλάνησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν ἔρημον ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη.

5. Δευτερονόμιον· τοῦτο περιέχει τρεῖς σπουδαίας ὁμιλίας τοῦ Μωϋσέως πρὸς τὸν λαόν, ἐπαναλαμβάνει διαφόρους νόμους ἐκ τῆς Νομοθεσίας, παραθέτει σύντομον διήγησιν τῶν ἔργων τοῦ Μωϋσέως καὶ τὰ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου τούτου Νομοθέτου τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Τὰ πέντε ταῦτα βιβλία ὀνομάζονται ὅλα μαζὶ Πεντάτευχος. Συγγραφεὺς αὐτῶν εἶναι ὁ θεόπνευστος Μωϋσῆς, καὶ ἀποτελοῦν ταῦτα τὸ θεμέλιον τῆς μετὰ ταῦτα θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν.

6. Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ· εἰς τοῦτο ἐξιστορεῖται ἡ κατάκτησις τῆς Χαναὰν ὑπὸ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Μωϋσέα Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.

7. Κριταί· περιέχει τὴν δρᾶσιν τῶν Κριτῶν, οἱ ὅποιοι ἐστάλησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα κυβερνήσωσι τὸν λαὸν εἰς κρίσιμους καιροὺς.

8. Ρούθ· τοῦτο διηγεῖται τὴν καλὴν συμπεριφορὰν τῆς ἐθνικῆς μὲν ἀλλ' εὐσεβοῦς Ρούθ ἀπέναντι τῆς πενθερᾶς τῆς. Ἄν καὶ ἐθνικὴ, ἐν τούτοις ἡξιώθη, ὥστε ἐκ τῶν ἀπογόνων τῆς προῆλθεν ὁ Σωτὴρ.

9. Βασιλειῶν Α'.—10. Βασιλειῶν Β'.—11. Βασιλειῶν Γ'.—12. Βασιλειῶν Δ'. Εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα βιβλία ἐξιστορεῖται ἡ δρᾶσις τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ (Σαούλ, Δαβίδ, Σολομῶντος καὶ ἐξῆς) μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, ἧτοι ἀπὸ τοῦ 1.000 περίπου μέχρι τοῦ 586 π.Χ.·

13. Παραλειπομένων Α'.—14. Παραλειπομένων Β'. Ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν συμπλήρωσιν μόνον τῆς Ἱστορίας τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τοῦ Δαβίδ μέχρι τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας, ἀλλ' εἶναι καὶ περίληψις τῆς Ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας·

15. Ἑσδρας Α'.—16. Ἑσδρας Β'.—17. Νεεμίας. Εἰς ταῦτα ἐκτίθενται αἱ ἐνέργειαι τοῦ Ἑσδρα καὶ τοῦ Νεεμίου διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν ὀργάνωσιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας (535 π.Χ.)·

18. Τωβίτ· περιέχει τὸν βίον τοῦ εὐσεβοῦς Τωβίτ καὶ τοῦ υἱοῦ του Τωβία, οἱ ὅποιοι ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰδωλολατρῶν ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ·

19. Ἰοὐδὶθ· τοῦτο διηγεῖται πῶς ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἡρώικης Ἰοὐδὶθ ἔσωσε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τὴν καθυποδούλωσιν των εἰς τοὺς Ἀσσυρίους·

20. Ἑσθήρ· καὶ τοῦτο διηγεῖται πῶς ὁ Θεὸς ἔσωσε διὰ τῆς εὐσεβοῦς Ἑσθήρ τοὺς ἀνὰ τὸ Περσικὸν κράτος Ἰουδαίους ἀπὸ βεβαίαν σφαγὴν· καὶ

21. Μακκαβαίων Α'.—22. Μακκαβαίων Β'.—23. Μακκαβαίων Γ'. Εἰς ταῦτα ἐξιστοροῦνται οἱ ἡρωικοὶ ἀγῶνες τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀνδρείων Μακκαβαίων, ὅπως ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τῶν Σελευκιδῶν (167 - 142 μ.Χ.).

Β'. Τὰ προφητικά βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης

Ἐν ᾧ ἄλλοι λαοὶ ἔχουν νὰ ἐπιδείξωσι μεγάλους φιλοσόφους, ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας, οἱ Ἰσραηλῖται δύνανται νὰ ὑπερηφανεύωνται διὰ τοὺς προφῆτας των. Οὗτοι ὑπῆρξαν πράγματι ἡ δόξα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Οἱ προφῆται ἦλθον εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχρησίμευσαν ὡς ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς ἐξήγγειλε τὰς βουλάς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς λαούς. Ἡ δρᾶσις τῶν προφητῶν ὑπῆρ-

ξε ποικίλη. Ἐμόχθησαν μὲ αὐτοθυσίαν, ὅπως διασώσωσι τὸν λαὸν τόν σον ἀπὸ τὴν δουλείαν εἰς τοὺς ξένους, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν πτώσιν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν.

Ἦλεγξαν θαρραλέως τὰς ἀδικίας καὶ τὴν ἀσέβειαν τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὑπερήσπισαν τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους ἐναντίον τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῶν πέσεων παρὰ τῶν ἰσχυρῶν καὶ πλουσίων. Εἰς τὰς προφητείας διδάσκεται ἡ πραγματικὴ εὐσέβεια, ἡ πνευματικὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ἠθικὸς βίος, ἐλέγχονται δὲ ὡς ὑποκρισία ἡ τυπικὴ καὶ ἐξωτερικὴ τήρησις τῶν ἐντολῶν τῆς Μωσ. Νομοθεσίας. Ὁ Θεός, ἔλεγον, ἀντὶ τῶν θυσιῶν καὶ τῶν θυμιαμάτων καὶ τῶν ἐορτῶν προτιμᾷ ἔργα καλὰ καὶ καθαρὰν καρδίαν. Προέλεγον πάντοτε ὡς ἀσφαλῆ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀσέβειάν του καὶ βεβαίαν τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν μετενόει καὶ ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὰ εἰδωλα καὶ τὴν ἀσέβειαν εἰς τὸν Νόμον καὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν Πατέρων. Ὁ λόγος τῶν προφητῶν ἀντήχει ὡς φωνὴ λέοντος. Ὅλοι ἐτρόμαζον, ὅταν προειδοποιοῦντο διὰ τὰς ἐπικειμμένας συμφορὰς εἰς τὸ ἔθνος, διότι ἐγνώριζον, ὅτι ὠμίλουν ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ἀπειλαὶ τῶν πάντοτε ἐπραγματοποιοῦντο. Πολλοὶ προφῆται προεῖπον καὶ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου καὶ πολλὰ περιστατικὰ τοῦ βίου του. Ὁ προφήτης μάλιστα Ἡσαΐας, ὁ μέγιστος τῶν προφητῶν, προεῖπε τοσαύτας λεπτομερείας τοῦ βίου τοῦ Κυρίου καὶ προδιέγραψε μὲ τόσην δύναμιν τὰ πάθη του, τὸν τελικὸν θρίαμβόν του καὶ τὴν εὐτυχίαν τῶν Μεσσιανικῶν χρόνων, ὥστε ἀπὸ πολλοὺς χαρακτηρίζεται ὡς « εὐαγγελιστὴς προφήτης ».

Ἡ Παλ. Διαθήκη περιέχει τὰ βιβλία δέκα ἐξ προφητῶν. Ἐκ τούτων οἱ τέσσαρες καλοῦνται μεγάλοι προφῆται, διότι τὰ ἔργα των, εἶναι ἐκτενέστερα ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων δώδεκα, οἱ ὁποῖοι καλοῦνται μικροὶ προφῆται. Οἱ δώδεκα μικροὶ προφῆται εἶναι :

1) Ὁ Ὡσηέ, 2) Ὁ Ἀμώς, 3) Ὁ Μιχαίας, 4) Ὁ Ἰωήλ, 5) Ὁ Ὀβδιού, 6) Ὁ Ἰωνᾶς, 7) Ὁ Ναούμ, 8) Ὁ Ἀββακούμ, 9) Ὁ Σοφονίας, 10) Ὁ Ἀγγαῖος, 11) Ὁ Ζαχαρίας καὶ 12) Ὁ Μαλαχίας. Οἱ δὲ μεγάλοι τέσσαρες προφῆται εἶναι : Ὁ Ἡσαΐας, Ὁ Ἰερεμίας, Ὁ Ἰεζεκιήλ καὶ Ὁ Δανιήλ. Εἰς τὰ προφητικὰ βιβλία ὑπάγονται καὶ 1) Οἱ Θρηνοὶ Ἰερεμίου, 2) ἡ Ἐπιστολὴ Ἰερεμίου καὶ 3) Ὁ Βαροὺχ (ἀκόλουθος τοῦ Ἰερεμίου).

Γ'. Τὰ ποιητικά ἢ διδακτικά βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης

Ἀπὸ τὰ εἶδη τοῦ ποιητικοῦ λόγον οἱ Ἰσραηλίται ἀνέπτυξαν μόνον τὴν θρησκευτικὴν λυρικὴν ποιήσιν. Δι' αὐτῆς ἐξέφραζον τὰς ψυχικὰς αὐτῶν διαθέσεις πρὸς τὸν Θεόν. Τὰ τοιαῦτα δὲ θρησκευτικὰ των ποιήματα εἶναι πραγματικῶς ἀριστουργηματικά, ἀφθαστα εἰς τὸ κάλλος καὶ εἰς τὴν δύναμιν. Οἱ Ἑβραῖοι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οἱ δημιουργοὶ τῆς θρησκευτικῆς λυρικῆς ποιήσεως. Παρ' αὐτοῖς ἀνεπτύχθη καὶ ἡ λεγομένη γ ν ω μ ι κ ῆ ποιήσις. Δι' αὐτῆς οἱ σοφοὶ ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐνόησαν δὲ καὶ ὁ ἄπλοὺς λαός, ἐξέφραζον μὲ παροιμίας, μὲ παραβολὰς καὶ μὲ αἰνίγματα συντόμως καὶ εἰς ἑμμετρον λόγον διαφόρους σκέψεις καὶ νοουθεσίας διὰ τὰ προβλήματα τοῦ βίου. Ταῦτα ὁμοιάζουν πρὸς τὰ γνωμικὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ἄλλων λαῶν.

Τὰ ποιητικά καὶ διδακτικά βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης εἶναι :

1. Ἰώβ. Τοῦτο ἔχει ὡς θέμα τὰς συμφορὰς καὶ τὰς θλίψεις τοῦ εὐσεβοῦς Ἰώβ, τὰς ὁποίας οὗτος ὑπέμεινε μὲ ἀκλόνητον ὑπομονὴν καὶ πίστιν εἰς τὸν Θεόν. Ἐξ ἀφορμῆς τῶν δοκιμασιῶν τούτων ὁ Ἰώβ καὶ τρεῖς φίλοι του συζητοῦν καὶ ἐξετάζουν τὸ μέγα ζήτημα, διατὶ ὑποφέρουν οἱ δίκαιοι εἰς τὸν βίον τοῦτον.

2. Ψ α λ μ ο ί. Τοῦτο περιλαμβάνει 150 ψαλμούς. Οὗτοι ἐποιήθησαν ἀπὸ διαφόρους Ἑβραίους ποιητὰς, ἀλλ' οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἔργα τοῦ προφητάνакτος Δαβίδ, τοῦ εὐσεβεστέρου καὶ ἐνδοξοτέρου βασιλέως τῶν Ἰσραηλιτῶν. Εἰς ὅλας τὰς ἱερὰς Ἀκολουθίας καὶ τὰς Τελετὰς τῆς Ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται ἢ ψάλλονται ψαλμοὶ ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν Ψαλμῶν, ἐκ τοῦ Ψαλτηρίου. Οἱ ψαλμοὶ ἐκφράζουν ποικιλώτατα θρησκευτικὰ συναισθήματα μὲ ἀπαράμιλλον δύναμιν καὶ πάθος. Πίστις καὶ ἀφοσίωσις, εὐχαριστία, δοξολογία καὶ δέσεις πρὸς τὸν Θεόν, λύπη καὶ χαρὰ, θαυμασμός πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς, ἐξέγερσις διὰ τὰς ἀδικίας εἰς τὴν κοινωνίαν, ἔλεγχος τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς διαφθορᾶς εἶναι τὰ θέματα τῶν ψαλμῶν. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς μελέτης τῶν ψαλμῶν συνεκλονίσθησαν ἐσωτερικῶς, ἐπέστρεψαν εἰς τὸν Θεόν των, εὖρον θάρρος καὶ ἐνίσχυσιν εἰς τὰς δοκιμασίας τοῦ βίου καὶ διεθέρμαναν τὴν πίστιν καὶ ἀγάπην των πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ ψαλμοὶ ὑπῆρξαν πάντοτε ὁ ἐπιούσιος ἄρτος τῶν εὐσεβῶν καὶ ἐκλεκτῶν ἀνθρώπων (ἰδὲ εἰς σελ. 60 περιγραφὴν τῆς ἀξίας τῶν ψαλμῶν ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου).

3. Παροιμίαι Σολομώντος· τούτο είναι συλλογή σπουδαίων καὶ σοφῶν γνωμικῶν·

4. Ἐκκλησιастής· καὶ τούτο περιέχει διάφορα γνωμικά, εἰς τὰ ὅποια τονίζεται ἰδιαιτέρως, ὅτι ὅλα εἰς τὴν ζωὴν εἶναι μάταια καὶ ἐφήμερα καὶ μόνον ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἔχουν ἀξίαν·

5. Ἀσμα ἁσμάτων· ποίημα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφράζεται ἀλληγορικῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας ἢ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν·

6. Σοφία Σολομώντος· ἐγράφη ἑλληνιστὶ περὶ τὸ 100 π.Χ. παρ' ἀγνώστου Ἑλληνιστοῦ Ἰουδαίου καὶ ἀναπτύσσει τὴν ἀξίαν τῆς σοφίας, τὴν ὅποιαν θεωρεῖ ὡς τὸ σπουδαιότερον καὶ πολυτιμότερον ἀπόκτημα διὰ τὸν ἄνθρωπον· καὶ

7. Σοφία Σειράχ· καὶ τούτο περιέχει ὠφέλιμα γνωμικά διὰ πᾶσαν περίπτωσιν τοῦ βίου καὶ σπουδαίας ἠθικὰς διδασκαλίας.

4. Ὁ Κανὼν τῆς Παλ. Διαθήκης

Τὸ σύνολον τῶν βιβλίων τῆς Παλ. Διαθήκης λέγεται Κανὼν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ λέξις Κανὼν κυρίως σημαίνει τὸν χάρακα, ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ μαθηταί, ἢ τὴν στάθμην τοῦ κτίστου, μὲ τὴν ὅποιαν αὐτοὺς κανονίζει τὴν εὐθύτητα τοῦ τοίχου. Ὡνομάσθη λοιπὸν τὸ σύνολον τῶν βιβλίων τῆς Παλ. Διαθήκης Κανὼν, διότι αὐτὰ ἀνεγνώρισεν ἡ Ἐκκλησία ὡς πηγὴν καὶ ὡς ὁδηγὸν τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς μας. Τὰ εἰς τὸν Κανόνα περιεχόμενα βιβλία λέγονται κανονικά, ἥτοι βιβλία θεόπνευστα, ἔγκυρα, ὅπως ρυθμιζόμεν δι' αὐτῶν τὰ ζητήματα τῆς πίστεως καὶ τοῦ βίου μας. Ὁ Κανὼν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἥτοι ἡ συλλογὴ τῶν 49 βιβλίων εἰς ἓν βιβλίον, ἔγινεν ὡς ἐξῆς. Ὁ Μαυσῆς, συγγράφας τὰ πέντε βιβλία τῆς Πεντατεύχου, ἐναπέθηκεν αὐτὰ εἰς τὴν ἱερὰν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Μετὰ τὴν Πεντάτευχον ἐγράφη μετὰ τινα ἔτη τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τὸ ὅποιον ἐπίσης ἐτοποθετήθη εἰς τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης. Ἡ προφύλαξις τῶν βιβλίων τούτων εἰς τὴν ἱερὰν Κιβωτὸν δεικνύει τὴν ἱερότητα καὶ τὸ κύρος αὐτῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν τὴν πρώτην συλλογὴν ἢ τὸν πρῶτον Κανόνα τῆς Παλ. Διαθήκης. Μετὰ ταῦτα συνεγράφησαν εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ ἄλλα βιβλία. Μετὰ τὴν Βαβυλωνεὶον αἰχμαλωσίαν ὁ εὐσεβὴς

Ἐσδρας, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἀνασυγκρότησιν τῶν Ἰουδαίων, ἐφρόντισε νὰ περισυλλέξῃ εἰς ἓν βιβλίον τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς του τιμώμενα παρὰ τῶν Ἰουδαίων ὡς ἱερὰ βιβλία. Ἡ συλλογὴ αὕτη ὀνομάζεται Ἐσδραῖος Κανόν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Ἐσδραίου Κανόνος (531 π.Χ. περίπου) συνεγράφησαν καὶ ἄλλα βιβλία καὶ προσετέθησαν καὶ ταῦτα εἰς τὸν Κανόνα τῆς Παλ. Διαθήκης, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἐκλείσει καὶ συνεπληρώθη ὀριστικῶς περὶ τὸ 100 π.Χ. Πολλοὶ διαιροῦν τὰ βιβλία τοῦ Κανόνος τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς πρωτοκανονικά καὶ εἰς δευτεροκανονικά ἢ ἀναγινωσκόμενα. Τὰ ἀρχαιότερα χαρακτηρίζονται ὡς πρωτοκανονικά καὶ ταῦτα θεωροῦνται ὡς τὰ σπουδαιότερα καὶ ἀθθεντικώτερα διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ τὰ δευτεροκανονικά ἢ ἀναγινωσκόμενα θεωροῦνται ἀπλῶς ὡς ὠφέλιμα διὰ τὴν ἡθικὴν κατάρτισιν καὶ οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν. Οἱ Πατέρες ὅμως τῆς Ἐκκλησίας γενικῶς θεωροῦν ἀδιακρίτως ὅλα τὰ βιβλία τοῦ Κανόνος τῆς Παλ. Διαθήκης ὡς κανονικά, ἤτοι ὡς βιβλία τῆς αὐτῆς ἀξίας καὶ ὡς θεόπνευστα.

5. Αἱ μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης

Τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης, ὅπως προελέχθη, ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ ὀλίγα μόνον εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν καὶ Ἑλληνικὴν. Ἀλλ' ἐνωρὶς ἔγιναν μεταφράσεις αὐτῶν εἰς διαφόρους γλώσσας. Αἱ κυριώτεραι μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης εἶναι :

1) Ἡ Μετάφρασις τῶν Ο'. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχαιότερα μετάφρασις τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐγινε δὲ ὑπὸ 70 (ἀκριβέστερον 72) Ἰουδαίων μεταφραστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον καλῶς καὶ τὴν Ἑβραϊκὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν, διὰ τοῦτο συνήθως ἢ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν Παλ. Διαθήκη ὀνομάζεται Μετάφρασις τῶν Ο' (70). Ἡ Μετάφρασις τῶν Ο' ἔγινε κατ' ἐπιτολὴν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (285 - 246 π.Χ.) πρὸς πλοτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μουσείου καὶ χάριν αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων τῆς Αἰγύπτου, διότι οὗτοι, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης διαμένοντες Ἰουδαῖοι, εἶχον ἀπομάθει τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ ὡς μητρικὴν τὴν γλῶσσαν εἶχον τὴν Ἑλληνικὴν. Τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως ἔγινεν ὑπὸ τῶν Ο' εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Φάρον, κειμένην εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀλεξανδρείας. Δὲν ἐπερατώθη ὅμως τοῦτο ταχέως.

ἀλλ' ἐσυνεχίσθη καὶ μετὰ ταῦτα καὶ μόνον μετὰ δύο περίπου αἰῶνας ἐτελείωσεν ὅλον. Ἡ γλῶσσα τῆς Μεταφρ. τῶν Ο' εἶναι ἡ λεγομένη Κοι-νὴ ἢ ἑλληνική, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφησαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ὅλα τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης. Αὕτη ἦτο ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία ὠμιλεῖτο τότε εἰς τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον χώρας μετὰ τὴν διάδοσιν εἰς αὐτὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Διαδόχων του. Ἐπειδὴ τὸ ἔργον τῆς Μεταφρ. τῶν Ο' ἐγινε τμηματικῶς καὶ ὑπὸ διαφόρων μεταφραστῶν, ἔχει πολλὰς ἀτελείας. Ἐν τούτοις ἡ Μετάφρ. τῶν Ο' ἀπέκτησε μέγα κύρος εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἕως σήμερον. Ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ αὐτὴν ἀνεγίνωσκον καὶ εἰς αὐτὴν παραπέμπουν, ὅταν ἀναφέρουν χωρία ἀπὸ τὴν Παλ. Διαθήκης. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐπίσης τὴν Μεταφρ. τῶν Ο' ἔχει ὡς τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἡ γλῶσσα τῆς Μεταφρ. τῶν Ο' ἔχει συντελέσει πολὺ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Λειτουργικῆς γλώσσης τῆς Ἐκκλησίας μας.

2) Π ε σ ι τ ῶ· τοιοῦτοτρόπως ὀνομάζεται ἡ μετάφρασις τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς τὴν Συριακὴν γλῶσσαν χάριν τῶν χριστιανῶν τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας, γενομένη κατὰ τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ.

3) Ἰ τ ἄ λ α· ἡ πρώτη μετάφρασις τῆς Παλ. Διαθήκης εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, γενομένη παρ' ἀγνώστου περὶ τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ.

4) Β ο υ λ γ ἄ τ α· εἶναι μεταγενεστέρα μετάφρασις εἰς τὴν Λατινικὴν, γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἱερωνύμου (390 — 405). Ἡ Βουλγάτα ἀποτελεῖ τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς Παλ. Διαθήκης διὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἄλλαι μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔγιναν εἰς τὴν Κοπτικὴν, εἰς τὴν Αἰθιοπικὴν, εἰς τὴν Σλαβονικὴν γλῶσσαν. Κατὰ τοὺς μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν χρόνους καὶ μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας ἡ Ἁγία Γραφή μετεφράσθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ τὰς διαλέκτους καὶ εἰς δεκάδας ἑκατομμυρίαν ἀντίτυπα κατ' ἔτος. Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μεταφράσεως καὶ διαδόσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς ἐπιτελοῦν μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος αἱ λεγόμεναι Βιβλικαὶ Ἐταιρεῖαι.

6. Ἡ Καινὴ Διαθήκη

Τὸ δεύτερον βιβλίον τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι ἡ Καινὴ Διαθήκη. Αὕτη ὀνομάζεται Καινὴ Διαθήκη, ὅχι μόνον διότι χρονικῶς εἶναι μετα-

γενεστέρα τῆς Παλ. Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ διότι περιέχει τὴν νέαν συμφωνίαν μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ σωθῶσιν οὗτοι μόνον, ἐφ' ὅσον πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐφαρμόζουν εἰς τὴν ζωὴν των τὴν διδασκαλίαν του. Ἡ Παλ. Διαθήκη συνήφθη καὶ ἐκυρώθη μὲ τὴν θυσίαν ζῶων ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ἡ Κ. Διαθήκη ὁμοῦς ἐκυρώθη μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσιασθέντος Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος, ὅπως ὁ ἴδιος προεῖπε τοῦτο εἰς τοὺς μαθητάς του κατὰ τὸν Μυστικὸν Δείπνον (« τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν », Ματθ. κς' 28). Ἡ Καινὴ Διαθήκη περιλαμβάνει τὸν βίον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ὀνομάζεται ἀπλῶς καὶ « Εὐαγγέλιον », διότι περιέχει τὴν εὐφρόσυνον ἀγγελίαν ὅτι ἦλθεν ὁ Σωτὴρ, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον καὶ ἰδρῶσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀποτελεῖται ἀπὸ 27 βιβλία, τὰ ὁποῖα ὅλα ἐγράφησαν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη, ὅπως προείπομεν, εἶναι ἡ Κοινὴ ἑλληνικὴ, ἡ ὁποία ἦτο ἀπλουστερά ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τῶν κλασσικῶν χρόνων. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Καὶν. Διαθήκην λόγου χάριν δὲν θὰ εὕρωμεν τὸν δυϊκὸν ἀριθμὸν, τὸν δεύτερον ἀόριστον, τὴν εὐκτικὴν ἐγκλισιν καὶ ἐξῆς. Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ἀκόμη ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐννοεῖ τὸ Εὐαγγέλιον χωρὶς μεγάλας δυσκολίας.

Τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης συμφώνως πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν διαιροῦνται εἰς ἱστορικά, διδακτικά καὶ προφητικά.

Α'. Τὰ ἱστορικά. Ταῦτα εἶναι 1) Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη ἀπὸ τὸν Ματθαῖον, τὸν μαθητὴν τοῦ Κυρίου, κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ὁ ἴδιος φαίνεται ὅτι μετέφρασεν αὐτὸ ἀμέσως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ὅπως ἔχομεν αὐτὸ ἕως σήμερον. Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον προωρίζετο κυρίως διὰ τοὺς Ἰουδαίους χριστιανούς, ὅπως πεισθῶσιν οὗτοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ ὑπὸ τῶν προφητῶν προαγγελθεὶς Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

2) Τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον. Τοῦτο ἐγράφη ἀπὸ τὸν Μάρκον, μαθητὴν καὶ ἀκόλουθον τοῦ Πέτρου, συμφώνως πρὸς τὰ κηρύγματα τοῦ Ἀποστόλου τούτου. Σκοπὸς δὲ τοῦ Μάρκου ἦτο νὰ δείξῃ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου του εἰς τοὺς ἐξ ἐθνικῶν προερχομένους χριστιανούς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινός. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου ἐκτιθενται τὰ ἔργα καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυ-

ρίου, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὴν θεότητά του, ἐν ἐκτάσει καὶ λεπτομερῶς, ἐν ᾧ παραλείπονται αἱ ὁμιλίαι τοῦ Κυρίου ἢ παρατίθενται ὀλίγαι μόνον καὶ αὗται πολὺ συντόμως.

3) Τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον. Ὁ Λουκᾶς ἦτο Ἕλλην τὴν καταγωγὴν καὶ ἱατρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ ἀκόλουθος τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ συνέγραψε πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἀμφότερα τὰ βιβλία ἀφιερώνει εἰς ἓνα πλούσιον φίλον του, τὸν Θεόφιλον, ἵνα τὸν ἐνισχύσῃ εἰς τὴν πίστιν του πρὸς Χριστόν. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς τῶν βιβλίων του ἦτο καὶ γενικώτερος. Δι' αὐτῶν ὁ Λουκᾶς θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Αὐτρωτὴς τοῦ κόσμου, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλὴς, ἵνα ἀνακαινίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἰδρῦσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπειδὴ ὁ Λουκᾶς ἦτο, ὡς ἱατρός, πεπαιδευμένος, τὸ Εὐαγγέλιον καὶ αἱ Πράξεις εἶναι τὰ καλύτερα βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, ἐν ᾧ τὰ ἄλλα τρία Εὐαγγέλια ἔχουν πολλοὺς ἐβραϊσμούς, διότι οἱ συγγραφεῖς των ἦσαν Ἑβραῖοι καὶ δὲν ἐγνώριζον καλῶς τὴν ἐλληνικὴν.

Τὰ τρία πρῶτα Εὐαγγέλια, τὸ κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον καὶ κατὰ Λουκᾶν, λέγονται σ υ ν ο π τ ι κ ᾶ Εὐαγγέλια, διότι ὁμοιάζουν τόσο πολὺ ἀναμεταξύ των καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ εἰς τὰς φράσεις ἀκόμῃ, ὥστε ἡμπορεῖ τις νὰ κάμῃ ἐκ τῶν τριῶν μίαν συνοπτικὴν διήγησιν τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Ἐγράφησαν δὲ καὶ τὰ τρία πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Τίτου (70 μ.Χ.) μεταξὺ 60 - 70 μ.Χ.

4) Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. Τοῦτο ἔγραψεν ὁ Ἰωάννης, ὁ ἡγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου. Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Πατέρων ὡς « πνευματικὸν εὐαγγέλιον », διότι περιέχει κατὰ τὸ πλεῖστον ὁμιλίαις τοῦ Κυρίου καὶ πολὺ ὀλίγας διηγήσεις ἔργων του. Σκοπὸς τοῦ Εὐαγγελίου τούτου εἶναι, ὅπως πεισθῶσιν οἱ ἀναγνώσταις του, νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Χριστόν, ὅτι εἶναι ὁ προαιώνιος Λόγος καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα φέρῃ εἰς αὐτὸν τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν. Τοῦτο ἀναφέρει ὁ ἴδιος ὡς ἐξῆς : « ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ » (Ἰωάν. κ' 31). Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἐγράφη μεταξὺ 80 - 90 μ.Χ. καὶ

5) Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ-

το ὁ Λουκᾶς διηγεῖται τὴν δρᾶσιν τῶν Ἀποστόλων, καὶ μάλιστα τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου, πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἵδρυσιν τῶν πρώτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ Πράξεις τελειώνουν μὲ τὴν διήγησιν τῆς φυλακίσεως τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς Ρώμην, ὅπου οὗτος, ἂν καὶ περιωρισμένος, ἐκήρυττε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἐπισκέπτας καὶ εἰς τοὺς φρουρούς. Διὰ τῶν Πράξεων ὁ Λουκᾶς θέλει νὰ δείξῃ τὸ μέγα αὐτὸ κατόρθωμα, πῶς ἐν μέσῳ ποικίλων ἐμποδίων καὶ διωγμῶν οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου, καὶ μάλιστα ὁ Παῦλος, διέδωκαν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὴν διαρκῆ καθοδήγησιν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἕως τὴν Ρώμην. Τὸ πῶς τοῦ Εὐαγγελίου, διαδιδόμενον ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἐφθασεν ἕως τὴν Ρώμην.

Β'. Τὰ διδακτικά. Εἰς τὰ διδακτικά βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης ὑπάρχοντα αἱ 14 ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ αἱ ἑπτὰ Καθολικαί. Αἱ ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται πρὸς ὅλους τοὺς χριστιανούς. Διὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων οἱ Ἀπόστολοι ἐπεδίωκον τὴν ἀνάπτυξιν διαφόρων ἀληθειῶν τῆς πίστεως ἢ τὴν ἐπίλυσιν ζητημάτων, τὰ ὅποια ἀνεφύησαν εἰς τὴν ζωὴν τῶν πρώτων πιστῶν καὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ ἐπιστολαὶ ἰδίως τοῦ Ἀπ. Παύλου εἶναι σπουδαιόταται τόσον ὡς πρὸς τὰς πρακτικὰς, ὅσον καὶ εἰς τὰς θεολογικὰς διδασκαλίας. Ὁ Ἀπόστολος οὗτος ὑπῆρξε μέγας, ὁ πρῶτος μετὰ τὸν ἔνα, ὡς συνήθως λέγουν, ὅχι μόνον διότι περισσότερον ὅλων τῶν Ἀποστόλων ἐκοπίασε καὶ ὑπέφερε διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι κατέλειπεν εἰς ἡμᾶς τὰς ἐπιστολάς ταύτας, εἰς τὰς ὁποίας στηρίζεται ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ καὶ Θεολογία. Ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ, φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μολοντί δὲν ἐγνώρισε τὸν Ἰησοῦν οὔτε ἤκουσε τὴν διδασκαλίαν του, ὅπως οἱ Δώδεκα, ἐν τούτοις ἀνέπτυξε καὶ ἡρμήνευσε τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου καλύτερον ἀπὸ ὅλους.

Κατὰ τὴν σειρὰν τῶν ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ αἱ δεκατέσσαρες ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου καὶ αἱ ἑπτὰ Καθολικαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς : 1) πρὸς Ρωμαίους· 2) πρώτη πρὸς Κορινθίους· 3) δευτέρα πρὸς Κορινθίους· 4) πρὸς Γαλάτας· 5) πρὸς Ἐφεσίους· 6) πρὸς Φιλιππησίους· 7) πρὸς Κολοσσαεῖς· 8) πρώτη πρὸς Θεσσαλονικεῖς· 9) δευτέρα πρὸς Θεσσαλονικεῖς· 10) πρώτη πρὸς Τιμόθεον· 11) δευτέρα πρὸς Τιμόθεον· 12) πρὸς Τίτον· 13) πρὸς Φιλήμονα καὶ 14) πρὸς Ἑβραίους. Αἱ δὲ Καθολικαὶ ἐπιστο-

λαί εἶναι μία τοῦ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, δύο τοῦ Ἀπ. Πέτρου, τρεῖς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καὶ μία τοῦ Ἰούδα τοῦ ἀδελφοθέου.

Γ'. Τὰ προφητικά. Ἡ Κ. Διαθήκη ἔχει ἐν μόνον προφητικὸν βιβλίον, τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου, τὴν ὁποίαν ὁ ἡγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου ἔγραψεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ του εἰς Πάτμον μεταξὺ 90 - 100 μ.Χ. Ἐν αὐτῇ ὁ Ἰωάννης περιγράφει τοὺς διωγμοὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνιστᾷ ὑπομονὴν εἰς τοὺς πιστοὺς. Ἐπίσης προφητεύει τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν μετὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου κρίσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν πάντων, ὅτε οἱ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἅγιοι θὰ ἀναπέμπωσι πρὸς τὸν Παντοκράτορα τὸν ὕμνον « ἁλληλοῦία » (Περὶ Ἀποκ. ιθ' 1, 3, 4, 6).

7. Κανὼν τῆς Κ. Διαθήκης καὶ μεταφράσεις αὐτῆς

Κατ' ἀρχὰς ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ πᾶσα πληροφορία περὶ αὐτοῦ μετεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων προφορικῶς πρὸς τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν νέαν θρησκείαν. Ἐπίσης ὡσάκις παρουσιάζετο κανὼν ζήτημα, ἔχον ἀνάγκην ἐπιλύσεως συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἀπηρθύνοντο εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Ἡ πρώτη λοιπὸν Ἐκκλησία ἐστηρίζετο εἰς τὴν Ἀποστολικὴν ταύτην παράδοσιν διὰ πᾶν ζήτημα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ζωὴν καὶ διδασκαλίαν τῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὡς Ἀγίαν Γραφὴν εἶχον μόνον τὴν Παλ. Διαθήκην πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὰς συνάξεις των. Ἀλλ' ὁ Χριστιανισμὸς ἤρχισεν νὰ διαδίδεται εἰς πολλὰς χώρας καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦσαν πανταχοῦ παρόντες, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν εὗρισκοντο περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου των. Ἐντεῦθεν παρουσιάσθη ἡ ἀνάγκη νὰ καταγράψωσιν εἴτε οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι εἴτε μαθηταὶ των ὅσα προφορικῶς ἐκήρυττον περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Τοιοῦτοτρόπως ἐγράφησαν τὰ πρῶτα Εὐαγγέλια. Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Εὐαγγελίου τον μᾶς δίδει τὴν πληροφορίαν, ὅτι πολλοὶ ἐπεχείρησαν νὰ γράψωσι τοιαῦτα Εὐαγγέλια. Ἀπόστολοι τινες, ὡς εἶδομεν, ἔγραψαν καὶ διαφόρους ἐπιστολάς πρὸς Ἐκκλησίας διαφόρων πόλεων ἢ πρὸς πιστοὺς, ὁρμώμενοι ἀπὸ διαφόρους ἀνάγκας αὐτῶν. Τὰ πρῶτα ταῦτα βιβλία τῆς χριστιανωσύνης ἐγράφοντο ἐπάνω εἰς παπύρους καὶ μεμβράνας καὶ ἐφυλάσσοντο εἰς τὰς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ὁποίας ἀπηρθύνοντο.

Χάριν τῶν ἀναγκῶν τῶν χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ γνωρίζωσι πρῶ-
τιστα πάντων τὰ περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου των,
ἔγιναν ἐνωρὶς ἀντίγραφα τῶν πρώτων χειρογράφων. Συγχρόνως ὁμως
παρουσιάσθησαν καὶ πολλοὶ αἰρετικοί, οἱ ὅποιοι ἔγραψαν βιβλία, εἰς τὰ
ὁποῖα περιέλαβον καὶ ψευδεῖς καὶ φανταστικὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ Κυρίου.
Οὗτοι μάλιστα, διὰ νὰ δώσουν ἀξίαν καὶ κύρος εἰς αὐτὰ, ἀπέδιδον ταῦ-
τα εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ μὲ τὰ ὀνόματα τούτων ἔθετον ταῦτα εἰς κυ-
κλοφορίαν. Διὰ τοῦτο ταῦτα ὀνομάζονται ἀπόκρυφα ἢ ψευδεπίγραφα βι-
βλία τῆς Κ. Διαθήκης. Ἄλλ' ἢ Ἐκκλησία εἶχε χρέος νὰ προφυλάττῃ
τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὰς ψευδεῖς διδασκαλίας τῶν αἰρετικῶν. Ἐπρεπε λοι-
πὸν νὰ ὀρίσῃ ποῖα εἶναι τὰ γνήσια καὶ θεόπνευστα βιβλία τῶν Ἀποστό-
λων, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ἀληθειῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς
πίστεως τῶν χριστιανῶν. Τοιοῦτοτρόπως παρέστη ἀνάγκη νὰ γίνῃ ὁ κα-
τάλογος τῶν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἢ τῶν μαθητῶν των συγγραφέων
γνησίων βιβλίων ἢ ἄλλως ὁ Κανὼν τῆς Κ. Διαθήκης. Καὶ τοῦτο καὶ ἐγι-
νεν. Ἡ Ἐκκλησία, ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ σπου-
δαῖον τοῦτο ἔργον, περισυνέλεξε τὰ γνήσια ταῦτα βιβλία τῶν Ἀποστό-
λων, συνήθροισε ταῦτα εἰς ἓν βιβλίον καὶ κατήρτισεν οὕτω τὸν Κανόνα
τῆς Κ. Διαθήκης, ἀποκλείσασα ἐξ αὐτοῦ ὅλα τὰ νόθα καὶ ψευδεπίγρα-
φα βιβλία. Ὁ Κανὼν οὗτος περιέλαβεν 27 βιβλία, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔχει
ἕως σήμερον ἡ Κ. Διαθήκη. Ὁ Κανὼν οὗτος τῆς Κ. Διαθήκης φαίνεται
ὅτι κατηρτίσθη ὀριστικῶς κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ δευτέρου αἰῶνος
μ.Χ. Ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Μουρατόρη ἀνεκαλύφθη καὶ ἐδημοσιεύθη τῷ 1740
χειρόγραφον ἀνήκον εἰς τὸν β' αἰῶνα μ.Χ., τὸ ὁποῖον περιεῖχε κατάλο-
γον τῶν 27 τούτων βιβλίων. Ὁ Κανὼν οὗτος λέγεται Μουρατόριος Κα-
νὼν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰταλοῦ. Πολλοὶ Πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικοὶ
συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Ὁριγένης, ὁ Μ. Ἀθανάσιος, Διονύσιος ὁ Ἀλεξαν-
δρείας, ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος, ἡσχολήθησαν μὲ τὸν Κανόνα τῆς Κ. Δια-
θήκης. Ἡ ἐν Καρθαγένῃ τῷ 419 συνελθοῦσα Σύνοδος ὥρισε τελικῶς τὸν
ὀριστικὸν Κανόνα τῆς Κ. Διαθήκης, περιλαβόντα, ὡς εἴπομεν, τὰ 27
βιβλία αὐτῆς, καὶ τὴν ἀπόφασίν της ἐπεκύρωσεν ἡ Πενθέκτη Οἰκουμε-
νικὴ Σύνοδος.

Ὅταν ὁ Χριστιανισμὸς διεδίδετο εἰς λαοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐγνώριζον
τὴν Ἑλληνικὴν καὶ δὲν ἠγνόουν συνεπῶς τὸ Εὐαγγέλιον, ἀμέσως ἔγιναν
μεταφράσεις τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν λαῶν τούτων. Τοιου-
τοτρόπως, ὅπως τῆς Παλ. Διαθήκης, ἔχομεν καὶ τῆς Κ. Διαθήκης τὴν

Συριακὴν μετάφρασιν, τὴν Ἰτάλαν, τὴν Βουλγάταν τοῦ Ἱερωνύμου, τὴν Κοπτικὴν, τὴν Αἰθιοπικὴν, τὴν Ἀρμενικὴν, τὴν Σλαβονικὴν, τὴν Ἀραβικὴν καὶ ἑξῆς.

Μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς τυπογραφίας ἡ Κ. Διαθήκη μετεφράσθη καὶ ἐτυπώθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ τὰς διαλέκτους τῶν λαῶν τῆς γῆς. Αἱ Βιβλικαὶ ἐταιρεῖαι ἐργάζονται μετὰ ζήλου διὰ τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μεταφράσεως καὶ διαδόσεως τῆς Κ. Διαθήκης εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἰς εὐθηνὰς τιμὰς καὶ εἰς καλλιτεχνικὰς ἐκδόσεις. Παρ' ἡμῖν ἡ « Ἀποστολικὴ Διακονία » καὶ ἡ Ἀδελφότης « Ζωὴ » ἐργάζονται ἐπίσης δραστηρίως διὰ τὴν τύπωσιν καὶ διάδοσιν τῆς Ἀγ. Γραφῆς εἰς εὐθηνὰς τιμὰς καὶ εἰς καλλιτεχνικὰς ἐκδόσεις. Σήμερον δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ὁ ὅποῖος δὲν ἔχει εἰς τὴν γλῶσσάν του τὴν Ἀγ. Γραφήν. Ὅπως ὁ ἥλιος φωτίζει ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς τῆς Ἀγίας Γραφῆς φωτίζει καὶ θερμαίνει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, εἰς οἷαν-δήποτε γωνίαν τῆς γῆς καὶ ἂν εὐρίσκωνται οὗτοι.

ΜΕΡΟΣ

A'

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ

ΠΑΛΑΙΑΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ

ΠΑΛΙΑΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ Δημιουργία τοῦ κόσμου

(Γεν. Α' 1 - 26)

Εν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκοτοῦς. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν· καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὰ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθῇ τῇ ξηρᾷ. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν γῆν καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον

κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γεννηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτός· καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἐνιαυτούς· καὶ ἔστωσαν εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεός τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσων εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, καὶ τοὺς ἀστέρας. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ Θεός ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτός καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεός τὰ κῆτη τὰ μεγάλα καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζῶων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν, καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλὰ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεός, λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ. ἡμέρα πέμπτη.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ

γένος, τετράποδα καὶ ἔρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἔρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν. Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλὰ.

✕

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως «γενήθητω φῶς», (Λόγοι εἰς τὴν Ἑξαήμερον), Mign. E.Π. 29, 44.

«Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, Γενήθητω φῶς». Πρώτη φωνὴ Θεοῦ φωτὸς φύσιν ἐδημιούργησε, τὸ σκότος ἠφάνισε, τὴν κατήφειαν διέλυσε, τὸν κόσμον ἐφαίδρυσε, πᾶσιν ἀθρώως χαρίεσσαν ὕψιν καὶ ἡδεῖαν ἐπήγαγεν. Οὐρανός τε γὰρ ἐξεφάνη κεκαλυμμένος τέως τῷ σκότῳ καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ κάλλος τοσοῦτον, ὅσον ἔτι καὶ νῦν ὀφθαλμοὶ μαρτυροῦσι. Περιελάμπετο δὲ ἀήρ, μᾶλλον δὲ ἐγκεκραμένον ἑαυτῷ ὅλον διόλου εἶχε τὸ φῶς, ὁξεῖας τὰς διαδόσεις τῆς αὐγῆς ἐπὶ τὰ ὅρια ἑαυτοῦ πανταχοῦ παρέμπων.

Ἄνω μὲν γὰρ μέχρι πρὸς αὐτὸν αἰθέρα καὶ οὐρανὸν ἔφθανεν· ἐν δὲ τῷ πλάτει πάντα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, βόρειά τε καὶ νότια καὶ τὰ ἑῷα καὶ τὰ ἐσπέρια, ἐν ὁξείᾳ καιροῦ ροπῇ κατεφώτιζε. Τοιαύτη γὰρ αὐτοῦ ἡ φύσις, λεπτή καὶ διαφανής, ὥστε μηδεμιᾶς παρατάσεως χρονικῆς προσδεῖσθαι τὸ φῶς δι' αὐτοῦ πορευόμενον. Ὡς περ γὰρ τὰς ὕψεις ἡμῶν ἀχρόνως παραπέμπει πρὸς τὰ ὀρώμενα, οὕτω καὶ τὰς τοῦ φωτὸς προσβολὰς ἀκαριαίως, καὶ ὥς οὐδ' ἂν ἐπινοήσειέ τις ἐλάττονα χρόνου ροπὴν, ἐπὶ πάντα ἑαυτοῦ τὰ πέρατα ὑποδέχεται. Καὶ αἰθὴρ ἡδίων μετὰ τὸ φῶς καὶ ὕδατα φανότερα, οὐ μόνον δεχόμενα τὴν αὐγὴν, ἀλλὰ καὶ παρ' ἑαυτῶν ἀντιπέμποντα κατὰ τὴν ἀνάκλασιν τοῦ φωτός, μαρμαρυγῶν πανταχόθεν ἀποπαλλομένων τοῦ ὕδατος. Πάντα ἡ θεία φωνὴ πρὸς τὸ ἥδιστον καὶ τιμιώτατον μετεσκεύασεν.

2. Ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου

(Γεν. Α' 26 - 31, Β' 7 - 10, 15 - 25)

Κ Α' 26 - 31.

καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων

τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. | Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον. κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. Καὶ εὐλόγησεν αὐτούς ὁ Θεός, λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὃ ἐστὶν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς, καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν· καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἔρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη.

Β' 7 - 10, 15 - 25. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολὰς καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. Καὶ ἐξανάτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραῖον εἰς ὅρασιν καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ.... Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε

ἀπ' αὐτοῦ· ἡ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.... Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδὰμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. Καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. Καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ· τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐχ εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. Καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδὰμ, καὶ ὑπνωσε· καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς. Καὶ ὠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ, εἰς γυναικῆ καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδὰμ. Καὶ εἶπεν Ἀδὰμ· τοῦτο νῦν ὅστουν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν», Mign. E.Π. 44, 273.

Δύναμιν δὲ δοὺς πρὸς τὸ ὁμοιοῦσθαι Θεῷ, ἀφῆκεν ἡμᾶς ἐργάτας εἶναι τῆς πρὸς Θεὸν ὁμοιώσεως, ἵνα ἄξιός ᾖ τῆς ἐργασίας μισθός, ἵνα μὴ ὥσπερ εἰκόνες ὦμεν παρὰ ζωγράφου γενόμεναι, εἰκῇ κείμεναι, ἵνα μὴ τὰ τῆς ἡμετέρας ὁμοιώσεως ἄλλω ἔπαινον φέρῃ. "Ὅταν γὰρ τὴν εἰκόνα ἴδῃς ἀκριβῶς μεμορφωμένην πρὸς τὸ πρωτότυπον, οὐ τὴν εἰκόνα ἐπαινεῖς, ἀλλὰ τὸν ζωγράφον θαυμάζεις. "Ἰνα τοίνυν τὸ θαῦμα ἐμὸν γένηται καὶ μὴ ἀλλότριον, ἐμοὶ κατέλιπε τὸ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ γενέσθαι. Κατ' εἰκόνα γὰρ ἔχω τὸ λογικὸς εἶναι, καθ' ὁμοίωσιν δὲ γίνομαι ἐν τῷ Χριστιανὸς γενέσθαι... Ἐὰν γένῃ μισοπόνηρος, ἀμνησίκακος, μὴ μεμνημένος τῆς χθιζῆς ἔχθρας· ἐὰν γένῃ φιλάδελφος, συμπαθής, ὁμοιωθῇ Θεῷ. Ἐὰν οἶός ἐστιν ἐπὶ σὲ τὸν ἁμαρτωλὸν ὁ Θεός, τοιοῦτος γένῃ ἐπὶ τὸν εἰς σὲ πεπλημμεληκότα ἀδελφόν, τῇ πρὸς τὸν πλησίον εὐσπλαγχνίᾳ ὁμοιωθῇ Θεῷ, ὥστε τὸ κατ' εἰκόνα μὲν ἔχεις, ἐκ τοῦ λογικὸς εἶναι καθ' ὁμοίωσιν δὲ γίνῃ ἐκ τοῦ χρηστότητα ἀναλαβεῖν.... Πῶς οὖν γινό-

μεθα καθ' ὁμοίωσιν ; Διὰ τῶν Εὐαγγελίων. Τί ἐστὶ Χριστιανισμός ; Θεοῦ ὁμοίωσις κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἀνθρώπου φύσει. Εἰ ἀνεδέξω τὸ εἶναι Χριστιανός, ἐπείχθητι ὁμοιος γενέσθαι Θεῷ, ἐνδυσαι Χριστόν.

3. Τὸ ἁμάρτημα τῶν πρωτοπλάστων

(Γεν. Γ' 1 - 20)

Ο δὲ ὄφεις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφεις τῇ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου ; Καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄφει· ἀπὸ καρποῦ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου φαγούμεθα, ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου, ὃ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, εἶπεν ὁ Θεός, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, οὐ δὲ μὴ ἄψησθε αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφεις τῇ γυναικί· οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· ἡδεὶ γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἥ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὕμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν.

Καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ὅτι ἄρεστόν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε· καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον. Καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, καὶ ἔρραψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα.

Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν ὃ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου. Καὶ ἐκάλεσε Κύριος ὁ Θεός τὸν Ἀδὰμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀδὰμ, ποῦ εἶ ; Καὶ εἶπεν αὐτῷ· τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ Παραδείσῳ καὶ ἐφοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. Καὶ εἶπεν αὐτῷ

ὁ Θεός· τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου· οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες ; Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδάμ· ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῇ γυναικί· τί τοῦτο ἐποίησας ; Καὶ εἶπεν ἡ γυνή· ὁ ὄφεις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον.

Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ ὄφει· ὅτι ἐποίησας τοῦτο, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· ἐπὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ καὶ γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτὸς σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν. Καὶ τῇ γυναικί εἶπε· πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει. Τῷ δὲ Ἀδὰμ εἶπεν· ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικὸς σου καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. Ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν λόγων « ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον » Mign. E.Π. 53 - 54, 139.

Οἶδα, φησίν, ἡμαρτηκώς, ἀλλ' ἡ γυνή ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, περὶ ἧς αὐτὸς εἶπας, « ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν », αὕτη μοι αἰτία τοῦ ὀλίσθου γέγονεν.... Αὕτη τοίνυν, οὐκ οἶδα πόθεν κινουμένη, ἔδωκέ μοι ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. Ταῦτα δοκεῖ μὲν ἀπολογία νινὰ ἔχειν, πάσης δὲ ἀπεστέρεται συγγνώμης. Ποίας γὰρ ἂν εἴης συγγνώμης ἄξιος,

φησί, τῶν ἐμῶν ἐντολῶν ἐπιλαθόμενος, καὶ τῶν παρ' ἐμοῦ ρηθέντων προτιμωτέραν ἡγήσάμενος τὴν παρὰ τῆς γυναικὸς δόσιν ; Εἰ γὰρ καὶ ἡ γυνὴ ἔδωκεν, ἀλλ' ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ καὶ ὁ φόβος τοῦ ἐπιτιμίου ἱκανὸς ἦν παρασκευάσασθαι φυγεῖν τὴν μετέληψιν. Μὴ γὰρ οὐκ ἤδεις ; μὴ γὰρ ἡγνόεις ; Προλαβὼν διὰ τοῦτο εἶπον κηδόμενος ὑμῶν, ἵνα μὴ τούτοις περιπέσητε· ὥστε, εἰ καὶ ἡ γυνὴ σοι πρὸς τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς ὑπηρετήσατο, ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀνεύθυνος ἔσῃ. Ἀξιοπιστοτέραν γὰρ ἐχρῆν ἡγήσασθαι τὴν παρ' ἐμοῦ ἐντολήν, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν σε παραστήσασθαι τὴν βρῶσιν; ἀλλὰ καὶ τῇ γυναικὶ δεῖξαι τῶν ἡμαρτημένων τὸ μέγεθος. Κεφαλὴ γὰρ εἶ τῆς γυναικὸς, καὶ διὰ σέ ἐκείνη παρήχθη· σὺ δὲ τὴν τάξιν ἀνέστρεψας, καὶ οὐ μόνον ἐκείνην οὐ διώρθωσας, ἀλλὰ καὶ συγκατεσπάσθης· καὶ δέον τὸ λοιπὸν σῶμα τῇ κεφαλῇ ἔπεσθαι, τὸ ἐναντίον γέγονε, καὶ ἡ κεφαλὴ τῷ λοιπῷ σώματι ἐξηκολούθησε, καὶ τὰ ἄνω κάτω γέγονε. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ τὴν τάξιν ἅπασαν ἀνέστρεψας, ἐν τούτοις εἶ νῦν, ὁ πρὸ τούτου τοσαύτη δόξῃ περιβεβλημένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ
ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4. Ἡ κλήσις τοῦ Ἀβραάμ

(Γεν. IB' 1 - 6, IZ' 1 - 11, 19, KB' 15 - 19)

K IB' 1 - 6.

καὶ εἶπε Κύριος τῷ Ἀβραμ· ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω· καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ εὐλογήσω σε καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογημένος· καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσομαι· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐπορεύθη Ἀβραμ, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ Κύριος, καὶ ὤχετο μετ' αὐτοῦ Λῶτ. Ἀβραμ

δὲ ἦν ἐτῶν ἐβδομήκοντα — πέντε, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Χαρράν. Καὶ ἔλαβεν Ἀβραμ Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν Λῶτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ὅσα ἐκτήσαντο, καὶ πᾶσαν ψυχὴν, ἣν ἐκτήσαντο ἐκ Χαρράν, καὶ ἐξήλθοσαν πορευθῆναι εἰς γῆν Χαναάν.

ΙΖ' 1-11. Ἐγένετο δὲ Ἀβραμ ἐτῶν ἐνενηκονταεννέα, καὶ ὤφθη Κύριος τῷ Ἀβραμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός σου· εὐαρέσκει ἐνώπιον ἐμοῦ καὶ γίνου ἄμεμπτος, καὶ θήσομαι τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα. Καὶ ἔπεσεν Ἀβραμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεός λέγων· καὶ ἐγὼ ἰδοὺ ἡ διαθήκη μου μετὰ σοῦ, καὶ ἔση πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, καὶ οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἀβραμ, ἀλλ' ἔσται τὸ ὄνομά σου Ἀβραάμ, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε. Καὶ αὐξάνῳ σε σφόδρα καὶ θήσω σε εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖς ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται. Καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ, εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν, εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναί σου Θεός καὶ τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ. Καὶ δώσω σοι καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σέ τὴν γῆν, ἣν παροικεῖς, πᾶσαν τὴν γῆν Χαναάν, εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός πρὸς Ἀβραάμ· σὺ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις, σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου μετὰ σέ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. Καὶ αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διατηρήσεις, ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν· περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικόν.

Στίχ. 19. Εἶπε δὲ ὁ Θεός πρὸς Ἀβραάμ· ναί· ἰδοὺ Σάρρα ἡ γυνή σου τέξεται σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναι αὐτῷ Θεός καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν.

ΚΒ' 15 - 19. Καὶ ἐκάλεσεν ἄγγελος Κυρίου τὸν Ἀβραάμ δευτέρον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων· κατ' ἐμαυτοῦ ὥμοσα, λέγει Κύριος, οὐ εἶνεκεν ἐποίησας τὸ ρῆμα τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ, ἥ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ κληρονομήσει τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων· καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ' ὧν ὑπήκουσας τῆς ἐμῆς φωνῆς.

5. Τὰ δεινὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ

(Ἑξόδ. Α' 1 - 15)

Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῶν εἰσπεπορευμένων εἰς Αἴγυπτον ἅμα Ἰακώβ τῷ πατρὶ αὐτῶν, ἕκαστος πανοικί αὐτῶν εἰσῆλθουσιν. Ρουβὴν, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδας, Ἰσάαχαρ, Ζαβουλὼν καὶ Βενιαμίν, Δάν καὶ Νεφθαλεὶμ, Γὰδ καὶ Ἀσήρ. Ἰωσήφ δὲ ἦν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἦσαν δὲ πᾶσαι ψυχαὶ ἐξ Ἰακώβ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα. Ἐτελεύτησε δὲ Ἰωσήφ καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐκείνη. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ηὐξήθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν καὶ χυδαῖοι ἐγένοντο. Καὶ κατίσχυον σφόδρα σφόδρα, ἐπλήθυνε δὲ ἡ γῆ αὐτοῦς. Ἀνέστη δὲ βασιλεὺς ἕτερος ἐπ' Αἴγυπτον, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. Εἶπε δὲ τῷ ἔθνει αὐτοῦ· ἰδοὺ τὸ γένος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ μέγα πλῆθος καὶ ἰσχύει ὑπὲρ ἡμᾶς· δεῦτε οὖν κατασοφισώμεθα αὐτούς, μὴ ποτε πληθυνθῇ, καὶ ἡνίκα ἂν συμβῇ ἡμῖν πόλεμος, προστεθήσονται καὶ οὗτοι πρὸς τοὺς ὑπεναντίους καὶ ἐκπολεμήσαντες ἡμᾶς ἐξελεύσονται ἐκ τῆς γῆς.

Καὶ ἐπέστησεν αὐτοῖς ἐπιστάτας τῶν ἔργων, ἵνα κακώσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔργοις· καὶ ὠκοδόμησαν πόλεις ὀχυ-

ράς τῷ Φαραῶ, τήν τε Πειθῶμ καὶ Ραμεσσή καὶ Ὠν, ἣ ἐστὶν Ἑλιούπολις. Καθότι δὲ αὐτοὺς ἐταπείνουν, τοσοῦτω πλείους ἐγίγνοντο, καὶ ἴσχυον σφόδρα σφόδρα· καὶ ἐβδελύσσοντο οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Καὶ κατεδυνάστευον οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ βία καὶ κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς σκληροῖς, τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις, κατὰ πάντα τὰ ἔργα, ὧν κατεδουλοῦντο αὐτοὺς μετὰ βίας.

6. Ἡ κλήσις τοῦ Μωϋσέως

(Ἑξοδ. Γ' 1 - 9, 10 - 11, 16 - 21)

Κ Στίχ. 1 - 9.
καὶ Μωϋσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα Ἰοθὼρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ ἱερέως Μαδιάμ καὶ ἤγαγε τὰ πρόβατα ὑπὸ τὴν ἔρημον καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ. Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τοῦ βάλτου, καὶ ὁρᾷ ὅτι ὁ βάτος καίεται πυρί, ὁ δὲ βάτος οὐ κατεκαίετο. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς· παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὄραμα τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάτος. Ὡς δὲ εἶδε Κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Κύριος ἐκ τοῦ βάλτου λέγων· Μωϋσῆ, Μωϋσῆ. Ὁ δὲ εἶπε· τί ἐστὶ ; Ὁ δὲ εἶπε· μὴ ἐγγίσης ὧδε. Λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστὶ. Καὶ εἶπεν· ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς σου, Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ. Ἀπέστρεψε δὲ Μωϋσῆς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· εὐλαβεῖτο γὰρ κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἀκήκοα ἀπὸ τῶν ἐργοδιωκτῶν· οἶδα γὰρ τὴν ὀδύνην αὐτῶν, καὶ κατέβην ἐξελεῖσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης καὶ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς

εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, εἰς γῆν ρέουσαν γάλα καὶ μέλι.
εἰς τὸν τόπον τῶν Χαναναίων.

Στίχ. 10 - 11. Καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

Στίχ. 16 - 21. Ἐλθὼν οὖν συνάγαγε τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ὥπταί μοι, Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ, λέγων· ἐπισκοπῇ ἐπέσκεμμαι ὑμᾶς καὶ ὅσα συμβέβηκεν ὑμῖν ἐν Αἰγύπτῳ. Καὶ εἶπεν· ἀναβιβάσω ὑμᾶς ἐκ τῆς κακώσεως τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων καὶ Χετταίων καὶ Ἀμορραίων καὶ Φερεζαίων καὶ Γεργεσαίων καὶ Εὐαίων καὶ Ἰεβουσαίων, εἰς γῆν ρέουσιν γάλα καὶ μέλι. Καὶ εἰσακούσονται σου τῆς φωνῆς· καὶ εἰσελεύσῃ σὺ καὶ ἡ γερουσία Ἰσραὴλ πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν· ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων προσκέκληται ἡμᾶς· πορευσόμεθα οὖν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα θύσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν. Ἐγὼ δὲ οἶδα ὅτι οὐ προήσεται ὑμᾶς Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου πορευθῆναι. ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κραταιᾶς. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις μου, οἷς ποιήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελεῖ ὑμᾶς.

7. Προπαρασκευαὶ διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων

(Ἑξόδ. IB' 1 - 14, 18 - 28)

Ε Στίχ. 1 - 14.
Ἐπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρὼν ἐν γῇ Αἰγύπτου λέγων. Ὁ μὴν οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτός ἐστιν ὑμῖν ἐν τοῖς μηνσὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἀάλησον πρὸς πᾶσαν συνα-

γαγωγὴν υἱῶν Ἰσραὴλ λέγων· τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον κατ' οἴκους πατριῶν, ἕκαστος πρόβατον κατ' οἰκίαν. Ἐὰν δὲ ὀλιγοστοὶ ᾧσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὥστε μὴ εἶναι ἱκανοὺς εἰς πρόβατον, συλλήψεται μεθ' ἑαυτοῦ τὸν γείτονα τὸν πλησίον αὐτοῦ κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν· ἕκαστος τὸ ἄρκοῦν αὐτῷ συναριθμήσεται εἰς πρόβατον. Πρόβατον τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον ἔσται ὑμῖν· ἀπὸ τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν ἐρίφων λήψεσθε. Καὶ ὑμῖν διατετηρημένον ἕως τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου, καὶ σφάζουσιν αὐτὸ πᾶν πλῆθος συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ πρὸς ἐσπέραν. Καὶ λήφονται ἀπὸ τοῦ αἵματος καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν καὶ ἐπὶ τὴν φλιάν ἐν τοῖς οἴκοις, ἐν οἷς ἐὰν φάγωσιν αὐτὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ φάγονται τὰ κρέατα τῇ νυκτὶ ταύτῃ· ὅπτα πυρὶ καὶ ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται. Οὐκ ἔδεσθε ἀπ' αὐτῶν ὠμὸν οὐδὲ ἡψημένον ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἡ ὅπτα πυρί, κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐνδοσθίοις. Οὐκ ἀπολείψετε ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωῒ καὶ ὅστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ· τὰ δὲ καταλείπομενα ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωῒ ἐν πυρὶ κατακαύσετε. Οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό· αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν· καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς· πάσχα ἐστὶ Κυρίῳ.

Καὶ διελεύσομαι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ καὶ πατάξω πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους καὶ ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν Αἰγυπτίων ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν· ἐγὼ Κύριος. Καὶ ἔσται τὸ αἶμα ὑμῖν ἐν σημείῳ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐστε ἐκεῖ, καὶ ὄψομαι τὸ αἶμα καὶ σκεπάσω ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι, ὅταν παίω ἐν γῇ Αἰγύπτῳ.

Στίχ. 18 - 28. Ἐναρχόμενοι τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου ἀφ' ἐσπέρας ἔδεσθε ἄζυμα ἕως ἡμέρας μιᾶς καὶ εἰκάδος τοῦ μηνός, ἕως ἐσπέρας. Ἐπτά ἡ-

μέρας ζύμη οὐχ εὑρεθήσεται ἐν ταῖς οἰκίαις ὑμῶν· πᾶς δὲ ἂν φάγῃ ζυμωτόν, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ συναγωγῆς Ἰσραὴλ, ἐν τε τοῖς γειώραις καὶ αὐτόχθοσι τῆς γῆς· πᾶν ζυμωτόν οὐκ ἔδεσθε, ἐν παντὶ δὲ κατοικητηρίῳ ὑμῶν ἔδεσθε ἄζυμα.

Ἐκάλεσε δὲ Μωϋσῆς πᾶσαν γερουσίαν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· ἀπελθόντες λάβετε ὑμῖν αὐτοῖς πρόβατον κατὰ συγγενείας ὑμῶν καὶ θύσατε τὸ πάσχα. Λήψεσθε δὲ δέσμην ὑσώπου, καὶ βάψαντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ παρὰ τὴν θύραν καθίξετε τῆς φλιᾶς καὶ ἐπ’ ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν ἀπὸ τοῦ αἵματος, ὃ ἐστι παρὰ τὴν θύραν· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθε ἕκαστος τὴν θύραν τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἕως πρωῒ. Καὶ παρελεύσεται Κύριος πατάξαι τοὺς Αἰγυπτίους καὶ ὄψεται τὸ αἶμα ἐπὶ τῆς φλιᾶς καὶ ἐπ’ ἀμφοτέρων τῶν σταθμῶν, παρελεύσεται Κύριος τὴν θύραν καὶ οὐκ ἀφήσει τὸν ὀλοθρευόντα εἰσελθεῖν εἰς τὰς οἰκίας ὑμῶν πατάξαι. Καὶ φυλάξασθε τὸ ρῆμα τοῦτο νόμιμον σεαυτῶν, καὶ τοῖς υἱοῖς σου ἕως αἰῶνος. Ἐὰν δὲ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν δῶ Κύριος ὑμῖν, καθότι ἐλάλησε, φυλάξασθε τὴν λατρείαν ταύτην. Καὶ ἔσται ἂν λέγωσι πρὸς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν, τίς ἡ λατεία αὕτη; Καὶ ἐρεῖτε αὐτοῖς· θυσία τὸ πάσχα τοῦτο Κυρίῳ, ὡς ἐσκέπασε τοὺς οἴκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν Αἰγύπτῳ, ἡνίκα ἐπάταξε τοὺς Αἰγυπτίους τοὺς δὲ οἴκους ἡμῶν ἐρρύσατο. Καὶ κύψας ὁ λαὸς προσεκύνησε.

8. Κύρωσις τῆς Διαθήκης διὰ θυσιῶν καὶ ραντισμῶν

(Ἐξόδ. ΚΑ' 4 - 9)

Καὶ ἔγραψε Μωϋσῆς πάντα τὰ ρήματα Κυρίου. Ὁρθρίσας δὲ Μωϋσῆς τὸ πρωὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον ὑπὸ τὸ ὄρος καὶ δώδεκα λίθους εἰς τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ·

καὶ ἐξαπέστειλε τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὀλοκαυτώματα καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου τῷ Θεῷ μοσχάρια. Λαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὸ ἥμισυ τοῦ αἵματος ἐνέχεεν εἰς κρατῆρας, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ αἵματος προσέχεε πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Καὶ λαβὼν τὸ βιβλίον τῆς διαθήκης ἀνέγνω εἰς τὰ ᾧτα τοῦ λαοῦ, καὶ εἶπαν· πάντα, ὅσα ἐλάλησε Κύριος, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα. Λαβὼν δὲ Μωϋσῆς τὸ αἷμα κατεσχέδασε τοῦ λαοῦ καὶ εἶπεν· ἰδοὺ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς περὶ πάντων τῶν λόγων τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΗΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

9. Ὁ Δεκάλογος

(Ἑξόδ. Κ' 1 - 18)

Καὶ ἐλάλησε Κύριος πάντας τοὺς λόγους τούτους λέγων·
1. Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. Οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

2. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς· ἐγὼ γὰρ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, Θεὸς ζηλωτῆς, ἀποδιδούς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς τοῖς μισοῦσί με καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματά μου.

3. Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ·

οὐ γὰρ μὴ καθάρισθαι Κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.

4. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἔργῳ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου· οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον, σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζυγίόν σου καὶ πᾶν κτῆνός σου καὶ ὁ προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί. Ἐν γὰρ ἔξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς καὶ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ· διὰ τοῦτο εὐλόγησε Κύριος τὴν ἡμέραν τὴν ἐβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν.

5. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σου διδωσί σοι.

6. Οὐ μοιχεύσεις. 7. Οὐ κλέψεις.

8. Οὐ φονεύσεις.

9. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῇ.

10. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου οὔτε τὸν ἀγρόν αὐτοῦ οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ οὔτε τοῦ βοῦς αὐτοῦ οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί.

† 10. Ἄλλαι ἠθικαὶ ἐντολαὶ τῆς Μωσ. Νομοθεσίας

(Ἐξόδ. ΚΑ' 1 - 3, 12 - 18, 24 - 26, ΚΒ' 20 - 31, ΚΓ' 1 - 14)

ΚΑ' 1 - 3.

Καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματα, ἃ παραθήσῃ ἐνώπιον αὐτῶν. Ἐὰν κτήσῃ παῖδα Ἑβραῖον, ἐξ ἔτη δουλεύσει σοι· τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἔτει ἀπελεύσεται ἐλεύθερος δωρεάν.

Στίχ. 12 - 18. Ἐὰν δὲ πατάξῃ τις τινα, καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατούσθω· ὁ δὲ οὐχ ἐκὼν, ἀλλ' ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς τὰς χειρὰς αὐτοῦ, δώσω σοι τόπον, οὗ φεύζεται ἐκεῖ ὁ φονεύσας. Ἐὰν δὲ τις ἐπιθῇται τῷ πλησίον ἀποκτείνει αὐτὸν δόλῳ καὶ καταφύγῃ, ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου μου λήψῃ αὐτὸν θανατῶσαι. Ὃς τύπτει πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω. Ὁ κακολογῶν πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ τελευτήσει θανάτῳ. Ὃς ἐὰν κλέψῃ τις τινα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδῶται, καὶ εὑρεθῇ ἐν αὐτῷ, θανάτῳ τελευτάτω.

Στίχ. 24 - 26. Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, χεῖρα ἀντὶ χειρός, πόδα ἀντὶ ποδός, κατάκαυμα ἀντὶ κατακαύματος, τραῦμα ἀντὶ τραύματος, μῶλωπα ἀντὶ μώλωπος.

ΚΒ' 20 - 31. Ὁ θυσιάζων θεοῖς θανάτῳ ἐξολοθρευθήσεται, πλὴν Κυρίῳ μόνῳ. Καὶ προσήλυτον οὐ κακώσετε, οὐδὲ μὴ θλίψῃτε αὐτόν· ἦτε γὰρ προσήλυτοι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ. Πᾶσαν χήραν καὶ ὀρφανὸν οὐ κακώσετε· ἐὰν δὲ κακία κακώσῃτε αὐτούς, καὶ κεκράξαντες καταβοήσωσι πρὸς με, ἀκοῇ εἰσακούσομαι τῆς φωνῆς αὐτῶν καὶ ὀργισθήσομαι θυμῷ καὶ ἀποκτενῶ ὑμᾶς μαχαίρα, καὶ ἔσονται αἱ γυναῖκες ὑμῶν χῆραι καὶ τὰ παιδία ὑμῶν ὀρφανά.

Ἐὰν δὲ ἀργύριον ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ τῷ πενιχρῷ παρὰ σοί, οὐκ ἔσῃ αὐτὸν κατεπείγων, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον. Ἐὰν δὲ ἐνεχυράσῃς ἐνεχυράσῃς τὸ ἱμάτιον τοῦ πλησίον, πρὸ δυσμῶν ἡλίου ἀποδώσεις αὐτῷ· ἔστι γὰρ τοῦτο περιβόλαιον αὐτοῦ, μόνον τοῦτο τὸ ἱμάτιον ἀσχημοσύνης αὐτοῦ· ἐν τίνι κοιμηθήσεται; ἐὰν οὖν καταβοήσῃ πρὸς με, εἰσακούσομαι αὐτοῦ· ἐλεῆμων γάρ εἰμι. Θεοὺς οὐ κακολογήσεις καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐ κακῶς ἑρεῖς. Ἀπαρχὰς ἄλωνος καὶ ληνοῦ σου οὐ καθυστερήσεις· τὰ πρωτότοκα τῶν

υἱῶν σου δώσεις ἐμοί. Οὕτω ποιήσεις τὸν μόσχον σου καὶ τὸ πρόβατόν σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου· ἑπτὰ ἡμέρας ἔσται ὑπὸ τὴν μητέρα, τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἀποδώσεις μοι αὐτό. Καὶ ἄνδρες ἄγιοι ἔσεσθέ μοι. Καὶ κρέας θηριάλωτον οὐκ ἔδεσθε, τῷ κυνὶ ἀπορρίψατε αὐτό.

ΚΓ' 1-14. Οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν. Οὐ συγκαταθήσῃ μετὰ τοῦ ἀδίκου γενέσθαι μάρτυς ἄδικος. Οὐκ ἔσῃ μετὰ πλειόνων ἐπὶ κακία. Οὐ προστεθήσῃ μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι μετὰ τῶν πλειόνων, ὥστε ἐκκλῖναι κρίσιν. Καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει. Ἐὰν δὲ συναντήσης τῷ βοῦ τοῦ ἐχθροῦ σου ἢ τῷ ὑποζυγίῳ αὐτοῦ πλανωμένοις, ἀποστρέψας ἀποδώσεις αὐτῷ. Ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ συναρεῖς αὐτὸ μετ' αὐτοῦ. Οὐ διαστρέψεις κρίμα πένητος ἐν κρίσει αὐτοῦ. Ἀπὸ παντὸς ρήματος ἀδίκου ἀποστήσῃ· ἀθῶον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς καὶ οὐ δικαιώσεις τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων. Καὶ δῶρα οὐ λήψῃ· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλέπόντων καὶ λυμαίνεται ρήματα δίκαια. Καὶ προσήλυτον οὐ θλίψετε· ὑμεῖς γὰρ οἴδατε τὴν ψυχὴν τοῦ προσηλύτου· αὐτοὶ γὰρ προσήλυτοι ἦτε ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. Ἐξ ἔτη σπερεῖς τὴν γῆν σου καὶ συνάξεις τὰ γεννήματα αὐτῆς· τῷ δὲ ἐβδόμῳ ἄφεσιν ποιήσεις καὶ ἀνήσεις αὐτήν, καὶ ἔδονται οἱ πτωχοὶ τοῦ ἔθνους σου, τὰ δὲ ὑπολειπόμενα ἔδεται τὰ ἄγρια θηρία. Οὕτω ποιήσεις τὸν ἀμπελῶνά σου καὶ τὸν ἐλαιῶνά σου.

Ἐξ ἡμέρας ποιήσεις τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀνάπαυσις, ἵνα ἀναπαύσῃται ὁ βοὺς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ ἵνα ἀναψύξῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης σου καὶ ὁ προσήλυτος. Πάντα, ὅσα εἶρηκα πρὸς ὑμᾶς φυλάξασθε. Καὶ ὄνομα θεῶν ἐτέρων οὐκ ἀναμνησθήσεσθε, οὐδὲ μὴ ἀκουσθῇ ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν.

11. Συμβουλαὶ τοῦ εὐσεβοῦς Τωβίτ

πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Τωβίαν

(Τωβίτ Δ' 1 - 12, 13 - 21)

Ε^{1-12.}

ν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐμνήσθη Τωβίτ περὶ τοῦ ἀργυρίου, οὗ παρέθετο Γαβαήλ ἐν Ράγοις τῆς Μηδίας, καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· ἐγὼ ἡτησάμην θάνατον, τί οὐ καλῶ Τωβίαν τὸν υἱόν μου, ἵνα αὐτῷ ὑποδείξω πρὶν ἀποθανεῖν με ; Καὶ καλέσας αὐτὸν εἶπε·

Παιδίον, ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με, καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν μητέρα σου· τίμα αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καὶ ποιεῖ τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτήν. Μνήσθητι, παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύνους ἐώρακεν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ· ὅταν ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἐνὶ τάφῳ. Πάσας τὰς ἡμέρας, παιδίον, Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μνημόνευε καὶ μὴ θελήσῃς ἀμαρτάνειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Δικαιοσύνην ποιεῖ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καὶ μὴ πορευθῇς ταῖς ὁδοῖς τῆς ἀδικίας· διότι ποιούν- τός σου τὴν ἀλήθειαν, εὐοδίαί ἔσονται ἐν τοῖς ἔργοις σου καὶ πᾶσι τοῖς ποιούσι τὴν δικαιοσύνην.

Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοὶ ποιεῖ ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθο- νεσάτω σοὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Ὡς σοὶ ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποιήσον ἐξ αὐτῶν ἐλεημοσύνην· ἐὰν ὀλίγον σοὶ ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην· θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡ- μέραν ἀνάγκης· διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ρύεται καὶ οὐκ ἔῃ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος· δῶρον γὰρ ἀγαθὸν ἔστιν ἐλεημο- σύνη πᾶσι τοῖς ποιούσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου.

Στίχ. 13 - 21. Καὶ νῦν, παιδίον, ἀγάπα τοὺς ἀδελφούς σου καὶ μὴ ὑπερηφανεύου τῇ καρδίᾳ σου ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ λαοῦ σου λαβεῖν σεαυτῷ ἐξ αὐτῶν γυναικᾶ· διότι ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ ἀπώλεια καὶ ἀκαταστασία πολλή, καὶ ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια μεγάλη· ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ λιμοῦ.

Μισθὸς παντὸς ἀνθρώπου, ὃς ἐὰν ἐργάσῃται παρὰ σοί, μὴ αὐλισθήτω, ἀλλ' ἀπόδος αὐτῷ παραυτίκα, καὶ ἐὰν δουλεύσης τῷ Θεῷ, ἀποδοθήσεταιί σοι. Πρόσεχε σεαυτῷ, παιδίον, ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου καὶ ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου. Καὶ ὁ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσης. Οἶνον εἰς μέθην μὴ πίης, καὶ μὴ πορευθήτω μετὰ σοῦ μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου.

Ἐκ τοῦ ἄρτου σου δίδου πεινῶντι καὶ ἐκ τῶν ἱματίων σου τοῖς γυμνοῖς· πᾶν, ὃ ἐὰν περισσεύσῃ σοι, ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην. Ἐκχεον τοὺς ἄρτους σου ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δικαίων καὶ μὴ δῶς τοῖς ἁμαρτωλοῖς. Συμβουλίαν παρὰ παντὸς φρονίμου ζήτησον καὶ μὴ καταφρονήσης ἐπὶ πάσης συμβουλίας χρησίμης.

Καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει Κύριον τὸν Θεὸν καὶ παρ' αὐτοῦ αἰτήσον, ὅπως αἱ ὁδοί σου εὐθεῖαι γένωνται, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι καὶ αἱ βουλαί σου εὐδωθῶσι· διότι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει βουλήν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος δίδωσι πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ ὃν ἐὰν θέλῃ, ταπεινοῖ, καθὼς βούλεται. Καὶ νῦν, παιδίον, μνημόνευε τῶν ἐντολῶν μου, καὶ μὴ ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ τῆς καρδίας σου.

Καὶ νῦν ὑποδεικνύω σοι τὰ δέκα τάλαντα τοῦ ἀργυρίου, ἃ παρεθέμην Γαβαήλῳ τῷ τοῦ Γαβρία ἐν Ράγοις τῆς Μηδίας. Καὶ μὴ φοβοῦ, παιδίον, ὅτι ἐπταχεύσαμεν· ὑπάρχει σοι πολλά, ἐὰν φοβηθῇς τὸν Θεόν, καὶ ἀποστῇς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καὶ ποιήσης τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

12. Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς σοφίας

(Παροιμ. Γ' 13 - 20)

Μακάριος ἄνθρωπος ὃς εὔρε σοφίαν καὶ θνητὸς ὃς εἶδε φρόνησιν· κρεῖσσον γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι ἢ χρυσίου καὶ ἀργυρίου θησαυρούς. Τιμιωτέρα δέ ἐστι λίθων πολυτελῶν, οὐκ ἀντιτάσσεται αὐτῇ οὐδὲν πονηρόν· εὐγνωστός ἐστι πᾶσι τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῇ, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστι. Μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα· ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη, νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώσσης φορεῖ. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλαί, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ· ξύλον ζωῆς ἐστι πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς, καὶ τοῖς ἐπεριδομένοις ἐπ' αὐτὴν ὡς ἐπὶ Κύριον ἀσφαλῆς. Ὁ Θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν, ἡτοίμασε δὲ οὐρανοὺς φρονήσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΝ ΨΑΛΜΟΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙΣ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

13. Ὕμνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν θαυμαστὴν διάβασιν τῆς Ἑρυθρᾶς Θαλάσσης

(Ἑξόδ. ΙΕ' 1 - 20)

Τότε ᾄσε Μωϋσῆς καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὴν ᾠδὴν ταύτην τῷ Θεῷ καὶ εἶπαν λέγοντες·

Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν· οὗτός μου Θεός, καὶ δοξάσω αὐ-

τόν, Θεὸς τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ὑψώσω αὐτόν. Κύριος συν-
τρίβων πολέμους, Κύριος ὄνομα αὐτῷ. Ἄρματα Φαραὼ
καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν, ἐπιλέκτους ἀ-
ναβάτας τριστάτας κατεπόντισεν ἐν Ἑρυθρᾷ θαλάσῃ, πόν-
τῳ ἐκάλυψεν αὐτούς, κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὥσεί λίθος.

Ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, δεδοξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιὰ σου
χεὶρ, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς. Καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης
σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους· ἀπέστειλας τὴν ὀργὴν
σου καὶ κατέφαγεν αὐτούς ὡς καλάμην. Καὶ διὰ πνεύματος
τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ· ἐπάγη ὥσεί τεῖχος τὰ ὕδατα,
ἐπάγη τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. Εἶπεν ὁ ἐχθρὸς,
διώξας καταλήψομαι, μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχὴν μου,
ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χεὶρ μου. Ἀπέστειλας
τὸ πνεῦμά σου, ἐκάλυψεν αὐτοὺς θάλασσα· ἔδυσαν ὥσεί μό-
λιβος ἐν ὕδατι σφοδρῶ. ✠

Τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε ; τίς ὅμοιός σοι, δεδοξα-
σμένος ἐν ἁγίοις, θαυμαστός ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα ;

Ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, κατέπιεν αὐτοὺς γῆ. Ὡδή-
γησάς τῇ δικαιοσύνῃ σου τὸν λαόν σου τοῦτον ὃν ἐλυτρώ-
σω, παρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἁγίον σου.

Ἦκουσαν ἔθνη καὶ ὠργίσθησαν· ὠδῖνες ἔλαβον κατοικοῦν-
τας Φιλιστιεῖμ. Τότε ἔσπευσαν ἡγεμόνες Ἐδώμ, καὶ ἄρ-
χοντες Μωαβιτῶν, ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος, ἐτάκησαν πάντες
οἱ κατοικοῦντες Χαναάν. Ἐπιπέσοι ἐπ' αὐτοὺς τρόμος καὶ
φόβος, μεγέθει βραχίονός σου ἀπολιθώθητῶσαν, ἕως ἂν
παρέλθῃ ὁ λαός σου, Κύριε, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου οὗ-
τος, ὃν ἐκτήσω. Εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτοὺς εἰς ὄρος
κληρονομίας σου, εἰς ἔτοιμον κατοικητήριόν σου, ὃ κατηρ-
τίσω, Κύριε, ἁγίασμα, Κύριε, ὃ ἡτοίμασαν αἱ χεῖρές σου.
Κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα καὶ ἐπ' αἰῶνα καὶ ἔτι. Ὅτι
εἰσῆλθεν ἵππος Φαραὼ σὺν ἄρμασι καὶ ἀναβάταις εἰς θά-

ῥασαν, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς Κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης· οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

14. Τὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ Μωϋσέως.

Ἡ τελευταία αὐτοῦ

(Δευτ. ΑΒ' 1 - 23, 39 - 44)

Κ^{1 - 23.}

καὶ ἐλάλησε Μωϋσῆς εἰς τὰ ὦτα πάσης ἐκκλησίας τὰ ῥήματα τῆς ᾠδῆς ταύτης ἕως εἰς τέλος.

Πρόσεχε οὐρανέ, καὶ λαλήσω, καὶ ἀκουέτω ἡ γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. Προσδοκάσθω ὡς ὑετός τὸ ἀπόφθεγμά μου, καὶ καταβήτω ὡς δρόσος τὰ ῥήματά μου, ὥσει ὄμβρος ἐπ' ἄγρῳ καὶ ὥσει νιφετός ἐπὶ χόρτον. "Οτι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐκάλεσα· δότε μεγαλυσύνην τῷ Θεῷ ἡμῶν. Θεός, ἀληθινὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις· Θεός πιστός, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία, δίκαιος καὶ ὅσιος Κύριος. Ἠμάρτοσαν οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά, γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη. Ταῦτα Κυρίῳ ἀνταποδίδοτε ; οὕτω λαὸς μωρός καὶ οὐχὶ σοφός ; οὐκ αὐτὸς οὗτός σου πατὴρ ἐκτίσαστό σε καὶ ἐποίησέ σε καὶ ἔπλασέ σε ; Μνήσθητε ἡμέρας αἰῶνος, σύνετε ἔτη γενεᾶς γενεῶν· ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι.

"Οτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱούς Ἀδάμ, ἔστησεν ὅρια ἔθνων κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ.

Καὶ ἐγεννήθη μερὶς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ. Αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν γῇ ἐρήμῳ, ἐν δίψῃ καύματος ἐν γῇ ἀνύδρῳ· ἐκύκλωσεν αὐτὸν καὶ ἐπαίδευσεν αὐτὸν καὶ διεφύλαξεν αὐτὸν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ὡς ἀετός σκεπάσαι νοσσιὰν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς νεοσσοῖς αὐτοῦ ἐπεπόθησε, διεῖς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐ-

τοὺς καὶ ἀνέλαβεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν μεταφρένων αὐτοῦ. Κύριος μόνος ἦγεν αὐτοὺς καὶ οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν θεὸς ἀλλότριος. Ἀνεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς, ἐψώμισε αὐτοὺς γεννήματα ἀγρῶν· ἐθήλασαν μέλι ἐκ πέτρας καὶ ἔλαιον ἐκ στερεᾶς πέτρας, βούτυρον βοῶν καὶ γάλα προβάτων μετὰ στέατος ἀρνῶν καὶ κριῶν, υἰῶν ταύρων καὶ τράγων, μετὰ στέατος νεφρῶν πυροῦ, καὶ αἶμα σταφυλῆς ἔπιον οἶνον.

Καὶ ἔφαγεν Ἰακώβ καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος, ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη· καὶ ἐγκατέλιπε τὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτὸν καὶ ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ. Παρώξυνάν με ἐπ' ἀλλοτρίοις, ἐν βδελύγμασιν αὐτῶν παρεπίκρανάν με· ἔθυσαν δαιμονίοις καὶ οὐ Θεῷ, θεοῖς, οἷς οὐκ ᾔδεισαν· καινοὶ καὶ πρόσφατοι ἤκασιν, οὓς οὐκ ᾔδεισαν οἱ πατέρες αὐτῶν. Θεὸν τὸν γεννήσαντά σε ἐγκατέλιπες καὶ ἐπελάθου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε. Καὶ εἶδε Κύριος καὶ ἐζήλωσε καὶ παρωξύνθη δι' ὀργὴν υἰῶν αὐτοῦ καὶ θυγατέρων καὶ εἶπεν· ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν καὶ δείξω τί ἔσται αὐτοῖς ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν· ὅτι γενεὰ ἐξεστραμμένη ἐστίν, υἱοί, οἷς οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς. Αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ Θεῷ παρώξυνάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν· καὶ γὰρ παραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιστῶ αὐτούς. "Ὅτι πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου, καυθήσεται ἕως ἁδου κάτω, καταφάγεται γῆν καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς, φλέξει θεμέλια ὀρέων.

Στίχ. 39 - 44. "Ἴδετε ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω, πατάξω καὶ γὰρ ἰάσομαι, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐξελεῖται ἐκ τῶν χειρῶν μου. "Ὅτι ἀρῶ εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν χειρὰ μου καὶ ὁμοῦμαι τὴν δεξιάν μου καὶ ἐρῶ· ζῶ ἐγὼ εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι παροξυνῶ ὡς ἀστραπὴν τὴν μάχαιράν μου, καὶ ἀνθέξεται κρίματος ἡ χεὶρ μου, καὶ ἀποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς μισοῦσί με.

ἀνταποδώσω· μεθύσω τὰ βέλη μου ἀφ' αἵματος, καὶ ἡ μά-
χαιρά μου, φάγεται κρέα, ἀφ' αἵματος τραυματιῶν καὶ αἰχ-
μαλωσίας, ἀπὸ κεφαλῆς ἀρχόντων ἐχθρῶν.

Εὐφράνθητε, οὐρανοί, ἅμα αὐτῷ, καὶ προσκυνήσατέωσαν
αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ· εὐφράνθητε, ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ
αὐτοῦ καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες υἱοὶ Θεοῦ· ὅτι τὸ
αἷμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐκδικᾶται, καὶ ἐκδικήσει καὶ ἀνταπο-
δώσει δίκην τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς μισοῦσιν ἀνταποδώσει,
καὶ ἐκκαθαριεῖ Κύριος τὴν γῆν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωυσέως περὶ τῆς κατ' ἄρε-
τὴν τελειότητος, Mign. E.Π. 44, 429.

... Τοῦ γὰρ κατωρθωκέναι τὸν Μωϋσέα τὴν ἐνδεχομένην τελειότητα
τίς ἂν ἡμῖν ἀξιοπιστότερος εὐρεθεῖν μάρτυς τῆς θείας φωνῆς, ἡ φησι πρὸς
αὐτόν· ὅτι «Ἐγνων σὲ παρὰ πάντας;» ἀλλὰ καὶ τὸ φίλον αὐτὸν ὀνομα-
σθῆναι Θεοῦ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ συναπολέσθαι μᾶλλον ἐλόμενον
μετὰ πάντων, εἰ μὴ κάκεινοις, ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησαν ἰλεωθεῖν δι' εὐμε-
νείας τὸ Θεῖον, στήσαι κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν τὴν ὀργήν, τὴν ἰδίαν τοῦ Θεοῦ
κρίσιν παρατρέψαντος, ἵνα μὴ λυπήσῃ τὸν φίλον. Καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα,
μαρτυρία σαφὴς ἐστὶ καὶ ἀπόδειξις τοῦ πρὸς τὸν ἀκρότατον τῆς τελειό-
τητος ὅρον ἀναβεβηκέναι τοῦ Μωϋσέως τὸν βίον... Τοῦτο γάρ ἐστιν ὡς
ἀληθῶς ἡ τελειότης, τὸ μὴ δουλοπρεπῶς φόβῳ κολάσεως τοῦ κατὰ κα-
κίαν βίου χωρίζεσθαι· μηδὲ τῇ τῶν μισθῶν ἐλπίδι τὸ ἀγαθὸν ἐνεργεῖν,
πραγματευτικῇ τινι καὶ συναλλαγματικῇ διαθέσει κατεμπορευομένους τῆς
ἐναρέτου ζωῆς· ἀλλ' ὑπεριδόντας πάντων καὶ τῶν ἐν ἐπαγγελίαις δι'
ἐλπίδος ἀποκειμένων, μόνον ἡγεῖσθαι φοβερὸν, τὸ τῆς φιλίας τοῦ Θεοῦ
ἐκπεσεῖν· καὶ μόνον τίμιόν τε καὶ ἐράσμιον ἑαυτοῖς κρῖναι, τὸ φίλον γε-
νέσθαι Θεῷ· ὅπερ ἐστὶ, κατὰ γε τὸν ἐμὸν λόγον, ἡ τελειότης τοῦ βίου.

15. Ὑμνος τῆς Ἀννης, μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ

(Α' Βασ. Β' 1-11)

Καὶ εἶπεν Ἀννα· ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ, ὑ-
ψώθη κέρας μου ἐν Θεῷ μου· ἐπλατύνθη ἐπ' ἐχθρούς
μου τὸ στόμα μου, εὐφράνθην ἐν σωτηρίᾳ σου. Ὅτι οὐκ

ἔστιν ἅγιος ὡς Κύριος, καὶ οὐκ ἔστι δίκαιος ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν· οὐκ ἔστιν ἅγιος πλήν σου. Μὴ καυχᾶσθε, καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλά, μὴ ἐξελθέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν, ὅτι Θεὸς γνώσεων Κύριος καὶ Θεὸς ἐτοιμάζων ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ. Τόξον δυνατῶν ἡσθένησε, καὶ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν· πλήρεις ἄρτων ἡλαττώθησαν, καὶ οἱ πεινῶντες παρήκαν γῆν· ὅτι στεῖρα ἔτεκεν ἑπτά, καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις ἡσθένησε.

Κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ, κατάγει εἰς ἄδου καὶ ἀνάγει· Κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει, ταπεινοῖ καὶ ἀνυψοῖ. Ἄνιστᾷ ἀπὸ γῆς πένητα καὶ ἀπὸ κοπρίας ἐγείρει πτωχὸν καθίσαι μετὰ δυναστῶν λαοῦ καὶ θρόνον δόξης κατακληρονομῶν αὐτοῖς. Διδούς εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ καὶ εὐλόγησεν ἔτη δικαίου· ὅτι οὐκ ἐν ἰσχύϊ δυνατὸς ἀνὴρ. Κύριος ἀσθενῇ ποιήσει ἀντίδικον αὐτοῦ, Κύριος ἅγιος. Μὴ καυχάσθω ὁ φρόνιμος ἐν τῇ φρονήσει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος, συνιεῖν καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον καὶ ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐν μέσῳ τῆς γῆς. Κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανούς καὶ ἐβρόντησεν, αὐτὸς κρινεῖ ἄκρα γῆς, καὶ δίδωσιν ἰσχύν τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν καὶ ὑψώσει κέρας χριστοῦ αὐτοῦ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Α' περὶ τῆς Ἀννης· ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « Ὑψώθη κέρασ ἐν Θεῷ μου » Mign. E.II. 53 - 54, 663.

Οὐδὲν οὖν διὰ τούτου ἄλλο φησὶν ἢ γυνή, ἀλλ' ἡ, ὅτι Ὑψώθη ἡ δόξα μου. Καὶ πῶς ὑψώθη ; « Ἐν Θεῷ μου », φησί. Διὰ τοῦτο καὶ ἀσφαλές τὸ ὕψος ἐστὶ, βεβαίαν καὶ ἀκίνητον ἔχον τὴν ρίζαν. Ἡ μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξα, τῶν δοξαζόντων μιμεῖται τὴν εὐτέλειαν, ὅθεν καὶ μεταπίπτει ραδίως· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐχ' οὕτως, ἀλλ' ἀκίνητος μένει διὰ παντός.... Καὶ δῆλον τοῦτο καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς γυναικός. Βασιλεῖς μὲν γὰρ καὶ στρατηγοὶ καὶ δυνάσται, πολλὰ πραγματευσάμενοι πολλάκις, ὥστε αὐτῶν ἄλγηστον γενέσθαι τὴν μνήμην, καὶ τάφους λαμπροὺς οἰ-

κοδομησάμενοι, καὶ ἀνδριάντας ἀναστήσαντες, καὶ εἰκόνας πολλὰς πολ-
λαχοῦ, καὶ κατορθωμάτων ὑπομνήματα μυρία καταλιπόντες, σεσίγην-
ται, καὶ οὐδὲ ἀπὸ ψιλῆς προσηγορίας εἰσὶ τινι γνώριμοι· αὕτη δὲ ἡ γυνὴ
πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἄδεται νῦν· καὶ εἰς Σκυθίαν ἀπέλθῃς, καὶ εἰς
Αἴγυπτον, καὶ εἰς Ἰνδοὺς, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, πάν-
των ἀκούσῃ τὰ κατορθώματα τῆς γυναικὸς ταύτης ἁδόντων, καὶ πᾶσαν
ἀπλῶς, ὅσῃ ἡλῖος ἐφορᾷ γῆν, ἡ δόξα τῆς Ἀννης καταλαμβάνει. Καὶ
τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστόν, ὅτι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἄδεται ἡ
γυνή, ἀλλ' ὅτι τοσούτου παρελθόντος χρόνου, οὐ μόνον οὐκ ἐσβέσθη τὰ
τῆς εὐφημίας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ αὖξεται καὶ ἐπιτείνεται πολλῷ πλεόν, καὶ
τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν καρτερίαν ἅπαντες ἴσασι,
καὶ ἐν πόλεσι καὶ ἐν ἀγροῖς καὶ ἐν οἰκίαις καὶ ἐν στρατοπέδοις καὶ ἐν
πλοίοις καὶ ἐν ἐργαστηρίοις καὶ πανταχοῦ τῆς γυναικὸς ἐγκωμιαζομένης
ἀκούσῃ ταύτης. Ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς τινα δοξάσαι βουληθῇ, καὶ θάνατος
ἐπιγένῃται, καὶ χρόνου πλῆθος, καὶ ἄλλο ὅτιοῦν, μένει τὰ τῆς δόξης
ἐκείνης ἀνθοῦντα διηνεκῶς, καὶ οὐδεὶς ἐπισκοτῆσαι τῇ περιφανείᾳ ταύτῃ
δυνήσεται.

16. Ψ α λ μ ὀ ς 1ος

Αἱ δύο ὁδοὶ

Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ
ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔσθη καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν
οὐκ ἐκάθισεν. Ἀλλ' ἡ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ,
καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. Καὶ
ἔσται ὥς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους
τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ καὶ
τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρυήσεται· καὶ πάντα, ὅσα ἂν ποιῇ,
κατευοδωθήσεται.

Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἡ ὥσιν χνοῦς,
ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο οὐκ
ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει, οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ
δικαίων· ὅτι γινώσκει Κύριος ὁδὸν δικαίων, καὶ ὁδὸς ἀσε-
βῶν ἀπολεῖται.

Μακάριος οὖν ὁ μὴ ἐγχρονίσας τῇ ὁδῷ τῶν ἁμαρτανόντων, ἀλλὰ λογισμῷ βελτίονι πρὸς τὴν εὐσεβῆ πολιτείαν μεταπηδήσας. Δύο γὰρ εἰσιν ὁδοὶ ἐναντία ἀλλήλαις· ἡ μὲν πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος, ἡ δὲ στενὴ καὶ τεθλιμμένη. Καὶ δύο ὁδηγοί, ἑκάτερος πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφειν ἐπιχειρῶν. Ἐχει οὖν ἡ μὲν λεία ὁδὸς καὶ πρανὴς ὁδηγὸν ἀπατηλόν, δαίμονα πονηρόν, δι' ἡδονῆς πρὸς τὴν ἀπώλειαν τοὺς ἐπομένους ἐπισυρόμενον... Καὶ ὁ μὲν τῶν ἁμαρτωλῶν βίος πάντα δείκνυσι τὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος τερπνά· ὁ δὲ τῶν δικαίων, μόνα ὑποφαίνει τὰ τοῦ μέλλοντος ἀγαθὰ. Καὶ ἡ μὲν τῶν ὠζομένων ὁδὸς ὅσον καλὰ ὑπὸ σπινθῆρος τὰ μέλλοντα, τοσοῦτον ἐπίπονα παρέχεται τὰ παρόντα· ὁ δὲ ἡδὺς καὶ ἀκόλαστος βίος οὐχὶ προσδοκωμένην εἰς ὕστερον, ἀλλ' ἡδὺ παροῦσαν προτείνει τὴν ἀπόλαυσιν. Ἰλιγγιᾷ οὖν πᾶσα ψυχὴ, καὶ μετοκλάζει τοῖς λογισμοῖς, ὅταν μὲν ἐνθυμηθῇ τὰ αἰώνια, τὴν ἀρετὴν αἰρουμένη, ὅταν δὲ ἀποβλέψῃ πρὸς τὰ παρόντα, τὴν ἡδονὴν προτιμῶσα. Ὡς δὲ βλέπει σαρκὸς εὐπάθειαν, ἐκεῖ δουλαγωγίαν σαρκός· ὥδε μέθην, ἐκεῖ νηστείαν· ὥδε γέλωτας ἀκρατεῖς, ἐκεῖ δάκρυον δαψιλέ· ἐνταῦθα ὄρχησιν, ἀκακεῖ προσευχὴν· αὐλοὺς ὥδε, ἀκακεῖ στεναγμούς· ὥδε πορνείαν, ἀκακεῖ παρθεσίαν.

17. Ψαλμὸς 2ος

Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ

Ινατὶ ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά ; Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν καὶ ἀπορρίψωμεν ἅφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν.

Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς, καὶ ὁ Κύριος ἐκμηκτυριεῖ αὐτούς. Τότε λαλήσει πρὸς αὐτούς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει αὐτούς. Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὅρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου. Κύριος εἶπε πρὸς

με· Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ράβδῳ σιδηρᾷ, ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψεις αὐτούς.

Καὶ νῦν, βασιλεῖς, σύνετε, παιδεύθητε, πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν. Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιάσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ. Δράξασθε παιδείας, μὴ ποτε ὀργισθῇ Κύριος καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας. Ὅταν ἐκκαυθῇ ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐτοῦ, μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ.

18. Ψαλμὸς 50ὸς

Ἡ μετάνοια τῶν ἁγίων

Ελέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. Ἐπὶ πλεῖον πλυνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καθάρισόν με.

Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός.

Σοὶ μόνῳ ἤμαρτον καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσεις ἐν τῷ κρίνεσθαί με. Ἴδου γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. Ἴδου γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδηλώσάς μοι.

Ραντιεῖς με ὑσσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. Ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλιάσιν καὶ εὐφροσύνην, ἀγαλλιᾶσονται ὅστέα τεταπεινωμένα.

Ἀπόστρεφον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον.

Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Μὴ ἀπορρίψης με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ.

Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριζόν με.

Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι.

Ρῦσαι με ἐξ αἱμάτων, ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου· ἀγαλλιάζεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.

Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου.

Ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.

Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.

Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθῇ τὰ τεῖχη Ἱερουσαλὴμ.

Τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὀλοκαυτώματα· τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους.

Θεοδωρήτου, ἐπισκόπου Κύρου, ἐρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμούς· Ψαλμὸς 50, Mign. E.Π. 80, 1240, 1241.

« Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου ».

Καὶ τῷ θειοτάτῳ Δαβίδ, καὶ τῷ δορυαλῶτῳ λαῷ, καὶ τοῖς ἐν ἡμῖν διακειμένοις κακῶς, ἀρμόττει τὰ προκείμενα ρητά. Τὰ γὰρ μεγάλα τῶν τραυμάτων ἰσομέτρων δεῖται φαρμάκων, καὶ ὁ χαλεπὴ νόσφ περιπεσών, πλείονος χρήζει κηδεμονίας, καὶ ὁ μεγάλα πλημμελήσας μεγάλης φιλανθρωπίας δεῖται. Οὐ δὴ χάριν καὶ ὁ μέγας ἱκετεύει Δαβὶδ ὅλον εἰς αὐτὸν ἐκχυθῆναι τὸν ἔλεον, πᾶσαν τῶν οἰκτιρμῶν τὴν πηγὴν κατακενῶσαι τῆς ἁμαρτίας τὸ ἔλκος. Οὔτε γὰρ ἄλλως οἷον τε ἦν ἐξαλειφθῆναι τῆς ἁμαρτίας τὰ ἔχνη... « Σοὶ μόνῳ ἥμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν

σου ἐποίησα ». Πολλῶν, φησί, καὶ μεγάλων παρὰ σοῦ δωρεῶν ἀπολαύ-
σας, τοῖς ἐναντίοις ἡμειψάμην τὰ δῶρα· τὰ ἀπειρημένα τῷ νόμῳ δρᾶσαι
τολμήσας. Οὐ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι τὸν Οὐρίαν οὐκ ἠδίκησα· ἠδίκησε
μὲν γὰρ κάκεῖνον, καὶ τὴν ἐκείνου γυναῖκα· ἡ δὲ μεγίστη παρανομία
εἰς αὐτὸν τετόλμηται τὸν Θεόν, τὸν ἐκλεξάμενον, τὸν ἀντὶ προβατέως
βασιλέα πεποιηκότα, καὶ κρείττονα τῶν ἐχθρῶν ἀποφήναντα, καὶ παν-
τοδαποῖς ἀγαθοῖς ἐπικλύσαντα.

19. Ψαλμὸς 102ος

Εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανάγαθον Θεόν

Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον καί, πάντα τὰ ἐντός
μου, τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ· Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου,
τὸν Κύριον καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις
αὐτοῦ· Τὸν εὐιλατεύοντα πάσας τὰς ἀνομίας σου, τὸν ἰώ-
μενον πάσας τὰς νόσους σου·

Τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν σου, τὸν στεφα-
νοῦντά σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς·

Τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου, ἀνακαι-
νισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου.

Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος καὶ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδι-
κούμενοις. Ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τῷ Μωϋσῇ, τοῖς
υἱοῖς Ἰσραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ.

Οἰκτίρμων καὶ ἐλεῆμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέ-
λεος· οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μνηιεῖ·

Οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν, οὐδὲ κατὰ
τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν,

Ὅτι κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε
Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν·

Καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν
ἅφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν.

Καθὼς οἰκτεῖρει πατὴρ υἱούς, ὠκτείρησε Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν.

Ὅτι αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν, ἐμνήσθη ὅτι χοῦς ἔσμεν.

Ἄνθρωπος, ὥσει χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ· ὥσει ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει.

Ὅτι πνεῦμα διήλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τὸν τόπον αὐτοῦ.

Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἐπὶ υἱοῖς υἱῶν τοῖς φυλάσσουσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ καὶ μεμνημένοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι αὐτάς.

Κύριος ἐν τῷ οὐρανῷ ἡτοίμασε τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόζει.

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ.

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλίας εἰς τοὺς Ψαλμούς· ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Ψαλμῶν, Mign. Ἐ.Π. 29, 212, 213.

Ψαλμὸς γαλήνη ψυχῶν, βράβευτῆς εἰρήνης, τὸ θορυβοῦν καὶ κυμαῖνον τῶν λογισμῶν καταστέλλων. Μαλάσσει μὲν γὰρ τῆς ψυχῆς τὸ θυμώμενον, τὸ δὲ ἀκόλαστον σωφρονίζει. Ψαλμὸς φιλίας συναγωγός, ἔνωσης διεστώτων, ἐχθραίνοντων διαλλακτήριον.... Ψαλμὸς δαιμόνων φυγαδευτήριον, τῆς τῶν ἀγγέλων βοηθείας ἐπαγωγὴ· ὄπλον ἐν φόβοις νυκτερινοῖς, ἀνάπαυσις κόπων ἡμερινῶν· νηπίοις ἀσφάλεια, ἀκμάζουσιν ἐγκαλλώπισμα, πρεσβυτέροις παρηγορία, γυναιξὶ κόσμος ἀρμοδιώματος. Τὰς ἐρημίας οἰκίζει, τὰς ἀγορὰς σωφρονίζει· εἰσαγομένους στοί-

χειώσις, προκοπόντων αύξήσις, τελειουμένων στήριγμα, Ἐκκλησίας φωνή. Οὗτος τὰς ἐορτὰς φαιδρύνει· οὗτος τὴν κατὰ Θεὸν λύπην δημιουργεῖ. Ψαλμὸς γὰρ καὶ ἐκ λιθίνης καρδίας δάκρυον ἐκκαλεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΣΣΙΟΥ

20. Αἱ ιδιότητες τοῦ Μεσσίου καὶ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του

(Ἦσ. ΙΑ 1 - 11)

Καὶ ἐξελεύσεται ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ρίζης ἀναβήσεται. Καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει, ἀλλὰ κρινεῖ ταπεινῶ κρίσιν καὶ ἐλέγξει τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς· καὶ πατάξει γῆν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ ἐν πνεύματι διὰ χειλέων ἀνελεῖ ἀσεβῆ· καὶ ἔσται δικαιοσύνη ἐξωσμένος τὴν ὁσφὺν αὐτοῦ καὶ ἀλήθεια εἰλημένος τὰς πλευράς.

Καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μετ' ἰάρονος, καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφω, καὶ μοσχάριον καὶ ταῦρος καὶ λέων ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ παιδίον μικρὸν ἄξει αὐτούς· καὶ βοῦς καὶ ἄρκτος ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα τὰ παιδία αὐτῶν ἔσονται, καὶ λέων καὶ βοῦς ἅμα φάγονται ἄχυρα.

Καὶ παιδίον νήπιον ἐπὶ τρώγλην ἀσπίδων καὶ ἐπὶ κοίτην ἐκγόνων ἀσπίδων τὴν χεῖρα ἐπιβαλεῖ. Καὶ οἱ μὴ κακοποιήσουσιν, οὐδὲ μὴ δύνωνται ἀπολέσαι οὐδένα ἐπὶ τὸ ὄρος

τὸ ἅγιόν μου, ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα τοῦ γινῶναι τὸν Κύριον ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας. Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσοῦ καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσι, καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμῇ.

21. Τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου

(Ἑσ. ΝΓ' 1 - 9)

Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη ; Ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ρίζα ἐν γῇ διψώσῃ. Οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ δόξα· καὶ εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος· ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλείπον παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδῶς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἡτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη.

Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτόν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἐν κακώσει. Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάχισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· παιδεῖα εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν· Τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη· καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτόν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἄμνός ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτόν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα. Ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται ; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον.

22. Ἡ εἰρήνη τῶν λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεσσίας

(Μιχ. Δ' 1 - 6)

Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, ἔτοιμον ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ μετεωρισθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν· καὶ σπεύσουσι πρὸς αὐτὸ λαοί, καὶ πορεύσονται ἔθνη πολλὰ καὶ ἑροῦσι· δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ δείξουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ· ὅτι ἐκ Σιών ἐξελεύσεται νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ.

Καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον λαῶν πολλῶν καὶ ἐξελέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως εἰς μακράν, καὶ κατακόψουσι τὰς ρομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰ δόρατα αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκέτι μὴ ἀντάρῃ ἔθνος ἐπ' ἔθνος ρομφαίαν, καὶ οὐκέτι μὴ μάθωσι πολεμεῖν. Καὶ ἀναπαύσεται ἕκαστος ὑποκάτω ἀμπέλου αὐτοῦ καὶ ἕκαστος ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν, διότι τὸ στόμα Κυρίου παντοκράτορος ἐλάλησε ταῦτα. Ὅτι πάντες οἱ λαοὶ πορεύσονται ἕκαστος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲ πορευσόμεθα ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἐπέκεινα.

ΜΕΡΟΣ

B'

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ

ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ

Β

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ

ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

1. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου

(Λουκ. α' 26 - 39)

Εν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἥ ὄνομα Ναζαρέτ, πρὸς παρθένον Μαριάμ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶπε· χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Εἶπε δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω ; Καὶ

Υἱὸς Θεοῦ
κληθήσεται
α' 35

ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ. Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύνάμεις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ Ἑλισάβετ ἡ συγγενής σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἔκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ρῆμα. Εἶπε δὲ Μαριάμ· ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

2. Ἡ Ἑλισάβετ καὶ ἡ Μαρία

(Λουκ. α' 39 - 57)

Αναστᾷσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἑλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου ἡ Ἑλισάβετ καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλη καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με; Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου. Καὶ εἶπε Μαριάμ·

Ἐποίησέ μοι
μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς α' 49

Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ ἡγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρί μου, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἐποίησε κράτος

ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν· καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσε ταπεινούς, πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξάπестειλε κενούς. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ μνησθῆναι ἐλέους, καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὥσει μῆνας τρεῖς καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

3. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ

(Λουκ. β' 1 - 21)

Εγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις || Ἐτέχθη ὑμῖν
ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐ- || σωτῆρ β' 11
γουστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυὶδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυὶδ, ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένη αὐτῷ γυναικί, οὕσῃ ἐγκύω. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγ-

γελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυὶδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτνῃ. Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανόυ αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ρῆμα τοῦτο τὸ γεγανός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ρήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου· καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. Ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ρήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνούντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος, Mign. E.Π. 36, 312, 313.

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε· Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε. « Ἄσατε τῷ Κυρίῳ, πᾶσα ἡ γῆ » καί, ἐν ἀμφοτέροις συνελὼν εἶπω, « Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ », διὰ τὸν ἐπουράνιον, εἶτα ἐπίγειον. Χριστὸς ἐν σαρκί, τρόμφ καὶ χαρὰ ἀγαλλιᾶσθε· τρόμφ, διὰ τὴν ἁμαρτίαν· χαρὰ, διὰ τὴν ἐλπίδα. Χριστὸς ἐκ Παρθένου· γυναῖκες παρθενεύετε, ἵνα Χριστοῦ γέννησθε μητέρες. Τίς οὐ προσκυνεῖ τὸν ἀπ' ἀρχῆς ; τίς οὐ δοξάζει τὸν τελευταῖον ;

Πάλιν τὸ σκότος λύεται, πάλιν τὸ φῶς ὑφίσταται, πάλιν Αἴγυπτος σκότῃ κολάζεται, πάλιν Ἰσραὴλ στύλῳ φωτίζεται. Ὁ λαός, ὁ καθήμενος ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας, ἰδέτω φῶς μέγα τῆς ἐπιγνώσεως. « Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν· ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινὰ ».

4. Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα

(Λουκ.β' 25 - 39)

Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱεροσολύμοις ὃν ὄνομα Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ Πνεῦμα ἦν Ἅγιον ἐπ' αὐτόν· καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου. Καὶ ἤλθεν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτόν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησε τὸν Θεὸν καὶ εἶπε·

Εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου β' 30

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ. Καὶ ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπε πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ρομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἐπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, καὶ αὐτὴ χήρα ὥς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ νηστεύουσα καὶ δεήσασα λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ.

5. Ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου

(Μαθ. γ' 13 - 17)

Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἴορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με ; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν· καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεφύχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστήν, Mign. E.Π. 57 - 58, 204 - 206.

« Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεφύχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί », ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ σοῦ βαπτιζομένου τοῦτο γίνεται, πρὸς τὴν ἄνω πατρίδα τοῦ Θεοῦ σε καλοῦντος, καὶ πείθοντος μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὴν γῆν. Εἰ δὲ μὴ ὁρᾷς, μὴ ἀπιστήσῃς. Καὶ γὰρ ἐν προοιμίαις αἰ τῶν παραδόξων καὶ πνευματικῶν πραγμάτων αἰσθηταὶ φαίνονται ὄψεις καὶ σημεῖα τοιαῦτα, διὰ τοὺς ἀνοητότερον διακειμένους καὶ χρήζοντας ὄψεως αἰσθητῆς, καὶ μηδεμίαν ἐννοίαν ἀσωμάτου φύσεως λαβεῖν δυναμένους, πρὸς δὲ τὰ ὁρατὰ μόνον ἐπτοημένους· ἵνα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ γένηται ταῦτα τὰ ἐξ αὐτῶν δηλωθέντα ἅπαξ καὶ ἐν ἀρχῇ παραδέξῃ τῇ πίστει..... Τότε γοῦν καὶ οἱ οὐρανοὶ ἀνεφύχθησαν, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐπῆλθεν. Ἀπὸ γὰρ τῆς παλαιᾶς λοιπὸν ἐπὶ τὴν καινὴν ἐξάγει πολιτείαν ἡμᾶς, τὰς τε πύλας ἡμῶν ἀνοίγνυς τὰς ἄνω, καὶ Πνεῦμα πέμπων ἐκείθεν, καλοῦν εἰς τὴν ἐκεῖ πατρίδα· καὶ οὐχ ἀπλῶς καλοῦν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀξιώματος τοῦ μεγίστου. Οὐ γὰρ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους ἐποίησεν, ἀλλὰ υἱοὺς Θεοῦ κατασκευάσας καὶ ἀγαπητοὺς, οὕτως ἔλκει πρὸς ἐκείνην τὴν λῆξιν ἡμᾶς.

Η ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΑ
ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

6. Θέμα καὶ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς δράσεώς
του ἡ ἰδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς

(Μάρκ. α' 14 - 16, Λουκ. δ' 43, ιζ' 20 - 22)

Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι Ἰω-
άννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς
τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγ-
γέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων ὅτι πεπλήρωται
ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ
πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Εὐαγγελίσασθαι με δεῖ
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ

Λουκ. δ' 43

Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὅτι καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐ-
αγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο
ἀπέσταλμαι. Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Γα-
λιλαίας (Λουκ. δ' 43).

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ
βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν· οὐκ ἔρχεται
ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, οὐδὲ ἐροῦσιν ἰδοὺ
ᾧδε ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν
ἐστίν (Λουκ. ιζ' 20 - 22).

7. Αἱ παραβολαὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς

(Ματθ. ιγ' 1 - 13, 18 - 50)

Εν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς
τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν·
καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί,

Ὁ οὐράνιος
σπορεὺς

1 - 12, 18 - 24

ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστήκει. Καὶ ἐλάλησεν, αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἐλθόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρῶδη, ὅπου εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκάνθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. Ὁ ἔχων ὥτα ἀκούειν ἀκουέτω. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· διατὶ ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοτε γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοτε. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ...

Στίχ. 18 - 24. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ αἵρει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρῶδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθέως μετὰ χαρᾶς δεχόμενος καὶ λαμβάνων αὐτόν· οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιῶν· ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

Ἀλλὴν παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· Ἔωμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἡν- ἰκνῶν ὁ ἀγρὸς αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ· κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια ; Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· ἐχθρὸς ἀνθρώπου τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά ; Ὁ δὲ ἔφη· οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσῃτε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον· ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρωθεν μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δῆσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

Στίχ. 36 - 44. Τότε ἀφίει τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρὸς ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνος ἐστὶν· οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοι εἰσιν. Ὡς περ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὥς ὁ ἥλιος

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω.

Αλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶ πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστὶ καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Ὁ κόκκος
σινάπεως
ιν' 31-33

Αλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Ἡ καλὴ
ζύμη
33-34

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, Mign. E.II. 57-58, 478, 479.

Καθάπερ γὰρ ἡ ζύμη τὸ πολὺ ἄλευρον μεθίστησιν εἰς τὴν ἑαυτῆς ἰσχύν, οὕτω καὶ ὑμεῖς τὸν πάντα κόσμον μεταστήσετε. Καὶ ὅρα σύνεσιν. Τὰ γὰρ τῆς φύσεως παράγει, δεικνύς ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνα ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι, οὕτω καὶ ταῦτα. Μὴ γάρ μοι τοῦτο λέγε· τί δυνησόμεθα δώδεκα ἄνθρωποι εἰς πληθὺς ἐμπεσόντες τοσοῦτον; Καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ὑμῶν ποιεῖ τὴν ἰσχὺν ἐκλάμψαι, τὸ ἀναμιγῆναι τῷ πλήθει καὶ μὴ φυγεῖν..... Μηδεὶς τοίνυν ὀλιγότῃται αἰτιάσθω. Πολλὴ γὰρ τοῦ κηρύγματος ἡ δύναμις καὶ τὸ ζυμωθὲν ἅπαξ, ζύμη γίνεται τῷ λοιπῷ πάλιν..... Εἰ δὲ ἄνθρωποι δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, ἐννόησον ὅση ἡμῶν ἡ κακία, ὅταν τοσοῦτοι ὄντες τοὺς ὑπολειπομένους μὴ δυνηθῶμεν διορθοῦν, οὓς μυρίοις κόσμοις ἀρκεῖν ἐχρῆν καὶ γενέσθαι ζύμην. Ἀλλ' ἐκεῖνοι, φησὶν, ἀπόστολοι ἦσαν. Καὶ τί τοῦτο; Οὐχὶ τῶν αὐτῶν σοι μετέσχον; οὐκ ἐν πόλεσιν ἐτράφησαν; οὐ τῶν αὐτῶν ἀπήλαυσαν; οὐχὶ τέχναις μετεχειρίσαντο; μὴ γὰρ ἄγ-

γελοι ἦσαν ; μὴ γὰρ ἐξ οὐρανοῦ κατέβησαν ; Ἀλλὰ τὰ σημεῖα, φησὶν, εἶχον. Οὐ τὰ σημεῖα θαυμαστοὺς αὐτοὺς ἐποίησε... Καὶ τί ποτ' οὖν ἐστι, φησὶν, ὁ μεγάλους αὐτοὺς ἔδειξε ; Τὸ χρημάτων καταφρονεῖν, τὸ δόξης ὑπερορᾶν, τὸ πραγμάτων ἀπηλλάχθαι βιοτικῶν. Ὡς εἶγε μὴ ταῦτα εἶχον, ἀλλὰ δοῦλοι τῶν παθῶν ἦσαν, εἰ καὶ κυρίου νεκροῦς ἡγειραν, οὐ μόνον οὐδὲν ἂν ὠφέλησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπατεῶνες ἂν ἐνομίσθησαν εἶναι. Οὕτως ὁ βίος ἐστὶν ὁ πανταχοῦ λάμπων, ὁ καὶ τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν ἐπισπώμενος.

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἄγρῳ, ὃν εὐρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ καὶ ἀγοράζει τὸν ἄγρον ἐκεῖνον.

Ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς
ιν' 44 - 45

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὐρὼν ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν, πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἡγόρασεν αὐτόν.

Ὁ πολύτιμος μαργαρίτης
ιν' 45 - 47

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσης· ἦν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες αὐτὴν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἄγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. Ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Ἡ σαγήνη
ιν' 47 - 51

8. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία

(Ματθ. ε' - η')

Ιδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, || **Οἱ Μακαρισμοὶ**
καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθον αὐ- ε' 1-13
τῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων· μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδιόξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον. Ἑρμηνεία καὶ ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως «μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι», Mign. E.Π. 57 - 58, 224, 225.

Τί ἐστὶν, «οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι ; » Οἱ ταπεινοὶ καὶ συντετριμμένοι τὴν διάνοιαν. Πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν τὴν καὶ προαίρεσιν εἴρηκεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰσι πολλοὶ ταπεινοί, οὐχ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης βιαζόμενοι, ἀφεῖς ἐκείνους (οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη τοῦτο ἐγκώμιον), τοὺς ἀπὸ προαιρέσεως ἑαυτοὺς ταπεινοῦντας καὶ καταστέλλοντας μακαρίζει πρῶτους..... Ταύτης γὰρ (τῆς ταπεινοφροσύνης)

ὑποκειμένης, μετὰ ἀσφαλείας ἅπαντα τὰ ἄλλα ἐπιτίθουσιν ὁ οἰκοδομῶν. ταύτης δὲ ἀνηρημένης, καὶ μέχρι τῶν οὐρανῶν φθάσῃ πολιτευόμενος, ἅπαντα ὑποσύρεται ραδίως, καὶ εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος. Καὶ νηστεῖαν, καὶ εὐχήν, καὶ ἐλεημοσύνην, καὶ σωφροσύνην, καὶ ἄλλο ὅτιοῦν συναγάγῃς ἀγαθόν, ταπεινοφροσύνης χωρὶς, διαρρεῖ καὶ ἀπόλλυται ἅπαντα... "Ὡς περ γὰρ ἡ ἀπόνοια πηγὴ κακίας ἀπάσης ἐστίν, οὕτως ἡ ταπεινοφροσύνη φιλοσοφίας ἀπάσης ἀρχή. Διὸ καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται, πρόρριζον ἀνασπῶν τὴν ἀλαζονείαν ἐκ τῆς τῶν ἀκουόντων ψυχῆς.

Υμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθησεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι

Οἱ Χριστιανοὶ ἅλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ κόσμου ε' 13 - 17

εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὅρους κειμένη· οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι,

Ὁ Κύριος συμπληρῶναι τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον ε' 17 - 21

ἀλλὰ πληρῶσαι. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. "Ὅς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φο- **||** **Ο φόνος**
 νεύσεις· ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται **||** **ε' 21 - 27**
 τῇ κρίσει. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀ-
 δελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὅς δ' ἂν εἴπῃ τῷ
 ἀδελφῷ αὐτοῦ ρακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὅς δ' ἂν
 εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ἐὰν οὖν
 προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάκει μνησθῇς
 ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου
 ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι
 τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.
 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ
 μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ
 κριτῆς σέ παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθῇς·
 ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ ἀποδῷς τὸν
 ἔσχατον κοδράντην.

Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαί- **||** **Ὁ ὅρκος**
 οῖς, οὐκ ἐπιорκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ **||** **ε' 33 - 38**
 Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως·
 μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ
 γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσό-
 λυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κε-
 φαλῇ σου ὀμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέ-
 λαιναν ποιῆσαι. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναί ναί, οὐ οὐ· τὸ
 δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ **||** **Ἡ ἐκδίκησις**
 ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. **||** **ε' 38 - 43**
 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις
 σε ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγὸνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν
 ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν,

ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἓν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο· τῷ αἰτοῦντί σε δίδου καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπή- || **Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς**
σεις τὸν πλησίον σου καὶ || **ἐχθροὺς ε' 43 - 48**
μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταραμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε ; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι ; Καὶ ἐὰν ἀσπάσῃσθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε ; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν ; Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ || **Ἡ ἐλεημοσύνη**
ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων || **ε' 1 - 5**
πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μὴγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὄταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἁριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Καὶ ὅταν προσεύχη, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ἥ προσευχή
ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συνα- ς' 5 - 16

γωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὃν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. "Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστήν, Mign. E.Π. 57 - 58, 278.

« Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». "Ὁρα πῶς εὐθέως ἀνέστησε τὸν ἀκροατήν, καὶ πάσης ἀνέμνησε τῆς εὐεργεσίας ἐν προοιμίαις. Ὁ γὰρ Πατέρα εἰπὼν τὸν Θεόν, καὶ ἁμαρτημάτων ἄφεςιν, καὶ κολάσεως ἀναιρεσιν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμόν, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν, καὶ κληρονομίαν, καὶ ἀδελφότητα τὴν πρὸς τὸν Μονογενῆ, καὶ Πνεύ-

ματος χορηγίαν, διὰ τῆς μιᾶς ταύτης ὁμολόγησε προσηγορίας. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν καλέσαι πατέρα τὸν Θεόν, μὴ πάντων ἐκείνων ἐπιτυχόντα τῶν ἀγαθῶν. Διπλῇ τοίνυν αὐτῶν διεγείρει τὸ φρόνημα, καὶ τῷ ἀξιῶματι τοῦ καλουμένου, καὶ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων ἀπέλευσαν. Τὸ δέ, « ἐν τοῖς οὐρανοῖς », ὅταν εἴπη, οὐκ ἐκεῖ τὸν Θεὸν συγκλείων τοῦτό φησιν, ἀλλὰ τῆς γῆς ἀπάγων τὸν εὐχόμενον, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσηλῶν χωρίοις, καὶ ταῖς ἄνω διατριβαῖς.

Οταν δὲ νησεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ || **Ἡ νηστεία**
ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ || ς' 16 - 19
τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύον-
τες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ
δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου
νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ
πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν
τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερωῷ.

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ || **Οἱ θησαυρισμοὶ**
τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφα- || ς' 19 - 25
νίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυ-
ρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε
βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διαρύσσουσιν οὐδὲ
κλέπτουσιν· ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ
ἡ καρδία ὑμῶν. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός·
ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἀπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν
ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου
σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκό-
τος πόσον ; Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ
τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν
καὶ μαμωνᾷ.

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε || **Αἱ μέριμναι τοῦ βίου** ς' 25 - 34
 τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίνετε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσθησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἔστι τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος ; Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν ; Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα ; Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε ; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει· λέγου δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομών ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιεννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι ; Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν ἢ τί πίνωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα ; Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῇτε· ἐν ᾧ γὰρ || **Ἡ κατάκρισις**
 κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ς' 1 - 6
 ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. Τί δὲ βλέπετε τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς ; Ἡ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου ; Ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ μηδὲ || Ὁ σεβασμὸς πρὸς
βάλλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμ- || τὰ ἅγια ζ' 6-7
προσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν
τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ρήξωσιν ὑμᾶς.

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζη- || Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσε-
τεῖτε, καὶ εὐρήσετε, κρούετε, || ται ὑμῖν ζ' 7-13
καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζη-
τῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. Ἡ τίς ἐστὶν ἐξ
ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον
ἐπιδώσει αὐτῷ ; Καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει
αὐτῷ ; Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ
διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν ; Πάντα
οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ
ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι || Ἡ στενὴ ὁδὸς
πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ || ζ' 13-15
ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰ-
σερχόμενοι δι' αὐτῆς. Τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ
ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκον-
τες αὐτήν !

Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπρο- || Οἱ ψευδοδιδά-
φητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς || σκαλοὶ ζ' 15-21
ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες. Ἀπὸ
τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Μὴ τι συλλέγουσιν
ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα ; Οὕτω πᾶν
δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δέν-
δρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν

καρπούς πονηρούς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρπούς κα-
λοὺς ποιεῖν. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκό-
πτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ-
τῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε Κύ- || **Οἱ ποιηταὶ τῶν λόγων**
ριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βα- || **τοῦ Κυρίου ζ' 21 - 24**
σιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου,
τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε
Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι
δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς
ἐποιήσαμεν ; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων
ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς || **Οἰκία ἐπὶ τῆς πέτρας**
λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐ- || **καὶ οἰκία ἐπὶ τῆς ἄμ-**
τούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονί- || **μου ζ' 24 - 29**
μῳ, ὅστις ὠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ
κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνε-
μοι καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθε-
μελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς
λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ
μωρῷ, ὅστις ὠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον·
καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ
ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν
ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.

Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τού-
τους, ἐξεπλήσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ
διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν,
Mign. E.II. 57 - 58, 323, 324.

« Κατέβη γὰρ ἡ βροχὴ, φησὶν, ἦλθον οἱ ποταμοί, ἔπνευσαν οἱ ἄνε-

μοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνη, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν»· βροχὴν ἐνταῦθα καὶ ποταμούς καὶ ἀνέμους μεταφορικῶς τὰς ἀνθρωπίνους λέγων συμφορὰς καὶ δυσπραγίας, οἷον συκοφαντίας, ἐπιβουλὰς, πένθη, θανάτους, οἰκείων ἀποβολὰς, ἀλλοτρίων ἐπηρείας, πάντα ὅσα ἂν εἴποι τις τὰ ἐν τῷ βίῳ κακά. Ἄλλ' οὐδενὶ εἵκει, φησὶν, ἡ τοιαύτη ψυχὴ· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ἐπὶ τῆς πέτρας τεθεμελίωται. Πέτραν δὲ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας καλεῖ. Καὶ γὰρ πέτρας ἰσχυρότερα τὰ προστάγματα, ὑψηλότερον πάντων ποιοῦντα τῶν ἀνθρωπίνων κυράτων. Ὁ γὰρ ταῦτα μετὰ ἀκριβείας φυλάττων, οὐκ ἀνθρώπων περιέσται μόνον ἐπηρεαζόντων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων ἐπιβουλευόντων αὐτῷ. Καὶ ὅτι οὐ κόμπος τὰ εἰρημένα, μάρτυς ἡμῖν ὁ Ἰώβ, πάσας δεξάμενος τοῦ διαβόλου τὰς προσβολὰς, καὶ μείνας ἀκίνητος· μαρτυρήσειαν δ' ἂν καὶ οἱ ἀπόστολοι, τῶν κυμάτων τῆς οἰκουμένης προσρηγνυμένων αὐτοῖς, καὶ δῆμων καὶ τυράννων, καὶ οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων, καὶ δαιμόνων καὶ διαβόλου, καὶ πάσης μηχανῆς κινήσεως, πέτρας στερεότερον στάντες, καὶ ταῦτα πάντα διαλύσαντες. Τί τοίνυν τοῦ βίου τούτου μακαριώτατον γένοιτ' ἂν; Τοῦτο γὰρ οὐ πλοῦτος, οὐ σώματος ἰσχύς, οὐ δόξα, οὐ δυναστεία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ὑποσχέσθαι δύνησεται, ἀλλ' ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις μόνη.

Β. ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΕΙΣ
ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

α'. Ἡ ἀλαζονεία, οἱ ἐγωῖσμοι καὶ ἡ φιλοδοξία

9. Ὁ τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος

(Λουκ. ιη' 9 - 15)

Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποι- θότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενούντας τοὺς λοιπούς, τὴν πα- ραβολὴν ταύτην· ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προ- σεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. Ὁ Φαρι- σαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο· ὁ Θεός, εὐχα- ριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρ-		Οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀν- θρώπων ιε' 11
--	--	---

παγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὥς οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

10. Αἱ πρωτοκλισίαι

(Λουκ. ιδ' 7 - 12)

Ελεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους || Ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται ιδ' 11 παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· ὅταν κληθῆς ὑπὸ τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾗ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι· δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. Ἄλλ' ὅταν κληθῆς, παρευθεῖς ἀνάπεσον εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἐλθῇ ὁ κεκληκὼς σε εἴπῃ σοι· φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, ἀνάπτυξις τῶν πρὸς Ρωμ. ι' 11 - 13, περὶ κενοδοξίας, Mign. E.Π. 60, 568 - 570.

Ἄλλ' οὐδὲν κενοδοξίας χεῖρον· αὕτη γάρ, αὕτη μάλιστα πάντων τοὺς ἀνθρώπους ἀπώλεσε. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοῖς ἔλεγε· « πῶς δύνασθε πιστεῖν, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες ; » Αὕτη μετὰ τῆς ἀπωλείας πολλὴν καὶ τὸν γέλωτα ἐπάγει, καὶ πρὸ τῆς κολάσεως τῆς ἐκεῖ, μυρίοις ἐνταῦθα περιβάλλει δεινοῖς..... Τί τοίνυν ταύτης δαπανηρότερον ; Τί δὲ αἰσχρότερον γένοιτ' ἂν καὶ δυσκολώτερον ; Ὅτι μὲν γὰρ δαπανηρὸν τὸ νό-

σημα τοῦτο, δῆλόν ἐκ τῶν ἀναλισκόντων εἰκῇ καὶ μάτην ἐν θεάτροις καὶ ἵπποδρομίαις καὶ ἄλλαις τοιαύταις ἀκαίροις φιλοτιμίαις· ἐκ τῶν τὰς οἰκίας οἰκοδομούντων τὰς λαμπράς καὶ πολυτελεῖς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ εἰς περιουσίαν κατασκευαζόντων ἀνόητον, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἐπελθεῖν τῷ λόγῳ νῦν. "Οτι δὲ δαπανηρὸν ὄντα καὶ πολυτελεῖ τὸν οὕτω νοσοῦντα, καὶ ἄρπαγα καὶ πλεονέκτην εἶναι ἀνάγκη, παντί που δῆλον. "Ἰνα γὰρ ἔχη τῷ θηρίῳ παρέχειν τροφήν, εἰς τὴν τῶν ἄλλων οὐσίαν τὰς ἑαυτοῦ ρίπτει χεῖρας..... Καὶ ὁ ἐσμός τῶν οἰκετῶν, καὶ οἱ χρυσοφοροῦντες βάρβαροι, καὶ οἱ παράσιτοι, καὶ οἱ κόλακες, καὶ τὰ ἀργυρένδετα ὀχήματα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τούτων καταγελαστότερα, οὐχ ἡδονῆς ἔνεκεν οὐδὲ χρείας τινὸς γίνεται, ἀλλ' ἡ κενοδοξίας μόνης..... Καίτοι γε εἰ δόξης καὶ ἐπαίνων ἑρᾶς, φεῦγε τὸν παρ' ἀνθρώπων ἐπαινον, καὶ τότε ἐπιτεύξει δόξης· ἀποστράφηθι τὰς εὐφημίας, καὶ τότε μυρίων ἀπολαύεις τῶν ἐπαίνων καὶ παρὰ Θεῷ, καὶ παρ' ἀνθρώποις. Οὐδένα γὰρ οὕτω δοξάζειν εἰώθαμεν ὥς τὸν ὑπερορῶντα δόξης, οὐδὲ ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν ὥς τὸν καταφρονοῦντα τοῦ θαυμάζεσθαι καὶ ἐπαινεῖσθαι.

11. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ αἱ φιλοδοξίαι των

(Μαθ. κ' 20 - 29)

Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνοῦσα καὶ αἰ-
 τοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. 'Ο δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ· εἰπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. 'Αποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα. Καὶ λέγει αὐτοῖς· τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἡγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. 'Ο δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐ-

"Ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν
 εἶναι πρῶτος, ἔσται
 ὑμῶν δοῦλος κ' 27

τοὺς εἶπεν· οἶδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος· ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

12. Μέγας εἶναι ὁ ἔχων ψυχὴν παιδικήν

(Ματθ. ιη' 1 - 6)

Εν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν· ἂμην λέγω ὑμῖν, ἐάν μὴ στραφῇτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιὰ, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὅς ἐάν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

β'. Ὁ πλοῦτος, αἱ μέριμναι καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ

13. Ὁ πλούσιος νεανίσκος

(Μάρκ. ι' 17 - 28)

Καὶ ἐμπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν προσδραμῶν εἰς καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰμὶ εἰς ὁ

Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται ! ι' 23

Θεός. Τὰς ἐντολάς οἶδας· μὴ μοιχεύσης, μὴ φονεύσης, μὴ κλέψης, μὴ ψευδομαρτυρήσης, μὴ ἀποστερήσης, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἡγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐν σε ὑστερεῖ· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, ὅσα ἔχεις· πώλησον καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι, ἄρας τὸν σταυρὸν σου. Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται! Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν· εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ραφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ἐμβλέψας αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει· παρὰ ἀνθρώποις, ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ Θεῷ· πάντα γὰρ δυνατὰ ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ.

14. Ὁ ἄφρων πλούσιος

(Λουκ. ιβ' 13 - 22)

Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου· Ἄναπαύου, φάγε, διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου || πίε, εὐφραίνου ιβ' 19
μερίσασθαι τὴν κληρονομίαν μετ' ἐμοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ

ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων· ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; Καὶ εἶπε· τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννημάτά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσται; Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.

15. Τὸ Μέγα Δεῖπνον

(Λουκ. ιδ' 15 - 25)

Ακούσας δὲ τις τῶν συνανακει-
μένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· μα-
κάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπός τις ἐποίησε
δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσε πολλούς. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦ-
λον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· ἔρ-
χεσθε, ὅτι ἡδὴ ἑτοιμὰ ἐστί πάντα. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς
παρατεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἀγρὸν ἡγό-
ρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε,
ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· ζεύγη βοῶν ἡγόρασα
πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με
παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ
τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖ-
νος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰ-
κοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ· ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς
πλατείας καὶ ρύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀνα-

Ἀγρὸν ἡγόρασα . . .
ἔχε με παρητημένον
ιδ' 18

πήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος· κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου.

Κυρίλλου, Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας, ἐξηγήσις εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, Mign. E.II. 72, 789.

« Ἐρχεσθε, ὡς ἤδη ἑτοιμὰ ἐστί πάντα ». Ἡτοίμασε γὰρ τοῖς ἐπὶ γῆς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐν Χριστῷ τὰ δι' αὐτοῦ τῷ κόσμῳ δεδωρημένα ἀγαθὰ, ἀμαρτιῶν ἀπόθεσιν, Πνεύματος Ἁγίου μέθεξιν, υἰοθεσίας λαμπρότητα, βασιλείαν οὐρανῶν. Ἐπὶ ταῦτα κέκληκεν ὁ Χριστός, διὰ τῶν εὐαγγελικῶν θεσπισμάτων, καὶ πρό γε τῶν ἄλλων, τὸν Ἰσραήλ. Ἄρα τεθαυμάκασι τοῦ κεκληκότος τὴν ἡμερότητα, τοῦ διακονούντος τῇ κλήσει τὴν οἰκονομίαν; Οὐ μὲν οὖν ἀλλ' ἠτίμασαν καὶ τὸν καλοῦντα καὶ τὸν ἀπεσταλμένον· καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραπεῖσθαι πάντες, τουτέστιν ἐξ ἐνὸς συνθήματος.

16. Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος

(Λουκ. ις' 19 - 31)

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ἄδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν

Ἐνεδιδύσκετο πορφύραν
καὶ βύσσον εὐφραινόμενος
καθ' ἡμέραν λαμπρῶς ις' 19

τοῖς κόλποις αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπε δέ· ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου· ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ· ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν· οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

17. Ἡ Μάρθα

(Λουκ. ι' 38 - 42)

Εγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. Γυνὴ δέ

Μεριμᾶς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά· ἐνὸς δέ ἐστι χρεία

ι' 41

τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἥ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε· Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπέ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. Ἀπο-

κριθείς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλὰ· ἐνὸς δέ ἐστι χρεία· Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Εγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι || **Λιτότης καὶ αὐτάρκεια**
αὐτάρκης εἶναι. Οἶδα καὶ || **Φιλιπ. δ' 11 - 14**
ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι
μεμύημαι καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ
ὕστερεῖσθαι· πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ.

Εστι δὲ πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέ- || **1 Τιμ. ε' 6 - 11**
βεια μετὰ αὐταρκείας. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν
κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα· ἔχοντες δὲ
διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα. Οἱ δὲ
βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα
καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθί-
ζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ρίζα γὰρ
πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι
ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν
ὀδύναις πολλαῖς.

Γ. Ὁ ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ, ΤΟΥΣ
ΤΑΠΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

18. Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον

(Λουκ. ιε' 1 - 8)

Ησαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάν- || **Οὗτος ἁμαρτωλούς**
τες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρ- || **προσδέχεται καὶ συν-**
τωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. Καὶ διεγόγ- || **εσθίει αὐτοῖς ιε' 2**
γυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος

ἀμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων· τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως οὗ εὕρῃ αὐτό; Καὶ εὕρων ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τοὺς ὄμους αὐτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς· συγχάρητέ μοι ὅτι εὑρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετανοίας.

19. Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμὴ

(Λουκ. ιε' 8 - 11)

Η τίς γυνὴ δραχμάς ἔχουσα δέκα, || Συγχάρητέ μοι ὅτι
ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, || εὑρον τὴν δραχμὴν
οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῦ τὴν || ἣν ἀπώλεσα ιε' 9
οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως ὅτου εὕρῃ; Καὶ εὕρουσα συγ-
καλεῖ τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας λέγουσα· συγχάρητέ μοι
ὅτι εὑρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ
γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ
μετανοοῦντι.

20. Ὁ ἄσωτος υἱὸς

(Λουκ. ιε' 11 - 32)

Εἶπε δέ· ἄνθρωπος τις εἶχε δύο || Πάτερ, ἡμартон εἰς
υἱούς. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος || τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώ-
αὐτῶν τῷ Πατρί· Πάτερ, δός μοι || πión σου ιε' 18
τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.
Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος

υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι! Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου. Εἶπε δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν, καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παιδῶν ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. Ὁργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεχάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω

· σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη.

21. Ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου ἐλαφρὸς

(Ματθ. ια' 28 - 30)

Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, || Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς ια' 29
κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

22. Διατί ὁ Κύριος συνανεστρέφετο μετὰ ἁμαρτωλῶν

(Ματθ. θ' 10 - 14)

Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρειαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες θ' 12
ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρειαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν. Οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

23. Ποία ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν

(Μάρκ. ιβ΄ 28 - 35) ,

Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτόν· ποία ἐστὶ πρώτη πάντων ἐντολή; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ ὅτι πρώτη πάντων ἐντολή· ἄκουε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν Κύριος εἷς ἐστι· καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Αὕτη πρώτη ἐντολή. Καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἐστὶ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς· καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπας ὅτι εἷς ἐστὶ Θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλην αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν πλεῖον ἐστὶ πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν Θεόν σου... καὶ
τὸν πλησίον σου ὡς
σεαυτόν ιβ΄ 30 - 31

24. Ὁ ἐλεήμων Σαμαρείτης

(Λουκ. ι' 25 - 38)

Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπε-
ράζων αὐτὸν καὶ λέγων· διδάσκα-
λε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομή-

Τί ποιήσας ζωὴν
αἰώνιον κληρο-
νομήσω ; ι' 25

σω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· εἶπε δὲ αὐτῷ· ὁρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτόν εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχά, καὶ λησταῖς περιέπεσεν· οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. Ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθε. Σαμαρείτης δὲ τις ὁδεύων ἦλθε κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτόν ἐσπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβίβας δὲ αὐτόν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτόν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐμβαλὼν δύο θηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσης, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστάς; Ὁ δὲ εἶπεν· ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.

25. Ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου

(1 Κορ. ιγ' 1 - 13)

Εἰ ἂν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἡχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια

πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

26. Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ

(Ἑφ. ε' 22 - 23, ς' 1 - 10)

Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίους ἀνδράσιν ὑποτάσ- **Οἱ σύζυγοι**
 σεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐστι **ε' 22 - 33**
 κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλη-
 σίας, καὶ αὐτὸς ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος. Ἄλλ' ὥσπερ ἡ
 ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες
 τοῖς ἰδίους ἀνδράσιν ἐν παντί. Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖ-
 κας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν

καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθα-
ρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐ-
τὴν ἑαυτῷ ἑνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσιν σπίλον ἢ
ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾦ ἁγία καὶ ἁμωμος.
Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας
ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα
ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν,
ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν
ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρ-
κὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ· ἀντὶ τούτου καταλεί-
πει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προ-
σκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο
εἰς σάρκα μίαν. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ
λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ
καθ' ἓνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς
ἑαυτόν, ἣ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῇται τὸν ἄνδρα.

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν || **Τὰ τέκνα**
ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ δίκαιον. Τίμα || **ς' 1-4**
τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη
ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ
τῆς γῆς.

Καὶ οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα || **Οἱ γονεῖς**
ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ || **ς' 4-5**
καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου.

Οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ || **Οἱ ὑπηρέται**
σάρκα μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν || **ς' 5-9**
ἀπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλ-
μοδουλίαν ὡς ἄνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ,

ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας δου-
λεύοντες ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ὁ
ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ
Κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος.

Καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐ- || **Οἱ κύριοι**
τούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι || **ς' 9 - 10**
καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωπο-
ληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.

27. Τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὰς Ἀρχάς

(Ρωμ. ιγ' 1 - 11)

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑ- || **Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ**
περεχούσαις ὑποταστέ- || **μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους**
σθω. Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ || **ιγ' 8**
μὴ ὑπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὗσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέ-
ναι εἰσίν. Ὡστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ
διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα
λήφονται. Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔρ-
γων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξου-
σίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ἕξεις ἑπαινον ἐξ αὐτῆς· Θεοῦ γὰρ
διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς,
φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκὴ τὴν μάχαιραν φορεῖ. Θεοῦ γὰρ διάκονός
ἐστιν εἰς ὀργήν, ἕκδικος τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. Διὸ ἀνάγκη
ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν
συνείδησιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ
γὰρ Θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. Ἀπό-
δοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ
τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν
τιμὴν. Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους·

ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκε· τὸ γὰρ οὐ μοι-
χεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ-
τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν
τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἡ ἀγάπη τῷ
πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς Ἀρχάς,
(Ρωμ. γ' 1), Mign. E.II. 60, 613, 615.

Πολὺν τοῦ πράγματος τούτου ποιεῖται λόγον (ὁ Παῦλος) καὶ ἐν
ἐτέραις ἐπιστολαῖς, καθάπερ, τοὺς οἰκέτας τοῖς δεσπόταις, οὕτω καὶ
τοὺς ἀρχομένους τοῖς ἄρχουσιν ὑποτάσσων. Ποιεῖ δὲ τοῦτο, δεικνὺς
ὡς οὐκ ἐπὶ ἀνατροπῇ τῆς κοινῆς πολιτείας ὁ Χριστὸς τοὺς παρ' αὐτοῦ
νόμους εἰσήγαγεν, ἀλλ' ἐπὶ διορθώσει βελτίονι.... Ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὁμό-
τιμον μάχην πολλάκις εἰσάγει, πολλὰς ἐποίησε (ὁ Θεὸς) τὰς ἀρ-
χὰς καὶ τὰς ὑποταγὰς, οἷον ὡς ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ὡς παιδὸς καὶ
πατρός, ὡς πρεσβύτου καὶ νέου, ὡς δούλου καὶ ἐλευθέρου, ὡς ἄρχοντος
καὶ ἀρχομένου, ὡς διδασκάλου καὶ μαθητοῦ. Καὶ τί θαυμάζεις ἐπὶ τῶν
ἀνθρώπων, ὅπου γε καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τὸ αὐτὸ τοῦτο πεποίηκεν ; Οὐ-
δὲ γὰρ ἐνταῦθα ὁμότιμα πάντα εἰργάσατο, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔλαττον, τὸ δὲ
κρεῖττον κατεσκεύασε, καὶ τὰ μὲν ἄρχειν τῶν μελῶν, τὰ δὲ ἄρχεσθαι
ἐποίησε. Καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἴδοι τις ἂν, ὡς
ἐν ταῖς μελίσσαις, ὡς ἐν ταῖς γεράνοις, ὡς ἐν ταῖς ἀγέλαις τῶν ἀγρίων
προβάτων..... Καὶ γὰρ ἡ ἀναρχία πανταχοῦ κακόν, καὶ συγχύσεως
αἴτιον.

Ε. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΥΡΗΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ
ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

28. Ἡ ἐκλογή τῶν δώδεκα Ἀποστόλων

(Μάρκ. γ' 13 - 20)

Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν
αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐποίησε δώδεκα,
ἵνα ᾧσι μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν καὶ

ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια· καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανεργές, ὃ ἐστὶν υἱοὶ βροντῆς· καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Κανανίτην καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

29. Ὁδηγίαι τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Μαθητάς

(Μαθ. ι' 5 - 42)

Τοὺτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγέλλας αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλ-

θητε καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ πῆραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ράβδον· ἄξιός γάρ ἐστιν ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι, κακεῖ μέναιτε ἕως ἂν ἐξέλθητε. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτὴν λέγοντες· εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἢ οἰκία ἄξια, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ἡμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν μὴ ἡ ἄξια, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκκινάξατε τὸν

Ἔσεσθε μισούμενοι
ὑπὸ πάντων διὰ τὸ
ὄνομά μου ι' 22

κονιορτόν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. Ὅταν δὲ παραδώσωσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ τῷ δούλῳ ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοῦλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἔστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἶπατε ἐν τῷ φωτί, καὶ ὃ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

Ἵμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημένοι εἰσὶ. Μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ γὰρ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὕρησει αὐτήν. Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήψεται. Καὶ ὁς ἐὰν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτῆριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς Ματθαῖον· ἀνάπτυξις τοῦ ρητοῦ «Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν», Mign. E.Π. 57 - 58, 405.

Πάλιν τὰ φορτικώτερα τίθησι καὶ μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας· καὶ ὅπερ ἔμελλον ἀνθυποφέρειν, τοῦτο προλέγει. Ἰνα γὰρ μὴ ταῦτα ἀκούοντες λέγωσι· Διὰ τοῦτο οὖν παραγέγονας, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἀνελεῖν καὶ τοὺς ἡμῖν πειθομένους, καὶ πολέμου τὴν γῆν ἐμπλῆσαι; πρότερον αὐτὸς φησιν· «οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν». Πῶς οὖν αὐτοῖς ἐπέταξεν εἰς ἐκάστην οἰκίαν εἰσιεῖν εἰρήνην ἐπιλέγειν; πῶς

δὲ καὶ οἱ ἄγγελοι ἔλεγον, « Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ; » πῶς δὲ καὶ οἱ προφῆται πάντες τοῦτο εὐηγγελίζοντο ; "Οτι τοῦτο μάλιστα εἰρήνη, ὅταν τὸ νενοσῆκός ἀποτέμνηται, ὅταν τὸ στασιάζον χωρίζεται. Οὕτω γὰρ δυνατὸν τὸν οὐρανὸν τῇ γῇ συναφθῆναι. Ἐπεὶ καὶ ἰατρὸς οὕτω τὸ λοιπὸν διασώζει σῶμα, ὅταν τὸ ἀνιάτως ἔχον ἐκτέμῃ· καὶ στρατηγός, ὅταν κακῶς ὁμονοοῦντας εἰς διάστασιν ἀγάγῃ..... Οὐ γὰρ πανταχοῦ ὁμόνοια καλόν· ἐπεὶ καὶ ληστὰι συμφωνοῦσιν. Οὐκ ἄρα οὖν τῆς αὐτοῦ προθέσεως τὸ ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ὁ πόλεμος. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο πάντας ὁμονοεῖν εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι διεστασίαζον, πόλεμος γίνεται.

30. Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων

(1 Κορ. δ' 9 - 14)

Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἑνδοξοί, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινώμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσὶ· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίφημα ἕως ἄρτι.	Ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους
--	--

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ
ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

31. Ὁ Κύριος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων του

(Ἰωάν. ι' 24 - 26, 37 - 39)

Εκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι
καὶ ἔλεγον αὐτῷ· ἕως πότε τὴν
ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός,
εἰπέ ἡμῖν παρρησίᾳ. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἶπον
ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

Εἰ σὺ εἶ ὁ Χρι-
στός, εἰπέ ἡμῖν
παρρησίᾳ ι' 23

Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετε μοι·
εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε,
ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ καὶ ἐγὼ ἐν
αὐτῷ.

32. Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος

(Ἰωάν. β' 1 - 12)

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγέ-
νετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν
ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ
Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. Καὶ ὑστερήσαν-
τος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, οἶνον οὐκ
ἔχουσι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὐπω
ἔχει ἡ ὥρα μου. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνους· ὅ τι

Καὶ ἐφανέρωσε
τὴν δόξαν αὐτοῦ
β' 11

ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαὶ λίθιναι ἕξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνά μετρητάς δύο ἢ τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρικλίνος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγεννημένον—καὶ οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ—φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρικλίνος καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετῆρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφάνερωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

33. Ὁ χορτασμὸς τῶν πεντακισχιλίων

(*Ματθ. ιδ' 13 - 22*)

Ακούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. Ὁψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. Ὁ δὲ εἶπε· φέρετέ μοι αὐτούς ὧδε. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,

ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. Οἱ δὲ ἐσθιόντες ἦσαν ἄνδρες ὥσπερ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

34. Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας

(Μαθ. ιδ' 23 - 34)

Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὁψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασιανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμα ἐστὶ, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραζαν. Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρὸς σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. Ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. Καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με. Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε! εἰς τί ἐδίστας; Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ.

Καὶ ἐμβάντων
αὐτῶν εἰς τὸ
πλοῖον ἐκόπασεν
ὁ ἄνεμος ιδ' 32

35. Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου

(Ματθ. η' 5 - 14)

Εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναοὺμ || Καὶ ἰάθη ὁ παῖς
προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος πα- || αὐτοῦ
ρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς η' 13
μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζό-
μενος. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω
αὐτόν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· Κύριε, οὐκ εἰμι
ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπέ
λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός
εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω
τούτῳ, πορεύητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ
ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.
Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασε καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦ-
σιν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν
εὔρον. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν
ἥξουσι καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ
Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασι-
λείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται
ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰη-
σοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ· ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γεννηθήτω
σοι. Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

36. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναοὺμ

(Μαρκ. β' 1 - 13)

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς Καπερναοὺμ || Οὐδέποτε οὐ-
δι' ἡμερῶν καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς || τως εἶδομεν
οἶκόν ἐστι. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν || β' 12
πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ

ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ· καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν· τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός; Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας—λέγει τῷ παραλυτικῷ· σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἡγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν.

37. Ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας

(Ματθ. ιε' 21 - 29)

Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα· ἐλέησόν με, Κύριε, υἱὲ Δαυΐδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἡρώτων αὐτὸν λέγοντες·

Μεγάλη σου ἡ πίστις·
γεννηθήτω σοι ὡς
θέλεις ιε' 28

ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολλότα οἴκου Ἰσραὴλ. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνησεν αὐτῷ λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. Ἡ δὲ εἶπε· ναί, Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις! γεννηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

38. Ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας

(Λουκ. ζ' 11-18)

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναὶν· καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολὺς. Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πόλει τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκώς υἱὸς μονογενῆς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν αὐτήν ὁ Κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ· μὴ κλαῖε· καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βασταζόντες ἔστησαν, καὶ εἶπε· νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ἐλαβε δὲ φόβος πάντας καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν, λέγοντες ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

Προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν ζ' 16

Κυρίλλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, κατὰ Λουκ. Mign. E. II. 72, 609.

Διὰ τί δὲ οὐ λόγῳ μόνον ἐπλήρου τὸ θαῦμα, ἀλλὰ καὶ ἤφατο τῆς σοφοῦ ; "Ἰνα γνοίης ὡς ἔστιν ἐνεργὸς πρὸς σωτηρίαν ἀνθρώπου τὸ ἅγιον σῶμα Χριστοῦ· σῶμα γάρ ἐστι ζωῆς, καὶ σὰρξ τοῦ πάντα ἰσχύοντος Λόγου καὶ τὴν αὐτοῦ πεφόρηκε δύναμιν. "Ὡς περ γὰρ σίδηρος ὁμιλήσας πυρί, τὰ πυρὸς ἐνεργεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ χρεῖαν πληροῖ, οὕτως, ἐπειδή περ ἰδίᾳ γέγονε τοῦ Λόγου ἡ σὰρξ τοῦ τὰ πάντα ζωογονοῦντος, διὰ τοῦτο ζωοποιὸς ἐστὶ καὶ αὐτὴ, καὶ θανάτου καὶ φθορᾶς ἀναιρετικὴ· ζωοποιὸν γὰρ τὸ σῶμα Χριστοῦ εἶναι πιστεύομεν, ἐπεὶ περ ἐστὶ τοῦ ζῶντος Λόγου ναὸς τε καὶ ἐνδιαίτημα, πᾶσαν ἔχων αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν. Οὐκ ἠρκέσθη τοίνυν μόνῳ τῷ προστάξει, καίτοι λόγῳ κατορθοῦν εἰθι-σμένους ὅσα περ ἂν βούλοιο, ἀλλ' ἐπετίθει τῇ σοφῇ καὶ τὰς χεῖρας, δει-κνὺς ὡς καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ τὴν ζωοποιὸν ἐνέργειαν ἔχει.

39. Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς

(Λουκ. η' 40 - 56)

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

Ἡ πίστις σου
σέσωκέ σε
η' 48

Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκειν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ρύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον οὐκ ἔσχυσε ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ρύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τίς ὁ ἀψάμενός μου; ἀρνού-μένων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις τίς ὁ ἀψά-μενός μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἤψατό μου τίς· ἐγὼ γὰρ

ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἤλθε καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων· μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. Ἐκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπε· μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησε λέγων· ἡ παῖς, ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. Ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ
ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

40. Ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου

(Λουκ. κα' 5 - 25, 34 - 37)

Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε· ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφελήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ καταλυθήσεται. Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες· διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; Ὁ δὲ εἶπε· βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. Μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεῖα ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοὶ τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μέγала ἔσται. Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν παραδίδοντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἄγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου· ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι· ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἥ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ

Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε... αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη κα' 34

γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώ-
σουσιν ἐξ ὑμῶν, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ
ὄνομά μου· καὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται·
ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Ὅταν δὲ ἴ-
δητε κυκλούμενην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλὴμ, τότε
γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρεῖτωσαν,
καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν, ὅτι ἡμέ-
ραι ἐκδικήσεως αὐταὶ εἰσι τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμ-
μένα. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείνας ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ τότε ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ
τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ πεσοῦνται στόματι
μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ
Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι
καιροὶ ἐθνῶν.

Στίχ. 34 - 37. Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρηθῶσιν
ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιο-
τικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη· ὥς
παγίς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρό-
σωπον πάσης τῆς γῆς. Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεό-
μενοι ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι
καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

41. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων

(Ματθ. κε' 1 - 14)

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βα-
σιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα
παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι
τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον

Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ
οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν
ῥῶραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ἔρχεται κε' 13

εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνι-

μοι καὶ αἱ πέντε μωραί. Αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος καὶ αἱ ἑτοιμοὶ εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ὑστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

42. Ἡ τελικὴ κρίσις

(Ματθ. κε' 31 - 46)

Οταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ

Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατέ ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε κε' 40

θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογη-

μένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπεινάσα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν ; Πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν ; Πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρὸς σε ; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐανύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπεινάσα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. Τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι ; Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, κατὰ Ματθ. Mign. E. II. 57 - 58, 718.

Καὶ σκόπει πῶς κοῦφα ἐπιτάττει. Οὐκ εἶπεν, Ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἀπηλλάξατέ με· ἄρρωστος ἤμην, καὶ ἀνεστήσατέ με· ἀλλ', « ἐπεσκέψασθέ με », καί, « ἤλθετε πρὸς με ». Καὶ οὐδὲ ἐν τῷ πεινῇ ἐπαχθὲς τὸ κελευόμενον. Οὐδὲ γὰρ πολυτελῇ ἐζήτει τράπεζαν, ἀλλὰ τὴν χρεῖαν μόνον, καὶ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν καὶ ἐζήτει ἐν ἰκέτου σχήματι. Ὡστε

πάντα αὐτοὺς ἱκανὰ κολάσαι· τὸ εὐκολον τῆς αἰτήσεως, ἄρτος γάρ ἦν· τὸ ἐλεεινὸν τοῦ αἰτοῦντος, πτωχὸς γάρ ἦν· τὸ συμπαθὲς τῆς φύσεως, ἄνθρωπος γάρ ἦν· τὸ ποθεινὸν τῆς ἐπαγγελίας, βασιλείαν γάρ ἐπηγγείλατο· τὸ φοβερὸν τῆς κολάσεως, γέενναν γάρ ἠπέλιψε· τὸ ἀξίωμα τοῦ λαμβάνοντος, Θεὸς γάρ ἦν ὁ διὰ τῶν πτωχῶν λαμβάνων· τὸ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς, ὅτι τοσοῦτον καταβῆναι κατηξίωσε· τὸ δίκαιον τῆς παροχῆς, ἀπὸ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ ἐλάμβανεν. Ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα ἡ φιλαργυρία καθάπαξ ἐπῆρωσε τοὺς ἀλόντας, καὶ ταῦτα τοσαύτης ἀπειλῆς κειμένης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΤΑ ΠΑΘΗ, Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ
ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΤΙΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

43. Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος

(Μαθ. κς' 17 - 30)

Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁζύμων προσ-
ῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ
λέγοντες αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἐτοιμά-
σωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα ; Ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν
πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει,
ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν
μαθητῶν μου. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὰ πάσχα. Ὁψίας δὲ γενομένης
ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Καὶ λυπού-

|| Ὁ Διδάσκαλος λέγει,
ὁ καιρὸς μου ἐγγύς
ἐστι κς' 18

μενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν· μήτι ἐγώ, εἰμι Κύριε ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν εἶπε· μήτι ἐγώ εἰμι, ραββί ; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου· καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίνω ἅπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

44. Ἡ μεγάλη ἀγωνία ἐν Γεσθημανῇ. Σύλληψις τοῦ Κυρίου

(Μαθ. κς' 30 - 57)

Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκαν- Περίλυπός ἐστιν ἡ
ψυχὴ μου ἕως
θανάτου κς' 38
δαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς· μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκανδαλισθόσομαι. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ

πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρεῖς ἀπαρνῆσθαι με. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· καὶ δέη με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνῆσομαι. Ὅμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. Καὶ προσελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων· πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητάς καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ! Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων· πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίνω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. Καὶ ἀφείς αὐτοὺς ἀπελθὼν πάλιν προσήύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε! Ἴδου ἡγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν. Ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδου ἡγγικεν ὁ παραδιδούς με. Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδου Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. Ὁ δὲ παραδιδούς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων· ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν. Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ

εἶπε· χαῖρε, ραββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει ; Τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται. Ἡ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων ; Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι ; Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις· ὥς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκράτησατέ με. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

45. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ

(Μάρκ. ιδ' 53 - 66, ιε' 1 - 21)

Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὑρισκόν· πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. Καί τινες	Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐγώ εἰμι ιδ' 62
--	---

ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες, ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. Καὶ ἀναστάς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον ἐπηρώτα τὸν Ἰησοῦν λέγων· οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν ; Ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐγὼ εἰμὶ· καὶ ὅψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων ; Ἠκούσατε πάντως τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται ; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου. Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ· προφήτευσον ὑμῖν τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε. Καὶ οἱ ὑπηρέται ραπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλον.

ιε' 1-21. Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρῶτ' συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· σὺ λέγεις. Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτα αὐτὸν λέγων· οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν ; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἓνα δέσμιον, ὃνπερ ᾔητοῦντο. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς αἰεὶ ἐποίει

αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν· σταύρωσον αὐτόν. Ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς· τί γὰρ ἐποίησε κακόν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν· σταύρωσον αὐτόν. Ὁ δὲ Πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν φραγγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.

Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶ πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν· καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλὰμῳ καὶ ἐνέπτυνον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια, καὶ ἐξήγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

46. Ἡ Σταύρωσις

(Μάρκ. ιε' 21 - 42)

Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ τόπον, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον **κ ρ α ν ῑ ο υ τ ὀ π ο ς**. Καὶ ἐδίδου αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε. Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διαμερίζονται τὰ ἱμάτια

Ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν ιε' 25

αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρη. Ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο ληστές, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ ἐνύμων αὐτοῦ. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· καὶ μετὰ ἁνόμων ἐλόγισθη. Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινεῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες· οὐά, ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν ! Σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάρβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ. Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. Γενομένης δὲ ὥρας ἑκτῆς σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης· καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Ἐλωὶ Ἐλωὶ, λιμᾶ σαβαχθανί ; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ Θεός μου ὁ Θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες ; Καὶ τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον· Ἴδε Ἥλιον φωνεῖ. Δραμὼν δὲ εἷς καὶ γεμίσας σπὸγγον ὄξους περιθείς τε καλὰμψ ἐπότιζεν αὐτὸν λέγων· ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἥλιος καθελεῖν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσε. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτω κράζας ἐξέπνευσεν, εἶπεν· ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν Θεοῦ. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσὴ μῆτηρ, καὶ Σαλώμη, αἱ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

47. Ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου

(1 Κορ. α' 18 - 26)

Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σφζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστὶ.

Γέγραπται γάρ· ἀπολῶ τὴν σο-

Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι
καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζη-
τοῦσιν, ἡμεῖς κηρύσσομεν
Χριστὸν ἐσταυρωμένον

α' 22

φίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Ποῦ σοφός ; ποῦ γραμματεὺς ; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου ; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου ; Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. Ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν· ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ.

48. Ἡ Τ α φ ῆ

(Μάρκ. ιε' 42 - 47)

Καὶ ἤδη ὀφίας γενομένης, ἔπει ἦν παρασκευή, ὅ ἐστι προσάββατον, ἐλθὼν Ἰωσήφ ὁ

Καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε
τῇ σινδόνι καὶ κατέθηκεν
αὐτὸν ἐν μνημείῳ ιε' 46

ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτῆς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθε

πρὸς Πιλᾶτον καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πι-
λᾶτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν
κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε· καὶ γνοὺς
ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἔδωρῆσατο τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ. Καὶ
ἀγοράσας σινδόνα καὶ καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι
καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ
πέτρης, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.
Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία Ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ
τίθεται.

49. Ἡ Ἀνάστασις

(Μάρκ. ις' 1 - 9)

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου Μα- || Ἡγέρθη, οὐκ ἔ-
ρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ στιν ὧδε ις' 6
Ἰακώβου καὶ Σαλώμῃ ἡγόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι
ἀλείψωσιν αὐτόν. Καὶ λίαν πρωτὶ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχον-
ται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. Καὶ ἔλεγον
πρὸς ἑαυτάς· τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας
τοῦ μνημείου ; Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλι-
σται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ
μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περι-
βεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει
αὐταῖς· μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν
τὸν ἐσταυρωμένον· ἡγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος ὅπου
ἔθηκαν αὐτόν. Ἀλλ' ὑπάγετε εἰπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ
αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. Καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον
ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ
οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, τῇ ἀγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα. Ἀναγι-

γνώσεται ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Πάσχα ἀπὸ τῆς ὥραιας Πύλης.

Εἴ τις εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος, ἀπολαύτω τῆς καλῆς ταύτης καὶ λαμπρᾶς πανηγύρεως. Εἴ τις δοῦλος εὐγνώμων, εἰσελθὲτω χαίρων εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Εἴ τις ἔκαμε νηστεύων, ἀπολαύτω νῦν τὸ δηνάριον. Εἴς τις ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας εἰργάσατο, δεχέσθω σήμερον τὸ δίκαιον ὄφλημα. Εἴ τις μετὰ τὴν τρίτην ἦλθεν, εὐχαρίστως ἑορτάσάτω. Εἴ τις μετὰ τὴν ἕκτην ἔφθασε, μηδὲν ἀμφιβαλλέτω· καὶ γὰρ οὐδὲν ζημιοῦται. Εἴ τις ὑστέρησεν εἰς τὴν ἐνάτην, προσελθέτω, μηδὲν ἐνδοιάζων. Εἴ τις εἰς μόνην ἔφθασε τὴν ἐνδεκάτην, μὴ φοβηθῇ τὴν βραδύτητα· φιλότιμος γὰρ ὢν ὁ Δεσπότης, δέχεται τὸν ἔσχατον, καθάπερ καὶ τὸν πρῶτον· ἀναπαύει τὸν τῆς ἐνδεκάτης, ὡς τὸν ἐργασάμενον ἀπὸ τῆς πρώτης· καὶ τὸν ὕστερον ἐλεεῖ, καὶ τὸν πρῶτον θεραπεύει· κἀκείνῳ δίδωσι, καὶ τούτῳ χαρίζεται· καὶ τὰ ἔργα δέχεται καὶ τὴν γνώμην ἀσπάζεται· καὶ τὴν πρᾶξιν τιμᾷ καὶ τὴν πρόθεσιν ἐπαινεῖ. Οὐκοῦν εἰσέλθετε πάντες εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν· καὶ πρῶτοι καὶ δεύτεροι, τὸν μισθὸν ἀπολαύετε· πλούσιοι καὶ πένητες, μετ' ἀλλήλων χορεύσατε· ἐγκρατεῖς καὶ ράθυμοι, τὴν ἡμέραν τιμῆσατε· νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες, εὐφράνθητε σήμερον. Ἡ τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες. Ὁ μόσχος πολὺς, μηδεὶς ἐξέλθῃ πεινῶν. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος. Μηδεὶς θρηγῆτω πενίαν· ἐφάνη γὰρ ἡ κοινὴ βασιλεία. Μηδεὶς ὀδυρέσθω πταίσματα· συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε. Μηδεὶς φοβείσθω θάνατον· ἡλευθέρωσε γὰρ ἡμᾶς ὁ τοῦ Σωτῆρος θάνατος. Ἐσβεσεν αὐτόν, ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος. Ἐσκόλευσε τὸν Ἄδην, ὁ κατελθὼν εἰς τὸν Ἄδην. Ἐπικρανεν αὐτόν, γευσάμενον τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο προλαβὼν Ἡσαΐας ἐβόησεν· « Ἄδης, φησὶν, ἐπικράνθη, συναντήσας σοι κάτω ». Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ κατηργήθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεπαίχθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐνεκρώθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ καθηρέθη. Ἐπικράνθη, καὶ γὰρ ἐδεσμεύθη. Ἐλαβε σῶμα, καὶ Θεῶ περιέτυχεν. Ἐλαβε γῆν, καὶ συνήνησεν οὐρανῶ. Ἐλαβεν ὅπερ ἔβλεπε, καὶ πέπτωκεν, ὅθεν οὐκ ἔβλεπε. « Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον, ποῦ σου, Ἄδη, τὸ νῆκος; » Ἀνέστη Χριστός, καὶ σὺ καταβέβλησαι. Ἀνέστη Χριστός, καὶ πεπτῶκας δαίμονες. Ἀνέστη Χριστός, καὶ χαίρουσιν Ἄγγελοι. Ἀνέστη Χριστός, καὶ ζωὴ πολιτεύεται. Ἀνέστη Χριστός, καὶ νεκρὸς οὐδεὶς ἐν τῷ μνή-

ματι. Χριστὸς γὰρ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

50. Ἡ Ἀνάληψις

(Λουκ. κδ' 50 - 53)

Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἅπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἦσαν διὰ παντός ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ἡ ΕΚ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝ.
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

51. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος

(Πράξ. β' 1 - 19, 22 - 25, 32 - 37)

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι· καὶ ὠφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἀγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἅ-

Καὶ ἐπλήσθησαν
ἅπαντες Πνεύ-
ματος Ἀγίου
β' 4

ποφθέγγεσθαι. Ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν· γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι ; Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν, Πάρθοι καὶ Μηδοὶ καὶ Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρῆτες καὶ Ἀραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ; Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι ; Ἄλλοι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσὶ.

Σταθεῖς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἑνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς· ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ρήματά μου. Οὐ γάρ, ὥς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ· καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὀράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται· καὶ γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι.

Στίχ. 22 - 25. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λό-

γους τούτους. Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἶδατε, τοῦτον τῇ ὀρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες, διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε· ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ῥάβδους τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατόν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.

Στίχ. 32-37. Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθείς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρός, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. Οὐ γὰρ Δαυτὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτός· εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ Κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

52. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία

(Πράξ. 8' 32 - 37)

Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ'

Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία δ' 32

ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. Καὶ μεγάλη δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδί-

δοτο δὲ ἐκάστῳ καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπι-
κληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύ-
μενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ὑ-
πάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἥνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθη-
κε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

53. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος

(Πράξ. ζ' 8 - 15, ζ' 2, 51 - 60, η' 1 - 3)

Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ ση- μεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. Ἀνέστησαν		Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦ- μά μου ! ζ' 59
--	--	---

δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίνων
καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ
Ἀσίας συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ, καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆ-
ναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. Τότε ὑπέβαλον ἄν-
δρας λέγοντας ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλά-
σφημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν Θεόν· συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν
καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάν-
τες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἕστησάν
τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντες· ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται
ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ
νόμου· ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ Να-
ζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἀλλάξει τὰ
ἔθνη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν
ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ὥσει πρόσωπον ἀγγέλου. Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεὺς· εἰ ἄρα
ταῦτα οὕτως ἔχει ; Ὁ δὲ ἔφη·

ζ' 51 - 60. Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπειρίτητοι τῇ καρδίᾳ
καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς αἰετὶ τῷ Πνεύματι ἁγίῳ ἀντιπίπτετε,

ὥς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν ; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγέιλαντας περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγέννησθε· οἷτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διατάγας ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. Ὑπάρχων δὲ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἶπεν· ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανούς ἀνεωγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἐστῶτα. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. Καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα· Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. Θεὶς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ.

ἡ' 1-3. Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, πλην τῶν ἀποστόλων. Συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἐγκώμιον ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα, Mign. E. II. 46, 724, 725.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον τῶν Χριστοφόνων ὁ Χριστοφόρος· εἰσέπήδησεν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν λύκων τὸ πρόβατον· ἀλλ' ἦν οὐχ ὡς ἀπλῶς πρόβατον θηριάλωτον, ἀλλὰ πρόβατον ὑπὸ Χριστοῦ ποιμαίνον, καὶ πρὸς τοὺς λύκους ἀγωνιζόμενον. Οἱ μὲν γὰρ ἐλύσσων καὶ διεπρίοντο, ταῖς κατηγορίαις καὶ ταῖς ἀπειλαῖς τὸ ποίμνιον καταδά-

κνοντες· ὁ δὲ μᾶλλον αὐτοὺς τοῖς ἐλέγχοις διεσπάραπτεν, ἢ ταῖς ἀπει-
λαῖς καὶ ταῖς κατηγορίαις, ὥς ἐκεῖνοι. Μὴ ψιλῶς, μηδ' ἐπιπολαίως παρη-
δράμωμεν τὰ λεγόμενα. Οὗτος γὰρ πρὸς τοσαύτην συναγωγὴν πονη-
ρευομένων, καὶ πρὸς τοσαύτην λύκων ἔφοδον κατὰ τῆς ἀδικίας ἐθάρση-
σε παρρησιάσασθαι, καὶ εἰπεῖν μετὰ τὴν πολλὴν ἐκείνην διδασκαλίαν·
« Σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς αἰ-
τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν », καὶ τὰ
ἐξῆς. Οὕτως ὁ ἐπὶ μὲν γῆς φαινόμενος, τὰ δὲ ἐν οὐρανῷ κατοπτριζό-
μενος· καὶ ἀνθρώπου μὲν φύσιν ἐνδεδυμένος, ἀγγέλου δὲ ὄψιν καὶ
σχῆμα μεταμορφωσάμενος (καὶ τούτων οὐδὲν ἀπεικός· ἔπρεπε γὰρ
ἀληθῶς ἐν τῷ Πρωτομάρτυρι δειχθῆναι τῶν μαρτύρων τὸ ἀξίωμα, καὶ
γινῶναι λοιπὸν ἅπαντας τῆς καινῆς χάριτος τὰ ἔργα)· ὁ τοῦ μαρτυρίου
πόθος οὐ μόνον ἀγγελικὴν ἀξίαν χαρίζεται, ἀλλὰ καὶ οὐρανῶν ἀνοίγει
πύλας· οὐκέτι θανάτῳ τὰς ψυχὰς παραπέμπων, ἀλλ' εἰς χεῖρας Χρι-
στοῦ τὸ πνεῦμα παρατιθέμενος.

54. Ἀποκεφάλισις Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου.

Φυλάκισις τοῦ Ἀπ. Πέτρου

(Πράξ. ιβ' 1 - 18)

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέ-
βαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς
χεῖρας κακῶσαι τινὰς τῶν ἀπὸ τῆς
ἐκκλησίας. Ἀνεῖλε δὲ Ἰακώβον τὸν
ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα. Καὶ ἰ-
δὼν ὅτι ἀρεστὸν ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν
καὶ Πέτρον· ἦσαν δὲ αἱ ἡμέραι τῶν ἄζύμων· ὃν καὶ πιάσας
ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιω-
τῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν
αὐτὸν τῷ λαῷ. Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ·
προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς
τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ

Προσευχὴ δὲ ἦν ἐκ-
τενὴς γινομένη ὑπὸ
τῆς Ἐκκλησίας πρὸς
τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ

ιβ' 5

Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν δεδεμένος ἀλύσεισι δυοί, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτὸν λέγων· ἀνάστα ἐν τάχει· καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. Εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· περιζῶσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. Ἐποίησε δὲ οὕτω. Καὶ λέγει αὐτῷ· περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι. Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθὲς ἐστὶ τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν. Διελθόντες δὲ πρῶτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρὰν τὴν φέρουσιν εἰς τὴν πόλιν, ἣτις αὐτομάτῃ ἠνοίχθη αὐτοῖς, καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ρύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ Πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ εἶπε· νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλατό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. Συνιδὼν τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι. Κρούσαντος δὲ αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθε παιδίσκη ὑπακούσαι ὀνόματι Ρόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἐστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον· μαίνῃ. Ἡ δὲ δισχυρίζετο οὕτως ἔχειν. Οἱ δὲ ἔλεγον· ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστίν. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων. Ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. Κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ Κύριος ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶπε δέ· ἀπαγγεῖλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.

55. Ὁ Ἀπ. Παῦλος

(Πράξ. θ' 1 - 23)

Ο δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ ἡτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινες εὔρη τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἐν δὲ τῷ παρεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίξειν τῇ Δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις ; Εἶπε δέ· τίς εἶ, κύριε ; ὁ δὲ Κύριος εἶπεν· ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἰστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδὲνα δὲ θεωροῦντες. Ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεφγμένων τε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδὲνα ἔβλεπε· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν.

Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος ἐν ὁράματι· Ἀνανία. Ὁ δὲ εἶπεν· ἰδοὺ ἐγὼ, Κύριε· ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν· ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεΐαν καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται, καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι Ἀνανίαν εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ. Ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας· Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερουσαλὴμ· καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Κύριος·

Σκευὸς ἐκλογῆς
μοί ἐστίν οὗτος

θ' 15

πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραὴλ· ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε· Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἀπέσταλκέ με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθεῖς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἧ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς Πνεύματος Ἁγίου. Καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὥσει λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφήν ἐνίσχυσεν. Ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ὄντων ἐν Δασμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς, καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν Ἰησοῦν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς; Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

56. Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν

(Πράξ. ιγ' 1 - 52)

Ησαν δέ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδασκαλοὶ, ὃ τε Βαρνάβας καὶ Συ-

Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτοὺς ιγ' 2

μεῶν ὁ ἐπικαλούμενος Νίγερ, καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναὴν τε Ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος καὶ Σαῦλος. Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ καὶ νηστευόντων εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ

τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες αὐτοῖς τὰς χεῖρας ἀπέλυσαν. Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἀγίου κατήλθον εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκεῖθεν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον, καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων· εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην. Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον ᾧ ὄνομα Βαριησοῦς, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. Οὗτος προσκαλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον ἐπέζητησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἀντίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος—οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ—ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς Πνεύματος Ἀγίου καὶ ἀτενίσας πρὸς αὐτὸν εἶπεν· ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ραδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας ; Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. Παραχρῆμα δὲ ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου.

Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες· ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. Ἀναστὰς δὲ Παῦλος καὶ κατασείσας

τῇ χειρὶ εἶπεν· ἄνδρες Ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, ἀκούσατε. Ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, καὶ ὡς τεσσαρακονταετὴ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναάν κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. Κακεῖθεν ἡτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἔτη τεσσαράκοντα· καὶ μεταστῆσας αὐτὸν ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαυτὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας· εὖρον Δαυτὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. Τούτου ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ Ἰσραὴλ Σωτῆρα Ἰησοῦν, προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε· τίνα μὲ ὑπονοεῖτε εἶναι ; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη. Οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας κρίναντες ἐπλήρωσαν. Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὐρόντες ἡτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. Ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. Ὁ δὲ Θεὸς ἤγειρεν αὐτόν ἐκ νεκρῶν· ὃς ὥφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελί-

ζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται· υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. "Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἶρηκεν, ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυτὶδ τὰ πιστά. Διὸ καὶ ἐν ἐτέρῳ λέγει· οὐ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Δαυτὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδε διαφθοράν· ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἡγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεςις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιούται. Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις· ἴδετε, οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε ἕάν τις ἐκδιηγῇται ὑμῖν.

Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ρήματα ταῦτα. Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἐπειθον αὐτοὺς προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. Παρρησιασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον· ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρε-

φόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ Κύριος·
τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐ-
σχάτου τῆς γῆς. Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδέξαν-
το τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τετα-
γμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον· διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου δι'
ὅλης τῆς χώρας. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας
γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως
καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν,
καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. Οἱ δὲ ἐκτινα-
ζάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον
εἰς Ἰκόνιον. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ Πνεύμα-
τος Ἀγίου.

57. Εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν

(Πράξ. ιδ' 1 - 28)

Εγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ
τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς
εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰου-
δαίων καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε

Εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ
τούτων τῶν ματαίων ἐπι-
στρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν
ζῶντα ιδ' 15

πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. Οἱ δὲ
ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς
τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἰκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέ-
τριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ
λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνε-
σθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πό-
λεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀ-
ποστόλοις. Ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων
σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς,
συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας Λύστραν
καὶ Δέρβην καὶ τὴν περίχωρον, κακεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.

Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει. Οὗτος ἤκουσε τοῦ Παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ· ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. Καὶ ἤλατο καὶ περιεπάτει. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ Παῦλος ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυκαονιστὶ λέγοντες· οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς· ἐκάλουν τε τὸν μὲν Βαρνάβαν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον κράζοντες καὶ λέγοντες· ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε ; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· ὃς ἐν ταῖς παρωχημέναις γενεαῖς εἶασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλὼν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν. Καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

Ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον ἔσυραν ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. Κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Δέρβην. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ Ἀντιόχειαν

ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν καὶ προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκασι. Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον εἰς Παμφυλίαν, καὶ λήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν, κακῆϊθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν ἀνῆγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπέκρουον τὰς τιμὰς καὶ τὴν θεοποίησιν (εἰς Πράξ. ιδ' 14), Mign. E.II. 60, 223, 227, 230.

“Ορα αὐτοὺς πανταχοῦ δόξης καθαρούς, οὐ μόνον οὐκ ἐφιεμένους, ἀλλὰ καὶ διδομένην ἀποκρουομένους· ὥσπερ καὶ Πέτρος ἔλεγε· « Τί ἡμῖν ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν ; » Καὶ οὗτοι τὸ αὐτὸ φασίν.

“Ορα πάντα μετὰ σφοδρότητος τοὺς Ἀποστόλους ποιοῦντας. Διέρρηξαν τὰ ἱμάτια, ἐπήδησαν, ἔκραξαν, πάντα ἀπὸ διαθέσεως ψυχῆς, ἀποστροφόμενοι τὰ γενόμενα. Πένθος γὰρ ἦν, ὄντως πένθος ἀπαραμύθητον, εἰ γε ἔμελλον θεοὶ νομίζεσθαι, καὶ εἰδωλολατρεῖαν εἰσάγειν, ἣν ἦλθον καταλύοντες.

Αὐτῇ τῇ ὀφει κατέπληξαν αὐτοὺς διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια. Τοῦτο καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἐποίει ἐπὶ τῇ ἡττῇ τοῦ λαοῦ. Μὴ τοίνυν νομίσης ἀνάξιον αὐτῶν εἶναι τοῦτο, καὶ τῆς εὐσταθείας αὐτῶν· οὐκ ἂν γὰρ ἄλλως ἐπέσχον τὴν τοσαύτην ὁρμήν, οὐκ ἂν ἄλλως τὴν πυρὰν ἐσβεσαν. “Οταν οὖν τι δέη τῶν δεόντων γενέσθαι, μηδὲ ἡμεῖς παραιτώμεθα. Εἰ τοίνυν καὶ μετὰ ταῦτα μόλις ἐπεισαν, εἰ μὴ οὕτως εἰργάσαντο, τί οὐκ ἂν ἐγένετο ; Εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἐποίησαν, ἐνομίστησαν ἂν πως ὑψηλοφρονεῖν, καὶ μᾶλλον ἐφιεσθαι τῆς τιμῆς.

Καὶ τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωϋσέως,

Ἐγὼ κρίνω, μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν

Θεὸν ιε' 19

οὐ δύνασθε σωθῆναι. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἔταζαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καὶ τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμαρείαν ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. Παραγενόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ Θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. Ἐξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως. Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. Καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς δοὺς αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν Θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε

ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι ; Ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον ἀκκεῖνοι. Ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος καὶ ἤκουον Βαρνάβαν καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων· ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται· μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα. Γνωστὰ ἅπ' αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. Μωϋσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος. Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαββᾶν καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. Ἐπειδὴ ἤκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστείλάμεθα, ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμαθυμα-

δόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. Ἔδοξε γὰρ τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπ' ἀνάγκης τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. Ἐρρωσθε. Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολὴν. Ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.

59. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Μακεδονίαν

(Πράξ. ις' 8 - 40, ιζ' 1 - 15)

Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς Τρωάδα. Καὶ ὄραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὥφθη τῷ Παύλῳ· ἄνθρωπος τις ἦν Μακεδὼν ἐστώς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. Ὡς δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζήτησαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτοὺς.

Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν
ις' 9

Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, ἐκεῖθεν τε εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις κολωνία. Ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς, τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναῖξιν. Καὶ τις γυνή

ὀνόματι Λυδία, πορφυρόπωλις πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεόν, ἤκουεν, ἧς ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα· εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μένατε· καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς. Ἐγένετο δὲ παρευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἣτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. Αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ ἔκραζε λέγουσα· οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπε· παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν ἐλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον· οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὐσι. Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν. Καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ραβδίζειν, πολλὰς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς· ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνου τὸν Θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. Ἀφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμοτηρίου, ἀνεφύθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. Ἐξυπνος δὲ γενό-

μενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεωγμένους τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος λέγων· μηδὲν πράξης σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γὰρ ἐσμεν ἐνθάδε. Αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη· κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ ; Οἱ δὲ εἶπον· πιστεύσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα, ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἡγαλλιάσατο πανοικί πεπιστευκῶς τῷ Θεῷ.

Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ραβδούχους λέγοντες· ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν Παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῆτε. Νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς· δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ρωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακὴν· καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν ; οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν. Ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ραβδούχοι τὰ ρήματα ταῦτα· καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι Ρωμαῖοί εἰσι, καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφούς παρεκάλεσαν αὐτοὺς καὶ ἐξῆλθον.

ἰς' 1 - 15. Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ

ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοί-
γων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀνα-
στῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, Ἰησοῦς δὴ
ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐπίσθησαν καὶ
προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, τῶν τε σεβομέ-
νων Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ
ὀλίγαι. Προσλαβόμενοι δὲ οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι τῶν ἀγο-
ραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν
τὴν πόλιν, ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν αὐτοὺς
ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον· μὴ εὐρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον τὸν
Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες
ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πά-
ρεισιν, οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι
τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσι, βασιλέα ἕτερον λέγον-
τες εἶναι, Ἰησοῦν. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολι-
τάρχας ἀκούοντας ταῦτα, καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ
Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ
εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σί-
λαν εἰς Βέροϊαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν
τῶν Ἰουδαίων ἀπήεσαν. Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν
Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προ-
θυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς εἰ ἔχοι
ταῦτα οὕτως. Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν
Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλί-
γοί. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι
ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλθη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος
τοῦ Θεοῦ, ἤλθον κάκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. Εὐθέως δὲ
τότε τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὥς
ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δὲ ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος
ἐκεῖ.

60. Τὰ μαρτύρια τοῦ Ἀπ. Παύλου

(2 Κορ. ια' 21 - 33)

Εν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, ἐν ἄφρο-
 σύνη λέγω, τολμῶ καὶ γώ. Ἐ-
 βραῖοί εἰσι ; καὶ γώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι ;
 καὶ γώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι ; καὶ γώ· διάκονοι Χριστοῦ
 εἰσι ; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως,
 ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν
 θανάτοις πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα
 παρὰ μίαν ἔλαβον, τρίς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς
 ἐναυάγησα, νυχθημερόν ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις
 πολλάκις, κινδύνους ποταμῶν, κινδύνους ληστῶν, κινδύνους
 ἐκ γένους, κινδύνους ἐξ ἐθνῶν, κινδύνους ἐν πόλει, κινδύνους
 ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνους ἐν θαλάσῃ, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις·
 ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ
 δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι· χωρὶς
 τῶν παρεκτὸς ἢ ἐπισύστασίς μου ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέρι-
 μνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθε-
 νῶ ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι ; Εἰ καυχᾶ-
 σθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθεनेίας μου καυχῆσομαι. Ὁ Θεὸς καὶ πα-
 τὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς
 εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης
 Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν πιά-
 σαι με θέλων, καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ
 τεύχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ
 τῆς ἀσθεनेίας μου
 καυχῆσομαι ια' 30

61. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Ἀθήνας

(Πράξ. ιζ' 16 - 34)

Εν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδε-
χομένου αὐτοῦ τοῦ Παύ-
λου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα
αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατ-

Παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐ-
τοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι
κατείδωλον οὔσαν
τὴν πόλιν ιζ' 16

είδωλον οὔσαν τὴν πόλιν. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ
τοῖς Ἰουδαῖοις καὶ τοῖς σεβομένοις καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ
πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. Τινὲς δὲ τῶν
Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐ-
τῷ, καὶ τινες ἔλεγον· τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν;
οἱ δὲ ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰη-
σοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο αὐτοῖς. Ἐπιλαβόμε-
νοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἀρείον Πάγον ἤγαγον λέγοντες· δυ-
νάμεθα γινῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη δι-
δαχὴ; Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν·
βουλόμεθα οὖν γινῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ
πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν
ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. Σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος
ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔφη· ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ
πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. Διερχόμενος γὰρ
καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ
ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ Θεῷ. Ὅν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε,
τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον
καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρ-
χων οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν
ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδούς
πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἔξ ἑνὸς αἵμα-
τος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς
γῆς, ὀρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας

τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν Κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλα-
φῆσειαν αὐτὸν καὶ εὗροιεν, καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκά-
στου ἡμῶν ὑπάρχοντα. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα
καὶ ἐσμέν, ὥς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι
τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ
οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἄργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι
τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.
Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τανῦν
παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι
ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δι-
καιосύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀνα-
στήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν
οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον· ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ
τούτου. Καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. Τινὲς
δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος
ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν
αὐτοῖς.

62. Εἰς τὴν Κόρινθον

(Πράξ. ιη' 1 - 18)

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ
Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηναίων
ἦλθεν εἰς Κόρινθον· καὶ εὗρών

Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ
μὴ σιωπῆσης, διότι ἐγώ
εἰμι μετὰ σοῦ ιη' 9

τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν, Πόντικὸν τῷ γένει, προσφά-
τως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα
αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς
Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ρώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ διὰ τὸ
ὁμότεχνον εἶναι ἔμεινε παρ' αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ
σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν
σάββατον, ἐπειθέ τε Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας. Ὡς δὲ κατῆλθον

ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ Παῦλος διαμαρτυρόμενος τοῖς Ἰουδαῖοις τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπε πρὸς αὐτούς· τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγώ· ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι Ἰούστου, σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ· μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσης, διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοὶ τοῦ κακῶσαι σε, διότι λαὸς ἐστὶ μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν Θεόν. Μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ραδιούργημα πονηρόν, ὃ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἤνεσχόμην ὑμῶν· εἰ δὲ ζητημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς γάρ ἐγώ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. Καὶ ἀπῆλθεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος· καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίῳ ἐμελλεν.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐντρεπώμεθα ὅταν ἐργαζώμεθα διὰ τῶν χειρῶν ὡς τεχνῖται (εἰς Πράξ. ιη' 3), Cramer, III, 302.

Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τῶν τὴν τέχνην ἐχόντων, ἀλλ' οἱ εἰκῇ τρεφόμενοι καὶ ἀργοῦντες· οἱ διακόνους κεχηρμένοι πολλοῖς, καὶ ἀφα-

του θεραπέας ἀπολαύοντες. Τὸ γὰρ διὰ παντὸς ἐργαζόμενον τρέφεσθαι, φιλοσοφίας εἶδός ἐστι· τούτων αἱ διάνοιαι καθαρώτεραι· τούτων αἱ διάνοιαι εὐτονώτεραι· ὁ γὰρ ἀργῶν πολλὰ εἰκῇ μᾶλλον πράττει· καὶ ἐργάζεται δι' ὅλης ἡμέρας οὐδέν, πολλῆς νάρκης ἐμπεπλησμένος· ὁ δὲ ἐν ἐργασίᾳ ὢν, οὐδὲν ταχέως περιττὸν παραδέχεται· οὔτε ἐν ἔργοις, οὔτε ἐν λόγοις, οὔτε ἐν ἐννοίαις. "Ὁλη γὰρ δι' ὅλης συντέταται πρὸς τὸν ἐπιπονὸν βίον ἢ ψυχὴ. Μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν τρεφομένων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς μακαρίζωμεν διὰ τοῦτο.

Παῦλος οὗτος μετὰ μυρίους διαύλους, καὶ τὰ τοσαῦτα θαύματα, ἐπὶ σκηνορραφείου ἐστώς δέρματα ἔρραπτε· καὶ ἡδοῦντο αὐτὸν ἄγγελοι, καὶ δαίμονες ἔτρεμον· καὶ οὐκ ἡσχύνετο λέγων, «ταῖς χρεαίαις μου καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ, ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται».

63. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. Ἀσίας

(Πράξ. κ' 17 - 38)

Α

 πὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἐφεσον μετεκάλεσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ Κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων, ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, διαμαρτυρούμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεδεμένος τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, πλὴν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατὰ πόλιν δια-

 Ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες κ' 25

μαρτύρεται λέγον ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν. Ἄλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἑμαυτῷ, ὥς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων· οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ἡμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἣν περιποίησατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητάς ὀπίσω αὐτῶν. Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νοουθετῶν ἕνα ἕκαστον. Καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεῖς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. Ἰκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν πράχην τοῦ Παύλου κατεφίλουν αὐτόν. Ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλ-

λουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. Προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

64. Ὁ Ἀπ. Παῦλος δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην

(Πράξ. κη' 16 - 24, 28 - 31)

Ο τε δὲ ἦλθομεν εἰς Ρώ-
μην, ὁ ἑκατοντάρχης πα-
ρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρα-
τοπεδάρχη· τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν
τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.

Ἐνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος
τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν
ταύτην περικίμαι κη' 20

Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τὸν Παῦ-
λον τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρῶτους· συνελθόντων δὲ αὐ-
τῶν ἔλεγε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον
ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρώοις δέσμιος ἐξ Ἰε-
ροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων· οἵτινες
ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν
θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί· ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων
ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ ὥς τοῦ ἔθνους μου
ἔχων τι κατηγορῆσαι. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα
ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἔνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰ-
σραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περικίμαι. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον·
ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας,
οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ
τι περὶ σοῦ πονηρόν. Ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρο-
νεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἰρέσεως ταύτης γνωστὸν ἐστὶν ἡμῖν
ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἤκον
πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυ-
ρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ
τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τε τοῦ νόμου Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν
ἀπὸ πρωτῆ ἕως ἐσπέρας.

Στίχ. 28-31. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τοῦτο τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν.

Ἔμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

65. Τὸ τέρμα τῶν μόχθων τοῦ Ἀγ. Παύλου

(2 Τιμ. δ' 6-9)

Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἡγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τί κατάρθωσαν τὸ στόμα (ἦτοι τὸ κήρυγμα) καὶ ἡ καρδία (ἀγάπη) τοῦ Ἀπ. Παύλου (εἰς τὸ τέλος τοῦ ὑπομνήματός του εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. ἐπιστολὴν), Mign. E. II. 60, 679.

Οὐχ οὕτως ἡμῖν ἡ βροντὴ φοβερόν, ὥς ἐκείνη τοῖς δαίμοσιν ἡ φωνή. Εἰ γὰρ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔφριττον, πολλῶ μᾶλλον τὴν φωνήν. Αὕτη δεδεμένους αὐτοὺς ἤγαγεν, αὕτη τὴν οἰκουμένην ἐξεκάθηρεν, αὕτη τὰ νοσήματα ἔλυσε, κακίαν ἐξέβαλεν, ἀλήθειαν ἐπανήγαγε, τὸν Χριστὸν εἶχεν ἐγκαθήμενον, καὶ μετ' αὐτοῦ πανταχοῦ προῆει, καὶ ὅπερ ἦν τὰ Χερουβείμ, τοῦτο ἡ Παύλου φωνή. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν δυνάμεων ἐκείνων ἐκάθητο, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Παύλου γλώττης. Καὶ γὰρ ἀξία τοῦ δέξασθαι τὸν Χριστὸν ἐγένετο, ἐκεῖνα φεγγαγομένη μόνον, ἃ τῷ Χριστῷ φίλα ἦν, καὶ πρὸς ὕψος ἄφατον ἱπταμένη καθάπερ τὰ Σεραφεῖμ.... Τί γὰρ οὐκ εἰργάσατο ἐκεῖνο τὸ στόμα ἀγαθόν; Δαίμονας ἤλασεν, ἁμαρτήματα ἔλυσε, τυράννους ἐπεστόμισε, φιλοσόφων

γλώττας ἐνέφραξε, τὴν οἰκουμένην τῷ Θεῷ προσήγαγε, βαρβάρους φιλο-
 σφεῖν ἔπεισε, πάντα μετερρύθμισε τὰ ἐν τῇ γῇ· καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς δέ,
 ὃν ἐβούλετο, διετίθει τροπὸν, δεσμῶν οὐς ἐβούλετο, καὶ λύων ἐκεῖ κατὰ
 τὴν δεδομένην ἐξουσίαν αὐτῷ. Οὐ τοῦ στόματος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς
 καρδίας ἐκεῖνης ἐβουλόμην τὴν κόνιν ἰδεῖν, ἣν οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι καρ-
 δίαν τῆς οἰκουμένης εἰπών, καὶ τῶν μυρίων ἀγαθῶν πηγὴν, καὶ ἀρχὴν
 καὶ στοιχεῖον τῆς ἡμετέρας ζωῆς. Τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς ζωῆς ἐκεῖθεν
 εἰς ἅπαντα ἐχορηγεῖτο, καὶ τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ διεδίδото, οὐ δι'
 ἀρτηρίας ἐκπεμπόμενον, ἀλλὰ διὰ προαιρέσεως ἀγαθῶν. Αὕτη οὕτω
 πλατεῖα ἡ καρδία ἦν, ὡς καὶ πόλεις ὀλοκλήρους δέχεσθαι καὶ δῆμους
 καὶ ἔθνη· «Ἡ καρδία γάρ μου, φησί, πεπλάτυνται». Ἀλλ' ὅμως τὴν
 οὕτω πλατεῖαν συνέσχε πολλάκις καὶ ἔθλιψεν ἡ εὐρύνουσα αὐτὴν ἀγά-
 πη. «Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, φησί, καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν
 ταύτην». Καὶ διαλελυμένην ἐπεθύμουν ἰδεῖν τὴν πυρουμένην καθ' ἕκα-
 στον τῶν ἀπολλυμένων, τὴν ὠδίνουσαν ἐκ δευτέρου τὰ ἐξαμβλούμενα
 τῶν παίδων, τὴν τὸν Θεὸν ὀρώσαν («Οἱ γὰρ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, φησί,
 τὸν Θεὸν ὄψονται»). τὴν θυσίαν γεγεννημένην («Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ,
 πνεῦμα συντετριμμένον»). τὴν ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν, εὐρυτέραν
 τῆς οἰκουμένης, τὴν τῆς ἀκτίνος φαιδροτέραν, τὴν τοῦ πυρὸς θερμότε-
 ραν, τὴν τοῦ ἀδάμαντος στερροτέραν, τὴν τοὺς ποταμοὺς ἀφιεῖσαν·
 «Ποταμοὶ γάρ, φησίν, ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος»·
 ἔνθα ἦν ἡ πηγὴ ἡ ἀλλομένη, καὶ ποτίζουσα οὐ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς,
 ἀλλὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.

ΜΕΡΟΣ

F

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ

ΠΑΛΑΙΑΣ

ΚΑΙ

ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ

Β

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΠΑΛΑΙΑ

ΚΑΙ

ΚΑΙΝΗ

ΔΙΑΦΕΡΕΙ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου

(Γεν. Α' 1 - 26)

Ἡ Ἀγία Γραφή ἀρχίζει μὲ τὴν διήγησιν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρωπίνου ζεύγους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα ἀποτελοῦν ἀποκάλυψιν τῆς σπουδαίας ταύτης ἀληθείας, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τοιοῦτοτρόπως ὡς δ η μ ι ο υ ρ γ ὀ ς ἀποκαλύπτεται πρῶτον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁ Θεός. Ἐκαστος λαὸς εἶχε τὴν παράδοσίν του περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Τοῦτο βλέπομεν εἰς τὰς μυθολογίας αὐτῶν. Ἀλλ' ἀπὸ ὅλας τὰς παραδόσεις ταύτας καθαρωτέρα καὶ πνευματικωτέρα εἶναι ἡ παράδοσις τῶν Ἰσραηλιτῶν περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τὴν παράδοσιν ταύτην διηγεῖται ὁ Μωϋσῆς, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς Γενέσεως μὲ γλῶσσαν ἀπλὴν μὲν, ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπιβλητικὴν. Ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγει ἡ Ἀγ. Γραφή. Δὲν ἐδημιουργήθη ἐκ τύχης ἢ αὐτομάτως ἢ διὰ πολλῶν παραγόντων καὶ ἐξῆς, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς δημιουργικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, σοφίας καὶ ἀγαθότητος. Καὶ ὅπως δέχεται ἡ ἐπιστήμη σήμερον, οὕτω καὶ ὁ Μωϋσῆς λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἤρχισε τὴν δημιουργίαν ἀπὸ τὰ ἀπλούστατα καὶ προῦχώρησεν εἰς τὰ συνθετώτερα, ἀπὸ τὰ κατώτερα εἰς τὰ ἀνώτερα. Πρῶτον δημιουργοῦνται ἐκεῖνα, τὰ ὅποια χρειάζονται διὰ τὴν ζωὴν καὶ συντήρησιν ἐκείνων, τὰ ὅποια θὰ ἤρχοντο εἰς φῶς ὕστερον. Πρῶτον γίνεται λόγου χάριν τὸ φῶς, ὁ ἥλιος, ἡ θάλασσα, ἡ ξηρά, ἔπειτα τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα καὶ τελευταῖος ὁ ἄνθρωπος, τὸ τελειότερον τῶν δημιουργημάτων.

Ἐν ἀρχῇ = κατ' ἀρχάς, πρὶν ὑπάρξῃ τι· δηλαδὴ εἰς ἀρχαιότατον καὶ ἀνυπολόγιστον χρόνον ἤρχισεν ἡ δημιουργία. τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν = ὅλον τὸν κόσμον. Μὲ τὸν πρῶτον τοῦτον στίχον δὲν λέγει ἐν περιλήψει ὅσα λεπτομερῶς θὰ ἐκθέσῃ κα-

τωτέρω, αλλά θέλει νά εἶπῃ ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὴν κοσμικὴν ὕλην, ἡ ὁποία μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ λόγου τοῦ κατεσκευάσθη καὶ προσέλαβε μορφὴν. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸν ἐπόμενον στίχον, **ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος** = ἡ γῆ δὲν εἶχε λάβει τὴν μορφήν της, ὅπως τὴν βλέπουν καὶ τὴν γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι. **καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου** = τὸ ἀπέραντον χάος ὀνομάζεται ἀβυσσος, ὅπου ἐβασίλευε σκότος, διότι τὸ φῶς δὲν εἶχε ἀκόμη δημιουργηθῇ. **πνεῦμα Θεοῦ** = τὸ ἅγιον Πνεῦμα μόνον ἐπλανᾶτο εἰς τὸ ἄμορφον σύμπαν, τὸ ὅποιο κατόπισιν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἔδωκε ζωὴν καὶ μορφὴν εἰς τὰ ὄντα. **εἶπεν ὁ Θεός** = φράσις ἀνθρωπομορφικῆ, ἐπαναλαμβανομένη δεκάκις εἰς τὸ κεφάλαιον καὶ σημαίνουσα τὴν δημιουργικὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει σῶμα καὶ στόμα, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, εἰμὴ διὰ φράσεων ποὺ χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὰς ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ γίνεται ἀμέσως ἔργον. Λέγει ὁ Θεὸς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν (στίχ. 2 - 6) : **γενηθήτω φῶς**. Ἄνευ φωτὸς δὲν ὑπάρχει ζωὴ. Τὸ πρῶτον τοῦτο φῶς εἶναι μία λάμψις ποὺ διαχύνεται εἰς τὸ σύμπαν. Βραδύτερον διὰ τοῦ δημιουργικοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ θὰ ἐντοπισθῇ εἰς ὠρισμένα σώματα, εἰς τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀστέρας. **εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν** = ὠραῖον ἦτο τὸ φῶς εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ χρῆσιμον εἰς τὰ ὄντα, ὅπως ἀκριβῶς ἤθελεν αὐτὸ ὁ Θεός. Τὴν χρησιμότητα καὶ ὠραιότητα τοῦ φωτὸς περιγράφει ὁ Μ. Βασίλειος θαυμασιῶς εἰς τὸ παρατιθέμενον τεμάχιον ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ «Λόγου εἰς τὴν Ἐξάστημερον» **καὶ διεχώρισεν** = διεκρίθη χρονικῶς καὶ ἀπεχωρίσθη τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος.

Ἐκάλεσε τὸ φῶς ἡμέραν : ὁ διαχωρισμὸς τοῦ φωτὸς ἐπέφερε τὴν διάκρισιν τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς νυκτός. Ἐδῶ ἡ μέρα εἶναι μία μεγάλη χρονικὴ περίοδος, ἡ ὁποία διεδέχθη τὸ χάος, καὶ τὸ φῶς ἤρχισε νὰ διαθερμαίνει καὶ νὰ διαφωτίζει τὰ πάντα.

Γενικῶς εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς Γενέσεως, κατὰ τὴν γνώμην ἀρχαίων καὶ συγχρόνων ἐρμηνευτῶν, ἡ λέξις ἡ μέρα σημαίνει μακρὰν χρονικὴν περίοδον. Κατὰ τὴν πρώτην λοιπὸν ἡμέραν, ἦτοι κατὰ τὴν πρώτην χρονικὴν περίοδον, βλέπομεν ὅτι ἀπλῶς ἐν φῶς διεχύθη πανταχοῦ καὶ ἐξέλιπε τὸ σκότος. Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ συνδέονται μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστρῶν, περὶ τούτων δὲ θὰ γίνη λόγος κατωτέρω.

Γενηθήτω στερέωμα = (στίχ. 6 - 9) Κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἡ κατὰ τὴν δευτέραν χρονικὴν περίοδον ἐδημιουργήθη τὸ στερέωμα, ἦτοι ὁ οὐράνιος θόλος. Τὸ στερέωμα ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς οὐρανόν, περιλαμβάνοντα πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ὑπεράνω καὶ πέραν τῆς γῆς. Τὰ ὕδατα συγκεντρώνονται εἰς τὰ νέφη ἐπάνω καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἦτοι κατὰ τὸ τρίτον στάδιον τῆς δημιουργίας (στίχ. 9 - 14), ὁ Θεός, λέγει : **συναχθήτω τὸ ὕδωρ** = ἄς συναχθῶσι τὰ ὕδατα εἰς τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας καὶ τὰς λίμνας (εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν), καὶ οὕτως ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν ξηρὰν. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ὑδάτων ἤρχισαν νὰ βλαστάνωσι τὰ διάφορα φυτὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. **βλαστήσάτω ἡ γῆ βοτάνην** = ὁ Θεὸς δίδει εἰς τὴν γῆν τὴν δύναμιν νὰ παράγῃ τὰ παντοειδῆ χόρτα καὶ φυτὰ ἀνήκοντα εἰς διάφορα γένη καὶ εἶδη. **ξύλον κάρπιμον** = δένδρον καρποφόρον. **φωστήρες** = ἀστέρες εἰς φαῦσιν = πρὸς φωτισμόν. **καὶ ἔστωσαν σημεῖα** = καὶ ἄς εἶναι οἱ ἀστέρες τὰ διακριτικὰ σημεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ γίνη ἡ διάκρισις τῆς ἡμέρας, τῆς νυκτός,

τῶν ἐποχῶν καὶ τοῦ ἔτους. εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας = διὰ νὰ ἀρχῇ, ἦτοι νὰ λάμπῃ τὴν ἡμέραν. τοὺς δύο φωστῆρας = ἦτοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ταῦτα ἔγιναν κατὰ τὴν τετάρτην χρονικὴν περίοδον (στίχ. 14 - 20). Μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστρῶν γίνονται ὄντα ἔχοντα ζῶην καὶ κίνησιν. ἐρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν = ἕως τώρα ἐδημιουργήθησαν ἄψυχα ὄντα, μετ' αὐτὰ δημιουργοῦνται τὰ θαλάσσια ζῶα, οἱ ἰχθύες, κατὰ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη των, ὁμοιάζοντα πάντοτε τὰ εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος ἀνήκοντα πρὸς ἄλληλα. καὶ πᾶν πτερωτὸν = καὶ πᾶν γένος πτηνῶν. καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς = ὁ Θεὸς δίδει τὴν ἐντολὴν νὰ πολλαπλασιάσωνται τὰ πτηνὰ καὶ οἱ ἰχθύες κατὰ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη των. Ταῦτα ἔγιναν τὴν πέμπτην ἡμέραν (στίχ. 20 - 24). Κατὰ τὴν ἕκτην καὶ τελευταίαν ἡμέραν (στίχ. 24 - 31) ὁ Θεὸς δημιουργεῖ τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς διάφορα ζῶα καὶ τελευταῖον τὸν ἄνθρωπον.)

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « γ ε ν η θ ή τ ω φ ῶ ς », (Λόγοι εἰς τὴν Ἑξαήμερον), Mign. E.Π. 29, 44.

Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ἐκ τῶν Λόγων του εἰς τὴν Ἑξαήμερον (ὁμίλ. Β' 7) ὁ Μέγας Βασίλειος περιγράφει μὲ δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν τὸ λαμπρὸν φῶς, ἐξαίρων μερικὰς ιδιότητάς του.

Τὴν κατήφειαν = τὴν ἐκ τοῦ σκότους μελαγχολικὴν κατάστασιν. **πᾶσιν ἀθρόως** = εἰς ὅλα ὁμοῦ. **ἐγκεκραμένον ἑαυτῷ** = ἀναμειγμένον μὲ τὸν ἑαυτὸν του. **ὀξείας** = ταχείας. **τὰς διαδόσεις τῆς αὐγῆς** = τὴν ἐξάπλωσιν τῆς λάμπσεως. **ἐν ὀξείᾳ καιροῦ ροπῇ** = εἰς ταχεῖαν ὁρμὴν τοῦ χρόνου, ἦτοι τάχιστα. **τὰς ὀψεις ἡμῶν ἀχρόνως παραπέμπει** = τὰ βλέμματά μας στέλλει τάχιστα, χωρὶς νὰ περναῖ χρόνος. **ἡδίων** = γλυκύτερος. **ἀντιπέμποντα** = ἀντικατοπτρίζοντα. **μαρμαρυγῇ** = λάμπει, ἀκτινοβολία, **πρὸς τὸ ἡδιστον καὶ τιμιώτατον** = πρὸς τὸ πλέον εὐχάριστον καὶ πολυτίμιον μετέτρεψεν.

2. Ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου

(Γεν. Α' 26 - 31, Β' 7 - 10, 15 - 25)

Ὁ Θεὸς ἐπλάσεν ἐν τέλει τὸ πρῶτον ἀνθρώπινον ζεῦγος. Ἐπλάσθη ὅμοιον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κυρίαρχον ἐπὶ τῆς γῆς. Καταγόμεθα λοιπὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχομεν προορισμὸν νὰ τείνωμεν διαρκῶς πρὸς τὸν Θεόν, ἐξομοιούμενοι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς αὐτόν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι θεῖον ὃν κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὴ ἡ θέσις του ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι ὅμοιος μὲ κανὲν ἀπὸ αὐτά, εἰμὴ μόνον μὲ τὸν Θεόν. Ζῇ εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἶναι κυρίαρχος αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ καρδιά του, οἱ πόθοι καὶ τὰ ἰδεώδη του φέρονται πολὺ ὑψηλά, πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν, ἐν τῷ ὁποίῳ μόνον εὐρίσκει τὴν ἡρεμίαν καὶ πᾶσαν ἱκανοποίησιν.

Α' 26 - 31. Ποιήσωμεν = ἄς πλάσωμεν. Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν ἐρμηνευτῶν ἔχομεν ῥῆμα εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν, διότι ὑπονοεῖται καὶ τὸ δεύτερον πρόσω-

πον τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ Υἱός, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει : « πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν » (Ἰωάν. α' 3). **κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν** = μὲ τὰς ιδιότητες ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἔχομεν καὶ ἡμεῖς (κατ' εἰκόνα), ὥστε ἀναπτύσσω καὶ χρησιμοποιοῦν καλῶς αὐτὰς νὰ ἐξομοιωμεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς ἡμᾶς (καθ' ὁμοίωσιν). Αἱ θεῖαι αὐταὶ ιδιότητες εἶναι ὁ νοῦς του, αἱ ἠθικαὶ ὁρμαὶ του, ἡ συνειδησίς του, ἡ ἐλευθερία, ἡ κυριαρχία ἐπὶ τῶν ἄλλων ὄντων, ἡ δημιουργικὴ δύναμις. **χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς** = χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῦται συμβολικῶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται καὶ ἀπὸ ὕλην, ἀπὸ σῶμα. Τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπως τῶν ἄλλων ζώων, τρέφεται καὶ συντηρεῖται μὲ τροφὰς ἀπὸ τὴν γῆν, διὰ τοῦτο λέγεται ὑλικόν, γήϊνον σῶμα. Ἄλλ' εἰς τὸ σῶμα αὐτὸ ὁ Θεὸς ἐνέβαλε ζωὴν. Τὸ γεγονός αὐτὸ παριστάνεται ἀνθρωπομορφικῶς διὰ τῆς φράσεως **καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς**, ἥτοι μέσα εἰς τὸ γήϊνον ἢ ὑλικόν σῶμα ἐνέβαλε τὴν ψυχὴν, ἡ ὅποια εἶναι πνεῦμα, πνευματικὸν στοιχεῖον, διάφορον ἀπὸ τὸ σῶμα. **καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἑδέμ** = καὶ ἔκαμεν ὁ Θεὸς ἕνα θαυμάσιον κῆπον εἰς τὴν Ἑδέμ. Ὁ κῆπος αὐτὸς ὠνομάσθη **παράδεισος**· λέξις Περσικὴ σημαίνουσα λαμπρὸν κῆπον. Ὡς ζωὴ εἰς παράδεισον παριστάνεται ἡ εὐτυχισμένη καὶ ἁγία ζωὴ πλησίον τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ πράττει πάντοτε τὸ θέλημά του. Ἡ Ἑδέμ ἦτο περιφέρεια ἐν Μεσοποταμίᾳ μεταξὺ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγερτος ποταμοῦ. **καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἶδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ** = καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Οἱ πρωτόπλαστοι ἐπλάσθησαν ἀθάτοι, ἀναμάρτητοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐπρεπεῖν ὅμως νὰ ἀσκῶνται εἰς τὴν ἀγιότητα ταύτην· καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ γίνωσιν οἱ ἴδιοι ἄξιοι τῆς ἀγάπης καὶ εὐλογίας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς, διὰ νὰ τοὺς ἀσκήσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς μίαν ἐντολήν, τὴν ἐντολήν νὰ μὴ ἐγγίσωσι τοὺς καρποὺς ἐνὸς δένδρου τοῦ παραδείσου. **ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ** = δηλαδή, ὅταν παραβῇτε τὴν ἐντολήν μου, θὰ γίνητε κακοὶ καὶ θὰ ἀποθάνητε.

Β' 7 - 10, 15 - 25. Ἰδεῖν τί καλέσει αὐτὰ = ὁ Θεὸς προσάγει τὰ διάφορα ζῷα εἰς τὸν Ἀδὰμ, ἵνα βάλῃ εἰς ἐν ἕκαστον κατὰ τὴν φύσιν του τὸ ὄνομα. Οἱ πρωτόπλαστοι ἦσαν πεπονημένοι ἀπ' ἀρχῆς διὰ διανοητικῆς δυνάμεως καὶ διὰ γλώσσης τινὸς πρὸς συνεννόησιν. Κυρίως ὅμως ἡ σκηνὴ αὕτη περὶ τῶν ζώων χρησιμεύει ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας τῆς γυναικός. Ὁ Ἀδὰμ συναναστρεφόμενος μὲ τὰ ζῷα, εἶδεν ὅτι κανὲν δὲν ὁμοιάζει μὲ αὐτὸν καὶ ἡσθάνθη τὴν μόνωσιν, διὰ τοῦτο λέγει ἡ Ἁγία Γραφή : **οὐχ εὗρέθη βοηθός**· διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐκφράζεται ἐπίσης ἡ ιδέα, ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι ἀπαραίτητος καὶ φυσικὸς βοηθὸς εἰς τὸν ἄνδρα. **ἔκστασις** = βαθὺς ὕπνος, ἡ κατὰστασις τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ὁποίαν χάνει τὰς αἰσθήσεις καὶ βυθίζεται εἰς σκέψεις. **ἀνεπλήρωσε σάρκα ἄντ' αὐτῆς** = καὶ ἔβαλε σάρκα εἰς τὴν θέσιν τῆς πλευρᾶς. Ὁ Θεὸς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνδρὸς ἐδημιούργησε τὴν γυναῖκα, οὕτω λοιπὸν ἐκ τοῦ Ἀδὰμ κατὰγεται ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὅλα ταῦτα ὅμως εἶναι ἀνθρωπομορφικὰ ἐκφράσεις δεικνύουσαι πόσον στενῶς εἶναι συνδεδεμένοι οἱ δύο σύζυγοι. « οὐκέτι εἰσι δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία », εἶπε καὶ ὁ Κύριος περὶ τῶν δύο συζύγων (Ματθ. ιθ' 6).

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « ποιήσωμεν ἄν-

θρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν», Mign E.Π. 44, 273.

Ὁ μέγας οὗτος Πατὴρ εἰς τὴν ἀναφερομένην περικοπὴν λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀφῆ-
κεν εἰς χεῖρας ἡμῶν νὰ γίνωμεν ὅμοιοι τοῦ καὶ δεικνύει πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύ-
χωμεν τοῦτο.

Τῆς χθιζῆς ἔχθρας = τῆς χθεσινῆς ἔχθρας. **πεπλημμεληκότα** = πταίσαντα
κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον = ὅσον εἶναι δυνατόν, ὅσον ἐνδέχεται. **ἐπείχθητι** = σπεῦσον.

3. Τὸ ἀμάρτημα τῶν Πρωτοπλάστων

(Γεν. Γ' 1 - 20)

Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ὁ μέγας Μωϋσῆς διηγεῖται ἐν ἀπὸ τὰ
ὀλεθριώτερα γεγονότα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, τὴν παρακοὴν καὶ τὴν
πτῶσιν τῶν πρωτοπλάστων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προέκυψαν ὅλαι αἱ ἀθλιό-
τητες, αἱ ἀμαρτίαι καὶ αἱ συμφοραὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Διὰ τῆς
παρακοῆς τοῦ ὁ ἀνθρώπος διέκοψε τὰς σχέσεις μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὴν
μόνην πηγὴν παντὸς καλοῦ, μὲ τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς τοῦ καὶ τῆς εὐτυ-
χίας, καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ εἰς πᾶν εἶδος ἀθλιότητος. Ὁ
Θεὸς ὅμως, ὁ πανάγαθος Δημιουργὸς μας, δὲν ἀφῆκε τὸ πλάσμα τοῦ
νὰ χαθῇ ἐντελῶς, ἀλλ' ὕπεσχεθῇ εἰς τὴν Εὐαν, ὅτι ἐξ αὐτῆς, θὰ ἔλθῃ
ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος θὰ συντρίψῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀμαρτίας.
Ἡ ὑπόσχεσις ἐκείνη ὀνομάζεται συνήθως « τὸ πρωτευαγγέλιον », ἥτοι
ἡ πρώτη καλὴ ἀγγελία περὶ τῆς σωτηρίας μας.

Ὁφεις : ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ὄφρατος ἐκρύπτετο ὁ διάβολος, ὁ ἀρχηγὸς τῶν κα-
κῶν ἀγγέλων. [Τὸ κακὸν ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον, διότι εἶχον ἀποστατήσῃ ἤδη ἄγ-
γελοὶ τινες ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Ἦδη ζητοῦσιν οὗτοι καὶ ἐπέτυχον νὰ παρασύρῳσι καὶ
τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀποστασίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ. **διανοιχθήσονται οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ
ἔσεσθε ὡς θεοὶ** = θὰ διαφωτισθῇ ὁ νοῦς σας, ὥστε θὰ γνωρίζετε ὅλα καὶ θὰ γίνητε
τοιουτοτρόπως θεοί. **τοῦ κατανοῆσαι** = εἰς τὸ νὰ ἐννοῇ τις καὶ νὰ γνωρίζῃ αὐτό.
ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν = διὰ τὴν παρακοὴν τῶν ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται τύ-
ψεις συνειδήσεως. Ἐχασαν τὴν ἀβρότητα, τὴν ὁποίαν εἶχον πλησίον τοῦ Θεοῦ, καὶ
τοῦτο παριστάνεται διὰ τῆς ὥραιας Γραφικῆς εἰκόνας, ὅτι ἡσθάνθησαν τὴν γυμνότη-
τά των καὶ ἔρριψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐσκέπασαν τὴν γυμνότητα τοῦ σώματός των.
καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ = ἀνθρωπομορφικαὶ ἐκφράσεις παρι-
στῶσαι τὸν Θεὸν περιπατοῦντα εἰς τὸν παράδεισον καὶ ὁμιλοῦντα πρὸς τοὺς πρωτο-
πλάστους. **ἐκρύβησαν** = διότι ὡς ἐνόχοι δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ ἀντικρύσωσι τὸν
Θεόν, ἀλλ' ἤτο ἀνόητον τοῦτο, διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ κρύψῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ τὸν
Θεόν ; **ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ** = μετὰ τὴν παρακοὴν πράττει ἄλλο ἀμάρτη-
μα, ἀποδίδων εἰς τὸν Θεὸν τὴν αἰτίαν τῆς πτώσεώς του [διὰ τῶν λόγων του, ὅτι ἡ γυ-

νή, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωκε, τὸν παρέσυρεν εἰς τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς. **ὁ ὄφιος ἠπάτησέ με** = ὁ ὄφιος μὲ παρέσυρε· πάντοτε ὁ κακὸς δὲν ἀναγνωρίζει τὸ ἁμάρτημά του. **καὶ ἔχθραν θήσω** = καὶ θὰ θέσω ἐχθρότητα μεταξύ σου καὶ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐκ τῆς Εὐσας προερχομένων. **αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν** = ὁ Χριστὸς θὰ συντρίβῃ τὴν κεφαλὴν σου, ἥτοι θὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἡ κακία ὅμως διὰ τῶν Ἑβραίων θὰ ἰξίῃ εἰς τὴν πτέρναν τὸν Χριστὸν, θὰ σταυρώσῃ αὐτόν, ἀλλὰ τοῦτο θὰ εἶναι προσωρινὸς θρίαμβος κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ ἡ συντριβὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφεως (τοῦ διαβόλου) ἦτο ὀριστικὴ καὶ καίριον κτύπημα. Ἡ ὑπόσχεσις αὕτη τῆς συντριβῆς καὶ ἄρσεως τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ Σωτῆρος ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον « πρωτευαγγέλιον ». **καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἡ ἀποστορφή σου** = καὶ εἰς τὸν ἄνδρα θὰ ἀποβλέπῃς διὰ τὴν συντήρησίν σου καὶ θὰ εἶσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐτελειοποίησε τὰς σχέσεις καὶ τῶν συζύγων, στηρίζας τὴν ἑνωσίν των εἰς τὴν ἀγάπην καὶ συνεργασίαν των.

Ἰεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν λόγων « ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον ». Mign. E.Π. 53 - 54, 139.

Ὁ ἱερός ἀνὴρ εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ἐλέγχει τὸν Ἀδὰμ, διότι ὑπήκουσεν εἰς τὴν γυναικά του Εὐαν, ἀντὶ νὰ ἐμμελῇ σταθερὸς εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ὡς σύζυγος, ὡς ἀνὴρ, δὲν ἔπρεπε νὰ ὀδηγῇται ἀπὸ τὴν γυναικά του, ἀλλ' αὐτὸς νὰ ὀδηγῇ καὶ νὰ συμβουλευῇ αὐτήν.

Αἰτία τοῦ ὀλισθίου = αἰτία τοῦ ὀλισθηματος, τοῦ ἁμαρτήματος, τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ. **παραιτήσασθαι τὴν βρώσιν** = νὰ ἀρνηθῇς νὰ φάγῃς. **συγκατεσπάσθης** = παρесьрθηκε μαζί της.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο Ν

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ. ΛΑΟΥ. ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4. Ἡ κλήσις τοῦ Ἀβραάμ

(Γεν. IB' 1 - 6, IZ' 1 - 11, 19, KB' 15 - 19)

Μετὰ τὸ ἁμάρτημα τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὐσας τὰ τέκνα καὶ ὅλοι οἱ ἀπόγονοί των ἐγεννῶντο πλέον ἁμαρτωλοὶ καὶ ἔζων μακρὰν τοῦ Θεοῦ. Αἱ κακίαι των ὅλον ἐπληθύνοντο περισσότερον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ ἐξ αἰτίας των οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ λησμονῶσι τὸν Θεὸν καὶ νὰ λατρεύωσι τὰ εἰδωλα, δηλαδὴ τὰ ζῶα καὶ διάφορα ὄντα καὶ φαινόμενα τῆς φύσεως. Ὁ κατακλυσμὸς ἐπὶ τοῦ Νῶε δὲν ἐσυνέτισεν αὐτούς. Τὸ κακὸν ἠῤῥεαν τρομακτικῶς. Ὁ Θεὸς ὅμως ἐλυπήθη τὰ πλά-

σματά του καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ χαθῶσι ταῦτα εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ εἰς τὴν ἡθικὴν ἐξαθλίωσιν. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν εὐσεβῆ καὶ μόνον πιστὸν ἀνάμεσα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους Ἀβραάμ καὶ προώρισεν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν ἐνὸς λαοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἀγίων ἀνδρῶν, ποὺ ἔστειλεν εἰς αὐτόν, ἀπεκάλυψε τὰς βουλὰς του περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Ἀβραάμ ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐπίστευσεν εἰς Αὐτὸν καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐδοκίμασε τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν. Ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν διετάχθη νὰ ἀφήσῃ τὴν πατρίδα του καὶ τοὺς οἰκείους του καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν Χαναάν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς προώριζε διὰ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ. Ἐπίστευσεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν εἶπεν ὅτι θὰ γεννήσῃ υἱόν, ἂν καὶ αὐτὸς ἦτο πολὺ γέρον καὶ ἡ γυνὴ του Σάρρα στεῖρα. Ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεόν, ὅταν διετάχθη νὰ θυσιάσῃ εἰς Αὐτὸν τὸν μονογενῆ υἱόν του Ἰσαάκ. Διὰ τὴν πίστιν του ταύτην ὁ Ἀβραάμ ἔγινε γενάρχης τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους, τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὴν πίστιν ταύτην ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι ἐκ τῶν ἀπογόνων του, δηλαδὴ ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν, θὰ προέλθῃ ὁ Κύριος ἡμῶν, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ἡ κλῆσις τοῦ Ἀβραάμ ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς πραγματοποιήσεως τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ, ὅπως προετοιμάσῃ τὸν κόσμον διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου = φύγε ἀπὸ τὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν κατοικεῖς. **ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ** = διὰ σοῦ θὰ ἴδουν εὐλογίας καὶ ἀγαθὰ ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς, διότι ἐκ τῶν ἀπογόνων του θὰ ἐγεννᾶτο ὁ Σωτὴρ. **καὶ θήσομαι τὴν διαθήκην μου** = καὶ θὰ κάμω τὴν συμφωνίαν μου, τὴν λεγομένην Παλαιὰν Διαθήκην· κατ' αὐτὴν ὁ Θεὸς δίδει τὴν ὑπόσχεσιν εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅτι οἱ ἀπόγονοί του θὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν Χαναάν, ὅτι θὰ γίνουν μέγας καὶ πολυπληθὴς λαὸς καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν θὰ γεννηθῇ ὡς ἀνθρωπὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. **σὺ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις** = σὺ καὶ οἱ ἀπόγονοί σου θὰ τηρήσῃτε τὴν συμφωνίαν, μένοντες πιστοὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὰς ἐντολάς μου. **περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικὸν** κάθε ἀρσενικὸν τέκνον θὰ ὑποστῇ τὴν περιτομήν, ἡ ὁποία ἦτο γνώρισμα, ὅτι ἐγένετο μέλος τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ. **τὸ ρῆμα τοῦτο** = τὴν πράξιν ταύτην, τὴν θυσίαν τοῦ υἱοῦ σου.

Κατ' ἑμαυτοῦ ὥμοσα = ὥρκισθην εἰς τὸν ἑαυτόν μου. **ἡ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε** = ἰδοὺ θὰ σοῦ δώσω πολλὰς εὐλογίας, πολλὰ ἀγαθὰ. **καὶ οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἀβραμ** (= πατὴρ ὕψους, πατὴρ μέγας), ἀλλὰ Ἀβραάμ (= πατὴρ πλήθους). **ἐν τῷ σπέρματί σου** = δι' ἐνὸς ἀπογόνου σου, διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, θὰ σωθῶσι καὶ θὰ ἔχωσι πᾶν ἀγαθὸν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς. **καὶ κληρονομήσει τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων** = καὶ θὰ κατακτήσουν οἱ ἀπόγονοί σου τὰς πόλεις τῶν ἐχθρῶν των.

5. Τὰ δεινὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ

(Ἐξόδ. Α' 1 - 15)

Ὁ Θεὸς ἐξέλεξε τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, τοὺς Ἰσραηλίτας, ὡς περιούσιον λαόν του. Διὰ τοῦ λαοῦ τούτου διετερήθη ἐν τῷ κόσμῳ ἡ πίστις εἰς ἓνα Θεὸν καὶ παρεσκευάσθη τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἔγιναν ἰσχυρὸν ἔθνος κυρίως εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐγκατεστάθησαν ὁ Ἰακώβ καὶ οἱ δώδεκα υἱοί, ὅταν συνέβη ποτὲ μέγας λιμὸς εἰς Χαναάν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐφοβήθησαν διὰ τὸν πολλαπλασιασμόν καὶ τὴν αὔξουσαν δύναμιν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐντὸς τῆς χώρας των. Διὰ τοῦτο ἤρχισαν νὰ βασανίζωσιν αὐτοὺς παντοιοτρόπως, καὶ ἰδίως μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς εἰς σκληρὰ ἔργα καὶ ἀγγαρείαν διὰ τὴν κατασκευὴν δρόμων καὶ πόλεων. Ἐν τέλει ἐδόθη διαταγὴ ὑπὸ τοῦ Φαραώ, ὅπως πνιγῇ εἰς τὸν Νεῖλον ποταμὸν πᾶν νεογέννητον ἄρρεν πρωτότοκον τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐν μέσῳ λοιπὸν δοκιμασιῶν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ ἔγιναν ἔθνος πολυπληθὲς καὶ ἰσχυρόν, ὅπως εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς ἤκουσε τὰς προσευχὰς τοῦ καταπιεζομένου λαοῦ του. Τότε ἐγεννήθη ὁ Μωϋσῆς, ὁ μέγας νομοθέτης καὶ ἀρχηγὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ ὁποῖος, διασωθεὶς κατὰ θείαν πρόνοιαν ἐκ τοῦ κινδύνου νὰ πνιγῇ εἰς τὸν Νεῖλον, εἰς αὐτὴν τὴν αὐλὴν τῶν Φαραώ « ἐπαίδεύθη πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ἣν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις » (Πράξ. ζ' 22).

Τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ = τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Ἰακώβ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ (= ἰσχυρὸς ἐναντὶ τοῦ Θεοῦ. Γεν. ΑΒ' 28) καὶ ἔκτοτε οἱ ἀπόγονοί του χαρακτηρίζονται Ἰσραηλίται. **πανοικί** = μεῖοι τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. **πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐξ Ἰακώβ** = ὅλα τὰ ἄτομα, τὰ ὅποια κατήγοντο ἐκ τοῦ Ἰακώβ. **κατίσχυον** = ἔγιναν ἰσχυροί. **κατασοφίζομαι** = βασανίζω διὰ δολίων μέσων. **κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν** = ἔκαμνον σκληρὰν καὶ πλήρη θλίψεων τὴν ζωὴν των. **κατεδουλοῦντο αὐτοὺς μετὰ βίας** = ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς βίας τὰ ἔργα, ὡς εἰς δούλους.

6. Ἡ κλῆσις τοῦ Μωϋσέως

(Ἐξόδ. Γ' 1 - 9, 10 - 11, 16 - 21)

Ὁ Θεὸς ἀποφασίζει νὰ σώσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Αἰγυπτίων. Πρὸς τοῦτο παρουσιάζεται εἰς τὸν ποιμένα Μωϋσέα ἐντὸς

μιᾶς καιομένης, ἀλλὰ μὴ φλεγομένης βάτου. Ἀπὸ τὴν πυρίνην ταύτην βάτον ἀκούει ὁ Μωϋσῆς τὴν θείαν φωνήν. Ὁ Θεὸς λέγει εἰς αὐτόν, ὅτι εἶναι ὁ Θεὸς τῶν πατέρων του, ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ, καὶ ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγελίας περὶ ἐγκαταστάσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν γῆν Χαναάν. Καλεῖ λοιπὸν τὸν Μωϋσέα νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν μετὰ τὴν βοήθειάν του ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, διὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν γῆν Χαναάν, εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Παρελθὼν ὄψομαι = θὰ περάσω διὰ νὰ ἴδω. **προσάγει ἰδεῖν** = πλησιάζει νὰ ἴδῃ. **εὐλαβεῖτο** = ἐφοβέτο, δὲν ἐτόλμα. **τὴν κάκωσιν** = τὰ βάσανα. **ἐργοδιωκτῶν** = ἐργοδοτῶν, ἐπιστατῶν τῶν ἔργων. **ἐξελέσθαι** = διὰ νὰ ἀπαλλάξω. **ὥπται μοι** (παρακ. τοῦ ὀρώμαι) = ἐφάνη εἰς ἐμέ. **ἐπισκοπῇ ἐπέσκεμμαι ὑμᾶς** = ἐπεσκέφθην ὑμᾶς, ἵνα σᾶς προστατεύσω. **Χαναναίων, Χετταίων κλπ.** = διάφοροι λαοὶ καὶ φυλαὶ τῆς Παλαιστίνης. **οὐ προήσεται ὑμᾶς** = δὲν θὰ σᾶς ἀφήσῃ. **ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κραταιᾶς** = παρὰ μόνον μετὰ ἰσχυρὰν χεῖρα, μετὰ πίεσιν ἰσχυρὰν. Πράγματι ὁ Φαραὼ μόνον μετὰ τὰς γνωστὰς τρομερὰς δέκα πληγὰς ἀφῆκε τοὺς Ἰσραηλῖτας νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. **ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις μου** = δι' ὅλων τῶν θαυμαστῶν ἔργων μου, ἥτοι διὰ τῶν δέκα πληγῶν κατὰ τῆς Αἰγύπτου.

7. Προπαρασκευαὶ διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου.

Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων

(Ἑξόδ. IB' 1 - 14, 18 - 28)

Ἡ ἀπελευθέρωσις ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν Αἰγυπτίων συνετελέσθη διὰ μεγάλων προπαρασκευῶν, ὥστε ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος νὰ εἶναι ἀνεξάλειπτος ἐν τῇ ζωῇ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τότε καθιερώθη ἡ μεγάλη ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, λέξεως σημαινούσης διάβασιν, ἥτοι διάβασιν ἀπὸ τὴν δουλείαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν Χαναάν, εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Οἱ Ἰσραηλῖται διετάχθησαν νὰ σφάξωσιν ἕκαστος εἰς τὴν οἰκογένειάν του ἓν ἄρνιον, ὑγιὲς καὶ ἄρτιον, καὶ νὰ φάγωσιν αὐτὸ πρὸ τῆς ἐκκινήσεως ἐν μεγάλῃ σπουδῇ. Διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἁρνίου ὥφειλον νὰ βάψωσι τοὺς παραστάτας τῶν θυρῶν τῆς οἰκίας των. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄγγελος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐξωλόθρευε τὴν νύκτα τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων, βλέπων τὸ σημεῖον τοῦ αἵματος, δὲν θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὰς οἰκίας τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων ἤρχιζε μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ ἁρνίου κατὰ τὴν 14ην τοῦ μηνὸς Ἀβίδη ἢ

Νισάν (Ἀπριλίου) καὶ διήρκει ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Καθ' ὅλας τὰς ἑπτὰ ταύτας ἡμέρας ἔτρωγον ἄζυμον ἄρτον, διὰ τοῦτο τὸ Πάσχα ἐλέγετο καὶ « ἑορτὴ τῶν ἄζύμων ». Τὸ Πάσχα τοῦτο εἶναι προτύπως τοῦ χριστιανικοῦ Πάσχα, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς δουλείας εἰς τὴν ἀμαρτίαν.

1 - 14. **Ὁ μὴν οὗτος ἀρχὴ μηνῶν ἐστίν** = ὁ μὴν οὗτος, δηλαδή ὁ μὴν Νισάν (Ἀπρίλιος), εἶναι ὁ πρῶτος μὴν τοῦ ἔτους. Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔτος ἤρχιζε διὰ τοὺς Ἰουδαίους τὸν Ἀπρίλιον μῆνα (Νισάν), ἐν ᾧ τὸ πολιτικὸν ἔτος ἤρχιζε τὸν Σεπτέμβριον. **πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν** = πρὸς ὅλον τὸν λαόν. **κατ' οἴκους πατριῶν** = κατὰ τὰς οἰκογενείας τῶν φυλῶν. **ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν** = ἐπὶ τῶν δύο ξύλων (παραστατῶν), διὰ τῶν ὁποίων στερεώνεται ἡ θύρα. **ἐπὶ τὴν φλιάν** = εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας. **ὅπτα πυρὶ** = ψητὰ εἰς τὸ πῦρ. **ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται** = ἄζυμον ἄρτον καὶ πικρὰ χόρτα θὰ φάγωσι. **καὶ σκεπάσω ὑμᾶς** = καὶ θὰ σᾶς προστατεύσω. **πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι** = κτύπημα, ὥστε νὰ ἐπέβη ὁ θάνατος.

18 - 28. **Μιᾶς καὶ εἰκάδος** = ἕως τῆς εἰκοστῆς πρώτης τοῦ μηνός, ἦτοι ἀπὸ 14, ὅτε ἤρχιζε τὸ Πάσχα, ἕως 21 τοῦ μηνός, δεδομένου ὅτι τὸ Πάσχα διήρκει ἑπτὰ ἡμέρας. **ἐν τε τοῖς γειώραις καὶ αὐτόχθοσι τῆς γῆς** = μεταξύ καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν γηγενῶν. **ὑσσωπος** = ἀρωματικὸν φυτόν, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο πρὸς ραντισμόν, ὅπως παρ' ἡμῖν τὸν βασιλικόν. **καθίξετε τῆς φλιάς** = θὰ βᾶψετε τὸ κατώφλιον. **τὸν ὀλοθρεύοντα** = τὸν καταστροφέα ἄγγελον, ὁ ὁποῖος ἐμελλε νὰ φονεύσῃ τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων. **φυλάξετε τὸ ρῆμα τοῦτο νόμιμον** = θὰ τηρῆτε τὸ γεγονός τοῦτο ὡς νόμον.

8. Κύρωσις τῆς Διαθήκης διὰ θυσιῶν καὶ ραντισμῶν

(Ἑξέδ. ΚΑ' 4 - 9)

Οἱ Ἰσραηλῖται κάμνουν θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ἵνα εὐχαριστήσωσιν Αὐτὸν καὶ ἵνα χάριση εἰς αὐτοὺς τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν των. Μὲ τὸ αἷμα τῶν θυσιασθέντων ζώων ἐρράντισεν ὁ Μωϋσῆς τὸν λαὸν εἰς κύρωσιν τῆς διαθήκης (τῆς συμφωνίας) μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς ἀνεγνωρίζετο Κύριος καὶ προστάτης τοῦ περιουσίου λαοῦ του, αὐτὸς δὲ ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηρῇ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μένῃ πιστὸς εἰς Αὐτόν. Ὁ Μωϋσῆς ραντίζων τὸν λαὸν ἔλεγεν : « Ἴδου τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο Κύριος πρὸς ὑμᾶς » (στίχ. 8). Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἐπίσης συνάπτεται ἡ συμφωνία (ἡ διαθήκη) δι' αἵματος, ἀλλ' οὐχὶ δι' αἵματος ζώων, ἀλλὰ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσιασθέντος ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν

μας Σωτῆρος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῦ-
πνον : « τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης » (Ματθ.
κς' 28).

Τὰ ρήματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ δικαιώματα = τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολάς
τοῦ Θεοῦ. **ὀρθρίσας** = ἀφ' οὗ ἐσηκώθη πολὺ πρωΐ. **εἰς κρατῆρας** = εἰς φιάλας.
κατεσκέδασε τοῦ λαοῦ = ἐρράντισε τὸν λαόν. **ἡς διέθετο** = τὴν διαθήκην (τὴν
συμφωνίαν), τὴν ὁποίαν ἔκαμεν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Τ Ρ Ι Τ Ο Ν

Η ΗΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

9. Ὁ Δεκάλογος

(Ἑξόδ. Κ' 1 - 18)

Ὁ Δεκάλογος ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς Μωσ. Νομο-
θεσίας καὶ ὅλης τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἑγγραφή ἐπάνω εἰς δύο πλάκας,
αἱ ὁποῖαι ἐφυλάσσοντο εἰς τὴν ἱερὰν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης. Τοῦτο
δεικνύει πόσον διέφερεν ἀπὸ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς ἐντολάς καὶ δια-
τάξεις. Αἱ δέκα ἐντολαὶ ἀποτελοῦν οὕτως εἰπεῖν μίαν θαυμασίαν περί-
ληψιν τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας ὅλης τῆς Παλ. Διαθήκης, διότι αἱ μὲν
τέσσαρες περιέχουν τὰ κύρια καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν,
αἱ δὲ ἄλλαι ἕξ τὰ κύρια καθήκοντα πρὸς τὸν πλησίον. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι
ἐντολαὶ καὶ αἱ διδασκαλῖαι τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἱερῶν συγγραφέων
τῆς Παλ. Διαθήκης δὲν εἶναι εἰμὴ πληρεστέρα καὶ ἐκτενεστέρα ἀνά-
πτυξις τῶν δέκα ἐντολῶν. Ἀλλὰ ὅπως ὁ Δεκάλογος, οὕτω καὶ αὐτὸς
ὁ Κύριος εἰς δύο ἐντολάς ἐστήριξε τὴν ἠθικὴν του διδασκαλίαν, εἰς τὴν
ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. Διὰ τοῦτο
αἱ δέκα ἐντολαὶ ἔχουν ἀξίαν δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι αἰω-
νίου κύρους καὶ σημασίας.

Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου = μεγαλοπρεπὲς ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ πρὸς
τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ὅτι αὐτὸς καὶ οὐδεὶς ἄλλος εἶναι Κύριος καὶ Θεός (μονοθεϊ-
σμός). **ἕξ οἴκου δουλείας** = ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς δουλείας ὑπὸ τοὺς Αἰγυπτίους. **εἰ-
δωλον** = οἰαδήποτε παράστασις, ἀγαλμα, ἐκ ξύλου ἢ λίθου ἢ μετάλλου, ποῦ ἐλα-
τρεῖτο ὡς θεότης. **ὁμοίωμα** = εἰκὼν, πᾶν ὅ,τι ὁμοιάζει πρὸς τι ἄλλο. **Θεὸς ζηλω-**

της = Θεός ζηλόφθορος, διότι δὲν ἀνέχεται νὰ λατρεύηται ἄλλο τι ὡς Θεός πλην Αὐτοῦ. **οὐ λήψει τὸ ὄνομα** = δὲν θὰ προφέρῃς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἄνευ λόγου εἰς τὰς ὁμιλίας ἢ εἰς τοὺς ὅρκους. **σάββατον** = ἀνάπαυσις, ἡμέρα ἀργίας. **σάββατα** = ἀναπαύησις. Καθιερώνεται ἡ ἑβδόμη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, τὸ Σάββατον, ὡς ἡμέρα ἀργίας, ἀφιερωμένη ἀπολύτως εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν. Διὰ τοὺς Ἑβραίους ἡ Σαββατιανὴ ἀργία ἦτο σπουδαιοτάτη ἐντολή, τὴν ὅποιαν ἐφρόντιζον νὰ τηρῶσιν ἀκριβέστατα. **ἵνα εὖ σοι γένηται** = ἵνα εὐτυχῇς. **γῇ ἀγαθῇ** = γῇ εὐφορῇ. **οὐ μοιχεύσεις** = δὲν θὰ διαπράξῃς πορνείαν, συνάπτων παρανόμους σχέσεις πρὸς ξένην γυναῖκα. **οὔτε τὸν παῖδα, οὔτε τὴν παιδίσκην** = οὔτε τὸν ὑπέρτερον, οὔτε τὴν ὑπηρετρίαν, **ὑποζύγιον** = τὸ ζῶον.

10. "Ἄλλαι ἠθικαὶ ἐντολαὶ τῆς Μωσ. Νομοθεσίας

(Ἑξόδ. ΚΑ' 1 - 3, 12 - 18, 24 - 26, ΚΒ' 20 - 31, ΚΓ' 1 - 14)

ΚΑ' 1 - 3. Δικαιώματα = ἐντολαί. **ἀπελεύσεται δωρεάν** = θὰ φύγῃ θὰ ἀπελευθερωθῇ δωρεάν, χωρὶς νὰ πληρώσῃ λύτρα.

Στίχ. 12 - 18. Ὁ δὲ οὐχ ἐκὼν = ὁ φονεύσας τινὰ χωρὶς νὰ θέλῃ, ἀλλὰ κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ. **τόπον οὐ φεύξεται** = καταφύγιον, ὅπου θὰ ὑπάγῃ. **καὶ καταδυναστεύσας αὐτὸν ἀποδώται** = καὶ ἐὰν διὰ τῆς βίας παλίσῃ αὐτὸν ἢ εὐρεθῇ εἰς χειράς του.

Στίχ. 24 - 26. Κατάκαυμα = ἐὰν σὲ καύσῃ καὶ σοῦ προξενήσῃ πληγὴν. **μῶλωψ** = πληγὴ, κτύπημα.

ΚΒ' 20 - 31. Προσήμερον οὐ κακώσετε = δὲν θὰ κάμῃτε κακὸν εἰς ξένον, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ τὸν Μωσ. Νόμον καὶ ὑπηρετεῖ εἰς τὴν οἰκογένειάν σου. **οὐκ ἔση κατεπίγῳ** = δὲν θὰ τὸν ἀναγκάσῃς νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος ταχέως, ἐπειγόντως. **ἐνεχύρασμα** = ἐνεχύρον πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ χρέους. **περιβόλαιον** = ἔνδυμα. **τὸ ἱμάτιον ἀσχημοσύνης αὐτοῦ** = τὸ ἔνδυμα, μὲ τὸ ὅποιον σχεπάζει τὴν γυμνότητά του. **οὐ κακῶς ἐρεῖς** = δὲν θὰ κακολογῇς. **ἀπαρχὰς ἄλωνος** = τὰ πρῶτα ἄλωνίσματα, τὸν πρῶτον σῖτον. **ληνὸς** = πατητήριον, ὅπου πατῶσι τὰ σταφύλια. **θηριάλτων** = ζῶον, τὸ ὅποιον ἔχει σπαραχθῇ ἀπὸ θηρίον.

ΚΓ' 1 - 14. Ἀκοὴν ματαίαν = λόγον ψευδῆ, συκοφαντίαν. **οὐ συγκατακαθήση** = δὲν θὰ καθίσῃ μαζί μὲ ἄδικον, δὲν θὰ πάρῃς τὸ μέρος ἐνὸς ἀδίκου. **οὐ προστεθήσῃ μετὰ πλήθους** = δὲν θὰ πηγαίνῃς μὲ τοὺς πολλοὺς, διὰ νὰ κάμῃς τὸ κακὸν καὶ νὰ καταπνίξῃς τοιοῦτοτρόπως μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἰσχυρῶν τὸ δίκαιον. **ὑπὸ τὸν γόμον** = κάτω ἀπὸ τὸ φορτίον. **συναρεῖς** = θὰ σηκώσῃς μαζί μὲ τὸ φορτίον. **οὐ διαστρέψῃς κρίμα πένητος** = δὲν θὰ διαστρέψῃς τὸ δίκαιον, δὲν θὰ ἀδικήσῃς τὸν πτωχόν. **λυμαίνεται ῥήματα δίκαια** = διαστρέφει τοὺς δικαίους λόγους, τὰ δῶρα κάμνουν τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ λέγῃ καὶ νὰ μὴ πράττῃ τὸ δίκαιον. **ἄφρῃς ποιήσεις καὶ ἀνήσεις αὐτήν** = θὰ ἀφήσῃς αὐτὴν ἀκαλλιέργητον. **ἵνα ἀναψύξῃ** = διὰ νὰ ἀναπαυθῇ.

11. Συμβουλευαὶ τοῦ εὐσεβοῦς Τωβίτ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Τωβίαν

(Τωβίτ Δ' 1 - 12, 13 - 21)

Ὁ εὐσεβὴς Τωβίτ ἀπῆλθῃ αἰχμάλωτος μαζὶ μὲ τοὺς συμπατριώτας του εἰς τὴν Νινευτ τῆς Ἀσσυρίας. Ἐκεῖ, μακρὰν τῆς πατρίδος, παρὰ τὸν σκληρὸν βίον καὶ τοὺς διωγμούς, ἔζη βίον δίκαιον καὶ ἐτήρει πιστῶς τὸν Νόμον. Προαισθανθεὶς τὸν θάνατόν του, ἀπέστειλε τὸν υἱὸν του εἰς Ράγους τῆς Μηδείας, ἵνα λάβῃ παρὰ τινος Γαβαήλ δέκα τάλαντα, τὰ ὅποια εἶχε δανείσει εἰς αὐτόν. Φοβούμενος δὲ μήπως ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀποθάνῃ, δίδει εἰς αὐτὸν τὰς τελευταίας συμβουλὰς. Αὗται διακρίνονται διὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν καθαρότητα τῶν νοημάτων. Δι' αὐτάς καὶ εἰς ἅγιος χριστιανὸς θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ : πόσον προσεγγίζουν εἰς τὴν ἡθικὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ! Εἰς τοὺς λόγους τοῦ Τωβίτ εὐρίσκομεν (στίχ 15) καὶ τὸ ὥραϊον ρητὸν τοῦ Κυρίου « ὃ σὺ μισεῖς, ἐτέρῳ μὴ ποιήσης » (Ματθ. ζ' 12).

Ἦτησάμην θάνατον = ἐζήτησα ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἀποθάνω, ἵνα ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς (ἰδὲ κεφ. 6). **μὴ ὑπερίδης** = μὴ καταφρονήσης. **εὐδοῖαι ἔσσονται** = θὰ κατευοδωθῶσι, θὰ ἔχῃς ἐπιτυχίας. **θέμα ἀγαθὸν** = ἀπόθεμα, θησαυρὸν ἀγαθόν. **ἐν τῇ ἀχρεϊότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια μεγάλη** = ἀπὸ τὸν φαῦλον βίον θὰ προέλθῃ πενία καὶ ἐλάττωσις τῆς περιουσίας. **μὴ αὐλισθήτω** = ἄς μὴ μένῃ εἰς τὴν αὐλὴν σου, εἰς τὸν οἶκόν σου ὁ μισθὸς τῆς ἐργασίας, τὸν ὅποιον ὀφείλεις εἰς τοὺς ἐργάτας. **ὅπως αἱ τρίβοι καὶ αἱ βουλαὶ σου εὐοδωθῶσι** = ὅπως οἱ δρόμοι σου (τὰ διαβήματά σου) καὶ τὰ σχέδιά σου ἐπιτύχωσιν.

12. Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς σοφίας

(Παροιμ. Γ' 13 - 20)

Ἡ σοφία καὶ γενικῶς ἡ μόρφωσις χαρακτηρίζεται εἰς τὰς Παροιμίας ταύτας ὡς τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀνώτερον χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου καὶ παντὸς θησαυροῦ. Εὐτυχεῖς εἶναι οἱ κατέχοντες αὐτήν, διότι δι' αὐτῆς οὗτοι θὰ ἔχωσι δόξαν, πλοῦτη, μακροβιότητα, ἀγάπην, εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν.

Εὐγνωστος = εὐκόλως γνωρίζεται. **ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς** = δίδει καὶ μετὰ τὰς δύο χεῖρας, δηλαδὴ ἀφθόνως, δόξαν καὶ πλοῦτη. **ξύλον ζωῆς** = εἶναι πηγὴ ζωῆς διὰ τοὺς ἔχοντας αὐτήν.

Η ΕΝ ΨΑΛΜΟΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙΣ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

13. "Υμνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν θαυμαστὴν
διάβασιν τῆς Ἑρυθρᾶς θαλάσσης

(Ἑξόδ. ΙΕ' 1 - 20)

Ὁ Φαραὼ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν καταστρεπτικῶν δέκα πληγῶν ἐκάμ-
φθη καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον.
Σκληροτράχηλος ὅμως ὢν, μετενόησε καὶ ἐτέθη εἰς καταδίωξιν τῶν
Ἰσραηλιτῶν μὲ πολὺν στρατόν. Οἱ Ἰσραηλῖται εἶχον φθάσει εἰς τὴν
Ἑρυθρὰν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν διὰ θαύματος διέβησαν, διότι ὁ Θεὸς
διήνοιξε μίαν δίοδον διὰ μέσου τῆς θαλάσσης καὶ τοιουτοτρόπως ἀβρό-
χοις ποσὶν, ὡσὰν διὰ ξηρᾶς, ἐπέρασαν εἰς τὴν ἀντικρυνὴν ὄχθην. Ἡθέ-
λησε καὶ ὁ Φαραὼ μὲ τὸν στρατόν του νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ ἴδιον πέρασμα,
ἀλλὰ διὰ θαύματος ἠνώθησαν τὰ ὕδατα καὶ ἐπνίγησαν ὅλοι οἱ Αἰγύ-
πτιοι. Ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ Ἰσραηλῖται δοξάζουν τὸν Θεόν, διότι ἔσωσεν
αὐτοὺς ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ ὕμνος τῶν οὕτως πρὸς τὸν
Θεὸν εἶναι ἀπλοῦς μέν, ἀλλὰ γεμᾶτος δύναμιν καὶ φλόγα θρησκευτικὴν
καὶ πλούσιος εἰς εἰκόνας καὶ παραστάσεις πολὺ ζωηρὰς καὶ ἐκφραστικᾶς.

Ἦσε = ἔψαλεν, ἐξύμνησεν (ἄορ. τοῦ ἄδω). **ἐνδόξως γὰρ δεδοξασται** =
διότι εἶναι δεδοξασμένος δι' ἐνδόξου θριάμβου. **ἵππον καὶ ἀναβάτην** = τοὺς ἵππους
καὶ τοὺς ἵππεῖς. **καὶ ὑψώσω αὐτόν** = καὶ θὰ δοξάσω αὐτόν. **Κύριος συντρίβων**
πολέμους = ὁ Κύριος θριαμβευτὴς εἰς τοὺς πολέμους. **ἀναβάτας τριστάτας** = τοὺς
ἐκλεκτοὺς καὶ γενναίους ἀναβάτας τῶν ἀρμάτων, οἱ ὅποιοι συνήθως ἦσαν τρεῖς, ὁ
ἡνίοχος καὶ δύο πολεμισταί. **ἡ δεξιὰ σου** = ἡ δύναμίς σου, ἡ προστατευτικὴ χεὶρ
σου. **καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης** = καὶ μὲ τὴν μεγάλην σου καὶ δεδοξασμένην δύνα-
μίν σου. **διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου** = μὲ τὸ ὀργίλον φύσημά σου, διὰ τοῦ ὁ-
ποίου διεχωρίσθησαν τὰ ὕδατα εἰς δύο. **ἐπάγη ὥσει τεῖχος** = ἐπηξάν τὰ ὕδατα τό-
σον, ὥστε ἔγιναν τεῖχος. **μεριῶ σκύλα** = θὰ μοιράσω λάφυρα, τὰ ὅποια θὰ πάρω,
λέγει μὲ ἀλαζονείαν ὁ Φαραὼ, ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτας. **ἐμπλήσω ψυχὴν μου** = θὰ
πληρώσω ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς μου. **ἔδυσαν ὥσει μόλιβος** = ὡσὰν μόλυ-
βδος ἐβυθίσθησαν μέσα εἰς τὰ πολλὰ ὕδατα. **ποιῶν τέρατα** = ποιῶν θαύματα. **πα-
ρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἁγίων σου** = ἐνίσχυσε μὲ τὴν δύναμίν σου
τὸν λαόν, ὥστε νὰ φθάσῃ σὺ εἰς τὴν ἁγίαν σου κατοικίαν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἁγίαν
γῆν τῆς Χαναάν. **καὶ ὠργίσθησαν** = καὶ συνεταράχθησαν. **ὠδίνες ἔλαβον** = οἱ
πόννοι ἔπιασαν τοὺς Φιλισταίους καὶ οἱ φόβοι, μόλις ἤκουσαν πόσα θαυμάσια ἔκαμεν

ὁ Θεὸς πρὸς σωτηρίαν των. **ὁ λαὸς σου, ὃν ἐκτίσω** = ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς σέ, εἶναι περιούσιος λαός σου. **εἰς ὅρος κληρονομίας σου** = εἰς τὸ ὄρος, τὸ ὁποῖον ἀνήκει ὡς κληρονομία εἰς τὸν λαόν σου. **ἁγίασμα** = ἁγία γῆ. **τὸν αἰῶνα καὶ ἅπ' αἰῶνα ἔτι** = αἰωνίως, εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας.

14. Τὸ κύκνειον ἔσμα τοῦ Μωϋσέως.

Ἡ τελευταῖα αὐτοῦ

(Δευτ. ΑΒ' 1 - 23, 39 - 44)

Εἰς τὴν προκειμένην ὁδὴν ὁ Μωϋσῆς μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν πολλῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀχάριστον καὶ ἀδιόρθωτον Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ἐπειδὴ προαισθάνεται τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, δίδει τὰς τελευταίας συμβουλὰς πρὸς τὸν λαόν. Συνήθως ὁ ὕμνος αὐτὸς ὀνομάζεται « κύκνειον ἔσμα τοῦ Μωϋσέως », διότι ὁμοιάζει πρὸς τὸ θρηνῶδες καὶ τελευταῖον ἔσμα κύκνου. Ὁ ὕμνος εἶναι πλήρης ὑψηλῶν νοημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκφράζονται μὲ γλῶσσαν ἀπλὴν μὲν, ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆ, ἐπιβλητικὴν, ζωηράν καὶ λίαν παραστατικὴν. Ἡ ὁδὴ αὕτη εἶναι μία τελευταία ἀκτινοβολία τοῦ θείου πνεύματος τοῦ μεγάλου Μωϋσέως καὶ εἷς ἀπὸ τοὺς καλυτέρους ὕμνους τῆς Παλ. Διαθήκης. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστου καταλαμβάνεται ἀπὸ δέος καὶ εὐλάβειαν ἐνώπιον τοῦ μεγάλου τοῦ Θεοῦ, οὗτινος ὁ Μωϋσῆς ἐξυμνεῖ τὰ θαυμάσια ἔργα καὶ τὴν πολλὴν ἀγαθότητα μὲ προφητικὴν ἑξαρσιν. Ἐν τῷ ὕμνῳ τούτῳ φαίνεται ἡ θεία πνοή, ἡ ὁποία ἐνέπνεε τὴν ψυχὴν τοῦ Μωϋσέως. Ὑπῆρξεν οὗτος πράγματι μέγας νομοθέτης, μέγας ἡγέτης καὶ τόσον μέγας προφήτης τοῦ Ἰσραὴλ, ὥστε ἡ ἰδία Ἀγία Γραφή λέγει περὶ αὐτοῦ, ὅτι « οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς » (Δευτ. ΑΔ' 10). Μόνον εἰς ἧλθε νὰ συμπληρώσῃ καὶ τὸν Μωϋσέα καὶ τοὺς ἄλλους προφῆτας καὶ νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν τελειοτάτην ἀποκάλυψιν καὶ τὴν ὑψίστην σωτηρίαν, ὁ Χριστός, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ θεόπνευστος Μωϋσῆς προεφῆτευσεν λέγων : « προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτοῦ ἀκούσῃς » (Δευτ. ΙΗ' 15, Πράξ γ' 22).

1 - 23. **Πρόσεχε οὐρανὲ** = θαυμασία στροφή πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅπως δώσωσι προσοχὴν καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους θὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας. "Οταν ὁμιλῇ εἰς προφήτης, ὀφείλει τὸ σύμπαν ὅλον νὰ προσέξῃ καὶ νὰ ἀκούσῃ τοὺς λόγους του, διότι δι' αὐτοῦ ὁμιλεῖ αὐτὸς ὁ Θεός. **προσδοκάσθω ὡς**

δετός = ἄς δεχθῇ τῶν λόγων μου, ὅπως περιμένει τὴν εὐεργετικὴν βροχὴν. **ἄγρω-
στις** = ἀγριοχόρτον. **νιφετός** = χιών, νιφάδες χιόνος. **τὸ ὄνομα Κυρίου ἐκάλεσα** =
τὸν Κύριον θὰ ἐξυμνήσω πρῶτον. **αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσεις** = τὰ ἔργα του εἶναι δίκαια.
Οἱ στίχοι 4 καὶ 5 περιέχουν μίαν ἀντίθεσιν, δεικνύουσιν πόσον πιστὸς ὑπῆρξεν ὁ
Θεὸς εἰς τὰς ἐπαγγελίας του καὶ πλουσιοπάροχος εἰς τὰς εὐεργεσίας του καὶ πόσον
ἀχάριστος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, καὶ τοῦτο εἶναι μία κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ὕμνου. **μω-
μητὰ** = διεφθαρμένα, ἁμαρτωλά, ἤτοι δὲν εἶναι τέκνα του οἱ διεφθαρμένοι, οἱ ὁποῖοι
ἡμάρτησαν ἔναντι τοῦ Θεοῦ. **μνησθήτε ἡμέρας αἰῶνος** = ἐνθυμηθῆτε τὰς ἡμέρας
τῶν παλαιῶν καιρῶν, δηλαδὴ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ κατὰ τοὺς περασμένους αἰῶ-
νας. **σύνετε ἔτη γενεῶν γενεαῖς** = τὸ αὐτὸ νόημα, δηλ. παρατηρήσατε, ἐνοήσατε
τὰ συμβάντα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν κατὰ τὸ παρελθόν. Ἀπὸ τοῦ στίχ. 8 ἕως 19 γί-
νεται λεπτομερὲς ἀπαρίθμησης τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας.
κατὰ ἀριθμὸν ἡμετέρων Θεοῦ = (κατὰ τὸ ἐβραϊκὸν κείμενον) συμφώνως πρὸς τὸν
ἀριθμὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν. **μερὶς Κυρίου** = μερίδιον ἀνῆκον εἰς τὸν Κύριον εἶναι ὁ
Ἰσραηλιτικὸς λαός. **σχοίνισμα κληρονομίας** = μερίδιον κληρονομικόν. **αὐτάρκη-
σεν αὐτὸν** = ἔδωκε πρὸς συντήρησίν του πολλὰ, ὥστε νὰ εἶναι αὐτάρκης, νὰ μὴ ἔχη
ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε. **διείς τὰς πτέρυγας** = ἀπλώσας τὰς πτέρυγας του. **ἐπὶ τῶν
μεταφρένων αὐτοῦ** = ἐπὶ τῶν νώτων, ἐπὶ τῆς ράχεώς του. **ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ
τὴν ἰσχύν τῆς γῆς** = ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς χώραν ὑψηλὴν, ὀρεινὴν, συνεπῶς ἰσχυ-
ράν. Ἡ Χαναὰν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρεινὴ χώρα. **νεφρὰ πυροῦ** = τὸ ἐντός, ἡ
καρδία τοῦ σίτου. **αἶμα σταφυλῆς** = (μεταφορικὴ εἰκὼν) τὸν χυμὸν τῆς σταφυ-
λῆς. **ἀπελάκτισεν** = ἀπεδίωξεν, ἐγκατέλειπεν ὁ ἡγαπημένος λαὸς τὸν Θεὸν του.
παρώξυνάν με ἐπ' ἄλλοις = προὐκάλεσαν τὴν ζηλοτυπίαν μου, λατρεύσαντες
ἄλλοις, ξένους θεούς. **ἐν βδελύγμασιν** = με εἰδωλα, με ἀγάλματα ψευδῶν θεῶν.
πρόσφατοι ἦκασιν = πρὸ ὀλίγου ἦλθον, εἶναι νέοι θεοὶ τὰ εἰδωλα ταῦτα. **παρεξή-
λωσάν με ἐπ' οὐ Θεῶ** = οἱ Ἰσραηλίται προὐκάλεσαν τὴν ζηλοτυπίαν μου με τὴν
λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν εἶναι Θεός, ἀλλ' εἰδωλὸν διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ θὰ προκα-
λέσω τὴν ζηλοτυπίαν των, βοηθῶν ἔθνη, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἀληθινὰ ἔθνη, τὰ ὅποια
εἶναι ἀνάξια τῆς προστασίας μου καὶ ἀσύνετα. **καυθήσεται ἕως ἄδου κάτω** = θὰ
μεταδοθῇ τὸ πῦρ τῆς ὀργῆς μου ἕως εἰς τὸν Ἄδην, κάτω ἀπὸ τὴν γῆν.

39 - 44. Ὃς ἐξελεῖται = ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ σώσῃ τινὰ ἀπὸ τὰς χει-
ράς μου. **ἀρῶ** = θὰ ὠψώσω. **παροξυνῶ ὡς ἀστραπὴν τὴν μάχαιράν μου** = θὰ
ἀκονίσω τὴν ἀστράπτουσαν μάχαιράν μου. **καὶ ἀνθέξεται κρίματος ἡ χεὶρ μου**
= καὶ ἡ χεὶρ μου θὰ ἀποδίδῃ πάντοτε τὸ δίκαιον, θὰ τιμωρῶ πάντοτε δικαίως.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωυσέως ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν
τελειότητος, Mign. E.Π. 44, 429.

Εἰς αὐτὴν τὴν περικοπὴν ὁ μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας Γρηγόριος, ἐπίσκο-
πος Νύσσης, περιγράφει τὴν ἠθικὴν τελειότητα τοῦ Μωυσέως. Ὁ Μωυσῆς ἡξιώθη
νὰ καλῆται « φίλος τοῦ Θεοῦ ». Αὐτὸς ἡδυνήθη καὶ ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ νὰ μετα-
βάλλῃ, ὅτε ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ ἐξοντώσῃ καὶ αὐτὸν (τὸν Μωυσέα), ἐὰν ἤθε-
λεν ἐξοντώσει τοὺς Ἰσραηλίτας διὰ τὰς συνεχεῖς παρανομίας των. Ὁ Θεός, ἵνα μὴ
λυπήσῃ τὸν Μωυσέα, δὲν ἐξωλόθρευσεν τὸ Ἰσραηλιτικὸν ἔθνος. τόσον ἡγάπα τὸν Μω-

υσέα, ὁ ὁποῖος εἰς τοιαύτην τελειότητα εἶχε φθάσει, ὥστε δὲν ἔκαμνε τὸ καλὸν καὶ ἔζη ἐνάρετον βίον ἀπὸ φόβου τῆς κολάσεως ἢ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Τοῦτο εἶναι κατὰ τὸν Γρηγόριον ἡ τελειότης τοῦ βίου.

Τὴν ἐνδεχομένην τελειότητα = τὴν τελειότητα, τὴν ὁποίαν εἶναι ἐνδεχόμενον, εἶναι δυνατόν νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος. **ἔγων σε παρὰ πάντας** = σὲ ἡγάπησα περισσότερον ἀπὸ ὅλους. **ἐλόμενον** = προτιμήσαντα. **ἰλωθεὶς δι' εὐμενείας** = νὰ ἐξίλωθῃ, νὰ συμφιλιωθῇ μετ' εὐμενείας. **πρὸς τὸν ἀκρότατον ὅρον** = πρὸς τὸν ὕψιστον βαθμόν. **πραγματευτικῇ τινι καὶ συναλλαγματικῇ διαθέσει κατεμπορευομένους τῆς ἐναρέτου ζωῆς** = οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν κατ' ἀρετὴν ζωὴν φέροντα ὡς ἔμποροι, δεικνύοντες διαθέσειν καὶ πνεῦμα συναλλαγῆς καὶ διαπραγματεύσεως. Οὗτοι δηλαδὴ σκέπτονται ὡς ἔμποροι, ὅταν κάμνουν τὸ καλόν, ἐπειδὴ θὰ ἀμειφθῶσιν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, καὶ ἀποφεύγουν τὸ κακόν, διότι φοβοῦνται τὰ βάσανα τῆς κολάσεως. **τῶν ἐν ἐπαγγελίαις δι' ἐλπίδος ἀποκειμένων** = τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἀπόκεινται διὰ τοὺς δικαίους καὶ τὰ ὁποῖα ἐλπίζουν οὗτοι νὰ ἐπιτύχωσι, διότι τὰ ἔχει ὑποσχεθῇ ὁ Θεός. **ἐράσμιον** = ἀξιαγάπητον.

15. "Ὑμνος τῆς "Αννης, μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ

(Α' Βασ. Β' 1 - 11)

Ἡ εὐσεβὴς Ἄννα ἐλυπεῖτο πολὺ, διότι ἦτο ἄτεκνος, καὶ παρεκάλει διρκῶς τὸν Θεὸν νὰ τῆς χαρίσῃ τέκνον. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τὰς δεήσεις της καὶ ἀπέκτησεν υἱόν, τὸν Σαμουὴλ. Οὗτος ἀνεδείχθη ὕστερον ὁ σπουδαιότερος ὀργανωτὴς τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὸν Μωϋσέα. Ἡ Ἄννα πλήρης εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσε τὸ τέκνον της εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ — εἰς τὴν Σκηνὴν τοῦ Μαρτυρίου — ὅποτε ἀναπέμπει πρὸς τὸν Πανάγαθον Θεὸν τὸν προκείμενον χαριέστατον καὶ πλήρη ὑψηλῶν νοημάτων ὕμνον. Εἰς τοῦτον τονίζεται ἰδιαιτέρως ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ Θεὸς συνηθέστατα ἀνυψώνει τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους, ὅταν ἔχουν ἐμπιστοσύνην εἰς Αὐτόν, καὶ ταπεινώνει τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἀλαζόνας καὶ σοφοὺς. Ὁ ὕμνος οὗτος ὁμοιάζει κατὰ τὸ περιεχόμενον πρὸς τὸν ὕμνον τῆς Θεοτόκου « Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον » (Λουκ. α' 46 - 54), τὸν ὁποῖον εἶπεν ἡ Παναγία, διότι ἠξίωσεν ὁ Θεὸς αὐτὴν τὴν ταπεινὴν γυναῖκα νὰ γίνῃ μήτηρ τοῦ Σωτῆρος.

Ἐστερεώθη ἡ καρδιά μου = ἐνισχύθη καὶ ἐχάρη ἡ καρδιά μου πλησίον τοῦ

Θεοῦ. **κέρας** = δύναμις. **ἐπλάτυνθη** = ἤνοιξα τὸ στόμα μου πρὸ τῶν ἐχθρῶν μου, τὸ ὅποιον πρὶν εἶχον κλειστὸν ἀπὸ ἐντροπῆς, διότι ἤμην στεῖρα, **μὴ λαλεῖτε ὑψηλά** = μὴ λέγετε ἀλαζονικοὺς λόγους. **τὰ ἐπιτηδεύματα** = τὰ ἔργα, τὰ σχέδια. Αὐτοῦ. Ὁ Κύριος ζυγίζει τὸ πονηρὰ σχέδια τῶν ἁμαρτωλῶν, διότι γνωρίζει αὐτά, ὅσονδήποτε καὶ ἂν κρύπτονται. **παρήκαν γῆν** = ἀφῆκαν, δὲν εἰργάσθησαν τὴν γῆν, ἀνεπαύθησαν, διότι δὲν ἐστεροῦντο πλέον. **οὐκ ἐν ἰσχυρί δυνατὸς ἀνὴρ** = ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπικρατεῖ μὲ τὴν δύναμίν του, ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. **συνιεῖν** = εἰς τὰ νὰ ἔχωσι σύνεσιν. **καὶ ὑψώσει κέρας χριστοῦ αὐτοῦ** = καὶ θὰ ἀνυψώσῃ τὴν δύναμιν τοῦ Μεσσίας του, τοῦ Σωτῆρος. Ἐδῶ προλέγεται ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Α' περὶ τῆς Ἀννης· ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « Ὑψώθη κέρας ἐν Θεῷ μου », Mign. E.Π. 53 - 54, 663.

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ δόξα τῆς ταπεινῆς Ἀννης ὑπῆρξε μεγίστη καὶ αἰωνία, διότι ἦτο εὐσεβὴς καὶ προὔτιμα τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ μάλλον παρὰ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν. Ὅλοι οἱ λαοὶ ἐγκωμιάζουν τὴν ἀρετὴν τῆς Ἀννης, ἐν ᾗ ἄλλων ἰσχυρῶν βασιλέων καὶ στρατηγῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν ἐχάθη τὸ ὄνομα καὶ οὐδεὶς μνημονεύει αὐτούς.

Τὸ ὕψος = ἡ δόξα. **βεβαίαν** = ἀσφαλῆ, στερεάν. **τὴν εὐτέλειαν** = τὴν ἀσημότητα, τὴν μηδαμινότητα. **πραγματευσάμενοι** = κατορθώσαντες, πράξαντες. **ἄληστον** = ἀλησμόνητον. **ὑπομνήματα** = μνημεῖα, ἱστορίας, **εὐφημία** = καλὴ φήμη, ἐγκώμιον, **τὴν φιλοσοφίαν αὐτῆς** = τὸν ἀγνόν καὶ ἅγιον βίον τῆς. **τῇ περιφανείᾳ** = τὴν λάμψει, τὴν δόξαν.

16. Ψ α λ μ ὀ ς 1ος

Αἱ δύο ὁδοὶ

Ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος ψαλμὸς εἶναι μία καλὴ εἰσαγωγή εἰς ὅλους τοὺς ψαλμοὺς, διότι ὁ πρῶτος εἶναι ἠθικὸς κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ ὁ δεύτερος προφητικὸς. Ὅλον δὲ τὸ περιεχόμενον τῶν ψαλμῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἠθικᾶς διδασκαλίας καὶ προφητείας περὶ τοῦ Κυρίου. Πολλοὶ μάλιστα ἐθεώρουν αὐτοὺς τοὺς δύο ψαλμοὺς ὡς ἓνα ψαλμόν, ἀρχίζοντα καὶ τελειώνοντα μὲ ἓνα μακαρισμόν. Ὁ πρῶτος ψαλμὸς περιγράφει τὴν τύχην τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀσεβῶν ἢ ἄλλως τὰς δύο ὁδοὺς, τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας.

Ἐν βουλῇ ἀσεβῶν = εἰς τὰ συμβούλια τῶν ἀσεβῶν. **ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν** = εἰς τὴν ἑδραν κακοποιῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, διὰ τὰ κηρύττει ἀπὸ τῆς ἑδρας αὐτῆς τὸ κακὸν καὶ νὰ παρασύρῃ τοὺς ἄλλους. **παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων** = παρὰ τὰς ὁχθὰς τῶν ποταμῶν, ρυάκων καὶ ἐξῆς. **οὐκ ἀπορρυήσεται** = δὲν θὰ πέσουν τὰ φύλλα. **ὡς ὁ χνοὺς** = ὡς ὁ κονιορτός, **οὐκ ἀναστήσονται ἐν κρίσει** = οἱ ἀσεβεῖς.

δὲν θὰ ἔχῃσι τὴν δύναμιν νὰ σταθῶσιν ὄρθιοι καὶ θαρραλέοι πρὸ τῆς κρίσεως τοῦ δικαίου Θεοῦ. **ὁδὸς δικαίων** = ἡ ζωὴ, ἡ συμπεριφορὰ τῶν δικαίων.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμόν, Mign. E.Π. 29, 221.

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ Μ. Βασίλειος περιγράφει ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρώτου ψαλμοῦ τὰς δύο ὁδοὺς, τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, τὰς δυσκολίας τῆς μιᾶς καὶ τὰς ἀπολαύσεις τῆς ἄλλης καὶ γενικῶς πῶς διάγουν οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἢ τὴν ὁδὸν τῆς κακίας.

Ἐγχνρίσας = ὁ μὴ χρονοτριβῶν, ὁ μὴ διάγων τὸν καιρὸν του. **πρανῆς** = κατηφορικός. **ὑποφαίνει** = μόλις δεικνύει. **ἱλιγγιᾶ** = θαμβώνεται, ζαλίζεται. **μετοκλάζω** = κάθημαι ὀκλαδόν, μὲ λυγισμένα τὰ γόνατα, καταπίπτω, κουράζομαι. **σαρκὸς εὐπάθεια** = τὸ νὰ μὴ συγκρατῇ τις τὰ σαρκικά πάθη, τὰς ἐπιθυμίας. **δουλαγωγία** = κυριαρχία, συγκράτησις. **ὄρχησις** = χορός.

17. Ψ α λ μ ὁ ς 2ος

Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ

Ὁ ψαλμὸς οὗτος περιγράφει μὲ ζωηρὰς ἐκφράσεις καὶ εἰκόνας τὸν θρίαμβον τοῦ βασιλέως Χριστοῦ ἐναντίον τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν λαῶν τῆς γῆς, οἱ ὅποιοι ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν του, ἀντιδρῶντες εἰς τὴν Ἱδρυσιν τῆς βασιλείας του ἐπὶ τῆς γῆς. Τὴν προφητικὴν σημασίαν τοῦ ψαλμοῦ δέχονται καὶ οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης (Πράξ. δ' 25 - 27, γ' 33, Ἐβρ. α' 5, ε' 5, Ἀποκ. β' 27, ιθ' 15).

Ἰνατί ἐφρύαξαν ἔθνη = προσίμιον ἐξ ἐφόδου, διὰ τοῦ οὐοίου ὁ προφῆτης ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν του, διατὶ τὰ ἔθνη μαίνονται ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ. **ἐμελέτησαν κενά** = διανοήθησαν ἀνόητα πράγματα, τὰ ὅποια δὲν δύνανται νὰ πραγματοποιήσῃσι. **διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς** = ἄς ἀποτινάξωμεν τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου. **ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς** = ἐγὼ δὲ ὠρίσθην βασιλεὺς. **υἱὸς μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε** = σὺ εἶσαι πάντοτε, αἰώνιος υἱός μου, ἀλλὰ ἐνεσαρκώθης τώρα, γε-nόμενος ἄνθρωπος. Ὡς γνωστόν, καὶ κατὰ τὴν Βάπτισιν καὶ κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν ὁ Θεὸς διακηρύττει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ὁ ἀγαπητός. **ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ράβδῳ σιδηρᾷ** = θὰ διακυβερνήσης αὐτοὺς μὲ σιδηρὸν σιδηρὸν καὶ θὰ συντρίψῃς τοὺς ἐχθροὺς εὐκόλως, ὥς σκεὴν κεραμείας. **ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρώμῳ** = ἡ χαρὰ διὰ τὸν Θεὸν πρέπει νὰ συνοδεύηται καὶ ἀπὸ εὐλάβειαν καὶ φόβον, διότι ἐκείνος εἶναι Θεός, ἡμεῖς δὲ ἄνθρωποι. **δράξασθε παιδείας** = προσκολληθῆτε εἰς τὴν παιδείαν καὶ ἐπωφεληθῆτε ἀπὸ τὰς ἀποτυχίας σας εἰς τὴν ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ ὀργισθῇ ὁ Κύριος καὶ ἀφανισθῇτε, διότι ἐφύγατε ἀπὸ τὴν δικαίαν ὁδόν.

Ἡ μετάνοια τῶν ἁγίων

Ὁ ψαλμὸς οὗτος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ψαλμὸς μετανοίας καὶ ὡς ποίημα εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως τοῦ κόσμου. Ὁ Δαβὶδ ἐποίησε τὸν ψαλμὸν τοῦτον, ὅταν ὁ Θεὸς ἤλεγξε τοῦτον δριμέως διὰ τοῦ προφήτου Νάθαν, διότι ἐφόνευσε διὰ δόλου τὸν στρατηγὸν Οὐρίαν, ἵνα λάβῃ τὴν ὥραιαν γυναῖκά του Βηρσαβεὲ ὡς σύζυγον. Μετενόησε πικρῶς διὰ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο καὶ μὲ τὸν ψαλμὸν τοῦτον ἐκφράζει τὴν λύπην του, ἐπικαλούμενος τὸ μέγα ἔλεος τοῦ οἰκτιρμοῦ Θεοῦ ἐπ' αὐτόν. Εἰς τὰς ἱεράς Ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας συχνότατα ἀντηχεῖ ὁ θαυμάσιος ψαλμὸς « Ἐλέησόν με ὁ Θεός ».

Κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου = συμφώνως πρὸς τὸ μέγα ἔλεός σου· διὰ μεγάλα ἁμαρτήματα μόνον τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἱκανὸν νὰ φέρῃ τὴν συγχώρησιν, διὰ τοῦτο τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐπικαλεῖται ὁ Δαβὶδ. **ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου** = διὰ νὰ ἀποδειχθῇ δικαία ἡ κρίσις σου. Οἱ ἄνθρωποι συνήθως εὐρίσκουν αὐστηράν τὴν κρίσιν καὶ τιμωρίαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὰς κακίας των, ὁ Δαβὶδ ὅμως ὁμολογεῖ, ὅτι πάντοτε εἶναι δικαία ἡ θεία κρίσις, δι' ὅσα δὲ καὶ ἂν ὑποφέρῃ, τιμωρούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δικαίως πάσχει. **σοὶ μόνῳ ἥμαρτον** = ἀπέναντί σου μόνον εἶμαι ἔνοχος, διότι, παρὰ τὰς εὐεργεσίας σου, παρέβην τὰς ἐντολάς σου καὶ διότι σὺ εἶσαι ὁ φρουρὸς τῆς ἡθικῆς τάξεως ἐν τῷ κόσμῳ. **ἐν ἀνομίαις συνελήφθην** = ἡ συλληψίς μου ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς ἔγινε μὲ ἁμαρτίας, ἐξ αἰτίας τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. **τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια** = τὰς ἀγνώστους καὶ κεκρυμμένας βουλάς σου ἐφάνέρωσες εἰς ἐμέ. ὁ Δαβὶδ ἦτο καὶ προφήτης, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐνοχὴ του διὰ τὸ ἔγκλημα ἦτο μεγίστη. **ραντιεῖς με** = θὰ μὲ ραντίσῃς, θὰ μὲ καθαρίσῃς. **ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν** = θὰ μὲ κάμῃς νὰ ἀκούσω τὸν εὐχάριστον λόγον ὅτι συνεχωρήθην, ὥστε νὰ χαρῶμαι καὶ τὰ ὅσα μου ἀκόμη, τὰ ὅποια εἶναι συντετριμμένα ἀπὸ τὴν λύπην διὰ τὰς ἁμαρτίας μου. **πνεῦμα εὐθὲς** = φρόνημα εὐθὺ καὶ σταθερόν. **ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἔγκράτοις μου** = βάλε ἀπ' ἀρχῆς μέσα μου, εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου. **μὴ ἀντανέλῃς** = μὴ ἀφαιρῇς ἀπ' ἐμοῦ. **ρῦσαι με ἐξ αἱμάτων** = φύλαξόν με ἀπὸ αἱμάτων, ἀπὸ φόνους. **πνεῦμα συντετριμμένον** = φρόνημα περὶλυπον ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. **ἐξουδενῶ** = περιφρονῶ. **ἀγάθυνον τὴν Σιών** = πλήρωσον με ἀγαθὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ. **ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου** = ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐνοίαν σου πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ. **ἀνοίσουσι μόσχους** = θὰ προσφέρωσι θυσίας μόσχων.

Θεοδωρήτου, ἐπισκόπου Κύρου, ἐρμηνεῖα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς. Ψαλμ. 50, Mign. E.Π. 80, 1240, 1241.

Δουράλωτος = αἰχμάλωτος πολέμου. διακειμένοις κακῶς = οἱ ὅποιοι εὐρισκόμεθα εἰς κακὴν κατάστασιν. ἰσομέτρων = ἰσῆς ἀξίας. οὐ δὴ = ἕνεκα τούτου

λοιπόν. τὸ ἔλκος = ἡ πληγή. τὰ ἀπειρημένα = τὰ ἀπηγορευμένα. ἀντὶ προβα-
τέως = ἀντὶ βοσκοῦ. ἐπικλύσαντα = τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τὸν ἐγέμισε μὲ ποικίλα
ἀγαθά.

19. Ψ α λ μ ὀ ς 102ος

Εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανάγαθον Θεόν

Διὰ τοῦ ψαλμοῦ τούτου ὁ ποιητὴς εὐχαριστεῖ καὶ δοξάζει τὸν Θεὸν
πρῶτον διὰ τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας του πρὸς αὐτόν, ἔπειτα διὰ τὸ
μέγα ἔλεός του πρὸς τὸ ἀσθενὲς πλάσμα του, πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι
δὲ τόσον γοητευμένος ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ
Θεοῦ, ὥστε δὲν εὐρίσκει λέξεις, διὰ νὰ περιγράψῃ ταύτας καὶ ἀναγκά-
ζεται νὰ συσσωρεύσῃ συνώνυμον (Πρβ. στῖχ. 8 « Οἰκτίρμων καὶ ἐλεή-
μων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλειος ») ἢ νὰ μεταχειρίζεται
ἐπιτυχεῖς εἰκόνας καὶ παρομοιώσεις.

Τὸν εὐλατεῦντα = τὸν ἐλεοῦντα καὶ συγχωροῦντα. **ἀνακαινισθῆσεται ὡς
ἀετοῦ ἡ νεότης σου** = ὁ ἀετὸς εἶναι σύμβολον ἀκαταβλήτου δυνάμεως, συνεπῶς
λέγεται ἐδῶ, ὅτι ἡ ζωὴ σου θὰ εἶναι διαρκῶς ἀκμαία, ὅπως ἡ τοῦ ἀετοῦ. **καὶ κρίμα
πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις** = παρέχων τὸ δίκαιον εἰς ὅλους τοὺς ἀδικουμένους. **ἐγνώ-
ρῃσε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ** = ἐφανερώσε τὰς ἐντολάς του. **ἔγνων τὸ πλάσμα ἡμῶν** =
γνωρίζει ὅτι εἴμεθα πλάσματα ἀσθενῆ, διὰ τοῦτο μᾶς ἐλεεῖ. **χοῦς** = χῶμα. **πνεῦμα**
= ἄνεμος. **εὐλογεῖτε πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ** = ὁ ποιητὴς καλεῖ τὸ σύμπαν,
ὅπως δοξάζῃ τὸν Θεόν, καλεῖ δὲ πρῶτον τοὺς ἀγγέλους (λειτουργοί, δυνάμεις),
ἔπειτα τὴν ψυχὴν του καὶ πάντα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ.

Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τοὺς Ψαλμούς· ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Ψαλ-
μῶν, Mign E.II. 29, 212, 213.

‘Ο Μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ θαυμασὸς ἐρμηνευτὴς τῶν Ἀγ. Γραφῶν
Βασίλειος, ἀρχόμενος τῶν ὁμιλιῶν του εἰς τοὺς ψαλμούς, προτάσσει χαρακτηρισμοὺς
τῶν ψαλμῶν, περιγράφων μὲ συντόμους προτάσεις τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν μεγά-
λην ἀξίαν αὐτῶν.

Ψαλμός γαλήνης ψυχῶν = (λείπει τὸ ρῆμα « ἐστὶ ») οἱ ψαλμοὶ φέρουν τὴν
γαλήνην εἰς τὰς ψυχάς. **βραβευτὴς** = παρέχει ὡς βράβειον τὴν εἰρήνην. **τὸ θορυ-
βοῦν, τὸ κυμαῖνον, τὸ θυμούμενον, τὸ ἀκόλαστον** = ὅλα τὰ οὐδέτερα ταῦτα
τίθενται ἀντὶ τῶν οὐσιαστικῶν, ἤτοι τὸν θόρυβον καὶ τὰ κύματα τῶν σκέψεων, τοὺς
θυμούς καὶ τὴν ἀκολασίαν τῆς ψυχῆς. **καταστέλλων** = περιορίζων. **συναγωγὸς**
= ὁ συνάπτων, ὁ συνδέων. **φυγαδευτήριον** = ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποῖου φυγαδεύει
τις καὶ διώκει τοὺς δαίμονας. **ἐπαγωγὴ** = οἱ ψαλμοὶ ἔλκουν, συνεπάγονται τὴν βοή-
θειαν τῶν ἀγγέλων. **εἰσαγομένοις τελείωσις** = οἱ ψαλμοὶ τελειοποιοῦν ἐκείνους, οἱ
ὁποῖοι εἰσέρχονται εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ἡθικὴν ζωὴν. **ἐκκαλεῖται** = προκαλεῖ.

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΣΣΙΟΥ

20. Αἱ ιδιότητες τοῦ Μεσσίου καὶ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ
τῆς ἐποχῆς του

(Ἑσ. ΙΑ' 1 - 11)

Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην ὁ προφῆτης Ἑσαίας προλέγει, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἰεσσαί, πατρὸς τοῦ Δαβίδ. Ἀκούουτως περιγράφει ιδιότητάς τινας τοῦ Μεσσίου καὶ τὴν εὐημερίαν, τὴν ὁποίαν θὰ φέρῃ οὗτος εἰς τὸν κόσμον. Ἡ βασιλεία τοῦ Μεσσίου θὰ εἶναι πνευματικὴ. Δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη παγκόσμιος θὰ εἶναι τὰ κύρια γνωρίσματά της. Ἡ εἰρήνη αὕτη καὶ δικαιοσύνη θὰ εἶναι τοιαῦται, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ θηρία θὰ ἀποβάλωσι τὰ ἄγρια ἐνστικτὰ των καὶ θὰ ζῶσιν ἡσυχὰ τὰ ἄγρια μὲ τὰ ἥμερα ζῶα.

Καὶ ἐξελεύσεται ράβδος = καὶ θὰ προέλθῃ κλάδος, ἥτοι ἀπόγονος ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ Ἰεσσαί. **καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτῷ** = καὶ θὰ ἐνοικήσῃ ἐν αὐτῷ θεῖον πνεῦμα, θὰ εἶναι κάτοχος θείου πνεύματος. Ἀναφέρονται ἐξ θεαῖα ιδιότητες τοῦ Μεσσίου, δύο δι' ἐκάστην ψυχικὴν δύναμιν, ἥτοι διὰ τὸν νοῦν. **πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως**, διὰ τὴν βούλησιν **πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος** καὶ διὰ τὸ ἥθικόν συναίσθημα **πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας**. **Πνεῦμα γνώσεως** = θὰ ἔχῃ θεογνωσίαν. **πνεῦμα φόβου Θεοῦ** = θὰ ἔχῃ πνεῦμα εὐλαβείας καὶ προσηλώσεως εἰς τὸν Θεόν. **ἀνελεῖ ἀσεβῆ** = θὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἀσέβειαν διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ θείου πνεύματος. **δικαιοσύνην ἐξωσμένος τὴν ὁσφὺν αὐτοῦ** = καὶ ἡ μέση του θὰ ἔχῃ ὡς ζώνην του τὴν δικαιοσύνην, δηλαδὴ πάντοτε θὰ κρίνῃ δικαίως. **καὶ ἀληθεῖα εἰλημένος τὰς πλευρὰς** = καὶ αἱ πλευраὶ του θὰ εἶναι τυλιγμέναι μὲ ἀλήθειαν, ἥτοι θὰ εἶναι πάντοτε ἀληθὴς καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς ἀληθείας. **εἰλημένος** = τυλιγμένος (ἐκ τοῦ ρημ. εἶλω ἢ εἰλέω = σφίγγω, πιέζω, τυλίσσω). **μικρὸν παιδίον ἄξει αὐτοὺς** = θὰ γίνῃ τοιαύτη μεταβολὴ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ κόσμου, ὥστε ἐν μικρὸν παιδίον θὰ ὁδηγῇ καὶ θὰ ποιμαίνῃ ἐρίφια καὶ ταύρους καὶ λέοντας μαζί. **ἐπὶ τρωγλῶν ἀσπίδων** = εἰς τὰς φωλεὰς φαρμακερῶν ὄφεων. **ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἁγίόν μου** = εἰς τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία ἔκειτο ἐπὶ τοῦ λόφου Σιών, ἀλλ' ἐνταῦθα λέγει ὁ προφῆτης, ὅτι ὅλον τὸ σύμπαν θὰ εἶναι τὸ ἅγιον ὄρος, ἡ ἁγία κατοικία τοῦ Μεσσίου. Τότε λοιπὸν εἰς τὸν κόσμον δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἡ κακία, διότι ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι κτῆμα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. **ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν** = ἐκ τῆς ρίζης, ἐκ τοῦ Ἰεσσαί, θὰ προέλθῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἄρχων τῶν ἐθνῶν. **ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμὴ** = ἡ ζωὴ του θὰ εἶναι πλήρης τιμῆς καὶ δόξης.

21. Τὰ πάθη τοῦ Κυρίου

(Ἑσ. ΝΓ' 1 - 9)

Εἰς τὴν προφητείαν ταύτην ὁ Ἑσαίας μᾶς δίδει μίαν τόσον ἀκριβῆ καὶ λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου, ὥστε θὰ ἐλεγέ τις, ὅτι ἐγράφη μετὰ τὰ πάθη ταῦτα καὶ ὑπὸ χριστιανικῆς χειρός. Ὁ προφήτης ἐπίσης τονίζει τὸ νόημα τῶν παθῶν τοῦ Μεσσίου, ὅτι δηλαδὴ οὗτος ὑπέφερε ταῦτα χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Κατόπιν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἀπέδωκαν τὴν αὐτὴν σημασίαν εἰς τὰ πάθη. Διὰ τοῦτο μερικὰ μέρη ἀπὸ τὴν προφητείαν ταύτην ἀναφέρονται καὶ εἰς τὴν Κ. Διαθήκην, ὅπως π. χ. ἐν Πράξ. η' 32, ἐν 1 Πέτρ. β' 21, Ἑβρ. θ' 28.

Τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν = ποῖος ἐπίστευσεν εἰς ὅσα ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐκηρύξαμεν. **καὶ ὁ βραχίον Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη** = ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου διὰ μέσου τίνος ἐφανερώθη ; Ἡ δύναμις αὕτη ἀπεκαλύφθη μὲ ἐν ἀφανέσι καὶ ἀσήμαντον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εἶναι γεμᾶτον ἀπὸ τραύματα. **ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ** = προανηγγείλαμεν ὅτι θὰ εἶναι ἐν μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον θὰ παρουσιασθῇ ὡσάν μίαν ἀσήμαντος ρίζα εἰς μίαν ξηρὰν καὶ ἀνυδρον γῆν. **οὐκ ἔστιν αὐτῷ εἶδος οὐδὲ δόξα** = ὁ Μεσσίας δὲν θὰ ἔχῃ ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ δόξαν. **τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον** = ἡ ἐξωτερικὴ του ἐμφάνισις εἶναι ἐλεεινὴ, ἀξιολογώμενη παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. **ἐν πληγῇ ὢν** = θὰ εἶναι ἄνθρωπος τραυματισμένος. **εἰδὼς φέρειν μαλακίαν** = γνωρίζων νὰ ὑποφέρῃ ἀσθενείας. **ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ** = τὸ πρόσωπόν του εἶναι ἄξιον ἀποστροφῆς. **ἡτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη** = ἐξηυτελίσθη καὶ δὲν ὑπελογίσθη ὡς ἄνθρωπος μὲ τιμὴν. **ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ** = ἡμεῖς ἐνομίσσαμεν ταῦτα ὡς τιμωρίαν τοῦ Μεσσίου παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ αὐτὸς ἔπασχεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἵνα εἰρηνεύσωμεν μετὰ τοῦ Θεοῦ. **παιδεία εἰρήνης** = ἡ δοκιμασία καὶ αἱ θλίψεις τοῦ ἥσαν χάριν τῆς εἰρηνεύσεως, χάριν τῆς συμφιλίσεώς μας μετὰ τοῦ Θεοῦ. **πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν** = ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πλανῶνται καὶ ἁμαρτάνουν καὶ μόνον αὐτός, ὁ πάσχων Μεσσίας, εἶναι ἀναμάρτητος. **ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη** = ἐταπεινώθη καὶ οὕτως τὸ δίκαιόν του κατεπατήθη. **τὴν δὲ γενεάν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται** = τὴν δὲ σύγχρονόν του γενεάν, ἡ ὁποία κατεδίκασε καὶ ἐσταύρωσεν αὐτόν, ποῖος ἢ περιγράψῃ, ποῖος θὰ παραστήσῃ τὸ ἐγκλημὰ της ;

22. Ἡ εἰρήνη τῶν λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεσσίου

(Μιχ. Δ' 1 - 6)

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μεσσίου ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἁγία πόλις, θὰ ἀποβῇ τόσον ἐνδοξος, ὥστε ἡ δόξα της θὰ λάμπῃ εἰς

ὅλον τὸν κόσμον. Αὕτη θὰ γίνη τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς ἀνθρωπότητος. "Οἱ οἱ λαοὶ θὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν Θεὸν ὡς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ θὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, διὰ νὰ διδαχθῶσι καὶ φωτισθῶσι. Παγκόσμιος εἰρήνη θὰ βασιλεύῃ πανταχοῦ. Τὰ δόρατα καὶ αἱ μάχαιραι θὰ μεταβληθῶσιν εἰς δρέπανα καὶ ἄροτρα, διότι θὰ λείψωσιν οἱ πόλεμοι. Οὐδεὶς θὰ διώκεται ἢ ἀδικῇται, διότι οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας θὰ ἔχουν ἀλλάξει ἐσωτερικῶς.

Ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν = κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μεσίου. **δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου** = ἄς ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Σιών, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. **καὶ κατακόψουσι τὰς ρομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα** = τὰ ἔθνη θὰ μεταβάλλωσι τὰ πολεμικὰ ὄργανα (τὰς ρομφαίας) εἰς εἰρηνικὰ ἐργαλεῖα (εἰς ἄροτρα) **καὶ οὐκέτι μὴ ἀντάρῃ** = καὶ δὲν θὰ σηκώσῃ ἔθνος ἐναντίον ἔθνους τὴν μάχαιραν.

ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

1. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου

(Λουκ. α' 26 - 39)

Ὁ Ἰησοῦς ἐγεννήθη ἐκ γυναικός, ὅπως λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος (Γαλ. δ' 4). Κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, ὡς εἶς ἐξ ἡμῶν, ἵνα ἀναβῶμεν ἡμεῖς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θεωθῶμεν καὶ γίνωμεν ὅπως Αὐτός. Ἐγεννήθη δὲ ἐκ Παρθένου κατὰ θαυμαστὸν τρόπον καὶ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Τοῦτο δεικνύει τὴν θείαν καταγωγὴν του, ὅτι ἦτο Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός. Ἡ παρθένος αὕτη εἶναι ἡ Μαρία, τὴν ὁποίαν διακαίως ὁ Ὁρθόδοξος λαὸς τιμᾷ καὶ ἀγαπᾷ ὡς Θεοτόκον, ὡς καταφυγὴν καὶ προστασίαν του, ὡς ἐλπίδα καὶ σκέπην του, ὡς ἄσπilon καὶ ἀμόλυντον, ὡς τιμιωτέραν καὶ ἐνδοξοτέραν καὶ αὐτῶν τῶν ἀγγέλων. Διὰ τὴν Παναγίαν ἔχει ὁ Ὁρθ. λαὸς πολλὰς ἐορτὰς καὶ ἔχει συνθέσει τοὺς ὠραιότερους ὕμνους, διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζει τὴν πρὸς ταύτην ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν. Εἰς τὴν Μαρίαν ἐμφανίζεται ὁ ἄγγελος Γαβριήλ, ἵνα ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτήν, ὅτι μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μήτηρ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. Τὸ εὐφρόσυνον τοῦτο μῆνυμα τοῦ Γαβριήλ ὀνομάζεται Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἔκτω = ἕξ μῆνας μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἰδίου ἀγγέλου εἰς τὸν Ζαχαρίαν, διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτὸν τὴν γέννησιν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ἐξ οἴκου Δαβὶδ = ἐκ τοῦ Βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Δαβὶδ, τοῦ ἐνδοξοτέρου Βασιλέως καὶ προφήτου τῆς Παλ. Διαθήκης. Κατὰ τὰς προφητείας ὁ Μεσσίας θὰ προήρχετο ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Δαβὶδ, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος πολλάκις προσφωνεῖται εἰς τὰ Εὐαγγέλια ὡς « Υἱὸς Δαβὶδ ». χαῖρε κεχαριτωμένη = χαῖρε σὺ ποῦ ἔχεις ἀπὸ τὸν Θεὸν πολλὰς χάριτας, πολλὰς ἀρετάς. Ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔχεις καὶ τὴν μεγίστην εὐνοίαν καὶ χάριν, ὅτι ἡξιώθης νὰ γίνῃς μήτηρ τοῦ Θεοῦ. Ἡ εὐσέβεια τῶν Ὁρθοδόξων

ἐπλασε τοὺς γνωστοὺς θαυμασίους ὕμνους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζομεν **Χαιρετισμούς**, διότι ὅλοι ἀρχίζουν μετὰ τὴν λέξιν τοῦ ἀγγέλου « Χαῖρε ». **ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς** = πόθεν προέρχεται καὶ ποῖον νόημα ἄραγε ἔχει ὁ χαιρετισμὸς οὗτος. **Ἰησοῦς** = λέξις ἑβραϊκῇ σημαίνουσα « Θεοῦ σωτηρία », ὁ Θεὸς εἶναι σωτὴρ. **τὸν θρόνον Δαβὶδ** = τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τοῦ Δαβὶδ. Ὁ Ἰησοῦς ἐγένετο καὶ εἶναι πράγματι βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ πνευματικὸς βασιλεὺς, βασιλεύων ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι πιστεύουν εἰς αὐτόν, ἀκολουθοῦν μετὰ ἀφοσίωσιν αὐτόν καὶ πράττουν πάντοτε τὸ θέλημά του. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀνέμενον κοσμικὸν Μεσσίαν, κοσμικὸν βασιλέα ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαβὶδ, ἵνα καταλάβῃ τὸν θρόνον καὶ ἰδρῦσῃ ἰσχυρὸν Ἰουδαϊκὸν κράτος. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὰς ιδέας καὶ τοὺς πόθους τούτων, διὰ τοῦτο κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν τέλει κατεδικάσθη ὑπὸ αὐτῶν. **τοῦ πατρὸς αὐτοῦ** = τοῦ προπάτορος, τοῦ προγόνου του. **ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ** = ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας. Μετὰ Χριστὸν πάντες οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν καλοῦνται « νέος Ἰσραὴλ », ἥτοι οἱ χριστιανοὶ εἶναι ὁ νέος περιούσιος καὶ ἐκλεκτός λαὸς τοῦ Θεοῦ. **οὐ γινώσκω** = δὲν γνωρίζω, δὲν ἔχω ἔλθει εἰς ἐπαφήν. **δύναμις τοῦ ὑψίστου ἐπισκιάσει σε** = θὰ σὲ σκεπᾷ ἡ δημιουργικὴ δύναμις τοῦ ὑψίστου, ὅπως ἐσκεπάζεν ἄλλοτε ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος. Σὺ θὰ εἶσαι ναὸς τοῦ Ὑψίστου, διότι ἐντός σου, ἐν τῇ κοιλίᾳ σου, θὰ ἐνοικήσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἡμῶν.

2. Ἡ Ἑλισάβετ καὶ ἡ Μαρία

(Λουκ. α' 39 - 57)

Πολλάκις οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι ἀπὸ ταπεινοφροσύνης μεγάλῃν δὲν βλέπουν καὶ δὲν γνωρίζουν τὴν ἀξίαν των καὶ τὰς ἀρετάς των, ὅπως ὁ ὀφθαλμὸς, ὁ ὁποῖος, ἐν ᾧ βλέπει ὅλα, δὲν βλέπει τὸν ἑαυτόν του. Οἱ φίλοι τότε καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι δεικνύουν εἰς αὐτόν τὰς ἀρετάς των ταύτας. Εἰς τὴν περικοπὴν ταύτην βλέπομεν τὴν Ἑλισάβετ, συγγενὴ τῆς Μαρίας, νὰ φανερώνῃ εἰς αὐτήν, ἀφ' οὗ ἐφωτίσθη ἀπὸ ἁγίου Πνεῦμα, ὅτι αὕτη, ἡ Μαρία, εἶναι μήτηρ τοῦ Κυρίου, μήτηρ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἁγίον Πνεῦμα φωτίζει τὰς δύο ἀπλᾶς, ἀλλ' εὐσεβεῖς αὐτὰς γυναῖκας, τὴν Ἑλισάβετ καὶ τὴν Μαρίαν, νὰ ὁμιλῶσι διὰ τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ἡ Μαρία μετὰ τοὺς λόγους τῆς Ἑλισάβετ λέγει τὸν γνωστὸν ὕμνον « Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον », διὰ τοῦ ὁποίου μετὰ ταπεινοφροσύνης προλέγει, ὅτι αἱ μέλλουσαι γενεαὶ θὰ δοξάζωσι καὶ θὰ ἐγκωμιάζωσιν αὐτήν. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ ὀφείλονται εἰς τὸν παντοδύναμον καὶ πολυέλεον Θεόν, διὰ τοῦτο τοῦτον ὕμνεῖ καὶ μεγαλύνει ἡ Παναγία μετὰ τὸν ὕμνον τῆς.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις = κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀγγέλου εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν. **εἰς πόλιν Ἰούδα** = εἰς πόλιν τῆς περιφερείας, εἰς τὴν

ὁποῖαν εἶχεν ἐγκατασταθῇ ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα. **ἡσπάσατο** = ἐχαιρέτησεν. **ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου** = τὸ γέννημα, τὸ τέκνον τῆς κοιλίας σου, **ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου** = ἡ Παρθένος Μαρία εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι Κύριος τῆς Ἑλισάβετ καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. **ὅτι ἐστὶν τελείωσις** = ὅτι θὰ πραγματοποιηθῶσι, θὰ τελεσθῶσιν, ὅσα ἐλαλήθησαν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου. **μεγαλύνει** = δοξάζει, ὑμνεῖ. **ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης** = εἰς τὴν ταπεινὴν τοῦ δούλην. **ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός** = ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἔκαμεν εἰς ἐμὲ μεγάλα καὶ θαυμαστά ἔργα, ἀξιώσας με, ἂν καὶ ταπεινὴν παρθένον, νὰ γίνω μήτηρ τοῦ Κυρίου. **εἰς γενεὰς γενεῶν** = (ἐβραϊσμός) πάντοτε, καθ' ὅλας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων. **ἐποίησε κράτος** = ἔδρυσεν βασιλείαν, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. **ἐν βραχίονι αὐτοῦ** = (ἀνθρωπομορφισμός) μὲ τὰς χεῖράς του, μὲ τὴν δύναμίν του. **καθεῖλε δυνάστας** = κατεβίβασε βασιλεῖς ἀπὸ τὸν θρόνον των. **ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ** = ἐβοήθησεν καὶ ἐπροστάτευσεν τοὺς δούλους τοῦ Ἰσραηλῆτας. **μνησθῆναι ἑλέους** = καὶ τοιοιυτρόπως ἔδειξεν ὁ Θεός, ὅτι ἐνεθυμήθη τὰς ὑποσχέσεις καὶ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποῖους ἐξ ἀγάπης καὶ ἐξ ἑλέους εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς τὸν Ἀβραάμ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πατέρας τοῦ Ἰσραὴλ. Ὁ Θεὸς εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς αὐτούς, ὅτι θὰ στείλῃ τὸν Μεσσίαν, τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

3. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ

(Λουκ. β' 1 - 21)

Ὁ Ἰησοῦς ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα φέρῃ εἰς τὴν δυστυχῇ καὶ ἁμαρτωλὸν ἀνθρωπότητα τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν εὐημερίαν. Δὲν παρουσιάσθη ἐπὶ τῆς γῆς « ἐν μορφῇ Θεοῦ », ἥτοι μὲ δόξαν, μὲ πομπήν, μὲ καπνοὺς, βροντὰς καὶ ἀστραπάς, ὅπως ἐνεφανίσθη ὁ Θεὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ εἰς τοὺς Ἰσραηλῆτας. Ἦλθεν « ἐν μορφῇ δούλου », ὡς λέγει ὁ Παῦλος (Φιλιπ. β' 6), ἥτοι ἐφόρεσε τὰ ράκη ἐνὸς πτωχοῦ ἀνθρώπου, ἐγεννήθη εἰς ἕνα σταῦλον καὶ εἰς μίαν ἄσχημον πόλιν τῆς Ἰουδαίας, εἰς τὴν Βηθλεέμ. Καὶ πρῶτον λαμβάνουσι γνῶσιν τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τοῦ κόσμου, τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ γεγονότος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν, οὐχὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ οἱ πλούσιοι τῆς ἐποχῆς, ἀλλ' οἱ ποιμένες. Καὶ ὅπως ὑπῆρξαν ταπειναὶ καὶ πτωχαὶ αἱ συνθήκαι τῆς γεννήσεως τῆς πρώτης παρουσίας τοῦ Κυρίου εἰς τὴν γῆν, οὕτω καὶ ἀκόμη χειρότερον ὑπῆρξεν τὸ τέλος τοῦ ἐπιγείου του βίου, διότι ἐν τέλει ἐσταυρώθη ὡς κακοῦργος ἐν τῷ μέσῳ δύο ληστῶν. Καὶ αὐτὰ ὅλα ἐπέρασεν ἀπὸ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὴν ταπείνωσιν ταύτην ἡ θεία ἀγάπη ἔδωκεν ὑπέροχον παράδειγμα εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐγαυῖστὰς καὶ ἀλαζόνας. Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρξε μέχρι τέλους, ὅπως ἤρχισε, γεμέτη ἀπὸ ταπεινώσεις καὶ αὐτοθυσίας

πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Τὰ πάντα ὑπέφερε καὶ ἔκαμε διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Ἡ ταπεινὴ φάτνη καὶ ὁ σταυρὸς ὅμως ἐνέπνευσαν πάντοτε ὅλους τοὺς ἁγίους, ὥστε νὰ ἀφιερωθῶσιν οὗτοι μὲ ὅλην τὴν δύναμιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις = ἦτοι κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. **ἐξῆλθε δόγμα** = ἐδόθη διαταγή. **παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου** = ἦτοι παρὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ, τοῦ πρώτου αὐτοκράτορος τῶν Ρωμαίων. **τὸν πρωτότοκον** = τὸν πρωτογέννητον, ὁ ὅποιος ἐθεωρεῖτο πρωτότοκος καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐγεννῶντο μετ' αὐτὸν ἄλλα τέκνα. **ἐσπαργάνωσεν** = ἐτύλιξεν εἰς τὰ σπάργανα. **ἐν τῷ καταλύματι** = ἐν τῷ πανδοχείῳ, ὅπου εἶχον καταλύσει. **ἀγραιοῦντες** = μένοντες, διανυκτερεύοντες εἰς τοὺς ἀγρούς. **φυλάσσοντες φυλακὰς** = ἐφύλαττον τὰ ποίμνια, μένοντες ἀγρυπνοὶ κατὰ σειρὰν ὥρισμένας ὥρας ἕκαστος. Ὁ χρόνος αὐτὸς τῆς ἐξαγρυπνήσεως καὶ φρουρᾶς ἐλέγετο **φυλακὴ**. **δόξα Κυρίου** = φῶς, λάμψις θεία περιέλαμψεν αὐτούς. **εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην** = σὰς ἀναγγέλλω ἀγγελίαν, ἡ ὁποία θὰ σὰς προξενήσῃ μεγάλην χαρὰν. **Χριστὸς Κύριος** = ἀμφοτέρω ἐπίθετα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ: **Χριστὸς** = Μεσσίας, κεχρισμένος, **Κύριος** = κυρίαρχος ὅλου τοῦ κόσμου. **δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...** = ἃς εἶναι δοξασμένοις ὁ Ὑψιστος Θεός, ἃς βασιλεύῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ θεία εἰρήνη, διότι ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην καὶ εὐνοίαν διὰ τοῦ γεννηθέντος Χριστοῦ. **διεγνώρισαν περὶ τοῦ ρήματος** = ἀνεκοίνωσαν, ἔκαμαν γνωστὸν τὸ πρᾶγμα. **συνετήρει** = διεφύλαττε. **συμβάλλουσα** = ἐρμηνεύουσα, συγχρίνουσα τούτους μὲ ὅσα ἄλλοτε εἶχεν ἀκούσει παρὰ τοῦ ἀγγέλου.

Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος, Mign. E.Π. 36, 312, 313.

Εἰς τὸν περίφημον λόγον του εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἰς ποιητικὴν καὶ ἐνθουσιωδῇ γλῶσσαν καλεῖ πάντας νὰ ἐξυμνήσωσι τὸ γεγονός τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποῦο περιγράφει καὶ τὰς συνεπειὰς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Παρατίθεται ἡ ἀρχὴ μόνον.

Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν ἀπαντήσατε = Χριστὸς καταβαίνει ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, ἐξέλθετε εἰς προὑπάντησίν του. **συνελών** = ἐν συντομίᾳ, συγκεφαλαιῶνων. **τὸν ἀπ' ἀρχῆς** = τὸν αἰώνιον. **τὸν τελευταῖον** = τὸν ζήσαντα ὡς ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν ἀνθρώπων.

4. Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα

(Λουκ. β' 25 - 39)

Ὁ Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα εἶναι οἱ πρῶτοι προφῆται, οἱ ὅποιοι διεκήρυξαν καὶ πρὸ τοῦ Προδρόμου ἀκόμη, ὅτι ἦλθεν ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Οὗτοι ἔζων βίον πρσσευχῆς καὶ τελείας ἀφοσιώσεως

εἰς τὸν Θεόν. Ἀνέμενον δέ, ὅπως λέγει ἡ περικοπή, μαζί με ἄλλους εὐσεβεῖς Ἰσραηλίτας τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ παρεκάλουν τὸν Θεὸν νὰ ζήσωσιν, ἕως ὅτου ἴδωσιν αὐτόν. Ὑποδεχόμενος ὁ Συμεὼν τὸν Χριστὸν βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας του, προλέγει ὅτι τὸ βρέφος τοῦτο εἶναι τὸ φῶς καὶ ἡ σωτηρία τῶν λαῶν. Ἀλλ' ἡ σκιά τοῦ σταυροῦ προβάλλει εἰς τοὺς προφητικoὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ γέροντος Συμεὼν καὶ προλέγει εἰς τὴν μητέρα τοῦ Θείου βρέφους, ὅτι πάνοι καὶ ὁδῶναι θὰ διατρύψουν τὴν ψυχὴν της, ὅταν θὰ ἴδῃ τὸν υἱὸν της ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

Προσδεχόμενος παράκλησιν = περιμένων τὴν παρηγορίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν, δηλαδὴ τὸν Μεσσίαν. **ἦν αὐτῷ κεκρηματισμένος** = εἶχε ἀποκαλυφθῆ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. **ἦλθεν ἐν πνεύματι** = προσῆλθε παρακινούμενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. **νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου** = τώρα δύνασαι νὰ με ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὴν ζωὴν, νὰ με ἀφήσῃς νὰ ἀποθάνω. **τὸ σωτήριον** = τὸν Σωτῆρα. **κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν** = τὸν ὅποιον προώρισες διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. **φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν** = ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι φῶς πρὸς φωτισμὸν τῶν ἐθνικῶν, ὥστε νὰ γνωρίσωσι τὸν ἀληθινὸν Θεόν. **κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν** = προορίζεται νὰ γίνῃ αἰτία, ὥστε πολλοὶ — μὴ πιστεύοντες εἰς αὐτόν — θὰ πέσωσι, θὰ καταδικασθῶσιν, ἐν ᾧ ἄλλοι — πιστεύοντες εἰς αὐτόν — θὰ σωθῶσι, θὰ δοξασθῶσι. **καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον** = ὁ Ἰησοῦς προορίζεται ἀκόμη νὰ γίνῃ σημεῖον, περὶ τὸ ὅποιον θὰ ἐγερθῶσι πολλαὶ ἀντιλογίαι, ἔριδες καὶ συζητήσεις. **ρομφαία** = μάχαιρα, πόνος. **ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν κ.τ.λ.** = ὁ Ἰησοῦς θὰ γίνῃ αἰτία, ὥστε νὰ φανερωθῶσιν αἱ διαθέσεις καὶ αἱ σκέψεις ἐκάστου ἀνθρώπου, διότι ἐὰν μὲν πιστεῦσῃ τις εἰς αὐτόν, θὰ δεῖξῃ τὸν καλὸν του χαρακτήρα, ἐν ᾧ, ἐὰν ἀποκρούσῃ αὐτόν, θὰ φανερώσῃ τὰς πονηράς του διαθέσεις, τὴν κακὴν του ψυχὴν. Μόνον ἓνας φαῦλος δὲν πιστεύει καὶ δὲν πλησιάζει τὸν Χριστόν. Οἱ καλοὶ δὲν ἤμποροῦν εἰ μὴ νὰ ἀγαπῶσιν αὐτόν. **προβεβηκυῖα** = προχωρημένη εἰς τὴν ἡλικίαν. **οὐκ ἀφίστατο** = δὲν ἀπεμακρύνετο. **πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρων** = εἰς ὅλους, οἱ ὁποῖοι περιέμενον τὸν λυτρωτὴν, τὸν Μεσσίαν.

5. Ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου

(Μαθ. γ' 13 - 17)

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸν ἐπίγειόν του βίον συνεμορφώθη πάντοτε μετὰ τὸν Νόμον τῶν Ἰουδαίων. Αὐτὸ κάμνει καὶ τώρα, ποῦ προσέρχεται ὡς κοινὸς ἄνθρωπος μαζί με τὸν πολὺν λαὸν νὰ βαπτισθῇ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Ἐν ᾧ ὅμως ἐταπεινοῦτο καὶ ἔκυπτεν ἐμπρὸς εἰς τὸν Βαπτιστήν, ὁ Θεὸς δοξάζει αὐτόν, διακηρύττων ὅτι εἶναι ὁ Υἱὸς Του ὁ ἀγαπητός. Ἡ ἐορτὴ τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου ὀνομάζεται καὶ Θεοφάνεια,

διότι κατὰ τὴν βάπτισιν ἐφάνησαν καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς θεότητος, ὁ μὲν Υἱὸς βαπτιζόμενος, τὸ Πνεῦμα ἐν εἵδει περιστεῶς καὶ ὁ Πατὴρ διὰ τῆς φωνῆς, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ Υἱὸς ὁ ἀγαπητός, ὅπως λέγει τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς : « Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε, ἡ τῆς Τριάδος ἐφανερώθη προσκύνησις... ».

Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω = ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην. Ὁ Ἰωάννης φωτισθεὶς ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀναγνώριζε αὐτὸν ὡς Μεσσίαν μὴ ἔχοντα ἀνάγκην βαπτίσεως καὶ μετανοίας. **ἄφες ἄρτι** = ἄφησε τώρα τὰ ζητήματα ταῦτα, ὅτι εἰμαι ὁ Μεσσίας καὶ ἀναμάρτητος. **πάσαν δικαιοσύνην** = πᾶν δίκαιον, πάντα νόμον. **ἐν ᾧ ηὐδόκησα** = ἐν τῷ ὁποίῳ ἔχω εὐαρεστηθῇ, εἶμαι εὐχαριστημένος.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, Mign. E.Π. 57 - 58, 204 - 206.

Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀναπτύσσει τὰς φράσεις : « ἰδοὺ ἀνέφχθησαν οἱ οὐρανοί », λέγων, ὅτι κατὰ τὴν βάπτισιν ἐκάστου χριστιανοῦ ἀνοίγουν οἱ οὐρανοί. Τὸ βάπτισμα εἶναι ἡ ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας μᾶς καλεῖ ὁ Θεὸς πλησίον του εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τὴν ἀληθινὴν πατρίδα καὶ κατοικίαν μας. "Ὅστις ἔχει πίστιν, παραδέχεται τὴν μεγάλην ταύτην σημασίαν τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος.

Ἐν προοιμίῳ = ἀπ' ἀρχῆς. **ἐπτοημένους** = φοβούμενους, ταραττομένους καὶ συγκινουμένους. **πρὸς ἐκείνην τὴν λῆξιν** = πρὸς τὸ τέλος ἐκεῖνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

6. Θέμα καὶ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς δράσεώς του ἡ Ἰδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς

(Μάρκ. α' 14 - 16, Λουκ. δ' 43, ιζ' 20 - 22)

Τὸ θέμα τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου ἦτο ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Αὐτὸ εἶναι καὶ ὁ ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ Πατρός. Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς σημαίνει τὴν ἐπικράτησιν θείας τάξεως ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως ἐπικρατεῖ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου οἱ ἄγγελοι πράττουν πάντοτε τὸ θεῖον θέλημα, δοξάζουν καὶ λατρεύουν τὸν Θεόν. Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς σημαίνει τὴν ἰδεώδη ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν ἐν ἀγάπῃ, ἐν εἰρήνῃ καὶ δικαιοσύνῃ, ἐν τοι-

αὕτη ἀγιότητα, ὥστε καὶ ἡ λέξις ἀκόμη καὶ ἡ νὰ λείπη ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴν τὴν θεῖαν τάξιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ προωρίζοντο νὰ ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀνέτρεψεν ἡ ἁμαρτία. Ὁ δὲ Κύριος ἦλθεν, ἵνα ἄρη τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.

Ὁλίγον κατ' ὀλίγον ὁ Κύριος διδάσκει καὶ ἀποκαλύπτει « τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ », δηλαδή ὅλας τὰς ἀπόψεις, τὴν φύσιν της, τὸν χαρακτῆρά της, τοὺς ἡθικοὺς νόμους της. Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ἀναγγέλλει μόνον, ὅτι εἶναι ἐγγύς, ὅτι ἔφθασε. Πράγματι αὕτη αὕτη ἡ ἔλευσις τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰδρύσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, διότι ἀναμφισβητήτως μὲ τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου ἤρχισε μία ἐντελῶς νέα ζωὴ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐπειτα διδάσκει ἡμᾶς ὁ Κύριος, ὅτι ὁ πρῶτος ὅρος τῆς εἰσόδου εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ μετάνοια, ἡ ἐσωτερικὴ ἀναγέννησις. Ἐπίσης ἀποκαλύπτει ἀκόμη ὁ Κύριος, ὅτι ἡ βασιλεία αὕτη τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι τι τὸ ἐξωτερικόν, δὲν θὰ παρουσιασθῇ μὲ ἐξωτερικὴν λάμψιν καὶ μὲ θόρυβον (« μετὰ παρατηρήσεως », λέγεται ἐν τῇ περικοπῇ), ἀλλ' εἶναι ἀφανής, ἐσωτερικὴ μεταμόρφωσις καὶ ἀναγέννησις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κοινωνιῶν.

Μετὰ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην = μετὰ τὴν σύλληψιν καὶ φυλάκισιν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου. **πεπληρώται ὁ καιρὸς** = ἔχει συμπληρωθῇ ὁ χρόνος, ποῦ ἔχει ὀρισθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος. **μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ** = μετάνοια διὰ τὰς ἁμαρτίας καὶ πίστις εἰς τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι πρωταρχικοὺς ὅρους, διὰ νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ : ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς ἐνομιζέτο παρὰ τοῦ λαοῦ ὡς εἰς προφήτης, οἱ Ἰουδαῖοι, πειράζοντες αὐτόν, ἐρωτῶσι πότε θὰ ἔλθῃ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ ὁ Μεσσίας, ὅπως ἰδρῶσιν τὴν βασιλείαν ταύτην. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐρωτῶσι, διότι ἀνέμενον μὲ ἀνυπομονήσαν τὸν Μεσσίαν, ἵνα ἀπελευθερώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐπιβάλῃ τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Ἐφρόνουν ὁμοίως, ὅτι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσία θὰ προηγηθῶσιν ἔκτακτα γεγονότα. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος, διορθῶν τὰς πλάνας ταύτας, λέγει εἰς αὐτοὺς : « **οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως** » (= μὲ ἐξωτερικὴν πομπὴν καὶ λάμψιν, μὲ θόρυβον). **ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν** = ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν, διότι μεταξὺ ὑμῶν εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός· ἡ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν ἔδραν καὶ ἀρχίζει νὰ πραγματοποιηθῇ εἰς τὴν καρδίαν σας διὰ τῆς μεταμορφώσεως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεώς σας. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς δὲν θὰ ἐπιφέρῃ μεταβολὰς εἰς τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας τοῦ βίου, εἰς τὰ ἐπαγγέλματα, εἰς τὰς τέχνας, εἰς τὰ πολιτεύματα, εἰς τοὺς θεσμούς, ἀλλ' εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ψυχὴν του, τὴν ὁποίαν θὰ ἀνακαίνισῃ καὶ θὰ θεώσῃ.

7. Αἱ παραβολαὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς

(Ματθ. ιγ' 1 - 13, 18 - 50)

Ὁ οὐράνιος σπορεὺς
1 - 2, 18 - 24

Μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως διδάσκει ὁ Κύριος, ὅτι ὁ λόγος τοῦ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὁμοιάζει πρὸς σπῆρον, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν βλαστῆσθαι καὶ τὴν ἀναπτυχθῆναι, πρέπει νὰ πέσῃ εἰς καλὸν ἔδαφος καὶ νὰ τύχῃ διαρκοῦς ἐπιμελείας καὶ ἐπαγρυπνήσεως. "Οἱ ἀκούοντες τοὺς καλοὺς λόγους τοῦ Κυρίου περὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐφαρμόζουσιν τοὺς λόγους εἰς τὴν ζωὴν των. Ἡ ἐπιπολαιότης εἰς τὸν βίον, οἱ διάφοροι περισπασμοί, ὁ πλοῦτος, αἱ ἐπιθυμίαι συμπνίγουν πολλάκις τὸν λόγον καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ καρποφορήσῃ. "Οπου ὁμοῦς εὕρσκει καλὸν ἔδαφος, καλὰς διαθέσεις καὶ καλὴν φύσιν, ἐκεῖ ὁ λόγος φέρει ἀποτέλεσμα καὶ προάγει τὴν ἀναγέννησιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου.

Παραβολὴ = διήγησις, εἰλημμένη ἐκ τῆς φύσεως ἢ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς πρὸς ζωηροτέραν παράστασιν μιᾶς θρησκευτικῆς ἢ ἠθικῆς ἀληθείας. **ὁ σπείρων** = ὁ γεωργός, ἐνταῦθα ὁ Χριστός. **ἐξανέτειλε** = ἐφύτρωσεν. **ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω** = ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει διαθέσιν καὶ νοῦν, ὅς ἀκούσῃ τὰ λεγόμενά μου. **καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ** = ὁ ἀνάξιος ὅσα καὶ ἂν ἔχῃ θὰ χάσῃ σὺν τῷ χρόνῳ αὐτά. **καὶ μὴ συνιέντος** = καὶ μὴ ἐννοοῦντος. **διὰ τὸν λόγον** = διὰ τὸ Εὐαγγέλιον. **ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος** = αἱ φροντίδες τῆς ζωῆς.

Τὰ ζιζάνια
ιγ' 24 - 31
36 - 44

Τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν εἶναι ἀναμειγμένα εἰς τὴν ζωὴν. Ἡ κακία εἰσέρχεται καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν καὶ εἰς τὸν βίον τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐννοία τῆς παραβολῆς εἶναι, ὅτι μαζὶ μὲ τοὺς καλοὺς εἰσέρχονται καὶ οἱ κακοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, εἰς

τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν.

Ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς = ἦτοι ὁ διάβολος. **ζιζάνιον** = ἡ ἥρα ποὺ βλαστᾷ καὶ μαζὶ μὲ τὸν σῖτον. **μέχρι τοῦ θερισμοῦ** = μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ τῆς τελικῆς κρίσεως. **δέσμη** = δράγμα. **φράσον** = ἐξηγήσον, διασάφeson.

Ὁ κόκκος σινάπεως
ιγ' 31 - 33

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης δεκνύει ὁ Κύριος πῶς ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἐξεκίνησεν ἀπὸ μικρὰν ἀρχήν, ἦτοι μὲ δώδεκα ἀπλοῦς Ἀποστόλους ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀλλ' ἐξηπλώθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἀφανὴς κατ' ἀρχὰς ἡ Ἐκκλησία, ἐμελλε νὰ γίνῃ ἡ ἰσχυροτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς κοινωνίας καὶ τὰ Βασίλεια τοῦ κόσμου.

Κατασκοπεύουσιν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ = τὰ πτηνὰ ἔρχονται καὶ εὕρσκουσιν στέγην καὶ κατοικίαν κάτω ἀπὸ τὰς σκιὰς τῶν κλάδων καὶ τῶν φυλλωμάτων αὐτοῦ.

Ἡ καλὴ ζύμη
ιγ' 33 - 34

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης περιγράφεται ἡ ἀφομοιωτικὴ καὶ διαπλαστικὴ δύναμις τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Ἰησοῦς ἔρριψεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ κόσμου τὰς θείας ἐκείνας δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ὡς ζύμη ζυμώνουν καὶ διαπλάσσουν τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν.

Εἰς ἀλεύρου σάτα τρία = τὸ σάτον ἦτο μέτρον χωρητικότητος, ἴσον πρὸς ἑξ ὀκάδας.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν Εὐαγγελιστὴν, Mign. E.Π. 57 - 58, 478, 479.

Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐρμηνεύει τὴν παραβολὴν τῆς ζύμης, λέγει ὅτι οἱ μαθηταὶ δὲν ἔπρεπε νὰ διερωτῶνται πῶς δώδεκα αὐτοὶ θὰ μετέβαλλον ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, διότι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος, τὸ ὁποῖον ὡς ζύμη διαπλάσσει τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἐὰν πάλιν οἱ δώδεκα ἥλλαξαν τὴν ὕψιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἡμεῖς τώρα ποὺ εἴμεθα πολυάριθμοι χριστιανοὶ ὀφείλομεν πολὺ εὐκολώτερον νὰ διαπλάσσωμεν τὴν κοινωνίαν. Τοῦτο ὁμως δὲν γίνεται, διότι δὲν εἴμεθα καλὴ ζύμη καὶ δὲν ἔχομεν τὰς ἀρετὰς τῶν δώδεκα Ἀποστόλων.

Μεθίστησιν = μεταθέτει, μεταβάλλει. **ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι** = ἀδύνατον νὰ μὴ γίνωσι. **σημεῖα** = θαύματα. **τὴν χάριν ἐπισπώμενος** = ὁ ἐλκύων τὴν θείαν χάριν.

Ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς
ιν' 44 - 45
Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης διδασκόμεθα, ὅτι πρέπει νὰ διαθέσωμεν ὅλας τὰς δυνάμεις καὶ ὅλα τὰ μέσα μας, ἵνα γίνωμεν μέτοχοι καὶ τέκνα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἕνας ἱφανὴς μὲν, ἀλλὰ ἀνεκτίμητος θησαυρὸς μεγάλων καὶ ποικίλων ἀγαθῶν.

Ὁ πολῦτιμος μαργαρίτης. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν παρομοιάζεται καὶ μὲ ἕνα
ιν' 45 - 47
πολύτιμον μαργαρίτην. Ὅπως δι' ἕνα πολῦτιμον μαργαρίτην ὁ ἔμπορος πολυτίμων λίθων διαθέτει ὅλην τὴν περιουσίαν του διὰ νὰ τὸν ἀγοράσῃ, τοιοῦτοτρόπως πᾶς ἄνθρωπος πρέπει νὰ διαθέσῃ ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ γίνῃ κάτοχος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, διότι αὕτη εἶναι τὸ ὑψιστον ἀγαθὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὅλα τὰ καλὰ τοῦ κόσμου καὶ ἂν ἔχῃς, ὅταν εἴσαι μακρὰν αὐτῆς, οὐδὲν ὠφελεῖσαι.

Πέπρακεν = ἐπώλησεν.

Ἡ σαγήνη Ὅπως διὰ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων, τοιοῦτοτρόπως καὶ διὰ τῆς
ιν' 47 - 51
παραβολῆς τῆς σαγήνης διδάσκει καὶ προλέγει ὁ Κύριος αὐτὸ τὸ ὁποῖον βλέπομεν ὅλοι καὶ στενοχωρούμεθα, ὅτι δηλαδὴ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἦτοι εἰς τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν, εἰσέρχονται καλοὶ καὶ κακοὶ ἄνθρωποι. Ὅλοι παραπονούμεθα, διότι εἰς μίαν χριστιανικὴν χώραν ὑπάρχουν καὶ κακοὶ χριστιανοί, εἶναι μάλιστα περισσότεροι οἱ κακοὶ παρὰ οἱ καλοὶ χριστιανοί. Αὐτὸ θὰ γίνεταί πάντοτε. Τὸ δίκτυον, ποὺ ρίπτει εἰς τὴν θάλασσαν ὁ ἄλιεύς, πιάνει πολλὰ ἄχρηστα ψάρια μαζὶ μὲ τὰ καλὰ. Κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν θὰ διαχωρισθῶσι, καὶ οἱ μὲν φαῦλοι θὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν αἰωνίαν κόλασιν, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς τὴν αἰωνίαν ζωὴν.

Σαγήνη (ἐκ τοῦ ρήμ. σάττω = πληρῶ) = δίκτυον, τράτα. **ἀφοριοῦσι** (μέλλ. τοῦ ἀφορίζω) = θὰ διαχωρίσωσιν.

8. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία

(Ματθ. κεφ. ε' - η')

Διὰ τῶν ἀνωτέρω παραβολῶν ὁ Κύριος περιέγραψε μερικὰ γνωρίσματα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἤλθε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλίας ὁ Κύριος παρέχει τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι θὰ ρυθμίζωσι καὶ θὰ διέπωσι τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, δηλαδὴ εἰς μίαν ιδεώδη καὶ τελείαν χριστιανικὴν κοινωνίαν. Ὅπως ὁ Μωϋσῆς ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ὄρους Σινᾶ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας τὸν Νόμον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Σωτὴρ καὶ Θεὸς μας ἠθέλησε νὰ ἐξαγγείλῃ ἀπὸ ἑνα μικρὸν λόφον τῆς Γαλιλαίας τοὺς θείους νόμους τῆς νέας ἀνθρωπότητος. Ἀλλ' ὁ Σωτὴρ μας δὲν ὠμίλησεν ὡς ἀόρατος Θεὸς ἐν μέσῳ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν καὶ νεφελῶν ὅπως ὠμίλησεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας ἐπὶ τοῦ Σινᾶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος καὶ ἀπηγόρευεν εἰς αὐτοὺς ἐπὶ ποινῇ θανάτου νὰ πλησιάσωσι πρὸς τὸ ὄρος, ὅπου αὐτὸς παρουσιάσθη (Ἐξόδ. ΙΘ' 21). Τοῦναντίον ὁ Σωτὴρ, ὡς κοινὸς ἄνθρωπος, περιστοιχίζομενος ἀπὸ ἀπλοῦν λαὸν καὶ καθήμενος ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν, μὲ ἡρεμίαν καὶ μὲ ἀπλᾶς φράσεις διέγραψε τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς μιᾶς τελείας χριστιανικῆς ζωῆς. Κάθε ἀλήθεια τῆς Ὁμιλίας ταύτης εἶναι ἕνας πολυτιμος μαργαρίτης.

Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν περίληψιν ὅλης τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν οὗτος καθ' ὅλην τὴν ἐπίγειον δρᾶσίν του. Διὰ τοῦτο, ἐν ᾧ ὁ Κύριος θὰ τὴν ἐξεφώνησεν ὀλίγους μῆνας βραδύτερον, ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἔχει ταύτην ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δράσεώς του.

Οἱ Μακαρισμοὶ

ε' 1 - 13

Οἱ Μακαρισμοὶ φέρουν αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν λέξιν μακάριος, μετὰ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ἐκάστη πρότασις. "Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν καὶ συνήθως νομίζουν, ὅτι οἱ πλούσιοι, οἱ ἰσχυροὶ, οἱ μεγάλοι εἶναι εὐτυχεῖς. Ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς ἀντιθέτως θεωρεῖ εὐτυχεῖς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ὁ κόσμος λυπεῖται ἢ περιφρονεῖ, ἤτοι τοὺς τῶν ταπεινῶν, τοὺς συντετριμμένους, τοὺς ἐλεήμονας, τοὺς καθαρούς κατὰ τὴν καρδίαν, τοὺς ἀγα-

νιζομένους και θυσιαζομένους διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης εἰς τὸν τεταραγμένον καὶ γεμάτων ἀδικίας κόσμον μας.

Εἰς τὸ δρος = πρόκειται περὶ λόφου παρὰ τὴν Καπερναούμ. **πτωχοὶ τῷ πνεύματι** = οἱ ταπεινόφρονες, οἱ ὅποιοι, γνωρίζοντες τὰς ἀνθρωπίνας ἀδυναμίας καὶ ἀτελείας, στηρίζονται διὰ πᾶν ζήτημα καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν περισσότερο εἰς τὸν Θεὸν ἢ εἰς ἑαυτούς. **βασιλεία τῶν οὐρανῶν** = ὅπως προελέχθη, ὀνομάζεται οὕτως ἡ τελεία καὶ ιδεώδης χριστιανικὴ κοινωνία, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπικρατεῖ ἡ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπικρατοῦσα θεία τάξις, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι νόμος τῆς ζωῆς ἐκάστου ἀνθρώπου, καὶ ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη βασιλεύουν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. **Κληρονομήσουσι τὴν γῆν** = θὰ γίνωσι κληρονόμοι, κάτοχοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἡ ὁποία ἐδῶ ὀνομάζεται γῆ, ἥτοι γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὅπως ὀνομάζεται ἡ εὐφορος καὶ πλουσία χώρα τῆς Χαναάν. **οἱ πενθοῦντες** = οἱ λυπούμενοι καὶ διὰ τὰς ἰδικὰς τῶν ἀμαρτίας καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐπικρατοῦσαν κακίαν καὶ ἀθλιότητα. **ὄνειδίζω** = ὑβρίζω, περιφρονῶ. **πονηρὸν ρῆμα** = κακολογία.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Mign. E.Π. 57 - 58, 224, 225.

Εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὁ ἅγιος οὗτος Πατήρ, ἀναπτύσσων τὸ νόημα τοῦ μακαρισμοῦ « Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι », ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι, λέγει, τὸ ἀντίθετον τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονείας. Καὶ ὅπως ὁ ἐγωϊσμός εἶναι ἡ πηγὴ πάσης κακίας, οὕτως ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι μεγίστη ἀρετὴ, ἄνευ τῆς ὁποίας χάνει τις ὅλας τὰς ἀρετάς του, τὰς ὁποίας εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ.

τὴν προαίρεσιν = τὴν διάθεσιν. **βιαζόμενοι** = ἀναγκαζόμενοι. **καταστέλλω** = περιορίζω, περιμαζεύω. **ἀννηρέμενης** = ἀφανιζόμενης. **πολιτευόμενος** = ζῶν, συμπεριφερόμενος. **ὑποσύρεται** = παρασύρονται, ἐξαφανίζονται. **εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος** = καταλήγει εἰς ἄθλιον, εἰς κακὸν κατάντημα. **εὐχὴ** = προσευχή. **ἀπόνοια** = ἀλαζονεία. **φιλοσοφία** = ὁ κατὰ Χριστὸν βίος, ἡ χριστιανικὴ ζωὴ. **πρόρριζον** = ριζικῶς, ἀπὸ αὐτὰς τὰς ρίζας, ἐντελῶς.

Οἱ Χριστιανοὶ ἅλας τῆς γῆς

καὶ φῶς τοῦ κόσμου

ε' 13 - 17

ἡθικῆς τάξεως καὶ ζωντανὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Τὸ παράδειγμα τῶν χριστιανῶν ὀφείλει νὰ εἶναι ἀντίρροπον εἰς τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τοῦτου. Εἰς τὴν ἀκολασίαν τῶν ἄλλων αὐτοὶ ὀφείλουσι νὰ ἀντιτάξωσι τὴν ἐγκράτειαν, εἰς τὴν ἀπορρόφησιν τῶν εἰς τὰ τοῦ κόσμου, τὴν προσήλωσιν τῶν εἰς τὰ θεῖα, εἰς τὴν συμφεροντολογίαν τῶν, τὴν ἀνιδιοτέλειαν καὶ αὐτοθυσίαν. Ὁ Ἰησοῦς εἶχε χαρακτηρίσει ἑαυτὸν « φῶς τοῦ κόσμου ». Διὰ τοῦ ἁγίου βίου τῶν χριστιανῶν ἐξακολουθεῖ νὰ φωτίζῃ τὸν κόσμον καὶ νὰ δοξάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ = ἐὰν τὸ ἅλας ἀλλοιωθῇ καὶ χάσῃ τὴν ἀλιστικὴν του ἱκανότητα, λ.χ. ὅταν βρέχηται. **μόδιον** = εἶναι τὸ γνωστὸν δοχεῖον, μέτρον χωρητικότητος, μετ' ὁποῖον μετρῶσι τὰ σιτηρὰ εἰς τὰ ἀλάγια καὶ εἰς τὰς ἀποθήκας.

**‘Ο Κύριος συμπληρώνει
τὸν Μωσ. Νόμον
ε’ 17 - 21**

‘Ο Ἰησοῦς ἀναγνωρίζει τὸν Νόμον, ὡς ἐκφράζοντα τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας. Δὲν κατήγγησε συνεπῶς αὐτόν, ἀλλὰ τὸν ἐτελειοποίησε, τονίσας τὴν ἀνάγκην, ὅπως τηρῶμεν καὶ ἐφαρμόζωμεν αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν πραγματικῶς, δι’ ἐσωτερικῆς μεταβολῆς τῶν διαθέσεών μας, τοῦ ἐσωτερικοῦ μας, οὐχὶ δὲ ἐξωτερικῶς καὶ τυπικῶς, ὅπως συνήθιζον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ μάλιστα οἱ Φαρισαῖοι.

Τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας = τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς Παλ. Διαθήκης εἶναι ὁ Μωσ. Νόμος καὶ αἱ προφητεῖαι, διὰ τοῦτο μόνον ταῦτα ἀναφέρονται. **πληρῶσαι** = νὰ συμπληρώσω, νὰ τελειοποιήσω, **ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ** = ἕως εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. **ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία** = ἐν ἰῶτα (τὸ ἐλάχιστον τῶν γραμμάτων) ἢ μία στιγμή (τὴν ὁποίαν θέτουν ἐπάνω εἰς μερικά γράμματα). μεταφορικαὶ ἐκφράσεις σημαίνουσαι, ὅτι οὐδὲ ἡ ἐλάχιστη ἐντολὴ θὰ παραλειφθῇ, θὰ καταργηθῇ. **πλείον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων** = περισσότερον ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οἱ ὅποιοι ἐνομιζόντο ὅτι ἦσαν δίκαιοι, ἀλλὰ δὲν ἦσαν, διότι ἐτήρουν τὰς ἐντολὰς ἐξωτερικῶς καὶ τυπικῶς. Οἱ γραμματεῖς ἦσαν οἱ ἐρμηνευταὶ καὶ διδασκαλοὶ τοῦ Νόμου, ἄλλως καλούμενοι νομικοὶ ἢ νομοδιδασκαλοὶ. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἦσαν μία ἰδιαιτέρα τάξις τῶν Ἰουδαίων, πολὺ αὐστηρὰ ὡς πρὸς τὴν τήρησιν ὅλων ἀνεξαίρετως τῶν ἐντολῶν μὲ ἀκρίβειαν μεγάλην. Εἰς τὴν πραγματικότητά ὅμως δὲν ἦσαν δίκαιοι, διότι ἐτήρουν τὸν Νόμον ἐξωτερικῶς μόνον, ὥστε ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν εὐσεβεῖς, ἐν ᾧ ἦσαν ἀπὸ μέσα κακοὶ καὶ διεφθαρμένοι. Διὰ τοῦτο κατήντησεν ἡ λέξις Φαρισαῖος νὰ σημαίνῃ τὸν ὑποκριτὴν.

‘Ο φ ό ν ο ς ‘Ο Μωσ. Νόμος διὰ τῆς ἑκτῆς ἐντολῆς τοῦ Δεκαλόγου ἀπαγορεύει τὸν φόνον, ὁ Κύριος ὅμως ἀπαγορεύει καὶ αὐτὴν τὴν ὁργήν, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ εἰς τὸν φόνον, ὡς ἐπίσης καὶ πᾶσαν ὕβριν καὶ ἐχθραν. **ε’ 21 - 27**

‘Ερρέθη τοῖς ἀρχαίοις = ἐλέχθη εἰς τοὺς ἀρχαίους προγόνους σας. **κρίσις** = κατώτερον δικαστήριον. **εἰκῇ** = ἄνευ λόγου. **ρακά** = ἀνόητος, κενὴ κεφαλὴ (ἀραμαϊκὴ λέξις). **συνέδριον** = τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ ἀνωτάτη Ἀρχή. Τοῦτο εἶχε τὴν ἔδραν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐδικάζε σοβαρὰς μόνον ὑποθέσεις. **γένενα τοῦ πυρὸς** = κόλασις. Γένενα κυρίως ἐκαλεῖτο μία κοιλὰς πρὸς Ν. τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅπου οἱ Ἰσραηλίται, περιπεσόντες ἕκαστε εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἔστησαν βωμὸν εἰς τὸν θεὸν Μολώχ, εἰς τὸν ὅποιον ἐθυσίαζον καὶ ἀνθρώπους. Αἱ κραυγαὶ τῶν καιομένων θυμάτων προὐκάλουν φρίκην, διὰ τοῦτο γένενα τοῦ πυρὸς κατήντησε νὰ σημαίνῃ τὴν κόλασιν. Βραδύτερον ἔκαον ἐκεῖ τὰ ἀπορρίμματα καὶ τὰ πτώματα θανατωθέντων κακούργων. **ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντίδικῳ σου** = συμφιλίωθι μὲ τὸν ἀντίπαλόν σου. **κοδράντης** = τὸ μικρότερον Ρωμαϊκὸν νόμισμα, ἴσον πρὸς ἓν λεπτόν.

‘Ο ὁ ρ κ ο ς
ε’ 33 - 38

‘Ο Κύριος ἀπαγορεύει νὰ μεταχειριζόμεθα τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Ἀπείρου Θεοῦ ἄνευ σπουδαίου λόγου κατὰ τὰς συνομιλίας μας, καὶ μάλιστα διὰ νὰ ὀρκιζόμεθα. ‘Ο Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ εἶναι

τόσον ἅγιος καὶ τίμιος, ὥστε ἐν νὰ ἢ ὅχι ἰδικόν του νὰ ἔχη ἀξίαν περισσοτέραν καὶ ἀπὸ τὸν ὄρκον.

Οὐκ ἐπιорκήσεις = δὲν θὰ παραβῇς τὸν δι' ὄρκου δοθέντα λόγον. **ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου** = χάριν τοῦ Κυρίου, ἀπὸ σεβασμὸν καὶ φόβον πρὸς τὸν Κύριον, ὀφείλεις νὰ ἐκπληρώσῃς τὰς δι' ὄρκου δοθείσας ὑποσχέσεις σου. **ὑποπόδιον** = ὑποστήριγμα τῶν ποδῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως, τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐκδίκησις 33 43 'Ο νόμος «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ» ἢ «κακὸν ἀντὶ κακοῦ» ἀπετέλει μέρος τῆς Μωσ. Νομοθεσίας. 'Ο Κύριος ἐδίδαξεν, ὅτι εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ὀφείλομεν νὰ δεικνύωμεν ἀπόλυτον ὑποχωρητικότητα καὶ πραότητα ἀπέναντι ἐκείνων, οἱ οἵ ποιοι μᾶς ἀδικοῦν καὶ βλάπτουν. Ἡ ἐκδίκησις δὲν ἐπανορθώνει τὸ κακὸν ἢ τὴν βλάβην, ὅπως τοῦναντίον χειροτερεῖ τὴν κατὰστασιν καὶ αὐξάνει τὰς ἐχθρότητας.

Μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ = νὰ μὴ ἀντιστέκεσαι εἰς τὸν κακὸν ἄνθρωπον. **ἀγγαρεύω** = ἀναγκάζω τινὰ νὰ κάμῃ τι ὡς ἀγγαρεία, δηλαδὴ παρὰ τὴν θέλησίν του καὶ χωρὶς πληρωμῆν. **μίλιον** = ἴσον πρὸς 1.478 μέτρα. **μὴ ἀποστραφῇς** = μὴ ἀρνηθῇς

Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθρούς 43 - 48 Εἰς μερικοὺς ψαλμοὺς καὶ εἰς ἄλλα βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης πολλάκις γίνεται λόγος περὶ μίσους πρὸς τοὺς ἐχθρούς. 'Ο Κύριος ἀντιθέτως συνιστᾷ τὴν ἀγάπην καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς καὶ θεωρεῖ τὴν τοιαύτην ἀγάπην ὡς γνώρισμα τῆς τελειότητος τοῦ Χριστιανοῦ. Ἀγαπῶν τις τοὺς ἐχθρούς, μιμεῖται τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος ἀγαθὰ, ὅπως τὸν ἥλιον καὶ τὴν βροχὴν, ἀποστέλλει καὶ εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ πονηροὺς. 'Ο τοιοῦτος γίνεται τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ τέλειος, ὅπως αὐτὸς ὁ Θεός.

Ἐπηρεάζω = ὑβρίζω, περιφρονῶ. **οἱ τελῶναι** = οἱ ἁμαρτωλοὶ· ἡ τάξις τῶν τελωνῶν ἐθεωρεῖτο ὡς ἁμαρτωλὴ καὶ ἀδικος, διότι διέπραττεν ἀδικίας κατὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν τελωνειακῶν φόρων. **ἀσπάζομαι** = χαίρετῶ.

Ἡ ἐλεημοσύνη 1 - 5 Εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς νηστείας, ἐλέγχων ὁ Κύριος τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιδειξέως τῶν Φαρισαίων, συνιστᾷ τὴν μυστικότητα καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν βλεμμάτων τῶν ἀνθρώπων. 'Ο ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ φροντίζῃ νὰ φαίνεται, ἀλλὰ νὰ εἶναι πραγματικῶς εὐσεβής, ὅποτε θὰ ἔχη τὰ βλέμματά του, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν του εἰς τὸν Θεὸν μόνον, ἵνα ἀρέσῃ εἰς αὐτὸν καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς = διὰ νὰ φαίνεσθε εἰς αὐτοὺς, ἵ χάριν ἐπιδειξέως. **μὴ σαλπίσσης** = μὴ διαλαλήσῃς. **ἐν ταῖς ρύμαις** = εἰς τὰς ὁδοὺς. **ἀπέχουσι τὸν μισθὸν** = ἔχουν λάβει τὴν ἀμοιβήν. **μὴ γνώτω ἡ ἀριστερὰ** = (μεταφρ. ἔκφρασις) νὰ γίνεταί τόσον κρυφίως ἡ ἐλεημοσύνη, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃ ἡ ἀριστερὰ τί κάμνει ἡ δεξιὰ.

Ἡ προσευχή Οἱ Φαρισαῖοι καὶ πολλὰ ἔλεγον κατὰ τὴν προσευχὴν καὶ
 ς' 5 - 16 ἑμπρὸς εἰς τοὺς ἄλλους πρὸς ἐπίδειξιν προσήχοντο. Ὁ
 Κύριος ἀποδοκιμάζει τὴν συμπεριφορὰν ταύτην τῶν ὑπο-
 κριτῶν Φαρισαίων κατὰ τὴν ἱερὸν ὥραν τῆς προσευχῆς καὶ μᾶς ἔδωκεν ἕνα ὑπέρο-
 χον τύπον τῆς προσευχῆς, ἡ ὁποία ἱκανοποιεῖ πᾶσαν ψυχὴν καὶ ἐξυψώνει ταύτην μέχρι
 τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὴν αἰσθάνεται τις καὶ τὴν ἀπαγγέλλῃ, ὅπως πρέπει. Τὸ « Πάτερ ἡ-
 μῶν » εἶναι προσευχή, ποῦ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν θείαν ψυχὴν τοῦ Κυρίου. Ὁ καλὸς χρι-
 στιανὸς ἀκούει τοὺς θεοὺς παλμούς του, ὅταν λέγῃ ταύτην μετὰ τὴν προσήκουσαν διά-
 θεσιν. Ὅσας φορὰς καὶ ἂν εἰπωμεν τὸ « Πάτερ ἡμῶν » εἰς ὅλην μας τὴν ζωὴν, πάν-
 τоте μᾶς εὐχαριστεῖ, πάντοτε μία θεία πνοὴ διεισδύει εἰς τὴν καρδίαν μας.

Φιλοῦσιν = θέλουν, προτιμοῦν. **ἐστῶτες** = ὄρθιοι. **ταμειῶν** = τὸ ἐσωτερι-
 κώτερον δωματίον τῆς οἰκίας, ὅπου συνήθως ἦτο τὸ θησαυροφυλάκιον. **οἱ ἔθνηκοι**
 = οἱ εἰδωλόλατραι. **βαττολογῶ** = φλυαρῶ. **ἀγιασθήτω** = ἄς εἶναι ἡγιασμένοι,
 σεβαστὸν καὶ δοξαζόμενον τὸ ὄνομά Σου. Ὁ Θεὸς δοξάζεται, ὅταν πάντοτε γίνεται
 παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ ἅγιον θέλημά του. **τὸν ἐπιούσιον** = τὸν καθημερινόν, τὸν
 ἀπαραίτητον διὰ τὴν ὑπαρξίν μας. **μὴ εἰσενέγκῃς** = μὴ ἐμβάλῃς, μὴ ἐπιτρέπῃς νὰ
 πέσωμεν εἰς πειρασμούς, εἰς δοκιμασίας. **ρῦσαι** = σώσον. **πονηρὸς** = ὁ διάβολος.
ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία = δύνασαι ὅλα ταῦτα νὰ χορηγήσῃς, διότι σὺ εἶσαι βα-
 σιλεὺς καὶ ἔχεις τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, Mign. E.Π. 57 - 58, 278.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν σημειώνει πόσον σπου-
 δαῖον πρᾶγμα εἶναι νὰ ἐπικαλώμεθα καὶ νὰ ἔχωμεν τὸν Θεὸν « ὡς Πατέρα μας ». Ἐχομεν δὲ αὐτὸν ὡς Πατέρα, διότι εἶναι ἀναρίθμητα τὰ ἀφανῆ καὶ φανερά ἀγαθὰ,
 τὰ ὅποια, ὡς Πατὴρ, ἔχει χαρίσει καὶ χαρίζει εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον.

Ἀνέστησεν = ἐξήγειρεν. **ἐν προοιμίῳ** = ἀπ' ἀρχῆς. **ἀναίρεσιν** = κατάρ-
 γησιν. **τοῖς ὑψηλοῖς προσηλῶν χωρίοις** = προσηλῶνων τὸν προσευχόμενον χρι-
 στιανὸν εἰς τοὺς οὐρανίους χώρους. **ταῖς ἄνω διατριβαῖς** = εἰς τὴν ἐν οὐρανῷ δια-
 μονήν, κατοικίαν.

Ἡ νηστεία Ἡ νηστεία εἶναι μία ἄσκησις εἰς τὸ νὰ χαλιναγωγῇ τις τὰ πά-
 ς' 16 - 19 θη καὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ νὰ προσηλώνεται εἰς τὰ πνευματικά
 καὶ θεῖα πράγματα. Ὅταν ὅμως γίνεται πρὸς ἐπίδειξιν, χάνει
 καὶ αὕτη πᾶσαν ἀξίαν, ὅπως ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ προσευχή.

Ἀφανίζουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν = μεταβάλλουν καὶ παραμορφώνουν τὸ
 πρόσωπον, προσποιούμενοι ὅτι ἔχουν ἐξαντληθῇ ἀπὸ τὴν νηστείαν. **ἄλειψαι τὴν**
κεφαλὴν = νὰ ἀλείψῃς τὴν κεφαλὴν μετὰ ἀρώματα, ὅπως κάμνουν οἱ χαρούμενοι.

Οἱ θησαυρισμοὶ Τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου εἶναι ἐφήμερα καὶ μάταια.
 ς' 19 - 25 Ὁ καλὸς χριστιανὸς δὲν στρέφει καὶ δὲν προσκολλᾷ
 τὴν καρδίαν του εἰς αὐτά, ἀλλ' εἰς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ,
 τὰ ὅποια μόνον ἡμποροῦν νὰ ἱκανοποιῶσι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τότε, ὅσον πτω-
 χὸς καὶ ἂν εἶναι, θὰ ἔχῃ πάντοτε ἐσωτερικὴν χαρὰν καὶ ἡρεμίαν καὶ θὰ ζῇ βίον ἐλευ-
 θερον καὶ ἀπερίσπαστον ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου.

Θησαυρός ἐπὶ τῆς γῆς = ἐπίγεια ὑλικά ἀγαθὰ. **σῆς καὶ βρώσις** = ὁ σκώ-
ρος καὶ ἡ μοῦχλα. **θησαυρός ἐν οὐρανῷ** = τὰ οὐράνια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ὁ Θεὸς
ἐπιφυλάσσει ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὰ καλὰ μας ἔργα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. **ἀπλοῦς** =
ὑγιής, ἀπείρακτος. **πονηρὸς** = βεβλαμμένος, ἀσθενής. **ἡ ἐνὸς ἀνθέξεται** = ἡ θὰ
ἀνέχεται τὸν ἕνα καὶ θὰ ἀκολουθῇ αὐτὸν πάντοτε. **μαμμωνᾶς** = πλοῦτος (περσι-
κῇ λέξει).

Αἱ μερίμναι τοῦ βίου Ὁ ἄνθρωπος βεβαίως πρέπει νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ φρον-
ς' 25 - 34 τίζη. Ὁ ἀδιάφορος καὶ ἀμέριμνος βίος δὲν ἀρμόζει εἰς
τὸν χριστιανόν. Ἄλλ' ἔχει χρέος συγχρόνως νὰ βάλῃ
τάξιν εἰς τὰς φροντίδας του καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ πρῶτον ὅσα ἔχουν ἀνωτέραν ἀξίαν ἀπὸ
ἄλλα δευτερεύοντα πράγματα. Πρῶτον ἡ ψυχὴ, ὕστερον τὸ σῶμα. Προηγούνται τὰ
πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ ἔπειτα ἔρχονται τὰ ὑλικά. Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸ πλῆθος τῶν φρον-
τίδων τοῦ βίου μας δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν τὴν ἡρεμίαν καὶ νὰ ζῶμεν βίον γεμιᾶτον
ἀνησυχίας καὶ φόβου διὰ τὴν αὐρίον, διὰ τὸ μέλλον μας. Δὲν πρέπει εἰς τὸν φόρ-
τον τῶν καθημερινῶν φροντίδων νὰ προσθέτωμεν καὶ τὰς ἀνησυχίας διὰ τὸ μέλλον.
Πρὸ παντὸς δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἔχομεν Πατέρα μας τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος,
ὅταν στηριζώμεθα εἰς αὐτόν, οὐδέποτε μᾶς ἐγκαταλείπει. Αὐτὸς φροντίζει διὰ τὰ
πτῆνᾶ καὶ διὰ τὰ λουλούδια, δὲν θὰ φροντίσῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον ; Καὶ ὁ οὐράνιος αὐ-
τὸς Πατήρ, ὁ ὁποῖος ἔχει δώσει καὶ δίδει ἀνώτερα ἀγαθὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους—ἀκό-
μη καὶ αὐτὸν τὸν Υἱόν του χάριν τῆς σωτηρίας των — δὲν θὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς πράγ-
ματα ἀσήμαντα καὶ κατώτερα ἀγαθὰ, ὅπως τὴν τροφὴν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν ;

Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν = μὴ φροντίζετε με ἀγωνίαν διὰ τὴν ζωὴν
σας. **προσθῆναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν πῆχυν ἕνα** = νὰ προσθήσῃ εἰς τὰ ἔτη τῆς ζωῆς
τοῦ ἕνα πῆχυν, ὀλίγα δηλαδὴ ἔτη. **νῆθω** = ὑφαίνω. **κλίβανος** = φούρνος. **ἀμφιέν-
νυσιν** = ἐνδύει, ἡ **κακία αὐτῆς** = ὁ μόχθος καὶ ἡ ἀνησυχία ἐκάστης ἡμέρας.

Ἡ κατὰ κρίσιν Δὲν πρέπει νὰ κρίνωμεν καὶ νὰ ἐπικρίνωμεν τοὺς ἄλλους
ς' 1 - 6 διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομεν μεγαλύτερα ἑλαττώματα, τὰ
ὅποια συνήθως δὲν βλέπομεν. Πρῶτον νὰ διορθώσωμεν τὸν
ἑαυτόν μας, ὕστερον τοὺς ἄλλους. Πάντοτε πρέπει νὰ ἀρχίζωμεν ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας
καὶ ὕστερα νὰ κυττάζωμεν νὰ ἀπαλλάξωμεν τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ ἑλαττώματά του.

Ἐν ᾧ κρίματι = μετὰ τὸ κριτήριον, μετὰ τὸ μέτρον, μετὰ τὸ ὅποιον κρίνετε τοὺς
ἄλλους. **κάρφος** = ξυλαράκι, μεταφορ. μικρὸν ἐλάττωμα. **δοκὸς** = τὸ δοκάρει μετὰ
ὅποιον εἰς τὰ χωρία στερεώνουν τὴν στέγην τῶν οἰκιῶν· ἐδῶ μεταφορικῶς μέγα ἐ-
λάττωμα.

**Ὁ σεβασμὸς πρὸς
τὰ ἅγια** Δὲν εἶναι φρόνιμον νὰ ὁμιλῇ τις ὅπου τύχῃ καὶ εἰς ὅποιον-
ς' 6 - 7 δῆποτε διὰ τὰ ἅγια τῆς πίστεως. Χρειάζεται προσοχὴ καὶ
σεβασμὸς δι' αὐτά, διότι ἄλλως ἀντὶ καλοῦ εἶναι δυνατόν
νὰ γίνωμεν πρόξενοι κακοῦ.

Ἄγια, μαργαρίτας = διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Κύριος ἐννοεῖ κάθε ἅγιον

πράγμα τῆς πίστεως, ὅπως τὴν θείαν διδασκαλίαν του, τὸ Εὐαγγέλιον, τὰ Μυστήρια, τοῖς κυσί, ἐμπροσθεν τῶν χοίρων = οἱ χοῖροι καὶ οἱ κύνες ἐθεωροῦντο ἀκάθαρτα ζῶα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. ἐδῶ ὁ Κύριος ἐννοεῖ τοὺς κακοὺς καὶ διεφθαρμένους, οἱ ὅποιοι πολλαῖς ἐμπαίξουν τὰ ἅγια καὶ τὰ ιερά, ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ αὐτῶν εἰς αὐτοὺς. **ρήξωσιν ὑμᾶς** = σπαράξωσιν ὑμᾶς.

Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν
ζ' 7 - 13

Δὲν πρέπει νὰ παύωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τὸν οὐράνιον Πατέρα μας πᾶν ὅ,τι χρειαζόμεθα. Ἄς εἴμεθα δὲ βέβαιοι, ὅτι πάντοτε μᾶς δίδει περισσότερα καὶ τὰ συμφερότερα. Ὅταν οἱ ἐπίγειοι γονεῖς γνωρίζουν τί νὰ δίδωσιν εἰς τὰ τέκνα των, πόσον μάλλον ὁ πάνσοφος καὶ πανάγαθος οὐράνιος Πατὴρ γνωρίζει τί πρέπει νὰ δίδῃ εἰς τὰ πλάσματά του ;

Αἰτεῖτε, ζητεῖτε, κρούετε = διὰ τῶν τριῶν τούτων ταῦτοσήμεων ρημάτων ὁ Κύριος μᾶς διδάσκει νὰ ζητῶμεν μὲ ἐπιμονὴν καὶ θερμότητα ἀπὸ τὸν Θεόν ὅ,τι χρειαζόμεθα. **δόματα ἀγαθὰ** = πράγματα ὠφέλιμα. **πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν κ.τ.λ.** = οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου χαρακτηρίζονται παρὰ πολλῶν ὡς χρυσοῦς κανὼν καὶ σημαίνουν, ὅτι ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ πράττωσιν οἱ ἄλλοι εἰς ἡμᾶς. Ὅταν γίνεται τοῦτο, τότε θὰ ἐπικρατῇ πάντοτε ἀγάπη, εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ στένῃ ὁ δὸς Πάντοτε ὁ δρόμος τῆς ἀρετῆς εἶναι δύσκολος καὶ στενός, ζ' 13 - 15 ἐν ᾧ ὁ τῆς κακίας πολὺ εὐκολος καὶ εὐρύχωρος. Ἀλλ' ὁ εἰς ὁδηγεῖ εἰς τὴν καταστροφὴν, ὁ ἄλλος εἰς τὴν εὐτυχίαν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Δὲν εἶναι σωστὸν οὔτε συμφέρον διὰ τὴν ζωὴν μας νὰ κυνηγῶμεν τὰ εὐκόλα καὶ τὰ εὐχάριστα.

Ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν = ἡ ὁδηγοῦσα εἰς τὴν καταστροφὴν, εἰς τὴν κόλασιν. **ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν** = ἡ ἄγουσα εἰς τὴν ἀληθινὴν καὶ αἰωνίαν ζωὴν εἰς τὸν παράδεισον.

Οἱ ψευδοδιδάσκαλοι
ζ' 15 - 21

Πολλὰ κακὰ προέρχονται ἀπὸ τοὺς κακοὺς διδασκάλους, οἱ ὅποιοι διδάσκουν τὸν λαὸν ψευδεῖς θεωρίας καὶ σπείρουν τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν διαφθοράν. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος συνιστᾷ, ὅπως προφυλαχθῶμεν ἀπὸ αὐτοὺς, τοὺς ὁποίους θὰ γνωρίσωμεν ἀπὸ τὰ ἔργα των, ἀπὸ τὸν βίον των. Οἱ κακοὶ διδασκαλοὶ ἀσφαλῶς ἔχουν καὶ ἀνάλογον κακὸν βίον.

Ψευδοπροφῆται = ψευδοδιδάσκαλοι, διότι ἀπὸ ὅσα διδάσκουν, οὐδὲν πράττουν. **ἐν ἐνδύμασι προβάτων** = μὲ ἐνδυμα προβάτου, δηλαδὴ ἐξωτερικῶς φαίνονται καλοὶ καὶ δίκαιοι. **ἀπὸ τριβόλων** = ἀπὸ ἀκάνθας.

Οἱ ποιηταὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου
ζ' 21 - 24

Πολλὰκις ὁ Κύριος ἐτόνισε κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμόζωμεν τοὺς λόγους του εἰς τὴν ζωὴν. Οὕτε

μᾶς ὠφελοῦσιν αἱ πολλαὶ προσευχαὶ καὶ παρακλήσεις πρὸς τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ζῶμεν καὶ βίον πραγματικῶς ἅγιον καὶ σύμφωνον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ = κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελικῆς κρίσεως. **δυνάμεις πολ-
λὰς** = πολλὰ θαύματα. **ὁμολογήσω αὐτοῖς** = θὰ διακηρύξω εἰς αὐτούς.

**Οἰκία ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ οἰκία
ἐπὶ τῆς ἄμμου**
ζ' 24 - 29

Ἡ λαμπρὰ Ὁμιλία ἐπὶ τοῦ Ὑδρου τελειώ-
νει μὲ μίαν παρομοίωσιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ
ὅποιοι ἀκούουν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου καὶ
ἐφαρμόζουν αὐτούς. Οὗτοι εἶναι ὡσάν μία
οἰκία ἐκτισμένη ἐπὶ βράχου, διότι οὐδὲν δύναται νὰ κλονίσῃ αὐτούς. Ἐν ᾧ οἱ μὴ
ἐφαρμόζοντες ἐν τῷ βίῳ των τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου εἶναι ὡσάν τὴν οἰκίαν, ἡ ὁποία
ἔχει οἰκοδομηθῇ ἐπάνω εἰς ἄμμον. Ὅπως ταύτην ἕνας σφοδρὸς ἄνεμος δύναται νὰ
κρημνίσῃ εὐκόλως, τοιοῦτοτρόπως καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου
αἱ δοκιμασίαι καὶ τὰ δεινὰ τοῦ βίου κλονίζουν τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν.

Προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ = ἐκτύπησαν ἐπάνω εἰς τὴν οἰκίαν. **ὅτε συνετέλεσεν**
= ὅταν ἐτελείωσεν. **ὡς ἐξουσίαν ἔχων** = ὡς εἷς ποῦ ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὸ δι-
καίωμα νὰ ὁμιλῇ ὡς νομοθέτης καὶ ρυθμιστὴς τοῦ ἀτομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, ὡς
τέλειος κάτοχος τῆς ἀληθείας, ὡς Θεὸς καὶ ὡς ἄνθρωπος.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Mign. E. II. 57 - 58, 323, 324.

Ἐν τῇ περικοπῇ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀναπτύσσεται τὸ νόημα τῶν λόγων
τοῦ Κυρίου « Κατέβη γὰρ ἡ βροχὴ, ἤλθον οἱ ποταμοί, ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι κ.τ.λ. ».
Ἀπ' οὗ ἔδειξεν ὁ ἱερὸς ἀνὴρ τί εἶναι ἡ βροχὴ, οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ ἄνεμοι, προσθέτει
ὅτι πέτρα εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ αἱ ἐντολαὶ του, τὰς ὁποίας ἐὰν τηρῇ τις
πάντοτε, εἶναι ἀσφαλὲς ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ βίου, ἀνώτερος τῶν ἐπιθέσεων ἐκ μέρους
καὶ ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων, ὅπως δεικνύει τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰώβ, καὶ μάλιστα
τῶν Ἀποστόλων.

Ἀλλοτρίων ἐπηρείας = ξένας ἐπιδράσεις. **οὐδενὶ εἵκει** = εἰς οὐδένα ὑποχω-
ρεῖ. **περιέσται** = θὰ νικήσῃ, θὰ φανῇ ἀνώτερος. **κόμπος** = λόγος ἀλαζονικός, με-
γαλαυχία.

Β'. ΤΑ ΣΠΟΤΑΔΙΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

α'. Ἡ ἀλαζονεία, οἱ ἐγωῖσμοι καὶ ἡ φιλοδοξία

9. Ὁ τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος

(Λουκ. ιη' 9 - 15)

Εἶναι δύσκολον νὰ γνωρίζῃ τις τὸν ἑαυτόν του. Ἀλλ' ἐὰν γνωρίσῃ
καλὰ τὸν ἑαυτόν του, θὰ ἴδῃ τὰς ἀδυναμίας καὶ ἐλλείψεις του καὶ θὰ
εἶναι κατ' ἀνάγκην ταπεινόφρων πάντοτε καὶ ἔναντι τῶν ἀνθρώπων καὶ

πολὺ περισσότερον ἔναντι τοῦ ἀπείρου Θεοῦ. Ἀντιθέτως οἱ ἐγώϊστοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίσωσι καλῶς τὸν ἑαυτὸν των, μεγαλοποιοῦν τὰς ἀρετάς των, σμικρύνουν τὰ ἐλαττώματά των καὶ θεωροῦν ἑαυτοὺς ἀνωτέρους τῶν ἄλλων καὶ ἱκανοὺς δι' ὅλα. Διὰ τοῦτο οἱ ἐγώϊστοι δὲν διορθώνονται εὐκόλως. Τὸ Εὐαγγέλιον δεικνύει τὴν γυμνότητα καὶ τὴν ἁμαρτωλότητα τῶν ἐγώϊστῶν καὶ ὑπερηφάνων. Ὅσον εἶναι τις ἅγιος τόσον περισσότερον θεωρεῖ ἑαυτὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον νὰ ἀτενίζῃ πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐξουθενῶ = περιφρονῶ. **σταθεῖς πρὸς ἑαυτὸν** = ἀφ' οὗ ἐστάθη ὄρθιος με ἐπιδεικτικὸν τρόπον. Οἱ Ἰουδαῖοι συνήθιζον νὰ προσεύχωνται ὄρθιοι. **Ὁ Θεός** = ὁ Θεός μου (κλητ.). **νηστεύω δις τῆς ἐβδομάδος** = οἱ Ἰουδαῖοι ἐνήστευον τὴν Δευτέραν καὶ τὴν Πέμπτην. **ἀποδεκατῶ** = δίδω τὸ δέκατον ἐξ ὅλων τῶν προσόδων μου. **ἰλάσθητι** = ἐλέησόν με, συγχώρησόν με.

10. Αἱ πρωτοκλισίαι

(Λουκ. ιδ' 7 - 12)

Ὅταν προσκαλῆται τις, λέγει ὁ Κύριος, εἰς δεῖπνον, δὲν πρέπει μόνος του νὰ πάρῃ τὴν πρώτην θέσιν, διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθῃ ἀνώτερός του καὶ θὰ τὸν σηκώσουν ἀπὸ τὴν θέσιν. Ὁ ταπεινόφρων ἄνθρωπος ἀντιθέτως κάθηται τελευταῖος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο τιμᾶται περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Πρὸς τοὺς κεκλημένους = πρόκειται περὶ τῶν προσκεκλημένων εἰς γεῦμα δοθὲν ὑπὸ Φαρισαίου τινός, ὁ ὁποῖος εἶχε προσκαλέσει καὶ τὸν Κύριον. **μὴ κατακλιθῆς** = μὴ καθίσῃς εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ φαγητοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔτρωγον, ὅπως καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι λαοί, πλαγιασμένοι καὶ στηριζόμενοι ἐπάνω εἰς τὸν ἀριστερὸν βραχίονα πέριξ τῆς τραπέζης, διὰ τοῦτο ὁ Λουκᾶς μεταχειρίζεται εἰς τὴν προκειμένην περικοπὴν τὰ ῥήματα κατακλίνομαι, ἀναπίπτω, συνανάκειμαι. **πρωτοκλισία** = πρώτη θέσις. **ἐπέχων** = παρακολουθήσας εἰς ποίους ἔδιδον τὰς πρώτας θέσεις. **ἐντιμότερός σου** = ἀνώτερός σου ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα, ὡς πρὸς τὴν τιμὴν.

11. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ οἱ φιλοδοξίαι των

(Ματθ. κ' 20 - 29)

Ὁ Κύριος θέλει ἐκείνους τοὺς ὁποίους προώρισεν ὡς ἀποστόλους καὶ ὡς ποιμένας τῶν χριστιανῶν νὰ μὴ ἔχωσιν ἄλλην φιλοδοξίαν, εἰ μὴ νὰ ὑπηρετῶσι τοὺς ἄλλους μέχρις αὐτοθυσίας. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει προορισμὸν νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετῇ τὸν κόσμον.

Προσκυνούσα = χαιρετήσασα τὸν Κύριον μὲ σεβασμόν. **ἐκ δεξιῶν, ἐξ εὐωνύμων** = ὁ εἷς δεξιᾷ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ ἄλλος ἀριστερᾷ, ἤτοι τὰς δύο τιμητικὰς θέσεις. **ποτήριον** = μεταφορικῶς ἄλλοτε μὲ καλήν, ἄλλοτε μὲ κακήν σημασίαν· ἐδῶ σημαίνει τὸ πικρὸν ποτήριον, τὸν σταυρόν, τὰ μαρτύρια· τοῦτο χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ **βάπτισμα**. **βαπτισθήσεσθε** = θὰ βαπτισθῆτε καὶ σεῖς ἐντὸς τοῦ μαρτυρίου, τῶν βασάνων καὶ τῶν ἐμπαυγμῶν. Πράγματι ὁ Ἰωάννης ἐξωρίσθη εἰς Πάτιμον, ὁ δὲ Ἰάκωβος ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου (Πράξ. ιβ' 2). **δοῦναι τὴν ψυχὴν** = νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του. **λύτρον ἀντὶ πολλῶν** = πρὸς λύτρωσιν ὄλων τῶν ἀνθρώπων· λύτρα ἐλέγοντο τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο πρὸς ἀπελευθέρωσιν ὄλων τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ Κύριος ἔδωκε τὴν ζωὴν του ὡς λύτρον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἁμαρτίας.

12. Μέγας εἶναι ὁ ἔχων ψυχὴν παιδικήν

(Ματθ. ιη' 1 - 6)

“Ὅταν συνεζήτουν οἱ ἀπόστολοι ποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὁ Κύριος, δείξας μικρὸν παιδίον εἰς αὐτούς, λέγει ὅτι, ἂν δὲν ἔχῃ τις παιδικὴν ψυχὴν, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. “Ὅπως τὸ μικρὸν παιδίον εἶναι ἀπλοῦν καὶ εἰλικρινὲς καὶ ἔχει ἐμπιστοσύνην ἀπόλυτον εἰς τοὺς γονεῖς καὶ εἰς αὐτοὺς στηρίζεται μᾶλλον παρὰ εἰς ἑαυτόν, τοιοῦτος ὀφείλει νὰ εἶναι καὶ πᾶς χριστιανός.

Ἐὰν μὴ στραφῇτε = ἐὰν δὲν μεταβληθῇτε, ἐὰν δὲν ἀναγεννηθῇτε.

β'. Ὁ πλοῦτος, αἱ μέριμναι καὶ τὰ ἐγχοσμία ἀγαθὰ

13. Ὁ πλούσιος νεανίσκος

(Μάρκ. ι' 17 - 28)

Ἐν μέγα κακὸν τοῦ πλούτου εἶναι ὅτι κυριαρχεῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἰχμαλωτίζει τοῦτον τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε δὲν βλέπει ποτὲ ὁ πλούσιος τὸ πραγματικόν του συμφέρον. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ πλούσιος νεανίσκος, ὁ ὁποῖος ἦτο τόσον αἰχμάλωτος καὶ προσκεκολλημένος εἰς τὰ πλούτη του, ὥστε ἐλυπήθη πολὺ, ὅταν ἤκουσεν, ὅτι, ἐὰν θέλῃ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Κύριον, ὀφείλει νὰ πωλήσῃ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του καὶ νὰ διαμοιράσῃ τὸ ἀντίτιμον εἰς τοὺς πτωχοὺς. Πράγματι εἶναι δυσκολώτατον πρᾶγμα εἰς ἓνα πλούσιον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Προσδραμών = σπεύσας, ὁ νεανίσκος δεικνύει καὶ ζῆλον πρὸς συνάντησιν τοῦ Κυρίου καὶ σεβασμὸν πρὸς αὐτὸν (γονυπετήσας). **τί με λέγεις ἀγαθόν** = ὁ νεανίσκος ἐθεώρει τὸν Κύριον ὡς κοινὸν θνητόν, ὡς τοιοῦτον ὅμως δὲν ὤφειλε νὰ τὸν προσαγορεύῃ ὡς ἀγαθόν, διότι ἀγαθὸς μόνον ὁ Θεὸς εἶναι. **ἡγάπησεν αὐτὸν** = συνεπάθησεν αὐτόν. **ἄρας τὸν σταυρὸν** = ἀφ' οὗ ἀναλάβης πᾶσαν θυσίαν. **στυγνάσας** = σκυθρωπάσας. **κάμηλον** = τὸ ζῶον ἢ κάμηλος· ὅσον εἶναι δύσκολον νὰ περάσῃ μία κάμηλος ἀπὸ τὴν ὀπὴν βελόνης, τόσον εἶναι καὶ διὰ τὸν πλούσιον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

14. Ὁ ἄφρων πλούσιος

(Λουκ. ιβ' 13 - 22)

Οἱ σκληροὶ πλούσιοι ἔχουν συνήθως μεγάλην πεποιθήσιν εἰς τὰ πλούτη, εἰς αὐτὰ στηρίζοντες τὴν εὐτυχίαν των. Δὲν ὑπολογίζουσιν οὗτοι τὸν θάνατον, ὁ ὁποῖος πολλάκις διακόπτει αἰφνιδίως τὴν ζωὴν των. Τότε τί θὰ γίνωσι τὰ πλούτη των ; Τὰ καλὰ ἔργα καὶ αἱ ἀρεταὶ τῆς ψυχῆς εἶναι ὁ ἀφθαρτος πλοῦτος, τὸν ὁποῖον μόνον πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ καὶ ὁ πλούσιος, ὅπως καὶ ὁ πτωχός.

Εὐφόρησεν ἡ χώρα = ἔκαμαν οἱ ἀγροὶ τοῦ πολλὰ γεννήματα. **καθελῶ** = θὰ χαλάσω, θὰ ρίψω κάτω. **κείμενα εἰς ἔτη πολλά** = τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἀποθηκευμένα, ὥστε νὰ ἐπαρκέσωσι διὰ πολλὰ ἔτη. **καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν** = καὶ μὴ συνάγων πλούτη ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως πράξῃ ἔργα καλὰ, ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν.

15. Τὸ Μέγα Δεῖπνον

(Λουκ. ιδ' 15 - 25)

Αἱ μέριμναι τοῦ βίου συμπνίγουν τόσον πολὺ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε οὗτος δὲν εὐρίσκει καιρὸν νὰ σκέπτεται τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ τὴν μετὰ θάνατον αἰωνίαν μοῖραν του. Δὲν πηγαίνει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον, δὲν προσεύχεται, εἰς τὸ κατὰστημά του ἢ εἰς τὸ γραφεῖόν του δὲν στρέφει ποτὲ τὸν νοῦν του καὶ τὴν καρδίαν του πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα του, πρὸς τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς του, διότι δὲν ἔχει καιρὸν καὶ εἶναι πνιγμένος μέσα εἰς τὰς φροντίδας διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου τούτου. Ὁ Θεὸς τὸν καλεῖ πλησίον του μὲ διαφόρους τρόπους, ἀλλ' αὐτὸς δὲν δέχεται, προφασιζόμενος διαφόρους ἀνοήτους αἰτίαι καὶ λέγει τὰ γνωστὰ τῆς περικοπῆς: « ἀγρόν ἡγόρασα ἢ ζεύγη βοῶν ἡγόρασα πέντε ἢ γυναῖκα ἔγνημα ». Πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ Ἀπ. Ἰάκωβος, ὅταν ἔγραφε: « Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες ! οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ

κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὅς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται » (Ίακ. 8' 4).

Ἀπὸ μιᾶς = ἀπὸ συμφώνου, ὅλοι μαζί. **ἔρωτῶ σε** = σὲ παρακαλῶ. **ἔχε με παρητημένον** = θεώρησόν με ὡς ἀπόντα καὶ παραιτηθέντα τοῦ δείπνου. **ὡς ἐπέταξας** = ὅπως διέταξες. **γεύσεται μου τοῦ δείπνου** = θὰ ἀπολαύσῃ τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, τὴν ὁποίαν παρομοιάζει ἐνταῦθα πρὸς μέγα δείπνον, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκλήθη ὁλος ὁ κόσμος.

Κυρίλλου Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας, Mign. E.Π. 72, 789.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐν τῇ περικοπῇ του ἀπαριθμεῖ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἔχει ἐτοιμάσει καὶ χορηγήσει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ παρὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ, ὅπως δεχθῶσι καὶ ἀπολαύσωσιν αὐτά, οὗτοι ἀρνοῦνται καὶ οὕτω περιεφρόνησαν καὶ τὸν καλέσαντα Θεὸν καὶ τὸν ἀπεσταλμένον του Χριστόν.

Ἀμαρτιῶν ἀπόθεσιν = τὴν ἀπομάκρυνσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. **ἡτίμασαν** = ἐξηυτέλισαν.

16. Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος

(Λουκ. ις' 19 - 31)

Τὰ πλούτη καὶ αἱ ἀπολαύσεις τοῦ βίου εἶχον κάμει ἀναίσθητον τὸν πλούσιον ἐναντι τῶν στερήσεων καὶ τῆς δυστυχίας τῶν ἄλλων. Εἰς τὴν ἄλλην, τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀνατρέπονται τὰ πράγματα: ἐκεῖ οἱ πλούσιοι, οἱ δυνατοί, οἱ ὑπερέχοντες εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δὲν ἔχουν πλέον κανὲν προνόμιον πλησίον τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ ὑπομονητικοὶ καὶ εὐσεβεῖς πτωχοὶ καὶ περιφρονημένοι εἶναι οἱ ἀξιούμενοι τῆς αἰωνίου μακαριότητος. Οἱ πρῶτοι καταδικάζονται καὶ βασανίζονται αἰωνίως, διότι ἀπῆλυσαν τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐφημέρου ταύτης ζωῆς, χωρὶς νὰ σκεφθῶσι ποτὲ τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς.

Ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον = ἐνεδύετο πολυτελεῖ ἐνδύματα, λινὰ καὶ πορφυρόχροα. **βύσσος** = λινοῦν ὕφασμα. **ἐβέλητο** = εἶχε ριφθῇ. **ἠλκωμένος** = γεμᾶτος ἀπὸ ἑλκη, ἀπὸ πληγᾶς. **ἀπενεχθῆναι** = νὰ μεταφερθῇ, νὰ ὀδηγηθῇ. **εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ** = εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ δικαίου Ἀβραάμ, εἰς τὸν παράδεισον. **καταψύξῃ** = δροσίσει. **νῦν ᾧδε** = τώρα ἐδῶ. **ὅπως διαμαρτύρηται** = ὅπως διακηρύξῃ.

17. Ἡ Μάρθα

(Λουκ. ι' 38 - 42)

Αἱ κοινωνικαὶ υποχρεώσεις, ἡ διαρκὴς μέριμνα, ὅπως ἀνταποκριθῶσιν εἰς αὐτάς, κάμνουν πολλοὺς νὰ παραλείπωσι σπουδαιότερα καθή-

κοντα. Δὲν ἔχουν οὗτοι καιρὸν νὰ ἐπιδοθῶσιν λόγου χάριν εἰς φιλανθρωπικά ἔργα, εἰς κατηχητικὴν καὶ θρησκευτικὴν δρᾶσιν καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα, διότι νομίζουν, ὅτι ὀφείλουν νὰ εἶναι ἐν τάξει ὡς πρὸς τὰς κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις ἐναντι τῶν ἄλλων. Ἄλλ' εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εὐρισκόμεθα, διὰ νὰ συνδεθῶμεν καὶ πλησιάσωμεν τὸν Θεὸν διὰ τοῦ ἁγίου βίου μας, διὰ νὰ ὑπακούσωμεν εἰς Αὐτὸν καὶ νὰ ὀργανώσωμεν τὴν ζωὴν μας συμφώνως πρὸς τὸ ἅγιόν του θέλημα. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου μόνον ἔχομεν ἀπόλυτον ἀνάγκην, μιμούμενοι οὐχὶ τὴν Μάρθαν, ἀλλὰ τὴν Μαρίαν.

Περὶ ἐπισπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν = ἦτο ἀπασχολημένη μετὰ πολλὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ γεῦμα. **τύρβη** (τυρβάζω) = ὁ θόρυβος, ἡ διαρκὴς κίνησις καὶ μέριμνα. **ἐνὸς ἐστὶ χρεῖα** = ἐνὸς μόνον ἔχομεν ἀνάγκην, τῆς διασκαλίας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι τροφή τῆς ψυχῆς καὶ ἄρτος ζωῆς. **τὴν ἀγαθὴν μερίδα** = τὴν καλυτέραν μερίδα φαγητοῦ, διότι εἶναι πνευματικὸν φαγητόν. **οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς** = δὲν θὰ στερηθῇ ποτὲ αὐτῆς, διότι εἶναι πνευματικὴ τροφή.

Φίλιπ. δ' 11 - 14. Ὁ Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ ἀλλὰ καὶ πᾶς χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ζῇ ἀπλοῦν καὶ λιτότατον βίον, ἀρκούμενος πάντοτε μετὰ ὅσα ἔχει, ὅσονδ' ἔστιν ἐλάχιστα καὶ μηδαμινὰ καὶ ἂν εἶναι ταῦτα.

Καθ' ὅσπέρησιν = διότι στεροῦμαι· δὲν λέγω ταῦτα, διότι στεροῦμαι καὶ ἔχω ἀνάγκην τῆς βοηθείας. Ὁ Παῦλος ἐξέφρασε προηγουμένως τὴν χαρὰν καὶ εὐχαρίστησίν του, διότι ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν φυλακὴν, οἱ Φιλιππησίου εἶχον στείλει βοήθειαν πρὸς αὐτόν. **ταπεινοῦσθαι** = νὰ ζῶ ταπεινόν, πτωχικὸν βίον. **περισεύειν** = νὰ ζῶ μετὰ ἄφθονα τὰ μέσα, ἥτοι γνωρίζω νὰ ζῶ, λέγει ὁ Παῦλος, καὶ μετὰ ὀλίγα καὶ μετὰ πολλὰ **μεμύημαι** = ἔχω μάθει τὸ μυστικόν, ἔχω συνηθίσει νὰ εἶμαι εὐτυχὴς καὶ ὅταν πεινῶ καὶ ὅταν εἶμαι χορτάτος.

1. Τιμ. ζ' 6 - 11. Οἱ εὐσεβεῖς, ἐπειδὴ εἶναι αὐτάρχεις καὶ λιτοί, ζῶσιν ὥσάν νὰ εἶναι πλούσιοι. Δὲν ἐμπίπτουν δὲ εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς φιλοπλουτίας, διότι γνωρίζουν, ὅτι ἡ φιλαργυρία εἶναι ἡ ρίζα πάσης κακίας καὶ ὅτι τὰ πλούτη εἶναι ἐφήμερα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ πάρωσι μαζί των, ὅταν θὰ ἀφήσωσι τὸν κόσμον τοῦτον.

Πορισμὸς ἡ εὐσέβεια = ἡ εὐσέβεια, ἡ ἀληθινὴ θρησκευτικὴ ζωὴ, εἶναι πηγὴ πορισμοῦ, πηγὴ πλούτου, ἀλλὰ πλούτου οὐρανοῦ καὶ μονίμου. **μετ' αὐταρκείας** = ὅταν συνοδεύεται μετ' ὀλιγαρκείας. **οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα** = οὐδὲ νὰ πάρωμεν μαζί μας τίποτε εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. **διατροφάς** = τὴν πρὸς συντήρησιν τροφήν. **σκεπάσματα** = ἐνδυμασίαν καὶ στέγην. **ὀρεγόμενοι** = ἐπιθυμοῦντες. **περιέπειραν** = διετρώπησαν τὸν ἑαυτὸν των μετὰ πόνους καὶ ἀνησυχίας, ὥσάν μετὰ βελόνην.

Γ' Ὁ ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΠΛΗΘΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΤΕ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ,
ΤΟΥΤΕ ΤΑΠΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΥΤΡΑΣΜΕΝΟΥΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

18. Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον

(Λουκ. ιε' 1 - 8)

Ὁ ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος εἶναι δυστυχησμένον ὃν, ὅπως ἐν χαμένον πρόβατον. Ὅπως ὁ ποιμὴν χαίρει, ὅταν εὕρῃ τὸ χαμένον πρόβατον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Χριστὸς χαίρει, ὅταν ὁ ἀμαρτωλὸς ἀκούῃ τὴν φωνὴν του καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ ποίμνιόν του, εἰς τὸν Θεόν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην διδάσκει ὁ Κύριος καὶ μὲ τὰς τρεῖς παραβολὰς τοῦ 15ου κεφ. τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου, μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ ἀπολωλὸτος προβάτου, τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς καὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ. Ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ ἀσώτου δεικνύει ἐπίσης τὴν ἐσωτερικὴν πάλιν τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὁ ὁποῖος ἀηδιάζει ἀπὸ τὴν ἀθλίαν καὶ ἀμαρτωλὴν ζωὴν του, συνέρχεται, μετανοεῖ καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν πολυεύσπλαγγον Πατέρα του. Καὶ αἱ τρεῖς δὲ παραβολαὶ ἐλέγχθησαν, ὅταν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς ἐγόγγυζον, διότι ὁ Κύριος συναναστρέφετο καὶ συνέρτρωγε μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν.

Ἀμαρτωλοὺς προσδέχεται = δέχεται κοντά του εὐχαρίστως τοὺς ἀμαρτωλούς. **ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς** = εἰς τὸ χαμένον πρόβατον· ὁ ἀμαρτωλὸς, ὡς τὸ περιπλανηθὲν πρόβατον, εἶναι θῦμα εὐκολον παντὸς ἐπικινδύνου ἐχθροῦ.

19. Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμὴ

(Λουκ. ιε' 8 - 11)

Ἄπτει τὸν λύχον = ἀνάπτει τὸν λύχον. **σαροῖ τὴν οἰκίαν** = σαρώνε καθαρίζει τὴν οἰκίαν. Τόσον ἐνδιαφέρον δεικνύει καὶ ὁ Σωτὴρ, διὰ νὰ κάμῃ τὸν ἀμαρτωλὸν νὰ μετανόησῃ καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεόν του.

20. Ὁ ἄσωτος υἱὸς

(Λουκ. ιε' 11 - 32)

Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας = δός μου τὸ ἀνῆκον εἰς ἐμέ μέρος τῆς περιουσίας. Κατὰ τὸν Νόμον ἐδικαιούτο τὸ ἐν τρίτον τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς του (Δευτ. ΚΑ' 17). **Διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον** = διεμοίρασεν εἰς αὐτοὺς τὴν

περιούσιαν. **ἀπὸ τῶν κερατίων** = ἀπὸ τὰ ξυλοκέρατα. **μίσθιοι** = δοῦλοι, ὑπηρε-
ται. **λιμῶ ἀπόλλυμαι** = ἀποθνήσκω ἀπὸ τὴν πείναν. **ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν** =
ἡμάρτησα εἰς τὸν Θεόν. **δότε δακτύλιον** = δώσατε δακτυλίδιον, τὸ ὅποιον ἦτο ση-
μεῖον τιμῆς. **σιτευτός** = παχύς, καλοθρεμμένος. **ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν**
= ἤκουσε τραγούδια καὶ χορούς. **ἓνα τῶν παιδῶν** = ἓνα ἀπὸ τοὺς δούλους. **ἀπέ-
λαβεν** = ἐδέχθη πάλιν, ἐπανέκτησε τὸν χαμένον υἱόν του. **παρήλθον** = παρήκου-
σα, παρέβην.

21. Ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου ἑλαφρὸς

(*Μαθ. ια' 28 - 30*)

Ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι ἀπλῶς μόνον ἰδρυτὴς καὶ κήρυξ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι συγχρόνως καὶ Θεός, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀγάπης διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τοὺς ταπεινοὺς καὶ τοὺς κουρασμένους ἀπὸ τὴν ζωὴν, οἱ ὅποιοι κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν εὐρίσκουν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀγάπην, ἀνάπαυσιν καὶ ἀνακούφισιν.

Δεῦτε = (ἐπίρρ.) ἐλᾶτε. **πεφορτισμένοι** = φορτωμένοι μὲ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν δοκιμασιῶν τοῦ βίου. **ἄρατε τὸν ζυγόν μου** = σηκώσατε τὸ φορτίόν μου, ἐλᾶτε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου, ὑπὸ τὸν ζυγόν μου. **ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ** = ταπεινόφρων εἰς τὴν ψυχὴν, καταδεκτικὸς καὶ προσιτός. **χρηστός** = γλυκὺς, ἥσυχος, ὥστε δὲν συντρίβει καὶ δὲν κουράζει τὸν ἀνθρώπον.

22. Διατὶ ὁ Κύριος συναναστρέφεται μετὰ ἁμαρτωλῶν

(*Μαθ. θ' 10 - 14*)

Συνήθως ὅλοι μας συναναστρεφόμεθα ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν θέσιν τινα καλὴν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἀποφεύγομεν τοὺς μικροὺς καὶ πτω-
χοὺς, τὸν πτωχὸν καὶ βασανισμένον κόσμον. Τοιοῦτοτρόπως ἔκαμνον καὶ οἱ Φαρισαῖοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κυρίου, διὰ τοῦτο κατεφύροντο ἐναντίον του, διότι οὗτος συναναστρέφεται μὲ ἁμαρτωλοὺς. Καὶ ὁ καλὸς χριστιανὸς, ποὺ καὶ αὐτὸς συνεχίζει μὲ τὸν βίον του τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κόσμον, δὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἁμαρτωλοὺς, ἀλλὰ νὰ πλησιάζῃ αὐτοὺς καὶ νὰ φροντίζῃ νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς τὴν υἰείαν, τὴν χαρὰν καὶ τὴν σωτηρίαν, ποὺ καὶ αὐτὸς ἔχει.

Ἀνακειμένου = ὅταν ἐκάθησε διὰ νὰ φάγῃ. **οἱ ἰσχύοντες** = οἱ ὑγιεῖς. **οἱ κα-
κῶς ἔχοντες** = οἱ ἀσθενεῖς. **ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν** = θέλω ἔργα ἀγάπης καὶ
φιλανθρωπίας, οὐχὶ δὲ προσφοράς θυσιῶν ἀπὸ ἀνθρώπους κακοὺς καὶ ἀδίκους.

23. Ποία ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν

(Μαρκ. ιβ' 28 - 35)

‘Ο ἄξων περὶ τὸν ὅποιον στρέφεται καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται ἡ ζωὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συνανθρώπων. Πρῶτον τοῦ Θεοῦ, διότι εἰς αὐτὸν ὀφείλομεν τὴν ζωὴν καὶ πᾶν ὅ,τι εἴμεθα, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ οὐράνιος Πατὴρ καὶ Πλάστης μας, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐπλάσε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ ἀνήκωμεν εἰς αὐτόν ὡς τέκνα του. Αὐτὸν τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς μας καὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε τι εἰς τὸν κόσμον, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας ἀκόμη.

‘Αχάριστος καὶ ὁμοίᾳ πρὸς τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. ‘Ολοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί μας, διότι ὅλοι ἐπλάσθησαν, ὅπως ἡμεῖς, κατ’ εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ, εἶναι τέκνα τοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς καὶ ἔχουν τὸν αὐτὸν προορισμὸν μὲ ἡμᾶς. ‘Επὶ πλέον ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου ἀνθρώπου ἐθυσιάσθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁ Σωτὴρ μας, πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ περιφρονῶμεν καὶ νὰ μὴ ἀγαπῶμεν τὸν συνάνθρωπόν μας, τὸν ὅποιον ὁ Χριστὸς τόσον ἡγάπησεν, ὥστε ἐσταυρώθη ὑπὲρ αὐτοῦ; Διὰ τοῦτο ἡ ἀγάπη, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, εἶναι γνῶρισμα τῶν ἀληθινῶν ὁπαδῶν του. ‘Εὰν δὲν ἀγαπᾷ τις τοὺς ἄλλους, δὲν εἶναι χριστιανός. ‘Ο ἔχων τὴν ἀγάπην, ἔχει ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετάς, ἔχει αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐντός του, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη. ‘Ο μὴ ἔχων τὴν ἀγάπην, οὐδὲν ὠφελεῖται, ὅσασδήποτε ἄλλας ἀρετάς καὶ ἂν ἔχῃ. ‘Ολα τὰ καλὰ ποὺ γίνονται καὶ ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν ὀφείλονται εἰς τὴν ἀγάπην. Καὶ ἂν ὅλοι εἶχον εἰς τὴν ψυχὴν των εἰλικρινῇ πρὸς ὅλους ἀγάπην, οὐδεμία κακία θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον.

Πρώτη πάντων ἐντολὴ = πρώτη, ἀνωτέρα ἐντολὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς νόμους. **ἄκουε ‘Ισραὴλ** = ἄκουε, ‘Ισραηλιτικὴ λαὲ. (Δευτ. ΣΤ' 4). **ἐπ’ ἀληθείας** = πραγματικῶς. **νουνεχῶς** = συνεπῶς, φρονίμως.

24. ‘Ο ἐλεήμων Σαμαρείτης

(Λουκ. ι' 25 - 38)

Πολλοὶ διερωτῶνται ποῖος εἶναι ὁ πλησίον μας ἢ ἀποροῦσιν, ὅταν ἀκούουν, ὅτι πρέπει νὰ θεωρῶσι πάντα ἄνθρωπον ἀνεξαιρέτως ὡς πλη-

σίον των, ὡς ἀδελφόν των. Διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Σαμαρείτου διδάσκει ὁ Κύριος νὰ πλησιάζωμεν καὶ νὰ βοηθῶμεν προθύμως οἰονδήποτε ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκη τῆς βοηθείας μας. Ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι ἄγνωστοι, ξένοι, ἀκόμη πολίτης ἐχθρικῆς ἐθνότητος πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς παρὰ ταῦτα ὀφείλομεν νὰ βοηθῶμεν αὐτὸν τόσον προθύμως καὶ δι' ὅλων τῶν δυνάμεών μας, ὥσάν νὰ ἦτο ἀδελφός μας.

Πειράζων αὐτὸν = θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὰς γνώσεις του καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὸν Σωτῆρα ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐτίμα αὐτὸν ὡς προφήτην. **δικαιοῦν ἑαυτὸν** = νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τὴν ἐρώτησίν του. **ὑπολαβὼν** = ἀποκριθεὶς. **κατὰ συγκυρίαν** = κατὰ σύμπτωσιν, κατὰ τύχην. **ἀντιπαρῆλθεν** = προσεπέρασεν, ἔκαμε πὺξ δὲν τὸν εἶδε. **γενόμενος κατὰ τὸν τόπον** = φθάσας εἰς τὸν τόπον. **κατέδρασε** = ἔδρασε. ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος = ὁ ἐλεήσας, ὁ βοηθήσας.

25. Ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου

(1 Κορ. ιγ' 1 - 13)

Οἱ Κορίνθιοι, ὡς Ἕλληνες, ἐκαυχῶντο διὰ τὴν σοφίαν των, διὰ τὴν εὐλογητίαν καὶ δι' ἄλλα πνευματικὰ προσόντα. Παρατηροῦντο ἐπίσης καὶ σχίσματα καὶ διαιρέσεις ἀναμεταξύ των. Πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐθεώρησε φρόνιμον ὁ μέγας Παῦλος νὰ γράψῃ περὶ ἀγάπης καὶ νὰ πλέξῃ ἓνα θαυμάσιον, ἀπεριγράπτου κάλλους καὶ δυνάμεως ὕμνον τῆς ἀγάπης. Ἐν τῷ ὕμνῳ τούτῳ κεντρικὴ ἰδέα εἶναι, ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πασῶν τῶν ἀρετῶν καὶ ὅτι εἶναι ἡ ρίζα πάσης ἀρετῆς καὶ ὅτι ἄνευ ἀγάπης οὐδεμία ἀρετὴ πραγματικὴ δύναται νὰ ὑπάρχηις τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ μέτρον τῆς ἀξίας καὶ τῆς τελειότητος ἐνὸς χριστιανοῦ πρυτδιρίζεται ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης του.

Καὶ τῶν ἀγγέλων = ἐὰν ὁμιλῶ ἀκόμη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγγέλων· ὑπερβολικὴ ἐκφρασίς, δεικνύουσα ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖται ὁ χριστιανός, καὶ ἐὰν ἔχῃ ἀγγελικὴν γλῶσσαν, ὅταν δὲν ἔχῃ ἀγάπην. **χαλκὸς ἡχῶν** = χάλκινον ὄργανον, τὸ ὁποῖον βγάζει ἀπλῶς ἤχους. **κύμβαλον ἀλαλάζον** = μέταλλινον μουσικὸν κρουστὸν ὄργανον, ἀποτελούμενον ἐκ δύο δίσκων συγκρουομένων ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστοῦ· τοῦτο κάμνει πολὺν θόρυβον, ἀλαλάζει, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Παύλου. **προφητεία** = τὸ χάρισμα τοῦ προφητεύειν. **ἐὰν ψαλμῶ** = ἐὰν διαμοιράσω ὡς τροφὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς. **οὐ ζηλοῖ** = δὲν φθονεῖ. **οὐ περπερεύεται** = δὲν καυχῆται ἐν ἑαυτῷ. **οὐ φυσιοῦται** = δὲν ὑπερηφανεύεται. **οὐκ ἀσχημονεῖ** = δὲν φέρεται ἀπρεπῶς, ἔχει καλούς τρόπους. **οὐ παροξύνεται** = δὲν ἐξοργίζεται. **συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ** = χαίρει, ὅταν θριαμβεύῃ καὶ νικᾷ ἡ ἀλήθεια. **πάντα στέγει** = πάντα καταδέχεται.

καὶ ὑπομένει. **πάντα πιστεύει** = εἰς ὅλους ἔχει ἐμπιστοσύνην. **οὐδέποτε ἐκπίπτει** = οὐδέποτε ὀλιγοστεύει, οὐδέποτε ἀφανίζεται. **εἴτε προφητεῖαι καταργηθήσονται** = καὶ ἐὰν ἔχῃ τις προφητικά ἢ ἄλλα χαρίσματα, ὅλα εἶναι προσωρινά, χρησιμεύοντα διὰ τὸν κόσμον τοῦτον μόνον, ὅλα θὰ καταργηθῶσιν. **ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον** = ὅταν θὰ ἔλθῃ ἡ τελεία ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καταστάσεις, τότε ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα δὲν χρειάζονται. **βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι** = τὰ πνευματικά καὶ οὐράνια πράγματα δὲν γνωρίζομεν τώρα κατ' εὐθεΐαν καὶ ὡς πραγματικῶς ἔχουν, ἀλλὰ μόνον σκιωδῶς, ὡς ἀντικατοπτρίσματα καὶ ὡς αἰνίγματα, τὰ ὅποια ἔχουν ἀνάγκην ἐρμηνείας.

26. Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ

(Ἐφεσ. ε' 22 - 33, ς' 1 - 10)

Οἱ σύζυγοι Ὁ Ἀπ. Παῦλος γράφει διὰ τὴν θέσιν ἐκάστου τῶν
 ε' 22 - 33 συζύγων εἰς τὴν χριστιανικὴν οἰκογένειαν. Ἐν τῇ χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ ἡ γυνὴ ὑποτάσσεται εἰς τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ὑποτασσομένη εἰς αὐτόν, δὲν χάνει τὴν ἐλευθερίαν της καὶ τὴν ἀξίαν της, διότι συνδέεται μετὰ τοῦ ἀνδρός της δι' ἀγάπης. Ὅπου ὑπάρχει ἀγάπη, δὲν ὑπάρχει ζήτημα πρωτείων. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ εἶναι ἡ κεφαλὴ ἐν τῇ χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ, ἡ γυνὴ εἶναι ἡ καρδιά, καὶ εἶναι ὁλέθριον νὰ διαχωρίζεται ἡ κεφαλὴ ἀπὸ τὴν καρδίαν, ἡ σκέψις ἀπὸ τὸ συναίσθημα.

Ὡς τῷ Κυρίῳ = ὅπως ὑποτάσσεσθε εἰς τὸν Κύριον. **σωτὴρ τοῦ σώματος** = σωτὴρ τῆς Ἐκκλησίας. **καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι** = ἀφ' οὗ ἐκαθάρισεν, ἡγίασε τὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ μετὰ τὸν θεῖον λόγον. **τὴν ἑαυτοῦ σάρκα** = τὸ σῶμά του. **ἀντὶ τούτου** = διὰ τοῦτο. **τὸ μυστήριον τοῦτο** = ἡ ἀλήθεια αὕτη περὶ τῆς τελείας ἐνώσεως τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός, ὡς εἰκονιζούσης τὴν ἐνωσιν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. **οἱ καθ' ἓνα ἕκαστος** = ὁ καθείς. **ἵνα φοβῆται** = (παραγγέλλω) ἵνα σέβηται τὸν σύζυγον.

Τὰ τέκνα Κατὰ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν τὸ πρῶτιστον
 ς' 1 - 4 καθῆκον τῶν τέκνων εἶναι νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς γονεῖς των. Μετὰ τὸν Θεὸν οἱ γονεῖς μας εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν ἀνυπολογίστους εὐεργεσίας.

Ἐν Κυρίῳ = κατὰ τὸν Κύριον, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου. **ἐν ἐπαγγελίᾳ** = πρῶτῃ ἐντολῇ, ἡ ὁποία περιέχει καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀμοιβῆς.

Οἱ γονεῖς Ἐν τῇ χριστιανικῇ οἰκογενεῖα οἱ γονεῖς ὀφείλουν νὰ
 ς' 4 - 5 ἀνατρέψωσι τὰ τέκνα των χριστιανοπρεπῶς, διὰ μορ-
 φώσεως συμφώνου πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας
 τοῦ Κυρίου. Ἡ σκληρότης τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, οἷα παρετη-
 ρεῖτο καὶ συναντᾶται ἀκόμη εἰς τοὺς μὴ χριστιανικοὺς λαοὺς, εἶναι
 ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Μὴ παροργίζετε = μὴ ἐρεθίζετε. **ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου** = μὲ
 μύρφωσιν καὶ νουθεσίᾳ χριστιανοπρεπεῖς.

Οἱ ὑπηρέται Εἰς τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους βλέπομεν
 ς' 5 - 9 πῶς ὁ Παῦλος θέλει τὰς σχέσεις τῶν δούλων
 πρὸς τοὺς κυρίους των. Λέγει λοιπόν, ὅτι οἱ
 δοῦλοι ὀφείλουν νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς κυρίους των μὲ ἀπλότητα καὶ
 εὐκρινείαν, ὅπως ὑπακούουν εἰς τὸν Σωτῆρά των, διότι ὁ καθεὶς θὰ
 κριθῇ κατὰ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔπραξεν ἐν τῇ κοινωνικῇ του τάξει,
 εἴτε ἐλεύθερος εἶναι εἴτε δοῦλος. Περὶ καταργήσεως τῆς δουλείας δὲν
 γίνεται ἀκόμη λόγος. Τοῦτο ἐπῆλθε σὺν τῷ χρόνῳ πολὺ βραδύτερον, ἀφ'
 οὗ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα εἰσέδυσεν εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος.
 Τότε ὅμως ἐβεβλιώθη ἡ θέσις τῶν δούλων, διότι τὰς σχέσεις δούλων
 καὶ κυρίων διεῖπε τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης. Πολλοὶ δοῦλοι ἀνεδειχθησαν
 καὶ ἐτιμήθησαν ὡς ἅγιοι ἀπ' ἀρχῆς, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ
 Χριστιανισμοῦ.

Τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα = εἰς τοὺς κυρίους τοῦ κόσμου τούτου, διότι ὁ
 πνευματικὸς καὶ πραγματικὸς τῶν Κυρίων εἶναι ὁ Χριστός. **μὴ κατ' ὀφθαλμοδου-**
λείαν = εὐκρινῶς καὶ ὅχι διὰ νὰ σὰς βλέπωσιν οἱ κύριοι· τοιαύτη ὑπηρεσία λέγε-
 ται ὀφθαλμοδουλεία, ἀνθρωπαρέσκεια. **μετ' εὐνοίας** = μετ' ἀγάπης. **τοῦτο κομι-**
εῖται = τοῦτο θὰ λάβῃ ὡς ἀμοιβήν.

Οἱ κύριοι Εἰς τοὺς κυρίους συνιστᾷ ὁ Παῦλος τὰ ἴδια, νὰ φέρων-
 ς' 9 - 10 ται δηλαδὴ μετ' ἀγάπης πρὸς τοὺς δούλους των,
 ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔχουν τὸν Κύριόν των
 ἐν τῷ οὐρανῷ, τὸν Σωτῆρα Χριστόν. Καὶ ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ Κύριός των
 δὲν εἶναι προσωπολήπτης. ἀλλὰ θὰ κρίνῃ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ
 δούλους καὶ κυρίους.

Ἀνιέντες = χαλαρώνοντες, ἀφήνοντες κατὰ μέρος τὰς ἀπειλὰς, διὰ τῶν ὁποί-
 ων συνήθως ἐπιβάλλονται οἱ κύριοι εἰς τοὺς δούλους των.

27. Τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὰς Ἀρχάς

(Ρωμ. ιγ' 1 - 11)

Ὁ Ἀπ. Παῦλος συνιστᾷ διὰ τῆς προκειμένης περικοπῆς ὑπακοὴν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὰς ἐξουσίας τοῦ κράτους καὶ καθορίζει τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀποστολὴν των. Τοιαῦτα εἶχε διδάξει καὶ ὁ Κύριος, ὅταν ἔλεγεν « ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ » (Ματθ. ιβ' 21). Ἐξ αὐτῶν συνάγεται, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς θεωρεῖ ὡς ἀναγκαίαν καὶ κατὰ θεῖαν βουλὴν ὑπάρχουσιν τὴν κρατικὴν ὀργάνωσιν.

Πᾶσα ψυχὴ = πᾶς ἄνθρωπος. **ὑπερεχούσαις** = εἰς τοὺς ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν θέσιν ἴστανται ὑψηλά, ὑπερέχουν τῶν ἄλλων πολιτῶν. **ἐαυτοῖς κρίμα λήφονται** = θὰ ἐπισύρῳσιν ἐναντίον των τὴν καταδίκην. **οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων** = τίθεται θαυμασίως ὁ σκοπὸς τῶν ὑπαρχουσῶν ἐξουσιῶν· αἱ ἐξουσίαι, οἱ ἄρχοντες ὑπάρχουν, διὰ νὰ προστατεύωσι μὲν τὰ καλὰ ἔργα καὶ τοὺς πράττοντας αὐτά, νὰ ἐμποδίζωσι δὲ τὰ κακὰ ἔργα καὶ νὰ τιμωρῶσι τοὺς κακοὺς. Δὲν πρέπει νὰ φοβῆται τις τοὺς ἄρχοντας διὰ τὰ καλὰ τοῦ ἔργου, ἀλλὰ διὰ τὰ κακὰ. **τὴν μάχαιραν** = αὕτη συμβολίζει τὸ δικαίωμα τῶν ἀρχόντων εἰς τὸ νὰ τιμωρῶσι τὸ ἐγκλημα χάριν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀσφαλείας ὄλων. **εἰς ὀργὴν** = πρὸς τιμωρίαν, πρὸς ἀνταπόδοσιν. **ἐκδικος** = τιμωρός, ἐκδικητής. **διὰ τὴν συνείδησιν** = δύο λόγοι προβάλλονται διὰ τὴν ὑπακοὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὁ φόβος τῆς τιμωρίας καὶ ἡ συνείδησις, ἡ ὁποία ἐσωτερικῶς λέγει εἰς ἕκαστον, ὅτι πρέπει νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς ἄρχοντας. **τὸ τέλος** = φόρος ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων. **πλήρωμα νόμου** = τελεία ἐκπλήρωσις τοῦ νόμου εἶναι ἡ ἀγάπη.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς Ἀρχάς, (Ρωμ. ιγ' 1). Mign. E.Π. 60, 613, 615.

Ὁ Χριστιανισμὸς, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν περικοπὴν του, δὲν εἰσῆγαγε τοὺς Θεῖους νόμους του, ὅπως ἀνατρέψῃ τὸ κράτος, ἀλλ' ὅπως διορθώσῃ αὐτό.

Ἡ ἱεραρχικὴ ὀργάνωσις κατὰ διαφόρους ἐξουσίας, αἱ ὁποῖαι ὑποτάσσονται ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην, εἶναι ἐκ Θεοῦ καὶ παρατηρεῖται εἰς πολλὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων. Οὕτως ἔχομεν ὑποταγὴν γυναικὸς εἰς τὸν ἄνδρα, τέκνων εἰς τοὺς γονεῖς, νέων εἰς τοὺς γέροντας, δούλων εἰς τοὺς κυρίους. Τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ ζῶα ἀκόμη καὶ εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὅπου τὰ κατώτερα ὑποτάσσονται εἰς τὰ ἀνώτερα καὶ καλύτερα. Ἡ τοιαύτη τάξις εἶναι ἐκ Θεοῦ, διότι ἡ ἀναρχία εἶναι κακὸν πρᾶγμα καὶ πηγὴ συγχύσεως καὶ χάους.

Τὸ ὁμότιμον = ἡ ἰσοτιμία, ἡ ἰσότης. **μάχην εἰσάγει** = φέρει προστριβὰς, πόλεμον, καὶ τὰς ὑποταγὰς = καὶ τὸ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἀνωτέρους.

28. Ἡ ἐκλογή τῶν δώδεκα Ἀποστόλων

(Μαρκ. γ' 13 - 20)

Ὁ πρῶτος πυρὴν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦτοι τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὑπῆρξαν οἱ Δώδεκα Ἀπόστολοι. Οὗτοι δὲν ἐξελέγησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὰς ἀρετὰς των, ἀλλὰ κατὰ χάριν, διότι ὅλοι ὑπῆρξαν ἀπλοῖ, ταπεινοί, ἀμόρφωτοι. Συνεπῶς ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπετέλεσαν κατόπιν, ὀφείλονται εἰς τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐξέλεξεν αὐτοὺς καὶ προώρισεν, ἵνα γίνωσι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου του εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος = κατὰ τὸν Λουκᾶν (ς' 12) ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἐπέρασεν ὅλην τὴν νύκτα προσευχόμενος. Ἡ ἐκλογή τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων ἦτο κρίσιμος καὶ σπουδαία ἐνέργεια τοῦ Κυρίου, διότι οἱ Δώδεκα ἐμελλον νὰ συνεχίσωσι τὸ ἔργον του, διὰ τοῦτο προσεύχεται πρὸ τῆς ἐκλογῆς των.

Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν = καὶ νὰ ἔχωσι τὴν δύναμιν. **Βοανεργές, ὃ ἔστιν υἱοὶ βροντῆς** : ὠνομάσθησαν τοιουτοτρόπως οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, διότι ἐπέδειξαν φλογερὸν χαρακτῆρα καὶ μέγαν ζῆλον εἰς τὸ κήρυγμα, οἱ δὲ λόγοι των ἀντήχουν ὡς βροντή. **τὸν Ἰσκαριώτην** : ὁ Ἰούδας κατήγετο ἀπὸ τὴν πόλιν Καριώθ (Ἰησ. Ν. ΙΒ' 25), διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο Ἰσκαριώτης.

29. Ὁδηγίαι τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Μαθητάς

(Μαθ. ι' 5 - 42)

Κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ὥφειλον οὗτοι, πορευόμενοι διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν κόσμον, νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὅψιν τὰ ἀκλόουθα. Εἰς μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ ἱεραποστολικόν του ἔργον ὀφείλει νὰ στηρίζεται μόνον εἰς τὴν θεϊὰν δύναμιν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ὑπερνικᾷ πᾶν ἐμπόδιον καὶ θὰ θριαμβεύσῃ ἐναντίον τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Κόσμου. Ἡ κακία τοῦ Κόσμου τούτου θὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ μαθηταὶ θὰ εἶναι ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων, θὰ διώκονται διαρκῶς, θὰ περιάγωνται εἰς δικαστήρια, θὰ φυλακίζονται καὶ θὰ θανατωθῶσιν ὑπὸ τῶν

ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τοιουτοτρόπως μετεχειρίσθησαν καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον. Ἀλλ' οἱ μαθηταὶ ὀφείλουν νὰ ἔχουν ὑπομονὴν καὶ νὰ εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι νὰ θυσιάῳσι καὶ συγγενεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ φίλους καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των χάριν τοῦ Εὐαγγελίου. Θὰ ὑπάρξῃ πόλεμος καὶ ἀγρία ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' ἐν τέλει τὸ φῶς του θὰ σκορπίσῃ τὰ σκότη ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἡ νέα πίστις θὰ ἐπιβληθῇ.

Εἰς ὁδὸν ἔθνῶν = εἰς τὰς πόλεις τῶν Ἑθνικῶν, τῶν εἰδωλολατρῶν. Ὁ Κύριος κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐξόρμησιν τῶν μαθητῶν εἰς τὸ κήρυγμα, ἵνα ἀσκηθῶσι καὶ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των, περιορίζει τὴν περιοχὴν τῆς δράσεώς των, ἀπαγορεύσας εἰς αὐτοὺς νὰ κηρύξωσιν εἰς πόλεις τῶν Ἑθνικῶν καὶ τῶν Σαμαρειτῶν. **δωρεὰν ἐλάβετε** = ὅπως ἐλάβετε δωρεὰν τὴν χάριν καὶ δύναμιν νὰ κάμνετε θαύματα καὶ νὰ διαδίδετε τὸ Εὐαγγέλιον, ὀφείλετε καὶ σεῖς ἄνευ πληρωμῆς νὰ μεταδίδετε τὰ χαρίσματα ταῦτα. **πῆρα** = σακκίδιον. **ἀνεκτότερον ἔσται** = κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν περισσότερα ἐπιείκεια θὰ ἐπιδειχθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀνθρώπους τῶν Σοδόμων καὶ Γομόδων — τὰ ὅποια κατεστράφησαν διὰ τὰς πολλὰς ἁμαρτίας των — παρὰ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ ἀποκρούωσι καὶ θὰ διώκωσιν ὑμᾶς τοὺς Ἀποστόλους. **εἰς μαρτύριον** = εἰς ἔνδειξιν, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἤκουσαν τὸ Εὐαγγέλιον. **οὐ μὴ τελέσητε** = δὲν θὰ τελειώσητε. **Βεελζεβούλ** = ὁ ἄρχων τῶν δαιμόνων. **εἰ τὸν οἰκοδεσπότην** = ἐὰν τὸν Χριστὸν ἐκάλεσαν δαίμονα. Ὁ Χριστὸς παρομοιάζεται πρὸς οἰκοδεσπότην, διότι αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Οἴκου τῶν πιστῶν. **ἐν τῇ σκοτίᾳ** = κατ' ἰδίαν. **ἐν τῷ φωτὶ** = δημοσίᾳ, φανερά. **ἀσάριον** = ρωμαϊκὸν νόμισμα ἐλαχίστης ἀξίας, τὸ δέκατον τῆς δραχμῆς. **ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν** = χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. **ὅστις ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ** = ἐκεῖνος ὁ ὅποιος θὰ μετ' ὁμολογήσῃ ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα. **ἀλλὰ μάχαιραν** = ἀλλὰ πόλεμον, διχασμὸν, διαιρέσεις. **οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ** = ὅστις δὲν δέχεται νὰ ὑποστῇ θυσίας καὶ διωγμούς, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ ἐμὲ. **σταυρὸς ἐκάστου** εἶναι οἱ καθημερινοὶ ἀγῶνες διὰ τὸ δίκαιον καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν. **ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ** = ὁ διασώσας τὴν ζωὴν του ἐκ δειλίας. **εἰς ὄνομα προφήτου** = ὡς προφῆτην, ὡς ἔχοντα προφητικὰ χαρίσματα.

Ἱεροῦ Χρυσόστομου, ὑπόμνημα εἰς Ματθαῖον· ἀνάπτυξις τοῦ ρητοῦ «*Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν*». Mign. E.II. 57 - 58, 405.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀναπτύσσει τὸ χάριον «*οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν*», τὸ ὅποion σκανδαλίζει πολλοὺς, διότι εὐρίσκουν αὐτὸ παράδοξον καὶ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἡ ὅποια εἶναι θρησκεία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης. Ὁ ἱερὸς ἀνὴρ λέγει, ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε καλὴ ἡ ὁμόνοια, διότι καὶ οἱ λησται ἔχουν ὁμόνοιαν ἀναμεταξύ των. Ὁ πόλεμος, ὁ διαχωρισμὸς εἶναι ἀπαραίτητα ἐνίοτε, ὅπως εἰς στρατηγὸς ἐκδιώκει τοὺς στασιαστὰς στρατιώτας, εἰς ἱατρὸς ἀποκόπτει ἐν νοσηρὸν τεμάχιον ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐκδιώκει τοὺς ἀμετανόητους. Ὁ Κύριος θέλει τὴν ὁμόνοιαν πάντων, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἀντίστανται

καὶ ἀντιδρῶν εἰς τὸ ἔργον του, εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τοῦτο γίνονται πόλεμοι καὶ προστριβαὶ μεταξύ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῶν Χριστιανῶν.

Τὰ φορτικώτερα = τὰ δυσκολώτερα, τὰ σοβαρώτερα. **μετὰ πολλῆς περιουσίας** = ἀφθόνως, ἀφειδῶς. **καὶ ἡμᾶς ἀνελεῖν** = καὶ ἡμᾶς νὰ φονεύσῃς. **συναφθῆναι** = νὰ ἐνωθῇ. **εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον** = εἰς τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα.

30. Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων

(1 Κορ. δ' 9 - 14)

Οἱ Κορίνθιοι ἐκαυχῶντο διὰ τὰ προσωπικά των προσόντα καὶ χαρίσματα, προκαλοῦντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Ὁ Παῦλος, ἐλέγχων τούτους διὰ τὴν κατὰστασιν ταύτην, λέγει ὅτι ἡ μοῖρα τῶν γνησίων μαθητῶν τοῦ Κυρίου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εἶναι νὰ ὑποφέρωσι, νὰ περιφρονῶνται, νὰ ὀνειδίζωνται καὶ νὰ θεωρῶνται ὡς ἄνθρωποι ἄθλιοι καὶ μισητοί. Πράγματι, ὅπως ὁ Κύριος, οὕτω καὶ οἱ Ἀπόστολοι τοῦ ἐξυβρίσθησαν, ἐδιώχθησαν καὶ ἔπαθον τὰ χειρίστα, μόνον καὶ μόνον, διότι ἐκήρυττον τὸν Χριστὸν ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι τῆς πίστεως, ὅλοι οἱ καλοὶ χριστιανοὶ τὴν αὐτὴν τύχην ἔχουν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ὅπου διώκεται ἡ ἀλήθεια καὶ μισεῖται τὸ φῶς, διότι οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ μένωσιν ἀνενόχλητοι εἰς τὸν ἀμαρτωλὸν βίον των.

Ἐσχάτους ἀπέδειξεν = ὁ Θεὸς μᾶς παρουσίασε, μᾶς ἔκαμεν ὡς τοὺς τελευταίους τῶν ἀνθρώπων. **ὡς ἐπιθανατίους** = ὡς κινδυνεύοντας καθ' ἑκάστην νὰ θανατωθῶμεν. **θεάτρον** = θέαμα ἀξιοθέατον· ὅλος ὁ κόσμος ἐθεᾶτο μὲ εὐχαρίστησιν τί ὑπέφεραν οἱ Ἀπόστολοι. Ἀκολούθως ὁ Παῦλος παρουσιάζει τὴν ἀντίθεσιν μεταξύ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Ἀποστόλων. Οἱ μὲν Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ κηρύττουσι πίστιν εἰς τὸν ἐσταυρωμένον Χριστόν, ἐκλαμβάνονται ὡς μωροί, ὡς ἀσθενεῖς, ὡς ἄνευ οὐδεμιᾶς τιμῆς ἄνθρωποι, οἱ δὲ Κορίνθιοι, λόγῳ τῶν προσόντων καὶ τῶν χαρισμάτων των, ἐτιμῶντο παρὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου ὡς σοφοί, ὡς ἰσχυροί, **ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας** = μέχρι τῆς ὥρας ταύτης ποῦ γράφω. Γράφει δὲ ὁ Παῦλος ἐξ Ἐφέσου, ὅπου πράγματι ὑπέστη πολλὰς διώξεις καὶ δοκιμασίας (ἰδὲ 1 Κορ. ιε' 30). **ἀστατοῦμεν** = ζῶμεν ἀσταθῆ, πλάνητα βίον. **ὡς περικαθάρματα** = ὡς ἀκαθάρτα ἀντικείμενα τοῦ κόσμου τούτου ἔχομεν γίνεи. **πάντων περιψήμα** = εἴμεθα δι' ὅλους ὡσάν ἀπορρίμματα, τὰ ὁποῖα ρίπτουν εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων.

Η ΕΚ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

31. Ὁ Κύριος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων του

(Ἰωάν. ι' 24 - 26, 37 - 39)

Ὁ Κύριος δὲν ἀπέδειξε διὰ τῆς διδασκαλίας του μόνον ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀποσταλείς, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν θαυμαστῶν ἔργων του. Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐὰν δὲν πιστεύωσιν εἰς τοὺς λόγους του, ὀφείλουν νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὰ ἔργα του. Τὰ θαύματα ἐνίσχουν τὴν θείαν διδασκαλίαν του, διότι ἐδείκνυνον ὅτι δὲν ἦτο μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Θεός.

Ἐκύκλωσαν αὐτόν = ὁ Κύριος εὗρίσκετο εἰς τὴν στοὰν τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος καὶ ἐδίδασκε. Τότε ἐμαζεύθησαν πολλοὶ περίξ του, πιθανὸν δέ τινες μὲ κακοὺς σκοποὺς. **Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;** = ἕως πότε θὰ μᾶς βγάλῃς τὴν ψυχὴν, θὰ μᾶς βασανίσῃς, κρατῶν ἡμᾶς εἰς ἀγωνίαν καὶ εἰς ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὸ ἄτομόν σου, ἐὰν εἶσαι ὁ Μεσσίας, τὸν ὅποιον περιμένομεν; **παρρησία** = φανερά, ὁραλῶς.

32. Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος

(Ἰωάν. β' 1 - 12)

Ὁ Ἰησοῦς ἔκαμε τὸ πρῶτον θαῦμα εἰς μίαν φιλικὴν οἰκογένειαν, μεταβαλὼν τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον. Δι' αὐτοῦ ἐφανέρωσε τὴν δυνάμιν του καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐνισχύσας οὕτω τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν.

Τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ = τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς κλήσεως τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ναθαναὴλ, τὴν ὅποιαν διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης προηγουμένως. **ὕστερῃσαντος** = ὅταν ἔλειψε. **τί ἐμοὶ καὶ σοὶ** = τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξύ ἐμοῦ καὶ σοῦ ὡς πρὸς τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὡς Μεσσίας καὶ κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὀφείλω νὰ πράττω. Ἡ Παναγία, ὡς μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, ἐνόμιζεν ὅτι ἡδύνατο νὰ ἐπεμβαίῃ καὶ εἰς τὰ θεῖα καθήκοντα τοῦ υἱοῦ της κατὰ τὴν συνήθειαν ὅλων τῶν μητέρων. **κατὰ τὸν καθαρισμόν** = διὰ τὰς πλύσεις πρὸ καὶ μετὰ τὸ φαγητόν. **μετρητῆς** = μέτρον ὑγρῶν περιλαμβάνον περὶ τὰς 26 ὀκάδας ὕδατος. **ἀρχιτερίκλινος** = ὁ συμποσίαρχος, ὁ φροντιστὴς διὰ τὰ καθίσματα (κλῖνας), διὰ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτά. **ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων** = οὕτως ἤρχισε τὰ θαύματα. **τὴν δόξαν** = τὸ μεγαλεῖον, τὴν δυνάμιν.

33. Ὁ χορτασμός τῶν πεντακισχιλίων

(Ματθ. ιδ' 13 - 22)

Ὁ Ἰησοῦς ἀμείβων τὴν προθυμίαν καὶ πίστιν πεντακισχιλίων ἀκροατῶν, οἱ ὅποιοι ἀφῆκαν τὰς ἐργασίας καὶ τὰς οἰκίας των καὶ τὸν ἡκολούθησαν μακρὰν εἰς τὴν ἔρημον διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν διδασκαλίαν του, πολλαπλασιάζει διὰ τῆς θείας παντοδυναμίας του πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθῦς καὶ διατρέφει μὲ αὐτὰ ὅλον τὸ πλῆθος ἐκεῖνο. Ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς παρὼν, ἅς εἶναι ἔρημος ὁ τόπος, ἐκεῖ εἶναι ὅλα ἄφθονα καὶ δὲν στερεῖται τις οὐδενός, οὔτε τῶν πρὸς διατροφήν ἀναγκαίων.

Ὁψίας γενομένης = ὅταν ἔγινεν ἑσπέρας καὶ ἔδυσεν ὁ ἥλιος. **κλάσας** = τεμαχίσας. **τῶν κλασμάτων** = τῶν τεμαχίων τοῦ ἄρτου. **προάγειν αὐτόν** = νὰ ὑπάγῃσι προτῆτερα ἀπὸ αὐτόν.

34. Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας

(Ματθ. ιδ' 23 - 34)

Ὁ Ἰησοῦς ἐξουσιάζει ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, ἀκόμη καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰς τρικυμίας της, ἀλλ' ὁμοίως εἶναι κύριος καὶ τῶν τρικυμιῶν τοῦ βίου, τῶν βασάνων καὶ θλίψεων, ποὺ βασανίζουν τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν οὗτοι ἔχουν εἰς τὸ πλευρόν των τὸν Χριστόν, ὅπως τὸν εἶχον οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πλοῖον, δὲν πρέπει νὰ φοβῶνται τὰς τρικυμίας τοῦ βίου. Ὁ Χριστὸς θὰ καταπαύσῃ καὶ αὐτάς, καὶ ἡ γαλήνη καὶ ἡ εὐτυχία θὰ βασιλεύωσιν εἰς τὴν ζωὴν των.

Κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι = νὰ προσευχηθῇ ἰδιαίτερος, κατὰ μόνας. **βασανιζόμενον** = συνταρασσόμενον. **τετάρτη φυλακῇ** : ἡ νύξ διηρεῖτο εἰς τέσσαρα τρίωρα χρονικά διαστήματα, τὰ ὅποια ὀνομάζοντο φυλακαί, διότι οἱ φρουροὶ ἐφύλαττον καὶ ἡγρύπνον τρεῖς ὥρας, μετὰ τὰς ὁποίας ἀντικαθίσταντο. **ἐπελάβετο αὐτοῦ** = ἐκράτησεν αὐτόν ἀπὸ τὴν χεῖρα. **εἰς τί ἐδίστασας** = διατί ἐδειλίασες.

35. Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου

(Ματθ. η' 5 - 14)

Εἰς τὴν διήγησιν ταύτην παρουσιάζεται μία τόσον ἰσχυρὰ πίστις καὶ τόσον μεγάλη ταπεινοφροσύνη ἐνὸς εἰδωλολάτρου ἀξιωματικοῦ, ὥστε

ὁ Κύριος λέγει, ὅτι τοιοῦτον πιστὸν οὔτε μεταξὺ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, συνήντησε. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος, ἀμείβων τὴν πίστιν τοῦ ἑκατοντάρχου, θεραπεύει τὸν δοῦλόν του.

‘Ο παῖς μου = ὁ δοῦλός μου. **βέβληται** = εἶναι κατάκοιτος εἰς τὸ κρεβάτι. **εἰπὲ λόγῳ** = διάταξε διὰ τοῦ λόγου σου νὰ γίνη καλὰ καὶ ἀρκεῖ τοῦτο. **ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν** = ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. **οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας** = οἱ Ἰσραηλῖται, διότι οὗτοι, ὡς περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ, παρεσκευάσθησαν διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. **τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον** = τὸ σκότος τὸ βαθύ, τὸ ὅποιον εἶναι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

36. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναοῦμ

(Μάρκ. β' 1 - 13)

Καὶ ἐδῶ ὁ Κύριος ἀμείβει τὴν πίστιν τοῦ παραλυτικοῦ καὶ μὲ τὸν παντοδύναμον λόγον του ζωντανεῖ πάλιν τὰ παράλυτα μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἀσθενοῦς.

Δι' ἡμερῶν = μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινων. **τὰ πρὸς τὴν θύραν** = τὰ πρόθυρα. **χαλῶσι** = καταβιβάζουν. **ἄρον** = σήκωσον. **ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου** = εἶναι ὄνομα, ποῦ μεταχειρίζετο ὁ Κύριος διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ σημαίνει τὸν Μεσσίαν Χριστόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο μόνον Θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος. **ἐξίσταμαι** = μένω κατὰπληκτος, θαυμάζω.

37. Ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας

(Ματθ. ιε' 21 - 29)

Μία Χαναναία, εἰδωλολάτρις γυνή, ἐνοχλεῖ μὲ ἐπιμονὴν τὸν Ἰησοῦν νὰ θεραπεύσῃ τὴν κόρην της, μολονότι ὁ Κύριος ἀρνεῖται εἰς τὴν ἀρχήν. Ἐν τέλει ὁ Κύριος, θαυμάσας τὴν πίστιν της, θεραπεύει τὴν κόρην της. Πολλάκις ὁ Θεὸς δὲν εἰσακούει τὰς παρακλήσεις μας ἀμέσως, ἡμεῖς ὅμως ὀφείλομεν νὰ ἐπιμένωμεν καὶ νὰ πιστεύωμεν ἀδιστακτικῶς, ὅτι θὰ εἰσακουσθῶμεν.

Ἀπὸ τῶν ὀρίων = ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα. **ἡρώτα αὐτὸν** = ἐζήτει ἀπ' αὐτόν. **τοῖς κυναρίοις** = εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας, οἱ ὅποιοι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐθεωροῦντο ἀκάθαρτοι, ὅπως οἱ κύνες.

38. Ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας

(Λουκ. ζ' 11 - 18)

Διὰ τοῦ θαύματος τῆς ἀναστάσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ μιᾶς δυστυχοῦς χήρας ὁ Κύριος ἔδειξεν, ὅτι εἶναι Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ πλήρης ἀγάπης καὶ συμπαθείας πρὸς τὸν ἀνθρώπινον πόνον, πρὸς τὴν δυστυχίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν τῷ ἐξῆς (χρόνῳ) = μετὰ ταῦτα. **ἱκανοί** = ἀρκετοί. **σορὸς** = λείψανον. **ἐπεσκέπαστο τὸν λαὸν αὐτοῦ** = ὁ Θεὸς εἶχεν ἐπὶ αἰῶνας παύσει νὰ ἀποστέλλῃ προφήτας εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τώρα ἐπεσκέφθη αὐτούς, ἀποστέλλας τὸν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὡς ἕνα προφήτην.

Κυρίλλου, Ἁρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, [κατὰ Λουκ. {Mign. E. Π. 72, 609.

Ὁ ἱερὸς Κύριλλος ἀναπτύσσει τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Κύριος, ἐγγίσας διὰ τῆς χειρὸς του τὸ λείψανον καὶ ἀναστήσας τὸν νεκρόν, ἔδειξεν ὅτι καὶ τὸ ἅγιόν του σῶμα, ὡς ναὸς καὶ κατοικία τοῦ Θεοῦ, εἶχε θείαν δύναμιν καὶ ζωοποιὸν ἐνέργειαν.

Ἐνεργές = ἔχει δύναμιν, ἐνέργειαν. **πεφόρηκε** = φέρει, ἔχει. **θανάτου ἀναιρετική** = ἱκανὴ νὰ καταργήσῃ τὸν θάνατον.

39. Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰακείρου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς

(Λουκ. η' 40 - 56)

Ὅλα τὰ θαύματα δεικνύουν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Τὰ θαύματα ὅμως τῆς ἀναστάσεως νεκρῶν μαρτυροῦν σαφέστερον τοῦτο, διότι ἡ διαφορὰ μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου εἶναι ἀγεφύρωτος. Οὐδεὶς ἄλλος εἰμὴ ὁ Θεὸς δύναται νὰ δώσῃ ζωὴν εἰς ἕν λείψανον. Κατὰ τὸν δρόμον πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰακείρου ὁ Κύριος ἔκαμε καὶ ἄλλο θαῦμα διὰ τῆς ζωοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ ἁγίου του σώματος. Μία γυνή, πάσχουσα αἱμορραγίαν ἐπὶ 12 ἔτη, ἤγγισεν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Ἰησοῦ τὸ ἅγιόν του σῶμα μετὰ τὴν πίστιν ὅτι θὰ ἐθεραπευέτο καὶ ἀμέσως ἔπαυσε πρᾶγματι ἡ ρύσις τοῦ αἵματος.

Ἀπεδέξατο = ὑπεδέχθη. **οὐκ ἴσχυεν** = δὲν ἠδυνήθη. **ἀποθλίβουσι** = πιέζου, ὥθου, ἔγων δύναμιν = ἡσθάνθην νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ σῶμά μου δύναμις οἱ προφῆται καὶ οἱ ἅγιοι θεράπειον μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, αὐτός, ὡς Θεός, ἦτο ὁ ἴδιος πηγὴ δυνάμεως. **οὐκ ἔλαθε** = δὲν διέφυγε. **παραχρῆμα** = ἀμέσως. **πορεύου εἰς εἰρήνην** = πῆγαινε εἰς τὸ καλόν. **μὴ σκύλλε** = μὴ ἐνοχλῇς.

Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

40. Ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου

(Λουκ. κα' 5 - 25, 34 - 37)

Ἐν τῇ περικοπῇ ταύτῃ ἔχομεν προφητείας τοῦ Κυρίου πρῶτον περὶ τῆς ἀλώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ δεύτερον περὶ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου καὶ τῆς δευτέρας παρουσίας του. Ἡ καταστροφή τῆς Ἱερουσαλὴμ πράγματι συνετελέσθη τῷ 70 μ.Χ. ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Αὕτη ὑπῆρξε φρικώδης, ὅπως τὴν προεῖπεν ὁ Κύριος, διότι κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς καὶ κατὰ τὴν ἄλωσιν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπέφεραν περισσότερὰ παρ' ὅσα οἱ ἰδιόκοι μας κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογίου. Διὰ τὰ δραματικὰ γεγονότα, ἅτινα θὰ συμβῶσι κατὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν του, ὁ Κύριος διδάσκει ὅτι ὁ χρόνος τῆς ἐπελεύσεώς των εἶναι ἄγνωστος, διὰ τοῦτο οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουσιν νὰ εἶναι πάντοτε ἕτοιμοι ψυχικῶς καὶ νὰ ἐπαγρυπνῶσιν, ἵνα μὴ αἰφνιδιασθῶσιν, ὅπως αἱ πέντε μωραὶ παρθένοι.

Ἀναθήμασι = με ἀφιερῶματα. **οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον** = δὲν θὰ μείνῃ πέτρα ἐπάνω εἰς πέτραν. **οὐκ εὐθέως τὸ τέλος** = δὲν θὰ ἔλθῃ ἀμέσως τὸ τέλος τοῦ κόσμου. **ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον** = θὰ χρησιμεύσουν ὡς ἀφορμὴ νὰ κηρυχθῇ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς διώκτας σας. Οὗτοι θὰ μάθωσι τὴν αἰτίαν τοῦ ἐναντίον σας μίσους καὶ τοιουτοτρόπως θὰ γνωρίσωσι τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Χριστόν, χάριν τοῦ ὁποίου σεῖς διώκεσθε. **θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν** = ἐνθυμηθῆτε καλὰ τοῦτο. **στόμα καὶ σοφίαν** = εὐγλωττίαν καὶ σοφίαν. **οἱ ἀντικείμενοι** = οἱ ἀντίπαλοι. **καὶ θρίξ... οὐ μὴ ἀπόληται** = παροιμιακὴ ἔκφρασις : θὰ σᾶς θανατώσουν μὲν σωματικῶς, ἀλλ' ἡ ψυχὴ σας δὲν θὰ πάθῃ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ζημίαν. **κτῆσασθε** = σώσατε. **ἡμέρας ἐκδικήσεως** = θὰ εἶναι ἡμέραι τιμωρίας τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας των. **ἀνάγκη** = στενοχωρία. **καιροὶ ἐθνῶν** = ἡ περίοδος τῆς εισόδου τῶν ἐθνικῶν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, μετὰ τὴν ὁποίαν θὰ πιστεύσωσι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οὕτω θὰ τελειώσουν τὰ βάσανά των. **μήποτε βαρυνθῶσιν** = μήπως γίνωσι βαρεῖαι καὶ ἀνάσθῃτο αἱ καρδίαι σας ἀπὸ τὴν μέτῃν καὶ τὰς μερίμνας τοῦ βίου. **σταθῆναι** = καὶ νὰ σταθῇτε ἄφοβοι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τότε, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως τοῦ κόσμου.

41. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων

(Ματθ. κε' 1 - 14)

Διὰ τῆς παραβολῆς τῶν δέκα παρθένων ὁ Κύριος θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας του θὰ ἔλθῃ αἰφνιδίως εἰς ἄγνωστον χρόνον, διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα πάντοτε ἑτοιμοί, προσπαθοῦντες νὰ ἔχωμεν τὰς ψυχὰς μας ὑπηρεπισμένας μὲ χριστιανικὰς ἀρετάς.

Λαμπάς = (συμβολικῶς) ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ. **ἔλαιον** = αἱ ἀρεταὶ τῆς ψυχῆς. **χρονίζοντος** = ἐπειδὴ ἐβράδυνε. **γάμος** = ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. **γρηγορεῖτε** = ἀγρυπνεῖτε.

42. Ἡ τελικὴ κρίσις

(Ματθ. κε' 31 - 46)

Διὰ τῆς περικοπῆς ταύτης διδασκόμεθα ἐπὶ τῇ βάσει ποίων κριτηρίων θὰ κριθῶσι κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι. Καὶ τὸ μόνον στοιχεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ κριθῇ ἡ αἰωνία μοῖρά μας, θὰ εἶναι ἡ συμπεριφορὰ μας ἀπέναντι τῶν πτωχῶν, τῶν φυλακισμένων, τῶν ἀσθενῶν, τῶν ξένων. Ὁ Κύριος ταυτίζει ἑαυτὸν πρὸς ὅλους τοὺς πάσχοντας καὶ λέγει ὅτι, ὅταν δίδωμεν βοήθειαν εἰς ἓνα δυστυχῆ, βοηθοῦμεν Αὐτὸν τὸν ἴδιον. "Ὅταν λοιπὸν ἓνας πτωχὸς ζητῇ τὴν συνδρομὴν μας, ἃς ἀναλογισθῶμεν ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ζητεῖ ταύτην.

Ἀφοριεῖ = θὰ διαχωρίσῃ. **ἀπὸ καταβολῆς κόσμου** = ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ἀπ' ἀρχῆς. **συνηγάγετε** = μὲ περιεμαζεύσατε, μὲ περιεποιήθητε. **τῶν ἐλαχίστων** = τῶν πτωχῶν, τῶν ἀσημοτάτων.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, κατὰ Ματθ. Mign. II. 57 - 58, 718.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ εἰς τὴν παρατιθεμένην περικοπὴν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτάσσει πολὺ εὐκόλα πράγματα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἵνα ἀξιωθῶσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν : μίαν ἐπίσκεψιν εἰς ἓνα ἀσθενῆ ἢ εἰς ἓνα φυλακισμένον, ὀλίγην τροφὴν εἰς ἓνα πεινῶντα, ὀλίγον ὕδωρ εἰς ἓνα διψῶντα καὶ ἐνδυμασίαν δι' ἓνα γυμνόν. Καὶ ὅμως ἡ σκληρότης καὶ φιλαργυρία κάμνουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ δίδωσιν οὔτε τὸν ἀσήμαντον βοήθειαν πρὸς τοὺς πάσχοντας.

Κοῦφα = ἐλαφρά, εὐκόλα. **ἐπαχθές** = βαρὺ, δύσκολον. **ἐπήρωσεν** = ἐτραυμάτισεν, ἔκαμεν ἀνάπηρον. **τοὺς ἀλόντας** = τοὺς κυριευθέντας ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας.

ΤΑ ΠΑΘΗ, Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

43. Ὁ Μυστικός Δεῖπνος

(Μαθ. κς' 17 - 30)

Τὰ πάθη τοῦ Κυρίου ἀρχίζουσιν μὲ τὸν τελευταῖον Δεῖπνον τοῦ Κυρίου μετὰ τῶν μαθητῶν του, ὅτε καὶ συνέστησε τὸ μέγα μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀναίμακτος θυσία τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον ὁ Κύριος λέγει σαφῶς εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι τὸ ἄχραντόν του σῶμα καὶ τὸ ἅγιόν του αἷμα θὰ προσφερθῶσιν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

Τῇ πρώτῃ τῶν ἀζύμων = τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἐορταζομένου Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα. Λέγεται δὲ τὸ Πάσχα ἐορτὴ τῶν ἀζύμων ἢ ἀπλῶς ἄζυμα, διότι κατ' αὐτὸ δὲν ἐπετρέπετο ἡ χρῆσις οἰασδ' ἡποτε ζύμης. πρὸς τὸν δεῖνα: δὲν λέγει ὁ Κύριος τὸ ὄνομα τοῦ οἰκοδεσπότου, διότι θέλει νὰ τηρήσῃ μυστικὸν τὸν τόπον τοῦ τελευταίου Δείπνου καὶ τοῦ τελευταίου του διαλόγου μετὰ τῶν ἀγαπητῶν του μαθητῶν, ὥστε νὰ μὴ συλληφθῇ προώρως ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. ὁ καιρὸς μου ἐγγὺς ἐστὶ = ὁ καιρὸς τοῦ Πάθους, τὸν ὁποῖον ἔχει ὀρίσει ὁ Θεός, εἶναι ἐγγύς, πλησιάζει. σὺ εἶπας = σὺ εἶπες ὅτι εἶσαι σὺ. τρυβλίον = πιάτον. ὑπάγει = φεύγει ἀπὸ τὴν ζωὴν ταύτην. καὶ εὐχαριστήσας = ἀφ' οὗ ἔκαμε προσευχὴν εὐχαριστίας, διότι ἡ θυσία του ἐγίνετο διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου· διὰ τοῦτο τὸ μυστήριον λέγεται θεία Εὐχαριστία. τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης = αὐτὸς ὁ οἶνος εἶναι τὸ πραγματικόν μου αἷμα, αὐτὸ τὸ αἷμά μου, τὸ ὁποῖον ἔρρυσεν διὰ τὴν κύρωσιν τῆς νέας συμφωνίας τοῦ Θεοῦ μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅτι αὕτη θὰ σωθῇ διὰ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν πιστεύσῃ εἰς αὐτὸν καὶ τηρήσῃ τὰς ἐντολάς του. περὶ πολλῶν = περὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. ἀπ' ἄρτι = ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἔξῃς δὲν θὰ πῇ μαζί των πλέον μέχρι τῆς πραγματοποιήσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ — μετὰ τὴν τελικὴν κρίσιν — ὅτε θὰ πῇ τοῦτο ἐν χαρᾷ (καινὸν) μαζὶ των.

44. Ἡ μεγάλη ἀγωνία ἐν Γεθσημανῇ. Σύλληψις τοῦ Κυρίου

(Μαθ. κς' 30 - 57)

Ὁ Κύριος μετέβη νὰ προσευχηθῇ εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ, διότι μετ' ὀλίγον ἐμελλε νὰ συλληφθῇ διὰ τῆς προδοσίας ἐνὸς μαθητοῦ καὶ νὰ ὑποστῇ τὰ φρικτὰ πάθη. Αἰσθάνεται τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ ὁποῖα ἔφερον αὐτὸν εἰς τὰ πάθη ταῦτα καὶ εἰς τὸν

σταυρόν, καὶ ἀγωνιά. Ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν καὶ τὴν λύπην ἰδρώνει, διότι δὲν ἦτο μόνον Θεός, ἀλλὰ καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Εἶναι περίλυπος μέχρι θανάτου, διότι βλέπει ὅτι εἷς μαθητὴς τὸν προδίδει, οἱ ἄλλοι διασκορπίζονται καὶ τὸν ἐγκαταλείπουν καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετηθέντες Ἰουδαῖοι τὸν βασανίζουν καὶ τὸν σταυρώνουν ὡς ληστὴν ἐν μέσῳ δύο ληστῶν. Ἀλλ' ἦτο μεγάλη ἡ ἀγάπη του διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἄνθρώπους, καὶ χάριν τῆς σωτηρίας των ὑποφέρει τὰ πάντα.

Καὶ ὑμνήσαντες = ἄφ' οὗ μετὰ τὸν Δεῖπνον ἔψαλαν ἕνα ὕμνον. **σκανδαλισθήσεθε ἐν ἐμοί** = θὰ κλονισθῇτε δι' ἐμέ. **προάξω ὑμᾶς** = μετὰ τὴν ἀνάστασιν θὰ ὑπάγω προτύτερα ἀπὸ σᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, διὰ νὰ σᾶς συναντήσω ἐκεῖ πάλιν. **ἀδημονῶ** = στενοχωροῦμαι. **ἔως θανάτου** = μέχρι σημείου, ὥστε νὰ ἀποθάνω ἀπὸ τὴν λύπην. **προελθὼν μικρὸν** = προχωρήσας ὀλίγον. **ποτῆριον** = τὸ πικρὸν ποτῆριον τῶν παθῶν, τὰ πάθη μου. **οὐκ ἰσχύσατε** = δὲν ἠμπορέσατε. **ἐταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει** = φίλε, κάμε ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποῖον ἤλθες ἐδῶ. **παραστήσει μοι** = καὶ θὰ παρουσιάσῃ πρὸς βοήθειάν μου. **λεγεὼν** = τάγμα ἀπὸ ἐξ χιλιάδας ἀνδρῶν.

45. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ

(*Μαρκ. ιδ' 53 - 66, ιε' 1 - 21*)

Ὁ Ἰησοῦς συλληφθεὶς προσάγεται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐνώπιον τῶν ἀρχερῶν καὶ τοῦ Συνεδρίου αὐτῶν, τὸ ὅποῖον ἦτο τὸ ἀνώτατον δικαστήριον. Ἡ δίκη του ἦτο ἐλεεινὴ σκηνοθεσία καὶ παράνομος καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ κατὰ τοὺς τύπους, διότι δικασταὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ καὶ διώκται του, δικάζεται ἐν σπουδῇ, ἐν καιρῷ νυκτός, τὴν παραμονὴν τοῦ Πάσχα καὶ διὰ τῆς προσαγωγῆς ψευδομαρτύρων. Τοιαύτας ταπεινώσεις ὑφίσταται ὡς κακοῦργος, ὡς ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος, αὐτὸς ποὺ εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινός. Παρὰ τὰς ταπεινώσεις ταύτας, ὅταν ὁ Καϊάφας τὸν ἐξώρρισε νὰ εἴπῃ ἂν εἶναι ὁ Χριστός, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡμολόγησεν ἐνώπιον ὅλων, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ καταλάβωσιν ὅλοι τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματός των, ὅτι δηλαδὴ ἐγίνοντο θεομάχοι καὶ Χριστοκτόνοι.

Καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς : τὸ φοβερὸν μῖσός των κατὰ τοῦ Ἰησοῦ συγκεντρώνει ὅλα τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὅποῖον ἀποτελεῖτο ἀπὸ 70 μέλη. **καὶ ἴσαι** = σύμφωνοι πρὸς ἀλλήλας. **καταλύσω** = θὰ κερμηνίσω. **τοῦ εὐλογητοῦ** = τοῦ Θεοῦ, τοῦ μόνου ἀξίου νὰ ὑμνῇται. **ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως** = καθήμενον τιμητικῶς εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ. **διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ** = ἀφοῦ ἐξέσχισε τὰ ἐνδύματά του ἀπὸ ὀργὴν διὰ τὴν βλασφημίαν ποὺ ἤκουσε. **κολαφίζω** = ραπίζω. **παίω** = κυπῶ.

Ἐπὶ τῷ πρωί = ἀκριβῶς τὸ πρωί. **σύ λέγεις** = σύ ὁ ἴδιος λέγεις ὅτι εἰμαι βασιλεὺς. **μετὰ τῶν συστασιαστῶν** = μαζί μὲ τοὺς συντρόφους τοῦ στασιαστὰς κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας· καὶ ὁ Κύριος κατηγορεῖτο ὡς στασιαστής, διότι ἔλεγε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Βασιλέα. **ἀνέσεισαν** = παρεκίνησαν. **τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι** = νὰ ἱκανοποιήσῃ. **φραγγελῶσας** = μαστιγώσας. **φραγγέλιον** = μαστίγιον. **τὸ πραιτώριον** = ἡ κατοικία τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ καὶ τῆς φρουράς. **τὴν σπεῖραν** = τὴν φρουράν.

46. Ἡ Σταύρωσις

(Μάρκ. ιε' 21 - 42)

Ἡ σταύρωσις τοῦ Κυρίου δεικνύει ἀφ' ἐνὸς τὴν ἄπειρον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον, ἀφ' ἐτέρου τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἦσαν τόσον πολλαὶ καὶ βαρεῖαι αὐταὶ καὶ ἦτο τόσον μεγάλη ἡ καταπτώσις τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ἐχρειάσθη εἰς Θεάνθρωπος νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, διὰ νὰ ἀποπλύνῃ δι' αὐτοῦ τὰς ἁμαρτίας των. Τοῦτο δὲ ὅλον ἔγινεν ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκτοτε ὁ σταυρὸς τοῦ Κυρίου γίνεται πηγὴ ἀγιασμοῦ, πηγὴ ζωῆς διὰ τὴν ἁμαρτωλὴν ἀνθρωπότητα. Δι' αὐτοῦ συνετρίβη ἡ δύναμις τοῦ κακοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Εἶναι ἀνεξάντλητος ἡ ἀπολυτρωτικὴ δύναμις, ἡ ἐκπηγάζουσα ἐκ τοῦ σταυροῦ. Διὰ τοῦ σταυροῦ ὁ Κύριος συνήρπασε καὶ κατέκτησε τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν σταυρωθέντα φροντίζουν καὶ αὐτοὶ νὰ βαδίζωσιν ἐπὶ τὰ ἔχνη του καὶ νὰ ἀφοσιωθῶσι μέχρι θανάτου πρὸς τὸν Σωτῆρά των.

Παράγοντά τινα = ἕνα, ὁ ὁποῖος διήρχετο ἐκεῖθεν. **ἐσμυρнисμένον οἶνον** = ἀρωματισμένον οἶνον. **τῆς αἰτίας** = τῆς κατηγορίας. **καθελεῖν αὐτόν** = νὰ καταβιάσῃ αὐτόν. **τὸ καταπέτασμα** = τὸ παραπέτασμα, τὸ ὁποῖον ἐχώριζεν τὰ ἅγια ἀπὸ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. **κεντυρίων** (λατ. centum) = ὁ ἑκατόνταρχος. **Ἰακώβου τοῦ μικροῦ** = κατὰ τὸ ἀνάστημα.

47. Ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου

(1 Κορ. α' 18 - 26)

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ Ἀπ. Παῦλος τονίζει, ὅτι ὁ λόγος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου φαίνεται εἰς πολλοὺς ὡς μαρία καὶ σκάνδαλον. Πράγματι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύῃ τις εἰς ἕνα, ὁ ὁποῖος ἐσταυρώ-

θη ὡς ληστής ἐν μέσῳ δύο ληστῶν ; Ἐν τούτοις αὐτὸ τὸ μωρὸν κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ ἔκαμεν ὅσα δὲν ἐπέτυχον οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν δύναμιν των. Διότι μὲ τὸ κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ ἔσβησαν τὰ εἰδῶλα, οἱ ἄνθρωποι ἐγνώρισαν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἀφῆκαν τὸν ἀμαρτωλὸν καὶ διεφθαρμένον βίον καὶ ἐγιναν ἅγιοι. Τοιοῦτοτρόπως ὁ σταυρὸς ποὺ φαίνεται μωρία, ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι σοφία καὶ δύναμις δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι πιστεύουν.

Ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ = τὸ κήρυγμα περὶ τοῦ σταυροῦ. **τοῖς ἀπολλυμένοις** = διὰ τοὺς ἀπίστους, οἱ ὁποῖοι εἶναι χαμένοι. **τοῖς σφωζομένοις ἡμῖν** = εἰς ἡμᾶς ποὺ ἔχομεν σωτῆ, διότι ἔχομεν πιστεύσει, **ποῦ συζητητῆς** = ποῦ εἶναι οἱ ἔμπειροι καὶ σοφοὶ περὶ τὴν συζήτησιν ; **ἐμώρανεν** = ἀπέδειξε μωρὸν καὶ ἀνίκανον νὰ καταργήσῃ τὰ εἰδῶλα. **ἐν τῇ σοφίᾳ** = διὰ τῶν δημιουργημάτων, τὰ ὁποῖα δεικνύουν τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ. **σημεῖον** = θαῦμα. **τοῖς κλητοῖς** = εἰς τοὺς χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι κατὰ θεῖαν κλῆσιν, κατὰ θεῖαν βουλὴν εἶναι χριστιανοί. **τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ** = ἐκεῖνο τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅποιον εἰς τοὺς ἀνθρώπους φαίνεται μωρὸν καὶ ἀσθενὲς — ὅπως ὁ σταυρὸς — εἶναι ἰσχυρότερον καὶ σφώτερον ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ οἱ ἄνθρωποι νομίζουν ἰσχυρά. Οἱ ἄνθρωποι νομίζουν τὴν σοφίαν ὡς ἰσχυράν, ἐν τούτοις μὲ τὴν σοφίαν των δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὴν εἰδωλοκρατεῖαν καὶ ἀπὸ τὴν διαφθοράν.

48. Ἡ Τ α φ ῆ

(Μάρκ. ιε' 42 - 47)

Ὁ εὐσεβὴς Ἰωσήφ, κατέχων ἐπίσημον θέσιν, διότι ἦτο μέλος τοῦ Συνεδρίου, τολμᾷ καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Πιλάτον τὸ σῶμα τοῦ ἐσταυρωμένου Κυρίου, ἵνα θάψῃ αὐτό. Ἦτο, ὅπως καὶ ὁ Νικόδημος, ἐν κρυπτῷ μαθητῆς τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐπειδὴ μόνον εἰς αὐτόν, κατέχοντα ἐπίσημον θέσιν καὶ πιθανὸν γνωρίζοντα τὸν Πιλάτον, ἦτο δυνατὸν νὰ παραχωρηθῇ τὸ σῶμα, διὰ τοῦτο ἦλθεν αὐτὸς καὶ οὐχὶ εἰς τῶν δώδεκα, ἵνα ζητήσῃ αὐτό. Ὁ Κύριος, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, θάπτεται. Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ κατατίθεται. Δὲν εἶχεν ὁ Κύριος ἰδικόν του τάφον, ἀλλ' εἰς ξένον τάφον φιλοξενεῖται. Καὶ εἶναι γυμνὸν τὸ σῶμά του, διὰ τοῦτο ὁ Ἰωσήφ ἀγοράζει σινδὸνα καθαρὰν καὶ τυλίσσει μὲ αὐτὴν τὸν νεκρὸν Κύριον. Πράγματι πόσα ὑπέφερεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ γλυκύτατος Σωτὴρ μας !

Ὁ ἐστὶ προσάββατον = δηλαδὴ ἡμέρα πρὸ τοῦ Σαββάτου (ἡ Παρασκευὴ) **εὐσχήμων βουλευτῆς** = ἐντιμὸν καὶ σεβαστὸν μέλος τοῦ Συνεδρίου. **εἰ πάλοι ἀπέθανε** = ἐὰν ἤδη ἀπέθανεν. **ἐνεβλήσε** = ἐτύλιξεν. **ὁ ἦν λελατομημένον** = τὸ ὅποιον ἦτο σκαλισμένον εἰς πέτραν.

49. 'Η 'Ανάστασις

(Μάρκ. ις' 1 - 9)

Ἡ ἀνάστασις τοῦ ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερον θαῦμα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει περισσότερον ἀπὸ ὅλα, ὅτι εἶναι Ὑῖὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ μας. Εἰς τὴν ἀνάστασιν στηρίζεται ἡ χριστιανικὴ πίστις.

Ἡ ἀνάστασις ὑπῆρξεν ἡ δόξα, εἰς τὴν ὁποίαν ὑψώθη ὁ Κύριος μετὰ τὰς ταπεινώσεις καὶ μετὰ τὸν Γολγοθᾶν.

Δι' αὐτῆς οἱ μὲν ἀντίπαλοι τοῦ Κυρίου κατησχύνθησαν, τῶν δὲ μαθητῶν τοῦ τὸ θάρρος καὶ ἡ πίστις ἀνεπτερώθησαν. Ἡ ἀνάστασις ὑπῆρξεν ὡσαύτως νίκη κατὰ τοῦ θανάτου, κατὰ τῆς ἁμαρτίας, κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος. Διὰ τοῦτο τὸ Πάσχα εἶναι ἑορτὴ χαρᾶς, τὸ σύμβολον τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀνακαινίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Καὶ διαγενομένου τοῦ Σαββάτου = ἀφ' οὗ ἐπέρασε τὸ Σάββατον. **τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων** = κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, τὴν Κυριακὴν. **προάγει ὡμᾶς** = πηγαίνει προτύτερα ἀπὸ σᾶς.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα.

Εἰς τὸν ὑπέροχον κατηχητικὸν λόγον ἐπὶ τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος περιγράφει μὲ εὐγλωττίαν ἀπαράμιλλον πόσον εὐφρόσυτος ἑορτὴ εἶναι τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ ὁποῖαν σπουδαίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὸν κόσμον ὅλον. Διὰ τοῦτο δικαίως ὥρισεν ἡ Ἐκκλησία, ὅπως ἀναγινώσκῃται ὁ λόγος οὗτος εἰς τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.

Ἔκαμε = ἐκουράσθη, ἐξηντλήθη. **ὑφλημα** = ἐξόφλησις, πληρωμὴ. **ἐσκούλευσεν** = ἐλεηλάτησεν. **περιέτυχεν** = συνήντησεν. **ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων** = ἔγινεν ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν.

50. 'Η 'Ανάληψις

(Λουκ. κδ' 50 - 53)

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς μαθητάς, ἐνισχύων αὐτοὺς καὶ δίδων ὁδηγίαν διὰ τὸ μέγα ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου ἀνά τὸν κόσμον. Τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἡ ἐπίγειός του δράσις καὶ διδασκαλία εἶχε τελειώσει. Τὸ ἔργον τοῦ ἔμμελλον νὰ συνεχίσωσιν οἱ Ἀπόστολοι τοῦ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν μετὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος πάντοτε εἶναι ζῶν καὶ παρὼν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν πιστῶν τοῦ ὁπαδῶν.

Διέστη ἀπ' αὐτῶν = ἀπεχωρίσθη ἀπὸ αὐτοῦς. **ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανὸν** = ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν.

Η ΕΚ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ
ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

51. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος

(Πράξ. β' 1 - 19, 22 - 25, 32 - 37)

Μὲ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβον θεῖαν δύναμιν καὶ ἔγιναν ἀτρόμητοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνέδειξε τοὺς ἀγραμμάτους τούτους ἀλιεῖς σοφοὺς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης. Οὗτοι περιώδυσαν ὅλον τὸν κόσμον γεμᾶτοι θεῖαν ζωὴν καί, φωτιζόμενοι καὶ ὀδηγούμενοι ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵδρυσαν τὰς πρώτας χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. Ἐκτοτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐνοικεῖ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς θεῖα καὶ ζωοποιὸς ἀρχὴ καὶ ὀδηγεῖ ταύτην εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπίσης χορηγεῖ εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστὸν θεῖαν χάριν, ἀγιάζει τὰς ψυχὰς των, φωτίζει τὸν νοῦν καὶ ἐνισχύει αὐτοὺς εἰς πᾶν ἀγαθὸν ἔργον.

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι = ὅταν ἔφθασεν ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. **δμοθυμαδὸν** = ὅλοι μαζί. **ἄφνω** = ἐξαίφνης. **ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας** = ὅπως ὅταν φυσᾷ ὀρμητικὸς ἄνεμος. **γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς** = ὡσάν πύριναι γλῶσσαι. **ἐδί-
δου** = καθὼς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπέτρεπεν, ἔδιδε τὴν δύναμιν νὰ ὁμιλῶσι. **συνεχύ-
θη** = ἐξεπλάγη, ἐταράχθη. **Πάρθοι** = γενναῖοι λαὸς κατοικῶν εἰς τὰ βάθη τῆς Μ.
Ἀσίας καὶ ἀντισταθεῖς ἡρωϊκῶς ὑπὸ τὸν ἡγέτην του Μιθριδάτην εἰς τὴν ἐπέκτασιν
τῆς Ρώμης πρὸς Ἀνατολὰς. **Ἐλαμῖται** = λαὸς κατοικῶν περὶ τὸν Περσικὸν κόλ-
πον. **γλεῦκος μεμεστωμένοι** = μεθυσμένοι.

Ἐπῆρε = ὑψωσεν. **ἐνωτίσασθε** = ἀκούσατε τοὺς λόγους μου. **ὥρα τρίτη**
= ἐνάτη πρὸ μεσημβρίας, διότι τὸ ἡμερονύκτιον ἤρχιζε τὴν ἕκτην πρωϊνὴν. **δράσεις**
= ὁράματα, ὁπτασίαι.

Ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς = ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μέσῳ
ὑμῶν διὰ θαυμάτων. **δυνάμει καὶ τέρασι καὶ σημείοις** = (ταυτόσημα) διὰ
θαυμάτων. **τῇ ὀρισμένῃ βουλῇ** = συμφώνως πρὸς τὴν προαιώνιον θέλησιν τοῦ Θεοῦ.
ἐκδοτὸν λαβόντες = τὸν ὁποῖον συνελάβετε, ἀφ' οὗ παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἰουδα. **προ-
στήξαντες** = σταυρώσαντες. **ἀνείλετε** = ἐφρονεύσατε. **λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θά-
νάτου** = καταργήσας τοὺς πόνους τοῦ θανάτου. **τῇ δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ** = μετὰ τὴν δύ-
ναμιν τοῦ Θεοῦ δοξασθεῖς. **Χριστὸν ἐποίησε** = ἀνέδειξεν αὐτὸν ὡς Μεσσίαν.

52. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία

(Πράξ. 8' 32 - 37)

Ἡ ἐμπνευσμένη ὁμιλία τοῦ Πέτρου ἔφερεν ἀμέσως ἀποτέλεσμα, διότι ἐπίστευσαν περίπου τρεῖς χιλιάδες καὶ οὕτω ἐγένινεν ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Διὰ τοῦτο ἡ Πεντηκοστὴ θεωρεῖται ὡς ἡ γενέθλιος ἑορτὴ τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ πρῶτοι οὗτοι χριστιανοὶ ἔζων βίον ἅγιον, ἐμπνεύμενοι πάντοτε καὶ ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. "Ολα εἶχον κοινὰ καὶ οὐδεὶς ἐθεώρει τὰ ὑπάρχοντά του ὡς ἰδικά του. "Ολοι ἔδιδον εἰς ἕκαστον κατὰ τὰς ἀνάγκας του. Ἐπίσης ἔζων μὲ τοιαύτην ἀγάπην πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἐφαίνοντο ὡσάν νὰ ᾔσαν μία ψυχὴ εἰς πολλὰ σώματα. Ὁ καθεὶς ἄς φαντασθῇ πρῶτον τί ᾔσαν πρὶν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι καὶ πῶς μετεμορφώθησαν ἔπειτα μὲ τὴν θείαν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ μὲ τὴν πίστιν των εἰς τὸν Χριστόν. Ἀλλ' ὁ ἅγιος βίος τῶν πρῶτων τούτων χριστιανῶν εἴλκυε καὶ πολλοὺς ἄλλους εἰς τὴν νέαν πίστιν καὶ τοιοῦτοτρόπως οἱ χριστιανοὶ καθ' ἑκάστην ἐπολλαπλασιάζοντο.

Μεγάλῃ δυνάμει = μὲ μεγάλῃν δύναμιν, διὰ θαυμάτων. **ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον** = ἐμαρτύρουν, διεκήρυττον. **υἱὸς τῆς παρακλήσεως** = υἱὸς τῆς παρηγορίας, τῆς ἐνισχύσεως. Ὁ Βαρνάβας ἦτο πλήρης Πνεύματος Ἀγίου, τὸ ὁποῖον καθίστα αὐτὸν ἱκανὸν εἰς τὸ νὰ ἐνισχύῃ τοὺς πιστοὺς εἰς τὸν κατὰ Χριστόν βίον.

53. Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος

(Πράξ. 5' 8 - 15, 5' 2, 51 - 60, 6' 1 - 3)

Ἡ ταχεῖα ἐξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ προὐκάλεσε μεγάλῃν ἀντίδρασιν καὶ διωγμοὺς ἀπὸ μέρους τῶν Ἰουδαίων. Καὶ τὸ πρῶτον θῦμα ὑπῆρξεν ὁ ἅγιος Στέφανος. Οὗτος διεκρίνετο διὰ τὸν φλογερὸν ζῆλον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκήρυττε τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο συλλαμβάνεται καὶ προσάγεται ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου. Ἐκεῖ ὁ Στέφανος κηρύττει θαρραλέως τὸν Χριστόν, ἀποκαλέσας τοὺς Ἑβραίους σκληροτραχήλους, ὡς ἐναντιούμενους πάντοτε εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξαγριωθέντες ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκ τοῦ Συνεδρίου καὶ τὸν ἐλιθοβόλησαν. Ὁ μαρτυρικός του ὁμῶς θάνατος ἐγένινεν ἀφορμὴ νὰ διασκορπισθῶσιν οἱ χριστιανοὶ εἰς ἄλλας χώρας καὶ πόλεις καὶ νὰ κηρύττωσιν ἐκεῖ τὸ Εὐαγγέλιον. Τοιοῦτοτρόπως ἡ νέα πίστις παρὰ τοὺς διωγμοὺς διεδίδετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ

μᾶλλον εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς γῆς. Τὸ αἷμα τῶν ἁγίων ἀπλῶς ἐπότιζε τὰς ρίζας τοῦ δένδρου τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ νὰ ἀναπτύσσεται τοῦτο περισσότερον.

Λιβερτίνοι = ἀπελεύθεροι Ἰουδαῖοι. Οὗτοι εἶχον ἀπαχθῆ αἰχμάλωτοι εἰς Ρώμην ὑπὸ τοῦ Πομπηίου καὶ κατόπιν, ἀπελευθερωθέντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. **τὸν τόπον τοῦτον** = τὸν ναὸν τοῦ Σολομώντος. **ὑπέβαλον** = παρεκίνησαν. **τὰ ἔθη** = τοὺς νόμους. **σκληροτράχηλοι** = πείσμονες, ἀπειθεῖς. **ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὤσιν** = μὲ καρδίαν καὶ ὦτα κλειστά εἰς τὴν ἀλήθειαν. **ἀντιπίπτετε** = ἀντιστέκεσθε. **τοῦ δικαίου** = τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς διαταγὰς ἀγγέλων = διὰ μέσου ἀγγέλων, μὲ τὴν μεσιτείαν ἀγγέλων. **διεπρίοντο ἐν ταῖς καρδίαις** = ἐκόπτοντο, ἐμαίνοντο μέσα των.

Ἐβρυχον τοὺς ὀδόντας = ἔτριζον τοὺς ὀδόντας ἀπὸ ὀργῆν. **συνέσχον τὰ ὦτα** = ἔκλεισαν τὰ αὐτιά ἀπὸ τὸν πολὺν θόρυβον καὶ τὰς φωνάς. **μὴ στήσης αὐτοῖς** = νὰ μὴ ὑπολογίσῃς εἰς αὐτούς. **ἦν συνευδοκῶν** = ἐπεδοκίμαζε. **καὶ ἐποίησαν κοπετόν** = καὶ ἐθρήνησαν. **ἐλυμαίνετο** = ἔκαμνε καταστροφάς, κατεδίωκεν.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Ἐγκώμιον βον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα, Mign. E.Π. 46, 724. 725.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐκ τῶν ἐγκωμίων του εἰς τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον ἐξαίρει τὸ θάρρος τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων, ὅπου ἦτο ὡς πρόβατον ἐν μέσῳ λύκων. Διὰ τοῦ μαρτυρίου του ἀπέδειξεν ὁ Στέφανος ὅτι, ἀν καὶ ἄνθρωπος εἰς τὴν μορφήν, ὑπῆρξε πραγματικῶς ἄγγελος, ὁ ὁποῖος καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου του ἤϋχετο ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν.

Θηριάλωτον = τὸ ὅποῖον ἔχει ἀρπαγῇ ἀπὸ θηρία. **καταδάνωντες** = κατασπαράσσοντες. **κατοπτριζόμενος** = δεκνύων ὡς εἰς καθρέπτην τὰ ἐν οὐρανῷ. **οὐκ ἀπεικὲς** = πολὺ δικαίως, οὐχὶ ἀναρμόστως.

54. Ἀποκεφάλις Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου.

Φυλάκισις τοῦ Ἀπ. Πέτρου

(Πράξ. ιβ' 1 - 18)

Ὅσον διαδίδεται περισσότερον ἢ νέα θρησκεία, τόσον οἱ διωγμοὶ ἐναντίον της γίνονται ἀγριώτεροι. Μετὰ τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον μαρτυρεῖ ὁ Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, ἀποκεφαλισθεὶς διὰ μαχαίρας ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου Ἀγρίππα. Συλλαμβάνεται ὁμοίως ἀμέσως καὶ φυλακίζεται ὁ Πέτρος κατὰ τὰς ἐορτάς τοῦ Πάσχα, διὰ νὰ φονευθῇ καὶ αὐτὸς μετὰ τὰς ἐορτάς. Ἄγγελος ὅμως τοῦ Θεοῦ ἀποφυλακίζει καὶ σώζει αὐτὸν διὰ θαύματος.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐθεμελιώθη μὲ τὰς θυσίας τῶν ἁγίων της,

οἱ δὲ διωγμοὶ ἀντὶ τὰ καταπνίξουν τὴν νέαν πίστιν, συνετέλουν εἰς τὸ νὰ διαδίδεται περισσότερο.

Ἐπέβαλε τὰς χεῖρας κακῶσαι τινας = ἤρχισε νὰ κακοποιῇ καὶ νὰ καταδιώκῃ μερικοὺς. **τέσσαρσι τετραδίοις** = εἰς τέσσαρα ἀποσπάσματα· τετραδεῖον ἢ τετράδιον ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ἐκ τεσσάρων ἀνδρῶν. **ἐκτενὴς** = παρατεταμένη, διαρκής. **τὴν πρώτῃν φυλακὴν** = τὴν πρώτην φρουρὰν τῶν στρατιωτῶν. **αὐτομάτως ἡνοίγη** = ἡνοίξε μόνη της. **προῆλθον ῥύμην μίαν** = προὐχώρησαν εἰς μίαν ὁδόν. **ἐξείλατό με** = με ἔσωσεν. **ἱκανοὶ** = ἀρκετοί. **παιδίσκη** = ὑπηρετρία. **ἀπαγγεῖλατε Ἰακώβω** = εἶπατε εἰς τὸν Ἰακώβον τὸν ἀδελφόθεον. ὁ ὅποιος προῖστατο τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ χριστιανῶν.

55. Ὁ Ἀπ. Παῦλος

(Πράξ. θ' 1 - 23)

Ὁ Ἀπ. Παῦλος κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξε φοβερὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν. Ἀλλ' ὁ Χριστός, ἀποκαλυφθεὶς εἰς αὐτὸν εἰς ἓν ὄραμα παρὰ τὴν Δαμασκόν, ὅπου μετέβαινεν, ἵνα συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς, μετέβαλεν αὐτὸν εἰς ἓνα ἐνθουσιώδη καὶ ἀκούραστον ἀπόστολόν του. Ἡ διὰ τοῦ Χριστοῦ μεταβολὴ τῆς ζωῆς τοῦ Παύλου ὑπῆρξεν τόσον βαθεῖα, ὥστε ὁ Χριστὸς πλέον διηύθυνε καὶ ἐκίνει τὰς σκέψεις του, τὰς διαθέσεις του καὶ ὅλην τὴν ζωὴν καὶ δρᾶσίν του. Δὲν ἔζη πλέον ὁ Παῦλος, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἔζη μέσα του καὶ ὁ Χριστὸς μόνος ἦτο σκοπὸς τῆς ζωῆς του. « Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς » καὶ « ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός », διεκήρυττεν ὁ ἡρωϊκώτερος ἐξ ὅλων τῶν Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἔκαμε τὰς γνωστὰς ἐπικινδύνους καὶ κοπιώδεις περιουδεΐας. Κατ' αὐτὰς ἐμόχθησε καὶ ὑπέφερε περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους. Ἐφυλακίσθη πολλάκις, ἐδάρη, ἐμαστιγώθη, ἐλιθοβολήθη καὶ ἐκινδύνευσε κατ' ἐκάστην τόσον πολὺ, ὥστε ἔλεγε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅτι « καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω » (1 Κορ. ιε' 31). Ἀλλ' αἱ διώξεις, αἱ θλίψεις καὶ αἱ δοκιμασίαι ἀντὶ νὰ κουράσωσιν αὐτὸν καὶ νὰ κάμψωσι τὴν βούλησίν του, ἐνεδυνάμωνον αὐτὸν περισσότερο. Χαίρω, ἔλεγεν, εἰς τὰς θλίψεις, εἰς τοὺς διωγμούς, εἰς τὰς ἀσθενείας, εἰς τὰς ὕβρεις ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, « ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι » (2 Κορ. ιβ' 10). Αὐτὸς κρημνίσας τὰ εἰδῶλα, διέδωκε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, εἰς τὰς νήσους, εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν κυρίως

Ἑλλάδα, θεωρούμενος ὁ Ἀπόστολος τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία τῷ 1952 ἀκριβῶς ἐώρασε τὰ 1900 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐλεύσεώς του εἰς Νεάπολιν (Καβάλαν) καὶ εἰς Φιλίππους. Ἐπὶ πλέον συνέγραψε τὰς θαυμασίας ἐπιστολάς του, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ὡς εἵπομεν ἀλλαχοῦ, στηρίζεται ὅλη ἡ χριστιανικὴ Θεολογία καὶ Ἡθική. Ὅπως εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἰς τὸν Ἀνανίαν κατὰ τὴν προκειμένην περικοπήν, ὁ Παῦλος ὑπῆρξε « σκευὸς ἐκλογῆς » του.

Ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου = γεμᾶτος εἰς τὴν ψυχὴν του ἀπὸ ἀπειλᾶς καὶ φονικᾶς διαθέσεις κατὰ τῶν χριστιανῶν. **τῆς ὁδοῦ ὄντας** = ἀνήκοντας εἰς τὴν νέαν πίστιν, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ. **ἐνεοὶ** = ἐκκλητικοί, ἐκθαμβοί. **σκευὸς ἐκλογῆς** = ἐκλεκτὸν σκευὸς, ἐκλεκτὸς μαθητὴς μου. **τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου** = εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίσῃ ἐμέ. **ὥσει λεπίδες** = ὥσαν λέπια. **ἐνίσχυσεν** = ἐπῆρε δύναμιν. **ὁ πορθήσας** = ὁ διώξας καὶ καταστρέψας. **συνέχυνε** = ἔφερε σύγχυσιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. **συμβιβάζων** = ἐξηγῶν, διακηρύττων.

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

56. Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν

(Πράξ. ιγ' 1 - 52)

Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων εἶναι κατ' ἐξοχὴν τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὗται διηγοῦνται τὴν δρᾶσιν τῶν Ἀποστόλων, καὶ μάλιστα τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου, ἀλλ' ἡ δρᾶσις αὕτη ἤρchiσε μόνον μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα καθωδήγει τὰ σχέδια τοῦ ἱεραποστολικοῦ των ἔργου διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ ὅλας τὰς κινήσεις των εἰς τὰς πορείας, ὡς καὶ αὐτὰς φυσικῶ τῷ λόγῳ τὰς ὁμολίας των εἰς πᾶσαν περίστασιν, συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου : « Ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πκτρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν » (Ματθ. ι' 19). Καὶ εἰς τὴν πρ. κειμένην περικοπὴν βλέπομεν, ὅτι αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα λέγει εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὅπως διαχωρίσωσι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Παῦλον ἐκ τοῦ κύκλου των, ἵνα ἀναλάβωσι τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε προορίσει. Πράγματι οἱ δύο οὗτοι Ἀπόστολοι, παραλαβόντες ὡς βοηθόν των (« ὡς ὑπρέτην » ιγ' 5) τὸν Μάρκον, ἀρχίζουν τὴν πρώτην περιοδείαν καὶ κηρύττουν τὸ Εὐαγγέλιον ἐν μέσῳ φοβερῶν ἐμποδίων εἰς τὴν Σαλαμίνα τῆς Κύπρου, εἰς

τὴν Πάφον, εἰς τὴν Πέργην τῆς Παμφυλίας (ἐν Μ. Ἀσίᾳ) καὶ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας, ἐν τῇ συναγωγῇ τῆς ὁποίας ὁ Παῦλος κάμνει λαμπρὰν ὁμιλίαν, τὴν ὁποίαν παραθέτουν αἱ Πράξεις.

Κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν = εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ὑπῆρχεν ἐν Ἀντιοχείᾳ. **προφῆται** = οὗτοι κατὰ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους ἦσαν πολλοὶ καὶ ὡς ἔργον εἶχον νὰ προλέγῃσι τὸ μέλλον εἰς κρίσιμους περιστάσεις καὶ νὰ διδάσκωσι τὸν λαόν. **Νίγερ** = λατ. λέξις. σημ. μαῦρος, πιθανὸν διότι ὁ Συμεὼν εἶχε μαῦρην τὴν ἐπιδερμίδα. **ἀφορίζω** = διαχωρίζω, ἐκλέγω. **γενόμενοι** = φθάσαντες. **κατήγγελλον** = ἐκήρυττον. **ζητῶν διαστρέψαι** = προσπαθῶν νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἀνθυπατον ἀπὸ τὴν πίστιν, διότι ὁ ἀνθυπατος Σέργιος Παῦλος ἤρχισε νὰ κλονίζηται μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ νὰ θέλῃ νὰ γίνῃ χριστιανός. **Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος** = ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου καὶ ἐξῆς αἱ Πράξεις μεταχειρίζονται διὰ τὸν Ἀπόστολον μόνον τὸ ὄνομα Παῦλος ἀντὶ τοῦ Σαῦλος. Πολλοὶ ὑποστηρίζουν, ὅτι ἐγίνεν ἡ ὀριστικὴ ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματος πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνθυπάτου τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο ἐπίσης Παῦλος καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστόν. **χεῖρ Κυρίου ἐπὶ σέ** = τιμωρία τοῦ Κυρίου ἐπὶ σέ. **ἄχρι καιροῦ** = μέχρι ὁρισμένου χρόνου· δὲν ἔμενεν εἰς ὅλον τὸν βίον του τυφλός. **ἄχλυσ** = ὁμίχλη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, κάλυμμα. **ἀναχθέντες** = ἀποπλεύσαντες. **Ἰωάννης δέ** = ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο καὶ Ἰωάννης, ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα, φαίνεται ἐκουράσθη ἢ ὡς ἀπείρος ἀκόμη καὶ νέος ἐδειλίασεν ἀπὸ τοῦ κινδύνου, διὰ τοῦτο ἐγκαταλείπει τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν καὶ ἐπιστρέφει εἰς Ἱερουσαλὴμ. **λόγος παρακλησίσεως** = διδασκαλία πρὸς ἐνίσχυσιν. **κατασεισας τῇ χειρὶ** = ἄφ' οὗ ἔκαμε νεῦμα διὰ τῆς χειρὸς νὰ προσέξωσιν. **οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν** = οὗτοι ἦσαν ἐθνικοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον δεχθῇ ἐν μέρει τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν καὶ ἐσύχναζον εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς Συναγωγὰς. **μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ** = διὰ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, διὰ θαυμάτων. **ἐτροποφόρησεν** = συνετήρησε, διέθρεψε. **μεταστήσας** = παραμερίσας. **καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου** = καταβιβάσαντες ἀπὸ τὸν σταυρόν. **εἰς διαφθοράν** = εἰς τὸν θάνατον, εἰς τὸν ἀφανισμόν. **δώσω ὑμῖν τὰ ὄσια Δαβὶδ τὰ πιστὰ** = θὰ τηρήσω πιστῶς τὰς ἀγίας ὑποσχέσεις, ποὺ ἔχω δώσει εἰς τὸν Δαβὶδ, **προσλαλοῦντες αὐτοῖς** = κηρύττοντες, διδάσκοντες αὐτούς. **παρρησιασάμενοι** = ὁμιλήσαντες φανερά καὶ μὲ θάρρος. **οσοὶ ἦσαν τεταγμένοι** = ὅσοι ἦσαν προωρισμένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. **διεφέρετο** = διετίθετο. **τὰς εὐσχήμονας** = τὰς εὐγενεῖς, τὰς γυναῖκας τῆς ἀνωτέρας τάξεως.

57. Εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν

(Πραξ. ιδ' 1 - 28)

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας μεταβαίνουν εἰς τὸ Ἰκόνιον, εἰς τὴν Λύστραν καὶ εἰς Δέρβην, πόλεις τῆς Φρυγίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ. Τὸ κήρυγμά των ἔχει λαμπρὰς ἐπιτυχίας καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν. Ἐν Λύστρᾳ οἱ κάτοικοι, ὅταν εἶδον τὸν Παῦλον νὰ θερα-

πεύη ἕνα χωλὸν διὰ μόνου τοῦ λόγου του, κατεπλάγησαν τόσον, ὥστε ἐξέλαβον αὐτοὺς ὡς θεοὺς, τὸν μὲν Βαρνάβαν ὡς τὸν Δία, τὸν δὲ Παῦλον ὡς τὸν Ἑρμῆν. Οὗτοι ἡτοίμασαν ἀκόμη ζῶα, διὰ νὰ κάμωσι θυσίας εἰς αὐτοὺς. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας μὲ φρίκην καὶ ὀργὴν ἀπέκρουσαν τὴν τοιαύτην θεοποίησιν καὶ προσκύνησιν, διότι αὐτοὶ ἤλθον νὰ κηρύξωσι πίστιν εἰς ἕνα Θεὸν καὶ νὰ καταργήσωσι τὰ εἰδωλα, οὐχὶ δὲ νὰ προσθέσωσι καὶ νέους θεοὺς.

Κατὰ τὸ αὐτὸ = ὁμοῦ. **ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς** = ἐξηρέθισαν, ἐξεσήκωσαν τὰς ψυχὰς. **τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ** = ὁ ὁποῖος ἐνίσχυσε καὶ ἀπεδείκνυε διὰ τῶν θαυμάτων ὡς ἀληθὲς τὸ κήρυγμα. **ἐσχίσθη** = διηρέθη, ἐδιχάσθη. **ἐγένετο ὁρμὴ** = ἔγινε κίνησις. **ἤλατο** = ἐπῆδεν. **ἐπῆραν** = ἐσήκωσαν. **στέμματα** = στεφάνους, ὅπως στεφανώσῃ κατὰ τὴν συνήθειάν των τοὺς ταύρους, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ θυσιάσωσιν. **ὁμοιοπαθεῖς** = ἄνθρωποι μὲ ὅμοια πάθη καὶ ἀδυναμίας, θνητοί. **μαθητεύσαντες πολλοὺς** = ἄφ' οὗ ἔκαμαν πολλοὺς μαθητάς. **παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ** = ἐνεπιστεύθησαν, παρέδωκαν αὐτοὺς εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Κυρίου. **ἡνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως** = ὁ Θεὸς ἡνοιξε τὴν θύραν τῆς πίστεως καὶ διὰ τοὺς εἰδωλόλατρας, ἐδέχθη εἰς τὴν πίστιν καὶ αὐτοὺς, οὐχὶ δὲ μόνον τοὺς Ἰουδαίους.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπέκρουον τὰς τιμὰς καὶ τὴν Θεοποίησιν (εἰς Πράξ. ιδ' 14), Mign. E.Π. 60, 220.

Εἰς τὸ παρατιθέμενον τεμάχιον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τονίζει πῶς οἱ Ἀπόστολοι καὶ προσφερομένας τὰς τιμὰς ἀπέκρουον μὲ ἀγανάκτησιν, διότι δὲν ἦσαν φιλόδοξοι, ἀλλὰ ταπεινοὶ διάκονοι τοῦ Χριστοῦ.

Μὴ ἐφιεμένους = μὴ ἐπιθυμοῦντας. **ἰδίᾳ εὐσεβείᾳ** = μὲ τὴν ἰδικήν μας πίστιν. **ἀπαρμύθητος** = ἀπαρηγόρητος. **εὐστάθεια** = σταθερότης, ἑλλειψὶς παθῶν καὶ συναισθημάτων.

58. Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος

(Πράξ. ιε' 1 - 32)

Κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἐγεννήθη ἓν μέγα πρόβλημα ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν χριστιανοί. Οὗτοι ὑπεστήριζον ὅτι οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἑθνικοί, ποὺ ἐγίνοντο χριστιανοί, ὡφείλον νὰ τηρῶσι τὴν περιτομὴν καὶ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, διότι ἄλλως δὲν ἐσώζοντο. Οἱ ὁπαδοὶ τῆς θεωρίας ταύτης ὀνομάζονται συνήθως Ἰουδαῖζοντες. Ὁ Ἀπ. Παῦλος ἀπέκρουε μὲ δριμύτητα τὴν ἀποψιν ταύτην καὶ ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ ἐποχὴ τοῦ Νόμου παρῆλθε καὶ ὅτι τώρα καὶ Ἑθνικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι σώζονται μόνον μὲ τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, ὅπως δεικνύει τὸ παράδειγμα τῶν Ἑθνικῶν, οἱ

ὅποιοι, μόλις ἐπίστευον, ἐλάβανον τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀνεγεννῶντο, ὅπως καὶ οἱ ἐξ Ἰουδαίων χριστιανοί. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπέιθοντο οἱ Ἰουδαϊζόντες χριστιανοί, συνῆλθεν ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἡ ὁποία ἀπεφάνθη, ὅτι δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι οἱ Ἐθνικοὶ χριστιανοὶ νὰ τηρῶσι τὰς θρησκευτικὰς διατάξεις τοῦ Μωσ. Νόμου.

Τῷ ἔθει τοῦ Μωυσέως = συμφώνως μὲ τὸ ἔθιμον, πὺ εἶχε καθιερώσει ὁ Μωυσῆς. **γενομένης στάσεως καὶ ζητήσεως** = ἐπειδὴ ἐγένιν ἐξέγερσις καὶ συζήτησις. **ἀπεδέχθησαν** = ἔγιναν δεκτοί. **ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων** = πρὸ πολλῶν ἡμερῶν. **ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς** = ἔγινε μάρτυς των, ἀπέδειξεν αὐτοὺς, ὅτι εἶχον γίνε καλοὶ χριστιανοί. **οὐδὲν διέκρινε** = δὲν ἔκαμε διάκρισιν. **ἐπιθεῖναι ζυγόν** = νὰ ἐπιβάλλωσι βάρος, ζυγόν, **ἀναστρέψω** = θὰ ἐπιστρέψω μετὰ τὴν μετάνοιαν τῶν Ἰουδαίων, διὰ νὰ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ, τὴν κατοικίαν τοῦ Δαβὶδ (δηλ. τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν), καὶ νὰ ἀνορθώσω τὰ ἑρείπια. **οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων** = οἱ ὑπόλοιποι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. **ἐπιστεῖλαι** = νὰ παραγγεῖλωμεν αὐτοὺς δι' ἐπιστολῆς. **ἀλλογισμα** = μόλυσμα, νὰ μὴ τρώγωσιν ἀπὸ τὰ μολυσμένα κρέατα τῶν θυσιῶν. **καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος** = καὶ τὰ κρέατα ζῶου θανατωθέντος διὰ πνιγμοῦ καὶ τὸ αἷμα τῶν ζῴων, τὸ ὅποιον συνήθιζον νὰ ἀναμιγνύωσι μὲ οἶνον. Ἀπηγορεύετο δὲ τοῦτο, διότι ἐπιστεῖετο ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωὴ εὐρίσκονται εἰς τὸ αἷμα. **ἡγουμένους** = ἀρχηγούς, ἐπισήμους. **οὐ διεστείλαμεθα** = δὲν παρηγγείλαμεν, δὲν ἐδώκαμεν ὁδηγίας. **διατηροῦντες ἑαυτούς** = ἔαν προφυλάσσητε ἑαυτοὺς. **εὐ πράξετε** = θὰ ἔχητε εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν **ἔρρωσθε** = ὑγιαίνετε.

59. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Μακεδονίαν

(Πράξ. ις' 8 - 40, ις' 1 - 16)

Ὁ Ἀπ. Παῦλος ὑπῆρξεν, ὡς εἴπομεν, ὁ Ἀπόστολος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀφ' οὗ ἐκήρυξεν εἰς τοὺς Ἑλληνας τῆς Μ. Ἀσίας, εὐρέθη εἰς τὴν Τροίαν, ἀντικρὺ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν. Ἐκεῖ βλέπει ὄραμα, κατὰ τὸ ὅποιον εἰς Μακεδὼν ἀνὴρ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ κηρύξῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Ἀπ. Παῦλος ὑπακούει εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου καὶ διὰ Σαμοθράκης καὶ Νεαπόλεως, τῆς σημερινῆς Καβάλας, φθάνει εἰς Φιλίππους. Ἐκεῖ ἰδρύει τὴν πρώτην Ἐκκλησίαν ἐπὶ Εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους. Οἱ συμπατριῶταί του ὅμως Ἰουδαῖοι διεγείρουσι τοὺς Ρωμαίους, οἵτινες, ἀφ' οὗ τοὺς ἔδειραν, ἐφυλάκισαν αὐτὸν καὶ τὸν συνοδὸν τοῦ Σίλαν. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισιν ἀναχωρεῖ εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐκεῖ ἐπίσης ἐπίστευσαν πολλοί, καὶ ἡ ἰδρυθεῖσα λαμπρὰ Ἐκκλησία τῶν Θεσσαλονικέων διεκρίθη διὰ τὴν στερεότητα εἰς τὴν πίστιν κατὰ τοὺς διωγ-

μοὺς (1 Θεσ. α' 8). Πρὸς τοὺς πιστοὺς αὐτῆς ἔγραψεν ὁ Ἅπ. Παῦλος τὰς δύο γνωστὰς πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολάς. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐξήγειραν τὸν ὄχλον ἐναντίον του καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Βέροϊαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Βεροίας ἐφέρθησαν μὲ πολλὴν εὐγένειαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον. Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, μαθόντες τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Παύλου, ἔρχονται εἰς Βέροϊαν καὶ ἐξεγείρουν τοὺς κατοίκους τῆς ἐναντίον του. Ὁ Παῦλος ἀναγκάζεται νὰ φύγῃ διὰ τὰς Ἀθήνας. Δὲν ὑποκύπτει εἰς τὰς ἀντιδράσεις, ἀλλὰ μένει ἄκαμπτος εἰς τὸ ἐμπιστευθὲν εἰς αὐτὸν ἔργον, ἀγωνιζόμενος διαρκῶς νὰ μεταφέρῃ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἦτο δι' αὐτὸν μία ψυχικὴ ἀνάγκη, μία θεία ἐπιταγή. « Οὐαὶ δὲ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι », ἔλεγε (1 Κορ. θ' 16).

Συμβιβάζοντες = ἐξηγοῦντες, διαλογιζόμενοι. **ἀναχθέντες** = ἀποπλεύσαντες. **εὐθυδρομήσαμεν** = ἐπλεύσαμεν κατ' εὐθεΐαν. **τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας** = τῆς περιφερείας τῆς Μακεδονίας. **πόλις κολωνία** = (λατ. λέξις) πόλις ἀποικιακὴ, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ἀποικιστῇ καὶ ἐγκατασταθῇ παλαίμαχοι στρατιῶται Ρωμαῖοι. **προσευχὴ εἶναι** = ὅτι ἦτο τόπος προσευχῆς. **Θυάτειρα** = πόλις τῆς Μ. Ἀσίας. **πνεῦμα πύθωνος** = πνεῦμα μαντικόν, προφητικόν. **διαπονηθεὶς** = κατακουρασθεὶς. **ἡσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον** = ἐπέρασε πρὸς ἀσφάλειαν τοὺς πόδας των ἀπὸ τὰς ὁπὰς μιᾶς βαρείας δοκοῦ, ὥστε νὰ μὴ κινῶνται. **ἀνέθη** = ἐλύθησαν. **σπασάμενος μάχαιραν** = σῦρας τὸ ξίφος. **πανοικί** = μὲ ὅλην τὴν οἰκογένειαν. **τοὺς ραβδούχους** = τοὺς στρατιώτας, τοὺς κρατοῦντας ράβδους, διὰ τῶν ὁποίων ἔδερον τοὺς καταδίκους. **ἀκατακρίτως** = ἄνευ δικαστικῆς καταδίκης. **παρεκάλεσαν** = ἔδωκαν θάρρος, ἐνίσχυσαν.

Διοδεύσαντες = διελθόντες. **διανοίγων καὶ παρατιθέμενος** = ἐξηγῶν καὶ ἀποδεικνύων. **προσεκληρώθησαν** = ἐπῆγαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἅπ. Παύλου. **γυναικῶν τε τῶν πρώτων** = ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῆς ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως. **ἀγοραῖοι** = ἄνθρωποι τῆς ἀγορᾶς, ὄχλος. **πολιτάρχαι** = ἄρχοντες τῆς πόλεως. **λαβόντες τὸ ἱκανόν** = λαβόντες ὡς δωροδοκίαν ἀρκετὰ χρήματα. **ἀνακρίνοντες** = ἐρευνῶντες, ἐξηγοῦντες. **ἐπῆσαν** = ἀπῆλθον. **εὐσχημόνων** = εὐγενῶν. **σαλεύοντες** = ταράσσοντες, ὑποκινούντες. **ὑπέμενον** = παρέμεναν ὀπίσω. **καθιστώντες** = συνοδεύοντες, ὁδηγοῦντες.

60. Τὰ μαρτύρια τοῦ Ἅπ. Παύλου

(2 Κορ. ια' 21 - 33)

Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Παύλου Ἰουδαῖζοντες χριστιανοὶ ἐξηκολούθουν καὶ μετὰ τὴν προσέλευσίν των εἰς τὸν Χριστιανισμὸν νὰ καυχῶνται διὰ τὴν

καταγωγὴν τῶν ἐκ τοῦ Ἀβραάμ· ἐπίσης δὲν ἐδέχοντο οὗτοι τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα τοῦ Παύλου, λέγοντες ὅτι δὲν ἦτο ἰσότημος πρὸς τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, διότι αὐτὲς οὔτε εἶδεν, οὔτε ἤκουσε τὸν Κύριον. Ὁ Παῦλος εἰς τὸ παρατιθέμενον τεμάχιον πρῶτον τονίζει, ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι γνήσιος Ἑβραῖος. Ἐπειτα τὸ ἀξίωμά του τὸ Ἀποστολικὸν ὑποστηρίζει περιγράφων μὲ δύναμιν καὶ ζωηρότητα τὰ ἀφάνταστα βάσανα. τὰ ὅποια ὑπέφερε χάριν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐδῶ ἔχομεν μίαν ὑπέροχον εἰκόνα τοῦ μαρτυρικοῦ βίου τοῦ Παύλου, ὁ ὅποιος ἠναγκάσθη ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του νὰ αὐτοεγκωμισθῇ οὐχὶ παραθέτων προσόντα καὶ χαρίσματα τοῦ ψυχικά, ἀλλὰ τὰς θλίψεις του, τοὺς ραβδισμούς, τὰς μαστιγώσεις, τὰς φυλακίσεις, τὰ ναυάγια, τοὺς λιθοβολισμούς, τοὺς ποικίλους κινδύνους καὶ τὴν διαρκῆ μέριμνάν του καὶ ἀνησυχίαν διὰ τοὺς χριστιανούς.

Ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ = εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια τολμῶσιν οἱ ἀντίπαλοί μου νὰ καυχῶνται, ἐγὼ ἔχω λόγους περισσοτέρους νὰ καυχῶμαι, μολοντί εἶναι ἀνόητος ἢ τοιαύτη καύχησις. **Ἑβραῖοι** = τὸ ὄνομα ἦτο δηλωτικὸν τῆς ἐθνικότητος. **Ἰσραηλίται** = διάκρισις ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν. **σπέρμα** = ἀπόγονοι. **παραφρονῶν λέγω** = ἀνοηταίνων λέγω τὰς ὑπὲρ Χριστοῦ ὑψηλότητας μου, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καυχᾶται τις δι' αὐτάς. **ὑπὲρ ἐγὼ** = περισσώτερον ἐγὼ. **ἐν πληγαῖς ὑπερβαλόντως** = ὡς πρὸς τὰς πληγὰς ἐπὶ τοῦ σώματός μου ὑπερβολικὰ ὑπέφερα. **τεσσαράκοντα παρὰ μίαν** = ἐδάρην μὲ 39 ραβδισμούς ἐπὶ τοῦ σώματος· ἡ ποινὴ ἦτο νὰ ὑποστῇ 40 ραβδισμούς, ἀλλ' ἵνα μὴ κατὰ λάθος ἀριθμῇσιν περισσοτέρους τῶν τεσσαράκοντα, ἐφρόντιζον νὰ ἀριθμῶσι τριάκοντα ἑννέα ραβδισμούς. **χωρὶς τῶν παρεκτὸς** = ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς κινδύνους. **ἡ ἐπισύστασις** = ἡ ἐπαγρύπνησις, ἡ παρακολούθησις. **τυροῦμαι** = καίομαι, ὑποφέρω. **τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι** = θὰ καυχῶμαι διὰ τὰ βάσανά μου, τοῦ δεικνύνουν πόσον ἀσθενής, ἀνίσχυρος εἶμαι.

61. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Ἀθήνας

(Πράξ. ιζ' 16 - 34)

Ἡ Ρώμη ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς ἀχανοῦς Ρωμ. Αὐτοκρατορίας, ἀλλ' αἱ Ἀθῆναι, ἂν καὶ ὑπόδουλοι ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, ἐξηκολούθουν νὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῶν γραμμάτων καὶ τῆς σοφίας. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπ. Παῦλος, ὅταν ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς πρὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου των, ἠθέλησε νὰ συνδέσῃ τὴν νέαν πίστιν μὲ τὴν φιλοσοφίαν. Εἶπε λοιπὸν εἰς αὐτούς, ὅτι κακῶς πιστεύουν εἰς πολλὰ εἶδωλα, διότι ὁ Θεὸς εἶναι εἷς καὶ

ἐξ αὐτοῦ, ὅπως εἶπαν μερικοὶ φιλόσοφοι τῶν Ἑλλήνων, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καταγόμεθα καὶ μὲ τὴν δυνάμιν τοῦ ζῶμεν, κινούμεθα καὶ ὑπάρχομεν. Αὐτὸς ὁ Θεός, διὰ τὴν νὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἀπέστειλε τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, μέλλει δὲ νὰ ἔλθῃ πάλιν νὰ κρίνῃ τοὺς πάντας κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν του. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπίστευσαν, πλὴν ἐλαχίστων, διότι ἐξεπλάγησαν, ὅταν ἤκουσαν περὶ ἀναστάσεως ἐκ νεκρῶν. Διὰ τῶν φιλοσοφικῶν συλλογισμῶν καὶ ἀποδείξεων δὲν γεννᾶται ἡ πίστις εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Παῦλος δὲν ἐπανάλαβε πλέον τὴν μέθοδον ταύτην τοῦ φιλοσοφικοῦ κηρύγματος. Διὰ τοῦτο ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον τονίζει εἰς Κόρινθον ὅτι, « ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύττομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον » (1 Κορ. α' 22).

Ἐκδεχομένου αὐτοῦς = ἀναμένοντος τοὺς ἐν Βερροίᾳ ὑπολειφθέντας συνοδούς του. **παρωξύνετο** = ἐξεγείρετο, ἐξωργίζετο. **Ἐπικούρει** = ὁπαδοὶ τοῦ Ἐπικούρου, ὅστις ἦτο ὕλιστής καὶ ἄθεος, διδάσκων ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις, πνευματικὰς τε καὶ ὕλικας. **οἱ δὲ Στωϊκοὶ** φιλόσοφοι ἦσαν πανθεῖσται, διδάσκοντες, ὅτι ἐντὸς τῶν ὄντων ὑπάρχει ὁ ἐνδοκόςμιος Λόγος ἢ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ, συγκρατεῖ καὶ διευθύνει τὰ πάντα σοφῶς καὶ παναγῶς. Εἰς τοὺς Στωϊκοὺς ἀνήκουν τὰ δύο ρητὰ, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει εἰς τὴν ὁμιλίαν του ὁ Ἀπ. Παῦλος : « τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν » καὶ « ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν ».

Συνέβαλον αὐτῷ = συνεζήτουν μαζί του. **σπερμολόγος** = φλύαρος. **ξένων δαιμονίων κατιγγελεὺς** = κήρυξ ξένων θεῶν. **δαισιδαίμονεστέρος** = εὐσεβεστέρος. **τὰ σεβάσματα** = τὰ εἰδωλα. **εὐσεβεῖτε** = λατρεύετε μὲ εὐσέβειαν. **θεραπεύεται** = ὑπηρετεῖται, ὡσάν νὰ ἔχῃ ἀνάγκην τινός. **ἐξ ἐνὸς αἵματος** = ἐξ ἐνὸς ἀνθρώπου. **Ὅρισας προστεταγμένους καιροὺς** = καθορίσας ὠρισμένους χρόνους δι' ἕκαστον πρᾶγμα. **τὰς δροθεσίας** = τὰ σύνορα. **εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὗροιν** = ἐὰν βεβαίως ἤθελον ἀναζητήσῃ καὶ ψηλαφήσῃ, ὅπως ὁ τυφλὸς ἐντὸς τοῦ σκότους, διὰ νὰ εὗρωσι τὸν Θεόν. **ἐν αὐτῷ γὰρ κ. λ. π.** = διότι δι' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ζῶμεν καὶ ὑπάρχομεν καὶ κινούμεθα. Τὸ ρητὸν εἶναι τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου Ἀράτου. **τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν** = ἐξ αὐτοῦ καταγόμεθα (ἐκ τοῦ Θεοῦ). Τὸ ρητὸν εἶναι τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου Κλεάνθους. **χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ** = ὅμοιον μὲ χρυσᾷ καὶ ἀργυρᾷ εἰδωλα. **χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως** = εἰδωλα, τὰ ὁποῖα ἐγίναν μὲ τὴν τέχνην τῆς γλυπτικῆς καὶ μὲ τὴν φαντασίαν τοῦ ἀνθρώπου. **ὑπεριδὼν** = παραβλέψας. **ἔστησεν ἡμέραν** = ὥρισεν ἡμέραν. **πίστιν παρασχὼν** = δώσας ὁ Θεὸς πειστικὴν ἀπόδειξιν, ὅτι εἶναι υἱὸς Θεοῦ, τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν του. **κολληθέντες αὐτῷ** = ἐνωθέντες μαζί του. ἀκολουθήσαντες αὐτόν.

62. Εἰς τὴν Κόρινθον

(Πράξ. ιη' 1 - 18)

Μετὰ τὰς Ἀθήνας ὁ Ἀπ. Παῦλος μετέβη εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ἐπίστευσαν πολλοί, καθὼς εἶχε προείπει ὁ Κύριος εἰς αὐτὸν λέγων : « λαὸς ἐστὶ μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ » (Πράξ. ιη' 10). Εἰς τὴν Κόρινθον ἔμεινεν ὁ Παῦλος ἐπὶ ἓν καὶ ἡμισυ ἔτος. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξηγέρθησαν πάλιν ἐναντίον του καὶ κατηγορήσαν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Ρωμαίου ἀνθυπάτου Γαλλίωνος, ἀλλ' οὗτος τοὺς ἀπέπεμψεν, εἰπὼν ὅτι δὲν ἀναμιγνύεται εἰς θρησκευτικὰ ζητήματα.

Ποντικὸν τῷ γένει = καταγόμενον ἐκ τοῦ Πόντου. Ὁ Ἀκύλας οὗτος εἶχε γίνοι χριστιανὸς εἰς τὴν Ρώμην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ, διότι ὁ Κλαύδιος εἶχε δώσει διαταγὴν νὰ φύγωσιν ἐκ Ρώμης ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι. **συνείχετο τῷ πνεύματι** = ἔλυπεῖτο καὶ ἐστενοχωρεῖτο ἐσωτερικῶς. **διαμαρτυρόμενος** = κηρύττων. **συνομοροῦσα** = γειτονική. **κατεπέστησαν** = ἐξηγέρθησαν. **κατὰ λόγον** = εὐλόγως, δικαίως. **περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων** = περὶ διδασκαλίας καὶ διὰ τὰ ὀνόματα τοῦ Μεσσίου, τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὰ ὅποια οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον κάμει λόγον εἰς τὰς κατηγορίας των κατὰ τοῦ Παύλου.

Κειράμενος τὴν κεφαλὴν = ἀφ' οὗ ἔκειρε, ἔκοψε τὰ μαλλιά, διότι εἶχε κάμει μίαν τοιαύτην εὐχὴν, ἐν τάξει. Ὁ Παῦλος ἦτο ἀνεκτικός καὶ συνεμορφώετο πρὸς τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθιμα, ἀλλὰ δὲν ἦτο ὑποχείριος αὐτῶν, οὔτε ἐθεώρει αὐτὰ ἀπαραίτητα πρὸς σωτηρίαν. Εἶχε λοιπὸν ἀφήσει τὰ μαλλιά του ἐπὶ τινα χρόνον ὡς προσφοράν πρὸς τὸν Κύριον καὶ τώρα ἐκούρευεν αὐτά.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐντρεπώμεθα, ὅταν ἐργαζώμεθα διὰ τῶν χειρῶν ὡς τεχνῖται, (εἰς Πράξ. ιη' 3), Mign. Gramer, III, 302.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Παῦλος εἰργάζετο μαζί μὲ τὸν Ἀκύλαν, τὸν ὁμότεχνόν του, καὶ ἔκαμνε σκηνὰς διὰ νὰ ἔχῃ τὰ πρὸς συντήρησίν του, λέγει ὅτι ἡ τέχνη δὲν εἶναι ἐντροπή, ἀλλ' εἶναι ἱερὰ ἀπασχόλησις τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναγκαία διὰ τὴν συντήρησίν του.

Φιλοσοφίας εἶδος ἐστίν = εἶδος χριστιανικῆς ζωῆς καὶ ἀσχέσεως. **εὐτυνώτεται** = μὲ περισσοτέραν δύναμιν καὶ ζωτικότητα. **συντέτατται** = ἔχει ἡ ψυχὴ συντάξει, ἀφιερῶσει τὰς δυνάμεις της. **διαύλους** = ἀγωνίσματα· ὁ διαυλὸς ἦτο ἀγὼν δρόμου ταχύτητος, μήκους δύο σταδίων ἢ δύο αὐλῶν (περίπου 384 μέτρων). **ἡδύνοντο** = ἐσέβοντο.

63. Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Παύλου

πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. Ἀσίας

(Πράξ. κ' 17 - 38)

Ὁ Ἀπ. Παῦλος εὗρίσκετο εἰς Μίλητον. Ὡς ἅγιος ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐκλεκτὸν σκεῦος Αὐτοῦ, ἐνήργει καὶ ὠμίλει πάντοτε ὑπὸ τὴν

ἐμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα προλέγει εἰς αὐτόν, ὅτι τὸν ἀναμένουν φυλακίσεις καὶ διωγμοὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Δὲν γνωρίζει τί ἀκριβῶς θὰ συμβῇ εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἴσως ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ δώσῃ καὶ τὴν ζωὴν του διὰ τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐκάλεσε καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου εἰς Μίλητον, δίδει τὰς τελευταίας συμβουλὰς του, ἐν εἵδει κυκνεῖου ἔσματος, πρὸς τοὺς προσφιλεῖς του πιστοὺς ἐν Μ. Ἀσίᾳ, διότι δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἐπανίδῃ αὐτούς. "Οἱ ἐκλείον καὶ ἐθρήνουν καὶ κατεφίλουν αὐτόν, διότι ἤκουσαν, ὅτι δὲν θὰ ἐπανέβλεπον αὐτόν. Οὕτω περίλυποι πρέπεμπαν αὐτόν μέχρι τοῦ πλοίου. Ἰσως εἶπαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν λατρευτὸν Διδάσκαλόν των ὅσα εἰς παρομοίαν περίστασιν ἔλεγον εἰς αὐτόν οἱ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης χριστιανοί : « τοῦ Κυρίου τὸ θέλημα γενέσθω » (Πράξ. κα' 14).

Ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν = ἦλθον εἰς τὴν Ἀσίαν. οὐδὲν ὑπεστειλάμην = οὐδὲν παρέλειψα ἐκ φόβου καὶ δειλίας ἢ ἀπὸ ἄλλους λόγους. **διαμαρτυρούμενος** = κηρύττων μὲ δύναμιν. **δεδεμένος τῷ πνεύματι** = παρακινούμενος ἰσχυρῶς ἀπὸ τὸ πνεῦμά μου, ὥσάν νὰ εἶμαι δεμένος ὑπ' αὐτοῦ. **μένουσιν** = ἐπίκεινται θλίψεις καὶ φυλακίσεις, μὲ περιμένουν δοκιμασίαι. **οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι** = δὲν ὑπολογίζω, περιφρονῶ. **οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμᾶν ἑμαυτῷ** = καὶ δὲν θεωρῶ πολυτίμον τὴν ζωὴν μου δι' ἐμέ. **ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον** = (ὅσον θεωρῶ πολυτίμον) νὰ τελειώσω μὲ χαρὰν τὸν δρόμον μου, τὸ ἔργον μου. **καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων** = εἶμαι καθαρὸς, ἄθῳς, ἀνεύθυνος, ἂν κανεῖς ἐξ ὧμῶν ἀπολεσθῇ παρεκκλίνας ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ Χριστόν ζωὴν. **ἔθετό** = ὥρισεν. **ἦν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος** = τὴν ὁποῖαν ὁ Κύριος ἀπέκτησεν, ἔκαμεν ἰδικήν του, μὲ τὸ ἰδικόν του αἷμα, μὲ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν του. **λύκοι βαρεῖς** = ἄγριοι λύκοι, ἤτοι ψευδοδιδάσκαλοι. **καὶ τὰ νῦν** = καὶ τώρα. **παρατίθεμαι** = σὰς παραδίδω, σὰς ἐμπιστεύομαι. **καὶ δοῦναί ὑμῖν κληρονομίαν** = καὶ νὰ δώσῃ εἰς σὰς κληρονομίαν, μερίδα, θέσιν. **ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων** = νὰ βοηθῇτε τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ἀδυνάτους. **θεῖς τὰ γόνατα** = γονυπετήσας.

64. Ὁ Ἀπ. Παῦλος δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην

(Πράξ. κη' 16 - 24, 28 - 31)

Ὁ μέγας Ἀπόστολος μετακομίζεται ὑπὸ στρατιωτικὴν συνοδείαν εἰς Ρώμην, ἵνα δικασθῇ. Ἡ δίκη προσώπων ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καθυστέρει συνήθως ἐπὶ ἔτη, διότι ἦτο δύσκολος ἡ προσαγωγὴ μαρτύρων. Οὕτως ὁ ὑπόδικος ἔμενεν ἐν φυλακῇ ἢ ὑπὸ περιορισμὸν ἐπὶ ἔτη. Ὁ Παῦλος ἔμεινεν ἐπὶ διετίαν εἰς Ρώμην ὑπὸ περιορισμὸν ἐν δωματίῳ ἐπὶ ἐνοικίῳ, ἀναμένων νὰ ἐκδικασθῇ ἢ ὑπόθεσίς του. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐκήρυ-

ξε πρῶτον εἰς τοὺς Ἰουδαίους τῆς Ρώμης, ἀλλ' οὗτοι, ὅπως συνήθως, δὲν ἐπίστευσαν. Ἔπειτα ἐστράφη πρὸς τοὺς ἐθνικούς, οἱ ὅποιοι ἐπεσκέπτοντο αὐτόν, καὶ πρὸς τοὺς φρουροὺς τοῦ στρατιώτας. Πολλοὶ ἐκ τῶν τελευταίων τούτων ἐπίστευσαν. Δι' αὐτῶν δὲ ἐπίστευσαν καὶ ἄνθρωποι τοῦ Παλατίου. Οὕτως ὁ μέγας Ἀπόστολος, ἂν καὶ ὑπὸ περιορισμόν, δὲν ἔπαυσε « κηρύττων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως » (Πράξ. κη' 31, Φιλίπ. α' 13).

Μένειν καθ' ἑαυτὸν = νὰ μένη κατ' ἰδίαν εἰς ἐνοικιασμένον δωμάτιον, ἀλλ' ὑπὸ φρουρὰν στρατιωτικὴν. **τοὺς ὄντας πρῶτους** = τοὺς ἄρχοντας. **τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ** = τοῦ Μεσσίου, ὁ ὅποιος εἶναι ἡ ἐλπίς τῶν Ἰσραηλιτῶν. **ἀντιλέγεται** = πολεμεῖται, εὐρίσκει ἀντιδράσεις. **εἰς τὴν ξενίαν** = εἰς τὸν οἶκον ὅπου ἐφιλοξενεῖτο. **τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ** = ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ σωτηρία.

65. Τὸ τέρμα τῶν μόχθων τῶν Ἀγ. Παύλου

(2 Τιμ. δ' 6 - 9)

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ μέγας Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ ὁμολογεῖ μὲ θεῖαν γαλήνην καὶ ἱκανοποίησιν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ ἔληξε, τὸ τέλος τοῦ πολυμόχθου τοῦ βίου εἶναι ἐγγὺς καὶ ἀναμένει πλέον τὸν στέφανον διὰ τοὺς ἀγῶνάς του, τὸν ὅποιον ὁ Θεός, ὁ δίκαιος κριτής, ἐπιφυλάσσει ὄχι μόνον δι' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλους τοὺς ἀγίους ἀγωνιστάς τοῦ Χριστοῦ.

Σπένδομαι = χύνω τὸ αἷμά μου ὡς σπονδὴν, ὡς θυσίαν πρὸς τὸν Θεόν, ἥτοι θυσιάζω τὴν ζωὴν μου διὰ τὸν Χριστόν. **τῆς ἀναλύσεως** = τοῦ θανάτου. **ἐφῆστηκε** = ἐγγίζει, ἐπικείται. **τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ** = τὴν ἐνδοξον δευτέραν παρουσίαν του.

Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τί κατάρθωσε τὸ στόμα, ἥτοι τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀπ. Παύλου (εἰς τὸ τέλος τοῦ ὑπομνήματός του εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. ἐπιστολήν), Mign. E.Π. 60, 679.

Εἰς τὸ τεμάχιον τοῦτο ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, τερματίζων τὸ ὑπόμνημά του εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. ἐπιστολήν τοῦ Παύλου, περιγράφει μὲ τὴν συνήθη εἰς αὐτὸν λυρικὸν τόνον πόσα κατάρθωσεν ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἀπόστολος εἰς τὸν κόσμον μὲ τὸ θεῖόν του κήρυγμα, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ δαίμονες ἐτρέποντο εἰς φυγὴν.

Προῆι = προὐχάκει. **ἤλασεν** = ἐξεδίωξεν. **ἐθλίψεν** = ἐστενοχώρησε. **συνόχης καρδίας** = ψυχικῆς δδύνης. **τὰ ἐξαμβλωματούμενα τῶν παίδων** = τοὺς πιστοὺς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι, ὥσάν τὰ νεογέννητα τὰ ὅποια κατὰ τὴν γέννησιν ἔπαθον ἐξαμβλωσιν, ἀναπηρία, χωλαίνουν περὶ τὴν πίστιν. **στερροτέραν** = στερεωτέραν. **ἡ ἀλλομένη** = τρέχουσα, ρέουσα. **φιλήσαι Χριστόν** = νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Χριστόν.

Ὁ Ἰησοῦς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου

Μὲ τὴν ἀνάληψίν του ὁ Κύριος ἐτελείωσε τὴν ἐπίγειον ζωὴν καὶ δρᾷ-σίν του. Ἀπὸ τὰς παρατεθείσας περικοπὰς ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων κατεδείχθη, ὅτι δὲν ἦτο κοινὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς ἀληθινός, ἐνανθρωπίσας χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

Ὡς ἄνθρωπος, ἔζησε βίον τέλειον καὶ ἀναμάρτητον, ἀλλ' ὑπὸ ἀθλίας συνθήκας, ὡς ὁ τελευταῖος τῶν ἀνθρώπων. Ὑπῆρξε πρῶτος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου τούτου ὡς πρὸς τὰ βάσανα καὶ τοὺς πόνους καὶ τὰς ταπεινώσεις καὶ κανεῖς δὲν τοῦ ἀφῆρεσε τὴν πρώτην ταύτην θέσιν. Ἐγεννήθη εἰς στάβλον καὶ ἡ γέννησίς του ἐγνωρίσθη πρῶτον ἀπὸ μερικῶν ποιμένων. Οἱ ἰδικοὶ του πάντοτε τὸν ἠγνόησαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι τὸν ἐθεώρησαν ὡς δαιμονισμένον, ἐν τέλει συνελήφθη κατὰ μίαν σκοτεινὴν νύκτα ὡς ληστής τὴν ὥραν πού προσήυχετο. Οἱ μαθηταὶ του κατὰ τὰς φρικτὰς ὥρας τῶν παθημάτων τὸν ἐγκατέλειψαν, εἰς τὸν ἐπρόδωσε καὶ ἄλλος, ὁ τολμηρότερος, τὸν ἠρνήθη ἐμπρὸς εἰς μίαν ὑπηρέτριαν. Ἐδικάσθη, ἐρραπίσθη, ἐνεπτύσθη, ἐφόρεσε τὸν ἀκάνθινον στέφανον, ἐγελοιοποιήθη, χωρὶς νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, χωρὶς καμμία ἀντίστασιν καὶ ἐν τέλει ἐσταυρώθη ὡς κακοῦργος ἐν μέσῳ κακούργων. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ του ὡς ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἀλλ' ἦτο καὶ Θεός, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅπως κατεδείχθη ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα. Ἐξέπληττε τοὺς ἀκροατὰς μὲ τὰς ὁμιλίας του, ὥστε οὗτοι ἔλεγον : « Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος ». Ὡμίλει μετὰ βεβαιότητος καὶ ἀκριβείας πάντοτε. Οὐδέποτε διώρθωσε τὸν ἑαυτὸν του, οὐδέποτε ἐδείκνυνεν ἀμφιβολίαν διὰ τὴν ὀρθότητα τῶν σκέψεών του. Οἱ λόγοι του, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀνεφέροντο εἰς κοινὰ πράγματα, μαρτυροῦν βάθος καὶ εὐρύτητα ἀπαράμιλλον. Ὑπῆρξεν ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος, χωρὶς καμμίαν προσπάθειαν ἐξέφραζεν ὑψηλὰ καὶ θείας ἀληθείας, αἱ ὁποῖοι ἀπὸ τότε ὡς ζύμη διαπλάσσουν καὶ ἐξυψώνουν τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ λόγοι του φαίνονται ὡς λόγοι, πού προέρχονται ἀπὸ ἄλλον κόσμον· εἶναι λόγοι αἰωνίου ζωῆς.

Ἄλλὰ καὶ τὰ θαύματά του ἐμαρτύρουν τὴν Θεότητά του. Ἐγίνοντο τόσο ἐυκόλως, ἄνευ προπαρασκευῆς, ἄνευ κόπου, ἄνευ δισταγμοῦ, ὥστε ἐδείκνυνον ὅτι οὐδὲν ἦτο ἀνώτερον τῶν δυνάμεών του. Ὡς Θεός, τὰ πάντα ἡδύνατο. Μὲ μόνον τὸν λόγον του τυφλοὶ ἀνέβλεψαν, κωφοὶ ἤκουσαν, λεπροὶ ἐκαθαρίσθησαν, παράλυτοι ἔγιναν ὑγιεῖς, τὰ κύματα τῆς θαλάσσης ἐγαλήνευσαν, οἱ ἄρτοι ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὥστε μὲ πέντε ἄρτους νὰ χορτάσωσι πέντε χιλιάδες, τὸ ὕδωρ μετεβλήθη εἰς οἶνον, ἀκόμη καὶ νεκροὶ ἀνεστήθησαν. Δικαίως οἱ σύγχρονοὶ του ἔλεγον : « οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν ».

Ἄλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτὴρ μας ἐξακολουθεῖ τὴν θαυμασίαν ταύτην καὶ σωτηριώδη ἐνέργειαν καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψίν του εἰς οὐρανούς. Εἶναι παρὼν ὡς ζῶν ἀρχηγὸς τῆς Ἀγίας του Ἐκκλησίας πάντοτε. Μὲ τὴν δυνάμιν του καὶ τὴν θεῖαν του χάριν οἱ ὁπαδοὶ του, ὅσοι ἐπίστευσαν καὶ ἠγάπησαν αὐτόν, ἔκαμον τὰ ἴδια εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἐβάδισαν ἐπὶ τὰ ἴχνη του. Ἡ Ἐκκλησία του, ἡ Χριστιανικὴ κοινωνία, τὸ νέφος τῶν ἁγίων καὶ μαρτύρων συνεχίζουν τὴν ζωὴν του καὶ τὸ ἔργον εἰς τὸν κόσμον, ἕως ὅτου μεταμορφωθῶσι τὰ πάντα καὶ ἐπιβληθῇ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅπως ὑπῆρξεν αὐτός, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία του καὶ οἱ ἅγιοί του φαίνονται εἰς τὰ ὅμματα τοῦ κόσμου ὡς ἀσθενεῖς, ὡς μηδαμυνοί, ὡς πτωχοὶ καὶ ρακένδυτοι, ἐν τούτοις πόσῃν θεῖαν ζωὴν ἔχουν ἐντός των! Οἱ χριστιανοὶ παρὰ τοὺς διωγμούς, παρὰ τὴν ἀγρίαν ἀντίδρασιν τῆς κακίας ζοῦν καὶ δροῦν ἐν τῷ κόσμῳ ὡς φῶς, ὡς τὸ ἄλας τῆς γῆς. Δὲν τὸν βλέπουν τὸν Χριστὸν σωματικῶς, ὅπως οἱ σύγχρονοὶ του. Ἄλλ' ὅσοι πιστεύουν καὶ ἀγαποῦν αὐτὸν μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν τῆς ψυχῆς των, τὸν βλέπουν πάντοτε ζῶντα καὶ παρόντα πλησίον των, ὁμιλοῦντα, ἐνισχύοντα, ἐμπνέοντα αὐτοὺς εἰς πᾶσαν στιγμὴν. Δι' αὐτοὺς εἶπεν ὁ Κύριος : « καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος » (Ματθ. κη' 20).

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

	Σελίς
1. Ἀγία Γραφή	5
2. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη	7
3. Τὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης, διαίρεσις καὶ περιεχόμενον αὐτῶν	8
<i>Α'. Τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης</i>	9
<i>Β'. Τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης</i>	10
<i>Γ'. Τὰ ποιητικὰ ἢ διδακτικὰ βιβλία τῆς Παλ. Διαθήκης</i>	12
4. Ὁ Κανὼν τῆς Παλ. Διαθήκης	13
5. Αἱ μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης	14
6. Ἡ Καινὴ Διαθήκη	15
<i>Α'. Τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Καιν. Διαθήκης</i>	16
<i>Β'. Τὰ διδακτικὰ βιβλία τῆς Καιν. Διαθήκης</i>	18
<i>Γ'. Τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Καιν. Διαθήκης</i>	19
7. Κανὼν τῆς Κ. Διαθήκης καὶ μεταφράσεις αὐτῆς	19

ΜΕΡΟΣ Α'

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ : ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ἡ Δημιουργία τοῦ κόσμου	25
Βασιλείου τοῦ Μ. ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « γενηθήτω φῶς »	27

2. 'Η πλάσις τοῦ ἀνθρώπου	27
Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμολώσω »	29
3. Τὸ ἀμάρτημα τῶν Πρωτοπλάστων	30
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου, ἀνάπτυξις τῶν λόγων « ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον »	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

4. 'Η κλήσις τοῦ 'Αβραάμ	32
5. Τὰ δεινὰ τῶν 'Ισραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ	34
6. 'Η κλήσις τοῦ Μωϋσέως	35
7. Προπαρασκευαὶ διὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Τὸ Πάσχα τῶν 'Ιουδαίων	36
8. Κύρωσις τῆς Διαθήκης διὰ θυσιῶν καὶ ραντισμῶν	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΗΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

9. 'Ο Δεκάλογος	39
10. 'Αλλαι ἡθικαὶ ἐντολαὶ τῆς Μωσ. Νομοθεσίας	40
11. Συμβουλαὶ τοῦ εὐσεβοῦς Τωβίτ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Τωβίαν	43
12. 'Η μεγάλη ἀξία τῆς σοφίας	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΝ ΨΑΛΜΟΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙΣ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

13. Ὑμνος πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὴν θαυμαστὴν διάβασιν τῆς 'Ερυθρᾶς θαλάσσης	45
14. Τὸ κύκνειον ἔσμα τοῦ Μωϋσέως. 'Η τελευταία αὐτοῦ	47
Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωϋσέως ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος	49
15. Ὑμνος τῆς 'Αννης, μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ	49
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου, λόγος Α' περὶ τῆς 'Αννης· ἀνάπτυξις τῆς ρήσεως « Ὑψώθη κέρας ἐν Θεῷ μου »	50
16. Ψαλμὸς 1ος. Αἱ δύο ὁδοὶ	51
Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ὁμιλία εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμὸν	52
17. Ψαλμὸς 2ος. 'Η Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ	52

18. Ψαλμός 50ός. 'Η μετάνοια τῶν ἁγίων	53
Θεοδώρητου, ἐπισκόπου Κύρου ἐρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς· Ψαλμ. 50'	54
19. Ψαλμός 102ος. Εὐχαριστήριος ὕμνος πρὸς τὸν πολυέλεον καὶ πανάγα- θον Θεὸν	55
Βασιλείου τοῦ Μεγάλου , ὁμιλία εἰς τοὺς Ψαλμοὺς· ἡ μεγάλη ἀξία τῶν Ψαλμῶν	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙ ΜΕΣΣΙΟΥ

20. Αἱ ἰδιότητες τοῦ Μεσσίου καὶ τὰ μεγάλα ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του.....	57
21. Τὰ πάθη τοῦ Κυρίου	58
22. Ἡ εἰρήνη τῶν λαῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεσσίου	59

Μ Ε Ρ Ο Σ Β'

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ : ΚΕΙΜΕΝΑ

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

1. 'Ο Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου	63
2. 'Η Ἑλισάβετ καὶ ἡ Μαρία	64
3. 'Η Γέννησις τοῦ Χριστοῦ	65
Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου , εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος.....	66
4. 'Ο Συμεὼν καὶ ἡ Ἄννα	67
5. 'Η Βάπτισις τοῦ Κυρίου.....	68
Ἱεροῦ Χρυσόστομου , ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

6. Θέμα καὶ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς δράσεώς Του ἡ ἴδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς	69
--	----

7. Αἱ παραβολαὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς	69
'Ο οὐράνιος σπορεὺς	69
Τὰ ζιζάνια	71
'Ο κόκκος σινάπεως	72
'Η καλὴ ζύμη	72
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου, ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος	72
'Ο κεκρυμμένος θησαυρὸς	73
'Ο πολυτίμος μαργαρίτης	73
'Η σαγήνη	73

Α'. ΑΙ ΗΘΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

8. 'Η ἐπὶ τοῦ 'Ορους 'Ομιλία	74
Οἱ Μακαρισμοὶ	74
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸ « μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι » ..	74
Οἱ Χριστιανοὶ ἄλλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ κόσμου	75
'Ο Κύριος συμπληρῶναι τὸν Μωσ. Νόμον	75
'Ο φόβος	76
'Ο ὄρκος	76
'Η ἐκδίκησις	76
'Η ἀγάπη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς	77
'Η ἐλεημοσύνη	77
'Η προσευχή	78
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸ « Πάτερ ἡμῶν »	78
'Η νηστεία	79
Οἱ θησαυρισμοὶ	79
Αἰ μέμναι τοῦ βίου	80
'Η κατάκρισις	80
'Ο σεβασμὸς πρὸς τὰ ἅγια	81
Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν	81
'Η στενὴ ὁδὸς	81
Οἱ ψευδοδιδάσκαλοι	81
Οἱ ποιηταὶ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου	82
Οἰκία ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ οἰκία ἐπὶ τῆς ἄμμου	82
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸ « Κατέβη γὰρ ἡ βροχή, ἦλθον οἱ ποταμοὶ κ.τ.λ. »	82

Β'. ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

α'. 'Η ἀλαζονεία, οἱ ἐγωῖσμοι καὶ ἡ φιλοδοξία

9. 'Ο τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος	83
-------------------------------------	----

10. Αἱ πρωτοκλισίαι	84
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , περὶ κενοδοξίας	84
11. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ αἱ φιλοδοξίαι των	85
12. Μέγας εἶναι ὁ ἔχων ψυχὴν παιδικήν	86

β'. Ὁ πλούτος, αἱ μέριμναι καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ

13. Ὁ πλούσιος νεανίσκος	86
14. Ὁ ἄφρων πλούσιος	87
15. Τὸ Μέγα Δεῖπνον	88
Κυρίλλου, Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας , εἰς τὸ « ἔρχεσθε, ὡς ἤδη ἔτοιμά ἐστὶ πάντα »	89
16. Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος	89
17. Ἡ Μάρθα	90

**Γ'. Ο ΚΥΡΙΟΣ ΚΑΛΕΙ ΠΑΝΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΤΟΤΕ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥΣ,
ΤΟΤΕ ΤΑΠΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΥΤΡΑΣΜΕΝΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ**

18. Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον	91
19. Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμὴ	92
20. Ὁ ἄσωτος υἱὸς	92
21. Ὁ ζυγὸς τοῦ Κυρίου ἐλαφρὸς	94
22. Διὰ τί ὁ Κύριος συναναστρέφετο μετὰ ἀμαρτωλῶν	94

**Δ'. Η ΚΑΙΝΗ ΕΝΤΟΛΗ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΝΟΜΟΣ
ΕΝ Τῇ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ**

23. Ποία ἡ μεγίστη τῶν ἐντολῶν	95
24. Ὁ ἐλεήμων Σαμαρεῖτης	95
25. Ὁ ὕμνος τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου	96
26. Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Χριστιανικῇ οἰκογενείᾳ	97
Οἱ σύζυγοι	97
Τὰ τέκνα	98
Οἱ γονεῖς	98
Οἱ ὑπηρέται	98
Οἱ κύριοι	99
27. Τὰ καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὰς Ἀρχάς	99
Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς Ἀρχάς	100

**Ε'. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΥΡΗΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ
ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ**

28. Ἡ ἐκλογὴ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων	100
---	-----

29. 'Οδηγίαι τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Μαθητάς.....	101
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου , εἰς τὸ « <i>Μή νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην</i> » ..	103
30. Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων	104

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

31. 'Ο Κύριος ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔργων του	105
32. 'Ο ἐν Κανᾷ γάμος	105
33. 'Ο χορτασμός τῶν πεντακισχιλίων.....	106
34. 'Η κατάπαυσις τῆς τρικυμίας	107
35. 'Η θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου	108
36. 'Η θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναούμ	108
37. 'Η θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναναίας	109
38. 'Η ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας	110
Κυρίλλου, Ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας , εἰς τὸ « <i>ἦψατο τῆς σοροῦ</i> » ..	111
39. 'Η ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰακείρου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροού- σης γυναικὸς	111

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

40. 'Η συντέλεια τοῦ κόσμου	113
41. 'Η παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων	114
42. 'Η τελικὴ κρίσις	115
'Ιεροῦ Χρυσοστόμου , εἰς τὴν τελικὴν κρίσιν	116

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΤΑ ΠΑΘΗ, Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΩΣ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ

43. 'Ο Μυστικὸς Δεῖπνος	117
44. 'Η μεγάλη ἀγωνία ἐν Γεθσημανῇ. Σύλληψις τοῦ Κυρίου	118
45. 'Η δίκη τοῦ Ἰησοῦ	120
46. 'Η Σταύρωσις	122
47. 'Η δύναμις τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Κυρίου	124
48. 'Η Ταφὴ.....	124

49.	Ἡ Ἀνάστασις	125
	Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , λόγος Κατηχητικὸς τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα	125
50.	Ἡ Ἀνάληψις	127

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Η ΕΚ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΟΤΙ ΗΤΟ ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡ

51.	Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος	127
52.	Ἡ πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία	129
53.	Ὁ Πρωτομάρτυς Στέφανος	130
	Γρηγορίου τοῦ Νύσσης , ἐγκώμιον ὅν ἐις τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν Πρωτομάρτυρα	131
54.	Ἀποκεφάλισις Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου. Φυλάκισις τοῦ Ἀπ. Πέτρου	132
55.	Ὁ Ἀπ. Παῦλος	134

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

56.	Ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν	135
57.	Εἰς Ἰκόνιον καὶ Λύστραν	139
	Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , εἰς Πράξ. ιδ'	141
58.	Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος	142
59.	Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Μακεδονίαν	144
60.	Τὰ μαρτύρια τοῦ Ἀπ. Παύλου	148
61.	Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς Ἀθήνας	149
62.	Εἰς τὴν Κόρινθον	150
	Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , ἡ ἀξία τῆς Τέχνης	151
63.	Τελευταῖοι λόγοι τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ. Ἀσίας	152
64.	Ὁ Ἀπ. Παῦλος δέσμιος εἰς τὴν Ρώμην	154
65.	Τὸ τέρμα τῶν μόχθων τοῦ Ἀγ. Παύλου	155
	Ἱεροῦ Χρυσοστόμου , τί κατάρθωσεν τὸ κήρυγμα καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Παύλου	155

Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις εἰς τὰς περικοπὰς ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης ἀπὸ 159 ἕως 241.

Π Ι Ν Α Ξ

ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Ἀβραάμ, κλησίς σελ. 32, πίστις καὶ ὑπακοή 162.

Ἀβραάμ Δίνκολν, γνώμη περὶ Ἀγίας Γραφῆς 7.

Ἀγάπη, πρὸς τὸν Θεὸν 95, πρὸς τὸν πλησίον 95, ὕμνος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου 96, κύριον γνῶρισμα τῶν χριστιανῶν 97, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς 77, πρὸς τοὺς γονεῖς 98, πρὸς τοὺς κυρίους 99, πρὸς τοὺς ὑπηρέτας 98, πρὸς συζύγους 97, πρὸς τὰ τέκνα 98, Καινὴ ἐντολὴ 95.

Ἀμῶς, ἐπάγγελμα 5.

Ἀναγινωσκόμενα 14.

Ἀνθρωπος, δημιουργία 27, παρακοὴ καὶ πτώσις 30.

Ἄννα, μήτηρ τοῦ Σαμουὴλ, ὕμνος 49, καὶ Συμεὼν 67.

Ἀπόστολοι, ἐκλογή των 100, ἐφόδια εἰς τὸ ἔργον 101, διωγμοὶ καὶ μαρτύρια 104.

Ἀποστολικὴ Διακονία, δρᾶσις πρὸς διάδοσιν Ἀγ. Γραφῆς 21.

Ἀραμαϊκὴ γλῶσσα 9.

Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἔννοια 188, χαρακτήρ 189, ὑπῆρξε σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς καὶ δράσεως τοῦ Κυρίου ἢ ἱδρυσίς της 69, τίνες ἀξιοῦνται αὐτῆς

82, ὁ πρῶτος πυρὴν αὐτῆς 212, πότε ἔρχεται 69 κ.ἐξῆς, αἱ ἡθικαὶ ἀρχαὶ της 74—104.

Βασιλείου τοῦ Μ. περὶ τοῦ φωτὸς 9, ὁμιλία εἰς τὸν ἀ΄ Ψαλμὸν 52, περὶ σπουδαιότητος καὶ χρησιμότητος τῶν Ψαλμῶν 56.

Βιβλικαὶ ἐταιρεῖαι 16, 21.

Βουλγάτα 15.

Γέεννα 194.

Γραφὴ Ἀγία, ὅρισμός καὶ ἀξία 5—7. **Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου**, εἰς τὰ Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος 66.

Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου 29, περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος 49, εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον 131.

Δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως, κείμενον 45, ἀξία αὐτοῦ 169.

Δευτεροκανονικά 14.

Διαθήκη Παλαιά, περιεχόμενον 8, βιβλία αὐτῆς 8, τὰ ἱστορικά βιβλία 9, τὰ προφητικά 10, τὰ ποιητικὰ ἢ διδακτικά 12, Κανὼν αὐτῆς 15, μεταφράσεις 14.

Διαθήκη Καινὴ, ὀνομασία καὶ ἔννοια 15, βιβλία αὐτῆς καὶ περιεχόμενον των 15—19, Κανὼν καὶ μεταφράσεις 19

* ἢ σελίς δηλοῦται διὰ τοῦ ἀριθμοῦ.

Δούλοι, ἡ θέσις των ἐν τῷ Χριστιανισμῷ κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλον 210.

Ἐκδίκησις 41 κ. ἐξῆς, 76.

Ἐκκλησία, ἱδρυσις 227.

Ἐλεημοσύνη 77, κατὰ τὸν Τωβίτ 43.

Ἑλληνικὴ Κοινὴ 15.

Ἐπιστολαὶ Κ. Διαθήκης, σκοπὸς 18.

Ἑσδραῖος Κανὼν 18.

Εὐαγγέλιον, ἔννοια 16, Συνοπτικὰ 17, ἡ γένεσις των 19.

Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου 63, 183.

Ἡσαΐας, εὐαγγελιστὴς προφῆτης 11.

Θαύματα τοῦ Κυρίου : ὁ ἐν Κανᾶ γάμος 105, ὁ χορτασμὸς τῶν πεντακισχιλίων 106, ἡ κατὰπαυσις τῆς τρικυμίας 107, ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου 108, ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ ἐν Καπερναούμ 108, ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χαναanaίας 109, ἡ ἀνάστασις τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας 110, ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς Ἰαρείου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς 111, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου 125, 225.

Θεοδωρήτου τοῦ Κύρου, ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ 50οῦ Ψαλμοῦ 54.

Θεοτόκος, ἡ πρὸς αὐτὴν τιμὴ τῶν Ὁρθοδόξων 183, ὁ ὕμνος τῆς « Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου » 64.

Ἰησοῦς Χριστός, Γέννησις 59, Βάπτισις 68, ὁ ζυγὸς ἐλαφρὸς 94, σκοπὸς καὶ ἔργον ἡ ἱδρυσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς 69, κέντρον τῆς Παλ. Διαθήκης καὶ ὅλης τῆς Ἀγίας Γραφῆς 7, ὁδηγαί του πρὸς τοὺς μαθητάς 101, ἡ ἐκ τῶν ἔργων καὶ θαυμάτων μαρτυρία περὶ αὐτοῦ 105, τὰ Πάθη, ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Ἀνάληψις του 117/221, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος 240, υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 217.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἡ περιχοπὴ εἰς τὴν γυνή, ἣν ἔδωκε μετ' ἐμοῦ»

31, ἐκ τοῦ ἐγκωμίου πρὸς τὴν Ἀνναν, μητέρα τοῦ Σαμουὴλ 51, εἰς τὴν Βάπτισιν τοῦ Κυρίου 68, ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος 72, εἰς τὸ « μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι » 74, εἰς τὴν ἐπὶ ἐκκλησίαν « Πάτερ ἡμῶν » 78, εἰς τὸ « Κατέβη ἡ βροχὴ, ἦλθον οἱ ποταμοὶ » 82, περὶ κενοδοξίας 84, περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ Κράτους 101, εἰς τὸ « οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην » 103, εἰς τὸ « ἐν φυλακῇ ἤμην » 116, λόγος Κατηχητικὸς εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα 125, περὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τῶν Ἀποστόλων (εἰς τὸ Πράξ. ιδ'. 14) 141, περὶ τῆς ἀξίας τῆς Τέχνης 151, περὶ τοῦ στόματος καὶ τῆς καρδίας τοῦ Παύλου 152.

Κόσμος, ἡ δημιουργία 25—27, ἡ συντέλεια 113.

Κρίσις ἡ ἐσχάτη 115.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, εἰς τὸ Μέγα Δεῖπνον 89, εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς χήρας 111.

Λιτότης καὶ αὐτάρκεια 90.

Μακαρισμοὶ 74.

Μάρθα 90.

Μετάφρασις τῶν Ο' 14.

Μεσσίας, ἰδιότητες καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς του 57.

Μήτηρ, τιμὴ πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸν Τωβίτ 43.

Μωϋσῆς, τὸ κύκνειον ἄσμα του 47.

Ὅμιλία ἐπὶ τοῦ Ὁρους 74—82, ἀξία αὐτῆς 192.

Παραβολή, ἔννοια 190, τοῦ σπορέως 69, τῶν ζιζανίων 71, τοῦ κόκκου συνάπεως 72, τῆς ζύμης 72, τοῦ κεχυμένου θησαυροῦ 73, τοῦ πολυτίμου μαργαρίτου 73, τῆς σαγῆνης 73, τοῦ τελώνου καὶ Φαρισαίου 83, τοῦ ἀπολωλὸς προβάτου 91, τῆς ἀπολεσθείσης δραχμῆς 92, τοῦ ἀσώτου υἱοῦ 92, τοῦ ἐλεήμονος Σαμαρείτου 95, τῶν δέκα Παρθένων 114, τοῦ Μεγάλου Δει-

πνου 88, τοῦ Πλουσίου καὶ πτωχοῦ
Λαζάρου 89, τοῦ ἄφρονος Πλουσίου 87.

Παῦλος Ἀπόστολος, ἐπιστροφή εἰς
Χριστὸν 134, περιοδεῖται αὐτοῦ - εἰς
Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν 135, εἰς Ἰσό-
νιον καὶ Λύστραν 139, εἰς Μακεδονίαν
144, εἰς Ἀθήνας 149, εἰς Κόρινθον
150, τελευταῖοι λόγοι του πρὸς τοὺς
πρεσβυτέρους καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Μ.
Ἀσίας 152, εἰς Ρώμην 154, τέρμα
τῶν μόχθων 155, τὰ μαρτύρια 148,
ὁ Παῦλος ὡς Ἀπόστολος 232, τὸ
στόμα καὶ ἡ καρδιά τοῦ Παύλου κατὰ
τὸν Χρυσόστομον 155.

Πεντάτευχος, τὰ πέντε πρῶτα βιβλία
τῆς Π. Διαθήκης (**Γένεσις**, **Ἔξοδος**,
Λευϊτικόν, **Ἀριθμοί**, **Δευτερονό-
μιον**) 9.

Πλούτος, ὁ πλούσιος νεανίσκος 86, ἡ

φιλοπλουτία ἢ φιλαργυρία 91, ὅτι δύ-
σκολος ἡ εἴσοδος τῶν πλουσίων εἰς
τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν 201.

Προσευχή 78, ἀξία τῆς Κυριακῆς Προ-
σευχῆς 196.

Ρουσσώ, γνώμη περὶ τῶν Εὐαγγε-
λίων 6.

Σαββατιανή ἀργία 170.

Σοφία, ἡ μεγάλη ἀξία αὐτῆς 45.

Συνέδριον, ἀνωτάτη Ἀρχὴ τῶν Ἰου-
δαίων 194.

Τωβίτ, συμβουλαὶ πρὸς τὸν υἱὸν του
43.

Φαρισαῖος, ἰδέαι καὶ χαρακτὴρ τῶν
Φαρισαίων 194.

Χριστιανός, ἄλλας τῆς γῆς καὶ φῶς τοῦ
κόσμου 75, κριτήριον τελειότητός του
ἡ ἀγάπη 207 - 208.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΑ'(VII)1975 ΑΝΤΙΤΥΠΑ 60.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2539/28-3-75

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ & ΑΝΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

024000018176

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

